Andreea-Diana STUPU

# REPREZENTAREA CONVENȚIONALĂ ÎN DREPTUL PRIVAT

EDITURA UNIVERSITĂȚII TRANSILVANIA DIN BRAȘOV
2026

**EDITURA UNIVERSITĂȚII TRANSILVANIA DIN BRAȘOV**

Adresa: Str. Iuliu Maniu nr. 41A
500091 Brașov

Tel.: 0268 476 050

Fax: 0268 476 051

E-mail: editura@unitbv.ro

**Editură recunoscută CNCSIS, cod 81.**

**ISBN 978-606-19-1866-9 (e-book)**

Copyright © Autorul, 2026

**Referenți științifici:**

Prof. univ. dr. Dan ȚOP, Universitatea Valahia din Târgoviște

Prof. univ. dr. Pompil DRĂGHICI, Universitatea din Craiova

***„Dreptul este ansamblul condițiilor prin care libertatea fiecăruia se poate armoniza cu libertatea tuturor celorlalți.”***

**Immanuel Kant**

# CUPRINS

LISTA ABREVIERILOR ..... 8

INTRODUCERE ..... 9

**PARTEA I** – FUNDAMENTELE ȘI APLICAȚIILE REPREZENTĂRII .. 17

CAPITOLUL I – CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND INSTITUȚIA REPREZENTĂRII ..... 17

1. Noțiunea și trăsăturile caracteristice ale reprezentării convenționale . 17
   1.1. Noțiunea reprezentării ..... 17
   1.2. Trăsăturile caracteristice ale reprezentării convenționale ..... 26
   1.3. Alte modalități de reprezentare ..... 49
   1.3.1. Reprezentarea legală ..... 52
   1.3.2. Reprezentarea judiciară ..... 55
   1.3.3. Cambia ..... 64
   1.3.4. Considerații generale privind reprezentarea părților în procesul civil ..... 66
2. Evoluția istorică a instituției reprezentării ..... 81
   2.1. Reprezentarea în dreptul roman ..... 81
   2.2. Reprezentarea convențională în Evul Mediu ..... 85
   2.3. Reprezentarea în Codul civil de la 1864 ..... 91
3. Contractul de mandat – fundament al reprezentării convenționale ..... 94
   3.1. Evoluția concepțiilor cu privire la contractul de mandat ..... 94
   3.2. Mandatul sub regimul actualului Cod civil ..... 107
   3.2.1. Noțiunea contractului de mandat ..... 107
   3.2.2. Caracterele juridice ale contractului de mandat ..... 115
   3.2.3. Condițiile de valabilitate ale mandatului convențional ..... 120
   3.2.4. Efectele convenției de mandat ..... 124
   3.2.5. Încetarea contractului de mandat ..... 143
4. Paralelă între contractul de mandat și unele contracte civile ` ..... 150
5. Asemănări și deosebiri între mandat și gestiunea de afaceri ..... 174
6. Concluziile secțiunii ..... 176

CAPITOLUL II – CONSIDERAȚII TEORETICE ȘI PRACTICE PRIVIND REPREZENTAREA ÎN ACTIVITATEA NOTARIALĂ ..... 178
1. Activitatea notarială ..... 178
2. Protecția drepturilor persoanei fizice în activitatea biroului notarial 180
3. Necesitatea și utilitatea serviciilor biroului notarial ..... 188
4. Digitalizarea activității notariale ..... 193
4.1. Procedurile notariale instrumentate „în persoană" și „pe hârtie" 193
4.2. Cum va fi digitalizată activitatea notarială ..... 197
4.3. Actele electronice care vor putea fi întocmite de notari fără prezența fizică a părților ..... 199
5. Concluziile secțiunii ..... 200

**PARTEA A II-A –** PROCURA ȘI DREPTUL COMPARAT ..... 202

CAPITOLUL III – PROCURA (ÎMPUTERNICIREA) DE REPREZENTARE ..... 202
1. Noțiune și trăsături caracteristice ..... 202
2. Condițiile de fond și de formă ale procurii de reprezentare ..... 211
3. Tipuri de procuri ..... 222
3.1. Procura pentru plecarea copilului în străinătate ..... 233
3.2. Procura de reprezentare la moștenire ..... 241
3.3. Procura de reprezentare la divorțul notarial ..... 249
3.4. Procura pentru eliberarea pașaportului copilului minor (sub 14 ani) ..... 251
3.5. Procura pentru ridicarea pașaportului ..... 254
3.6. Procura privind drepturile de asigurări sociale și pensia ..... 256
3.7. Procura pentru obținerea cazierului judiciar ..... 258
3.8. Procura acordată într-un alt stat pentru perfectarea unui act autentic în România ..... 259
4. Procura (împuternicirea) în activitatea profesioniștilor ..... 269
4.1. Considerații generale ..... 269
4.2. Procura pentru administrarea societății ..... 275
4.3. Procura notarială pentru împuternicirea contabilului ..... 284
4.4. Împuternicirea pentru Registrul Comerțului ..... 288
5. Împuternicirea pentru reprezentarea în relația cu organele fiscale ... 290
6. Concluziile secțiunii ..... 292

CAPITOLUL IV – ASPECTE DE DREPT COMPARAT ..... 295
1. Reprezentarea în dreptul anglo-saxon ..... 295
1.1. Considerații generale privind reprezentarea ..... 295
1.2. Reprezentarea contractuală în dreptul anglo-saxon (Agency Law) ..... 297
1.3. Reprezentarea legală în dreptul anglo-saxon ..... 300
1.4. Reprezentarea aparentă (Apparent Authority) ..... 304
1.5. Obligațiile fiduciare ale agentului ..... 305
2. Reprezentarea în dreptul civil italian ..... 309
2.1. Reprezentarea indirectă și simularea ..... 311
2.2. Mandatul în dreptul civil italian ..... 313
2.3. Caracteristicile procurii de reprezentare în dreptul italian ..... 316
3. Reprezentarea în dreptul francez ..... 321
3.1. Definiție și natură juridică ..... 321
3.2. Particularități ale reprezentării convenționale ..... 322
3.3. Obstacole în calea reprezentării convenționale ..... 324
3.4. Sancțiunea neîndeplinirii obligațiilor sau a excesului de autoritate ..... 328
3.5. Efectele specifice ale mandatului ..... 332
3.6. Procura de reprezentare în dreptul francez ..... 336
4. Reprezentarea convențională în dreptul spaniol ..... 339
4.1. Considerații preliminare ..... 339
4.2. Conceptul de reprezentare directă ..... 341
4.3. Conceptul de reprezentare voluntară ..... 342
4.4. Caracteristicile procurii în dreptul spaniol ..... 345
4.5. Reprezentarea și mandatul ..... 350
5. Concluziile secțiunii ..... 353

CONCLUZII FINALE ..... 355

PROPUNERI DE LEGE FERENDA ..... 362

BIBLIOGRAFIE ..... 383

# LISTA ABREVIERILOR

alin. – alineat

*apud* – citat după

art. – articolul

ANAF – Agenția Națională de Administrare Fiscală

C. adm. – Codul administrativ

C. Ap. – Curtea de Apel

CC – Curtea Constituţională

CECCAR – Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România

CEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului

C. civ. – Codul civil

CNPP – Casa Națională de Pensii Publice

C. proc. civ. – Codul de procedură civilă

C. proc. fisc. – Codul de procedură fiscală

Dec. – Decizie

H.G. – Hotărâre a Guvernului

M. Of. – Monitorul Oficial al României

n.n. – nota noastră

Nr. – număr

p. – pagină

p.p. – paginile

s.civ. – secția civilă

s. pen. – secția penală

UNBR – Uniunea Națională a Barourilor din România

urm. – următoarele

# INTRODUCERE

Reprezentarea constituie unul dintre mecanismele juridice indispensabile funcționării circuitului civil. Prin intermediul său, o persoană poate participa la încheierea unui act juridic fără a fi prezentă în mod nemijlocit, efectele actului săvârșit de reprezentant producându-se direct în patrimoniul persoanei reprezentate. Dincolo de utilitatea sa practică imediată, instituția ridică dificultăți teoretice importante, legate de natura puterii de reprezentare, de raporturile dintre reprezentare și mandat, de limitele împuternicirii, precum și de protecția terților care contractează cu reprezentantul.

Importanța reprezentării s-a amplificat odată cu dezvoltarea și diversificarea raporturilor juridice. Distanța, timpul, specializarea activităților și complexitatea relațiilor economice fac adesea imposibilă sau inoportună participarea personală a titularului dreptului la fiecare operațiune juridică. Reprezentarea permite depășirea acestor constrângeri, facilitează negocierea și încheierea actelor juridice prin persoane care dispun de competența necesară și asigură continuitatea activității persoanelor fizice și juridice. Pentru anumite subiecte de drept, în special pentru persoanele juridice, acțiunea prin intermediul organelor sau al reprezentanților nu reprezintă doar o opțiune practică, ci o condiție a participării lor efective la circuitul juridic.[1]

Tema volumului, Reprezentarea convențională în dreptul privat, este abordată dintr-o perspectivă care îmbină analiza teoretică a instituției cu examinarea principalelor sale aplicații practice. Demersul pornește de la premisa că reprezentarea nu poate fi redusă la contractul de mandat și nici explicată exclusiv prin structura acestuia. Mandatul și reprezentarea sunt instituții apropiate, însă nu se suprapun: reprezentarea poate avea un alt izvor

[1] Ionuț Florin Popa, „O foarte scurtă introducere în tematica reprezentării”, în Revista Română de Drept Privat, nr. 2/2019.

decât mandatul, după cum mandatul poate exista fără putere de reprezentare. Mandatul reprezintă una dintre sursele esențiale ale reprezentării convenționale, dar nu constituie singurul instrument juridic prin care aceasta se realizează.[2]

Codul civil consacră o reglementare generală a reprezentării, completată de dispoziții speciale aplicabile mandatului și altor raporturi juridice în care o persoană acționează pentru alta.[3] Această reglementare oferă cadrul normativ al instituției, fără a înlătura însă dificultățile de delimitare conceptuală și de aplicare practică. Diversitatea situațiilor în care intervine reprezentarea, raporturile dintre împuternicire și relația juridică fundamentală, precum și efectele conduitei reprezentantului față de reprezentat și de terți justifică o analiză autonomă și sistematică.

În esență, reprezentarea desemnează mecanismul prin care reprezentantul încheie un act juridic în numele și pe seama reprezentatului, astfel încât drepturile și obligațiile rezultate din acel act se nasc direct în patrimoniul acestuia din urmă. Reprezentantul participă personal la formarea actului juridic și își manifestă propria voință, însă efectele juridice ale actului nu îi sunt destinate. Tocmai această disociere între persoana care participă la încheierea actului și persoana asupra căreia se produc efectele sale explică interesul constant al doctrinei pentru fundamentarea juridică a instituției.

Ernst Rabel a descris reprezentarea drept un „miracol juridic", expresie care surprinde caracterul particular al mecanismului prin care conduita juridică a unei persoane produce efecte nemijlocite în sfera juridică a alteia.[4] În doctrină, acest rezultat a fost explicat uneori prin recurgerea la ideea de ficțiune juridică: reprezentatul, deși absent de la încheierea actului, este considerat prezent prin intermediul reprezentantului. S-a afirmat, în același sens, că

---

[2] Cristina Popa Nistorescu, *Reprezentarea și mandatul în dreptul privat*, Editura C.H. Beck, București, 2004, p. 9.

[3] Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 505 din 15 iulie 2011.

[4] Ionuț Florin Popa, „Limitele reprezentării voluntare și opozabilitatea", în *Revista Română de Drept Privat*, nr. 2/2018, p. 88.

reprezentarea evocă imaginea unui „absent considerat totuși prezent”.[5] Formula evidențiază utilitatea instituției, dar nu este suficientă pentru a explica în întregime structura juridică a operațiunii.

Teoriile potrivit cărora voința reprezentatului s-ar exprima prin intermediul reprezentantului trebuie, de aceea, privite cu rezervă. Reprezentantul nu este un simplu instrument de transmitere a voinței altuia, ci o persoană care participă la formarea actului juridic, în limitele puterii ce i-a fost conferită. În reprezentarea convențională, raportul dintre părți presupune manifestări de voință distincte și corelate: reprezentatul conferă puterea de reprezentare, iar reprezentantul acceptă și exercită rolul asumat, potrivit raportului juridic care îi fundamentează activitatea. În cazul reprezentării legale, explicația întemeiată pe voința reprezentatului este cu atât mai dificil de susținut, deoarece puterea reprezentantului izvorăște din lege și funcționează independent de consimțământul persoanei reprezentate. [6]

Mecanismul reprezentării pare să introducă o abatere de la principiul relativității efectelor actului juridic, potrivit căruia actul produce efecte, în principiu, între persoanele care au participat la încheierea sa.[7] În realitate, reprezentarea nu înlătură acest principiu, ci determină identificarea juridică a părții în persoana reprezentatului, în condițiile în care reprezentantul acționează în numele acestuia și în limitele puterii primite. Efectul direct al actului în patrimoniul reprezentatului constituie trăsătura definitorie a reprezentării directe și criteriul care o diferențiază de alte tehnici de intermediere.

În centrul construcției juridice se află puterea de reprezentare. Aceasta stabilește măsura în care reprezentantul poate angaja juridic persoana reprezentată și delimitează sfera actelor opozabile acesteia. Puterea de

---

[5] Cristinel Ioan Murzea, Emil Poenaru, *Reprezentarea în dreptul privat*, Editura C.H. Beck, București, 2007, p. 1.

[6] Cristinel Ioan Murzea, Emil Poenaru, Reprezentarea în dreptul privat, op. cit., p. 5.

[7] P. Vasilescu, *Relativitatea actului juridic civil. Repere pentru o nouă teorie asupra actului de drept privat*, Editura Rosetti, București, 2003, p. 203.

reprezentare nu trebuie confundată nici cu raportul intern dintre reprezentat și reprezentant, nici cu înscrisul prin care este dovedită față de terți. Clarificarea naturii sale juridice permite înțelegerea unor situații precum depășirea limitelor împuternicirii, deturnarea puterii, conflictul de interese, contractul cu sine însuși, reprezentarea aparentă ori ratificarea actelor încheiate fără o putere suficientă.

Împuternicirea ocupă, în acest cadru, un loc distinct. Ea exprimă voința reprezentatului de a conferi unei alte persoane aptitudinea juridică de a acționa în numele său și constituie, în raporturile cu terții, temeiul legitimării reprezentantului. Procura este instrumentul prin care această putere se exteriorizează și se dovedește, fără a se identifica în mod necesar cu raportul juridic intern care explică de ce reprezentantul trebuie să acționeze. Distincția dintre mandat, împuternicire și procură este esențială atât pentru rigoarea construcției teoretice, cât și pentru soluționarea problemelor întâlnite în practică.

Analiza urmărește, totodată, situațiile atipice în care există o aparență de reprezentare în absența unei puteri valabile sau, dimpotrivă, o putere de reprezentare care nu este urmată de exercitarea efectivă a acesteia. Asemenea ipoteze pun în discuție validitatea și eficacitatea actului, întinderea răspunderii persoanei care a acționat fără împuternicire ori cu depășirea acesteia și protecția terțului care s-a încrezut, în anumite condiții, în existența puterii de reprezentare. Din această perspectivă, instituția nu privește exclusiv relația dintre reprezentat și reprezentant, ci presupune o structură complexă, în care interesele terțului contractant trebuie corelate cu autonomia de voință și cu protecția patrimoniului reprezentatului.

Necesitatea cercetării rezultă și din frecvența cu care formele de reprezentare și de împuternicire sunt utilizate în practică. Literatura juridică a analizat pe larg contractul de mandat, însă problematica reprezentării convenționale nu este întotdeauna tratată în mod unitar, prin raportare simultană la fundamentul său teoretic, la regimul puterii de reprezentare și la

aplicațiile sale concrete. Volumul își propune să contribuie la această sistematizare, prin examinarea critică a soluțiilor doctrinare, a normelor relevante și a orientărilor jurisprudențiale, chiar dacă jurisprudența dedicată în mod direct unora dintre aspectele analizate rămâne relativ restrânsă.

Metodologia cercetării reunește metoda istorică, metoda comparativă, metoda logică, metoda sociologică și perspectiva prospectivă. Niciuna dintre acestea nu este utilizată izolat; fiecare contribuie la explicarea unei dimensiuni distincte a instituției și la verificarea concluziilor desprinse din celelalte planuri ale analizei.

Metoda istorică permite reconstituirea evoluției reprezentării și a contractului de mandat, de la soluțiile dreptului roman și dezvoltările medievale până la reglementările moderne. Examinarea etapelor succesive evidențiază atât continuitatea unor concepte, cât și transformările determinate de schimbările economice și sociale. În acest mod pot fi înțelese rațiunile pentru care dreptul roman a manifestat inițial reticență față de producerea efectelor actului în patrimoniul unei persoane absente, precum și procesul prin care reprezentarea directă a ajuns să fie admisă și reglementată în sistemele contemporane.

Metoda comparativă este folosită pentru identificarea asemănărilor și deosebirilor dintre soluțiile dreptului român și cele consacrate în alte sisteme juridice. Utilitatea sa este sporită de intensificarea relațiilor transfrontaliere și de interdependența sistemelor juridice, care impun cunoașterea instituțiilor străine și a modului în care acestea răspund unor probleme similare.[8] Cercetarea acordă o atenție specială dreptului francez, ale cărui reglementări au influențat Codul civil român din 1864, precum și dreptului italian, spaniol și anglo-saxon. Referirea la dreptul din Québec contribuie, la rândul său, la înțelegerea unui sistem în care tradiția civilistă coexistă cu influențe specifice spațiului juridic nord-american.

[8] N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, Ed. Actami, București, 1997, p. 29.

Metoda logică susține delimitarea conceptelor și interpretarea sistematică a normelor aplicabile. Ea este indispensabilă pentru distingerea reprezentării de mandat, a puterii de reprezentare de raportul juridic fundamental și a abuzului de putere de alte forme de exercitare necorespunzătoare a prerogativelor juridice. Metoda sociologică plasează aceste construcții în contextul realităților pe care sunt chemate să le reglementeze, având în vedere că dreptul nu funcționează în mod izolat, ci modelează și este modelat de relațiile sociale, economice și profesionale.

Perspectiva prospectivă este valorificată îndeosebi în analiza digitalizării activității notariale. Transformarea tehnologică a serviciilor juridice modifică modalitățile de identificare a părților, de exprimare și verificare a consimțământului, de întocmire, comunicare și conservare a actelor. Reprezentarea realizată prin mijloace electronice ridică probleme referitoare la securitatea raporturilor juridice, protecția persoanei reprezentate și verificarea autenticității împuternicirii. Analiza nu urmărește doar avantajele eficienței și accesibilității, ci și exigențele juridice și etice pe care digitalizarea le impune.

Volumul este structurat în două părți și patru capitole. Prima parte este consacrată fundamentelor și aplicațiilor reprezentării. Capitolul I examinează noțiunea și trăsăturile caracteristice ale reprezentării convenționale, precum și raporturile acesteia cu reprezentarea legală și judiciară. Sunt analizate evoluția istorică a instituției, contractul de mandat ca fundament principal al reprezentării convenționale, condițiile sale de valabilitate, efectele și cauzele de încetare. Pentru delimitarea corectă a mandatului sunt avute în vedere raporturile sale cu alte contracte și instituții juridice, între care comisionul, contractul de muncă, antrepriza, fiducia și gestiunea de afaceri.

Comparația dintre mandat și gestiunea de afaceri prezintă un interes aparte. Cele două instituții pot conduce, în anumite împrejurări, la rezultate apropiate, iar ratificarea gestiunii poate produce efectele juridice prevăzute de lege. Cu toate acestea, gestiunea de afaceri rămâne un fapt juridic licit, în timp ce mandatul are natură contractuală. Diferența se reflectă în izvorul

obligațiilor, în condițiile intervenției în afacerile altuia și în regimul actelor juridice sau materiale îndeplinite în interesul geratului.

Capitolul al II-lea este consacrat reprezentării în activitatea notarială. Analiza nu urmărește prezentarea exhaustivă a organizării profesiei notariale, ci acele dimensiuni în care reprezentarea dobândește o relevanță deosebită. Sunt examinate funcția notarului în asigurarea legalității și securității actelor juridice, protecția drepturilor persoanei fizice, verificarea identității și a capacității părților, precum și caracterul liber și neviciat al consimțământului. În acest context, procura constituie un instrument central: ea legitimează intervenția reprezentantului și permite notarului să verifice existența și limitele puterii exercitate.

Același capitol abordează digitalizarea activității notariale și consecințele utilizării mijloacelor electronice asupra reprezentării. Sunt avute în vedere raporturile dintre modernizarea serviciilor, accesibilitatea acestora și necesitatea menținerii standardelor de autenticitate, confidențialitate și securitate juridică. Interesul nu este exclusiv tehnic, ci privește modul în care instrumentele digitale influențează formarea actului juridic și protecția persoanelor implicate.

Cea de-a doua parte a volumului este dedicată procurii și dreptului comparat. Capitolul al III-lea analizează noțiunea, natura juridică, condițiile de validitate și principalele utilizări practice ale procurii, inclusiv în materia călătoriei minorului, procedurii succesorale, divorțului notarial, pașaportului, pensiei și cazierului judiciar, precum și în cazul actelor autentice încheiate în România în temeiul procurilor întocmite în străinătate. O secțiune distinctă examinează împuternicirile utilizate de profesioniști în raporturile cu societățile, registrul comerțului și autoritățile fiscale.

Capitolul al IV-lea dezvoltă analiza comparativă a reprezentării în dreptul anglo-saxon, italian, francez și spaniol. Sunt urmărite conceptele și soluțiile care prezintă relevanță pentru dreptul român: reprezentarea contractuală și aparentă, obligațiile fiduciare ale agentului, raporturile dintre

reprezentarea directă și cea indirectă, legătura dintre mandat și procură, limitele autorității conferite și sancțiunile aplicabile în cazul neexecutării obligațiilor ori al depășirii puterii de reprezentare. Comparația nu are un scop pur descriptiv, ci urmărește identificarea argumentelor care pot contribui la interpretarea și perfecționarea reglementării interne.

Ultima secțiune reunește concluziile cercetării și propunerile de lege ferenda. Acestea sunt formulate prin raportare la dificultățile evidențiate în plan doctrinar și practic și urmăresc consolidarea coerenței reglementării, clarificarea unor concepte și adaptarea mecanismelor reprezentării la evoluțiile raporturilor juridice contemporane.

Elementul de originalitate al lucrării constă în tratarea integrată a trei dimensiuni ale reprezentării: normativă, instituțională și procedurală. Analiza nu se limitează la inventarierea opiniilor doctrinare, ci urmărește confruntarea lor critică, identificarea consecințelor practice și formularea unei perspective proprii asupra puterii de reprezentare, a procurii și a raportului dintre reprezentare și mandat. Îmbinarea fundamentelor teoretice cu aplicațiile notariale, profesionale, fiscale și judiciare permite prezentarea instituției ca mecanism unitar, dar flexibil, ale cărui forme se adaptează contextului juridic în care funcționează.[9]

Prin obiectivele și structura sa, volumul își propune să ofere atât un cadru de analiză pentru cercetarea juridică, cât și un instrument util practicienilor confruntați cu probleme privind acordarea, dovedirea, exercitarea și încetarea puterii de reprezentare. Fără a pretinde epuizarea unei materii ample și în continuă evoluție, lucrarea urmărește să contribuie la clarificarea instituției și să deschidă noi direcții de reflecție asupra rolului său în dreptul privat contemporan.

[9] Gheorghe Piperea, *Drept comercial român. Teoria generală, întreprinderea și insolvența*, Editura C.H. Beck, București, 2020.

# PARTEA I
# FUNDAMENTELE ȘI APLICAȚIILE REPREZENTĂRII

## CAPITOLUL I
## CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND INSTITUȚIA REPREZENTĂRII

### 1. NOȚIUNEA ȘI TRĂSĂTURILE CARACTERISTICE ALE REPREZENTĂRII CONVENȚIONALE

#### 1.1. NOȚIUNEA REPREZENTĂRII

Reprezentarea implică o disociere între calitatea de autor al actului juridic și cea de parte care suportă efectele juridice ale acestuia[10]. Astfel, actul este încheiat exclusiv prin manifestarea de voință a reprezentantului, fără participarea directă a reprezentatului, deși acesta din urmă dobândește drepturile și asumă obligațiile care decurg din respectivul act juridic.

S-a susținut, în acest sens, că singura voință relevantă în procesul de încheiere a actului juridic este cea a reprezentantului, iar implicarea reprezentatului ar constitui o ficțiune juridică. Totuși, o astfel de interpretare omite natura contractuală a reprezentării, precum și faptul că actul juridic încheiat de reprezentant își are fundamentul în împuternicirea conferită de reprezentat. În schimb, conceptul de ficțiune juridică pare mai adecvat în cazul reprezentării legale, unde, într-adevăr, doar voința reprezentantului este exprimată în mod efectiv[11].

---

[10] I. Deleanu, *Fictiunile juridice*, Editura All Beck, București, 2005, p. 452.
[11] Cristinel Ioan Murzea, Emil Poenaru, *Reprezentarea în dreptul privat*, op. cit., p. 5.

Trebuie precizat că alături de mandat, există și alte cazuri care pot fi asimilate reprezentării, ceea ce demonstrează că instituția reprezentării are o vocație mult mai largă, iar a întemeia o teorie a reprezentării pe modelul mandatului apare ca nefondată din punct de vedere istoric[12].

Principiul caracterului personal al angajamentelor contractuale și al efectelor acestora, consacrat de toate codurile civile, nu exclude posibilitatea ca o persoană să fie înlocuită de o alta în procesul de încheiere a unui contract sau a altui act juridic. Atunci când un act juridic este încheiat de o persoană în numele și în interesul altei persoane, astfel încât efectele acestuia să se producă direct asupra acesteia din urmă, mecanismul juridic utilizat poartă denumirea de reprezentare. Această instituție juridică funcționează ca un instrument prin care o persoană poate obține, prin intermediul voinței altuia, aceleași efecte juridice ca și cum ar fi acționat în nume propriu[13].

În mod obișnuit, efectele unui act juridic nu se extind asupra terților, întrucât părțile urmăresc, prin încheierea actului, să-și genereze beneficii proprii, fără a conferi avantaje terților. Mai mult, impunerea voinței unei persoane asupra unui terț ar contraveni principiului libertății individuale[14]. Cu toate acestea, există excepții de la principiul relativității efectelor actului juridic, în situațiile în care actul produce efecte și asupra unor persoane care nu au participat la încheierea sa. Astfel, actul juridic poate da naștere fie unor drepturi în favoarea unor terți, fie unor obligații în sarcina acestora. Ca regulă generală, nicio persoană nu poate fi obligată printr-un act juridic la care nu a fost parte, însă poate dobândi drepturi care decurg din acesta[15].

În reglementarea anterioară a Codului civil, literatura de specialitate clasifica excepțiile de la principiul relativității efectelor actului juridic în excepții aparente și excepții reale. Totuși, nu exista un punct de vedere unanim

---

[12] Cristina Popa Nistorescu, *op. cit,* p. 8.

[13] Cristinel Ioan Murzea, Emil Poenaru, *Reprezentarea în dreptul privat*, op. cit., p. 2.

[14] C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. 1, Editura All Beck, Colecţia Restitutio, Bucureşti, 202I, p. 107-110.

[15] C. Stătescu, C. Bîrsan, *Drept civil. Teoria generală a obligaţiilor*, ed. a IX a, Editura Hamangiu, București, 2008, p.68-69.

cu privire la încadrarea anumitor situații într-una dintre aceste categorii. Opinia majoritară[16] susținea că o excepție reală de la principiul relativității presupune că, exclusiv prin voința părților actului juridic – și nu în temeiul legii sau al consimțământului tacit al terțului – actul creează drepturi sau obligații pentru o persoană care nu a fost parte la încheierea sa, nici personal, nici prin reprezentant. În consecință, doctrina accepta că singura excepție reală de la principiul relativității este stipulația pentru altul.

Astfel, literatura juridică[17] continuă să distingă între excepții reale și excepții aparente de la principiul relativității efectelor actului juridic. Excepțiile reale sunt acelea în care, prin voința exclusivă a părților – și nu în virtutea legii – un act juridic generează drepturi sau obligații în sarcina unei persoane care nu a participat la încheierea sa, nici direct, nici prin reprezentare. În această interpretare, stipulația pentru altul rămâne singura excepție reală recunoscută în mod constant de doctrină.

În legislația anterioară, stipulația pentru altul nu beneficia de o reglementare expresă. În prezent, Codul civil reglementează această instituție juridică în articolele 1284-1288. Stipulația pentru altul, cunoscută și sub denumirea de contract în favoarea unei terțe persoane, reprezintă actul juridic prin care o parte, promitentul, își asumă obligația față de cealaltă parte, stipulantul, de a executa o prestație în beneficiul unei terțe persoane, care nu este parte în contract, denumită terț beneficiar. Potrivit art. 1284 C. civ., orice persoană poate stipula un beneficiu în favoarea unui terț, încheind actul juridic în nume propriu, dar în interesul terțului. Ca urmare a acestei stipulații, beneficiarul dobândește dreptul de a solicita direct promitentului executarea obligației asumate. Este important de menționat că terțul beneficiar nu

[16] Cristian Firică, *Excepții de la principiul relativității efectelor contractului,* editura All Beck, București, 2013, pp. 1-7.

[17] Ghe. Beleiu, *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, ed. a XI-a revăzută şi adăugită de M. Nicolae, Petrică Truşcă, Editura Universul Juridic, București, 2007, p. 208.

participă, nici personal, nici prin reprezentare, la încheierea actului juridic, un exemplu concret fiind donația cu sarcină.

Noua reglementare a Codului civil nu doar că consacră stipulația pentru altul ca instituție de drept, ci introduce și prevederi referitoare la efectele sale juridice. Astfel, art. 1284 alin. (2) C. civ. stabilește că terțul beneficiar are dreptul de a solicita direct promitentului executarea obligației, în timp ce art. 1286 alin. (1) C. civ. prevede că în lipsa acceptării stipulației de către terț, dreptul acestuia este considerat ca nefiind existat niciodată. Această dispoziție sugerează că dobândirea definitivă a dreptului subiectiv civil de către terțul beneficiar este condiționată de acceptarea sa expresă, iar refuzul acceptării echivalează cu operarea unei condiții rezolutorii.

Dacă se acceptă teza conform căreia o excepție reală de la principiul relativității poate exista exclusiv prin voința părților, iar terțul beneficiar nu are nicio contribuție la încheierea contractului, nici măcar prin exprimarea consimțământului său, atunci se poate argumenta că stipulația pentru altul nu constituie o veritabilă excepție reală de la acest principiu. Această concluzie este întărită de prevederea din art. 1286 alin. (1) C. civ., conform căreia în lipsa acceptării din partea terțului beneficiar, dreptul acestuia se consideră a nu fi existat niciodată.

Deoarece reprezentarea este de natura nu de esența mandatului, despre reprezentare se mai poate spune că este o derogare aparentă de la regula potrivit căreia convențiile nu au efect decât între părțile contractante, derogare care este permisă atâta timp cât nu este oprită printr-o dispoziție legală sau este incompatibilă cu natura dreptului la care se referă, de exemplu un drept strâns legat de o persoană și care nu se pot exercita prin reprezentant.

Astfel, sunt susceptibile de a putea fi încheiate prin reprezentare numai actele juridice, cu excepția celor cu caracter personal (*intuitu personae*), cum ar fi căsătoria, recunoașterea paternității, testamentul, încheierea contractului individual de muncă etc.

Reprezentarea se manifestă în cadrul raporturilor juridice sub diverse forme, incluzând susținerea intereselor unei persoane fizice sau juridice. Aceasta poate implica diverse categorii de reprezentanți, precum mandatarul, mandatarul social, administratorul-sechestru, tutorele, gerantul, comisionarul, concesionarul sau reprezentantul creditorilor ori al salariaților[18].

Codul civil nu oferă o definiție explicită a conceptului de reprezentare. Cu toate acestea, esența acestei instituții juridice este evidențiată prin efectele pe care le produce, aspect reglementat de noul cod. Astfel, conform articolului 1296, un contract încheiat de reprezentant, în limitele împuternicirii și în numele reprezentatului, generează efecte juridice direct între reprezentat și terț.

În doctrină, s-a conturat o teorie generală a reprezentării, fundamentată pe dispozițiile legale sumare și principiile generale ale dreptului, ceea ce a condus la formularea mai multor definiții ale acestei instituții în dreptul privat. S-a subliniat faptul că reprezentarea nu se limitează doar la relația dintre reprezentant și reprezentat, ci implică un al treilea actor – terțul cu care reprezentantul încheie actul juridic, acționând în numele și pe seama reprezentatului[19].

Reprezentarea în raporturile juridice civile se caracterizează prin faptul că o persoană acționează în interesul altei persoane, fie ea fizică sau juridică, exercitând acte în numele, în locul și pe seama acesteia. În acest context, reprezentantul poate chiar angaja obligații în numele reprezentatului, în baza unei împuterniciri conferite prin convenție (reprezentare convențională), prin hotărâre judecătorească (reprezentare judiciară) sau prin lege (reprezentare legală).

Din perspectiva actelor juridice, reprezentarea presupune că o persoană, denumită reprezentant, încheie un act juridic ale cărui efecte se produc direct în patrimoniul unei alte persoane, numită reprezentat[20].

---

[18] I.T. Ștefănescu, *Considerații referitoare la rolul sindicatelor și al reprezentanților angajaților în desfășurarea raporturilor de muncă,* în Dreptul nr. 1/2016, pp. 105-113.
[19] Cristinel Ioan Murzea, Emil Poenaru, *Reprezentarea în dreptul privat*, op. cit., p. 1.
[20] I. Deleanu, *Fictiunile juridice, op. cit*, p. 443.

O altă definiție a reprezentării o descrie ca fiind un mecanism tehnico-juridic prin care reprezentantul încheie un act juridic în numele și pe seama reprezentatului, efectele acestui act producându-se direct în sfera juridică a celui reprezentat[21].

În doctrină s-a subliniat[22] faptul că între actorii principali ai reprezentării intervine un proces de substituire, având ca scop final încheierea actului juridic dorit de o parte, prin intermediul altei persoane.

Justificarea existenței acestei instituții juridice rezidă în necesitatea de a asigura sprijin calificat părților, prin intermediul unor persoane cu expertiză juridică adecvată, care să le consilieze sau să le reprezinte în fața instanțelor. De asemenea, reprezentarea este esențială în situațiile în care anumite persoane se află în imposibilitatea de a-și exercita în mod direct drepturile și de a întreprinde actele procedurale necesare protejării intereselor lor[23].

Reprezentarea poate exista în relațiile de drept civil, în raporturile de drept comercial, dar și în domeniul dreptului procesual civil.

Reprezentarea procesuală constituie o formă specifică a reprezentării civile, motiv pentru care nu poate fi considerată exclusiv o instituție de natură procedurală[24]. Codul de procedură civilă reglementează în mod expres reprezentarea părților în fața instanței, în principal prin dispozițiile cuprinse în articolele 80-89. Totodată, această instituție este aplicabilă și în alte contexte reglementate de diverse dispoziții legale, precum articolul 153, alineatul 1, articolul 160, alineatul 1, articolul 170, alineatul 1, articolul 199, alineatul 1, articolul 229, alineatul 1, articolul 406, alineatul 2 și articolul 546, alineatul 1.[25]

---

[21] G. Boroi, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Editura All Beck, București, 2002, p. 216.

[22] Cristinel Ioan Murzea, Emil Poenaru, *Reprezentarea în dreptul privat,* op. cit. p. 1.

[23] M. Bojincă, *Drept procesual civil*, vol. I., Editura Academica Brâncuși, Târgu-Jiu, 2019, p. 107.

[24] Ioan Leș, *Codul de procedură civilă. Comentarii pe articole*, ediția a 3-a, revizuită și adăugită, Editura C.H.Beck, București, 2022, p.150.

[25] Laura Magdalena Trocan, *Reprezentarea părților în procesul civil, Analele Universității «Constantin Brâncuși» din Târgu Jiu, Seria Științe Juridice , nr. 4/2019.* p. 40.

Art. 1259.1 C. civ. sp. prevede că „Nimeni nu poate contracta în numele altuia fără a fi autorizat de acesta...” Având în vedere aceste dispoziții, putem defini reprezentarea voluntară ca fiind „cea conferită printr-un act de voință al părții reprezentate, anterior sau ulterior actului reprezentantului”.

În dreptul spaniol, reprezentarea voluntară este acel tip de reprezentare care apare nu prin imperativ legal, ci prin voința proprie a părții reprezentate.

Cazul tipic este acela în care mandantul acordă mandatarului puterea de a efectua o tranzacție juridică în numele său (reprezentare directă), chiar dacă există și posibilitatea ca reprezentantul să acționeze în interesul mandantului, dar în nume propriu (reprezentare indirectă).

În Italia, reprezentarea este o instituție de drept privat, guvernată de codul civil (articolele 1387 și următoarele). Potrivit art. 1387 c.civ.it., un anumit subiect (reprezentant) acționează în locul altui subiect (reprezentat) în realizarea unui act juridic (de exemplu, pentru încheierea unui contract).

Motivele pentru care o persoană decide să fie reprezentată pot fi cele mai variate (de exemplu, atunci când nu poate ajunge la locul în care se încheie contractul), în acest caz, reprezentantul acționează în temeiul puterii care îi este conferită de persoana reprezentată, luând forma reprezentării voluntare.

În dreptul francez înainte de Ordonanța din 10 februarie 2016, prin care legiuitorul a promulgat în articolele 1153 până la 1161 din Codul civil un drept comun de reprezentare, mecanismul reprezentării era abordat rar în Codul civil. Dacă reforma obligațiilor remediază, fără îndoială, această deficiență semnalată de autori, nu este sigur că sistemul astfel instituit rezolvă toate dificultățile ridicate de reprezentare.

Codul civil napoleonian din 1804, prin articolul 1984, definește mandatul ca fiind „un act prin care o persoană conferă unei alte persoane puterea de a acționa în numele său pentru a îndeplini un anumit act juridic”. Această reglementare, încă în vigoare, evidențiază faptul că reprezentarea constituie un element esențial al mandatului, întrucât activitatea mandatarului se axează pe încheierea unor acte juridice în numele și pe seama mandantului.

În contrast, în cadrul altor raporturi juridice, precum locațiunea lucrărilor (antrepriza), activitatea părților vizează în principal îndeplinirea unor acte materiale[26].

Reprezentarea a fost definită în doctrină ca un mecanism tehnico-juridic prin care o persoană, denumită reprezentant, încheie un act juridic în numele și pe seama unei alte persoane, reprezentatul, efectele actului producându-se direct asupra acestuia din urmă, atât în ceea ce privește drepturile, cât și obligațiile (art. 1296 Cod civil). Această caracteristică face ca reprezentarea să fie doar aparent o excepție de la regula conform căreia efectele unui act juridic se produc asupra celui care îl încheie, întrucât, în realitate, cel reprezentat devine parte directă în actul juridic realizat prin intermediul reprezentantului[27].

Reprezentarea nu este definită în mod expres de Codul civil, însă conținutul noțiunii poate fi dedus din regimul său juridic. Reprezentantul este persoana care, în temeiul unei puteri de reprezentare, încheie acte juridice în numele și pe seama unei alte persoane, denumită reprezentat.

Din această definiție rezultă două aspecte esențiale. În primul rând, mecanismul reprezentării este aplicabil încheierii actelor juridice, iar nu săvârșirii faptelor juridice. În al doilea rând, actul încheiat de reprezentant, în limitele puterii conferite, produce efecte direct în sfera juridică a reprezentatului, ca și cum acesta din urmă l-ar fi încheiat personal. Caracterul excepțional al acestui mecanism justifică reglementarea sa strictă.

Deși conceptul de mandat își are originile în dreptul roman, noțiunea de reprezentare, în forma sa completă, nu a fost pe deplin acceptată până la sfârșitul secolului al XVII-lea. În ceea ce privește eforturile doctrinare de a clarifica și explica în profunzime mecanismul reprezentării, acestea au continuat neîntrerupt până în prezent, numeroși autori elaborând diverse teorii

---

[26] F. Leduc, *Deux contrats en quête d'identité. Les avatars de la distinction entre le contrat de mandat et le contrat d'entreprise*, în "Études offertes à Geneviève Viney", LGDJ, Paris, 2009, p. 603.

[27] Carmen Tamara Ungureanu, *Reprezentarea în actele juridice civile, potrivit reglementării din Codul civil în vigoare*, Analele ştiinţifice ale Universităţii "Alexandru Ioan Cuza" din Iași, Științe Juridice, nr. 2/2012 pp. 5-18.

și stabilind conexiuni cu alte instituții juridice pentru a oferi o înțelegere cât mai cuprinzătoare a acestui concept[28].

Faptul că reprezentarea, deși devenită o instituție complexă și larg aplicată, continuă să fie subiectul unor dezbateri intense se explică prin natura sa juridică specifică, aceea de manifestare a unei puteri juridice.

În acest context, puterea trebuie înțeleasă ca o prerogativă fundamentală, care constituie cadrul general în raport cu reprezentarea, considerată o formă particulară a acesteia. De asemenea, o abordare corectă a reprezentării presupune analizarea sa în mod principial, din toate perspectivele sale și în corelare cu celelalte principii ale sistemului juridic în care se integrează.

În doctrină, reprezentarea este definită drept operațiunea tehnico-juridică prin care o persoană, numită reprezentant, încheie un act juridic în numele și pe seama altei persoane, numită reprezentat, astfel încât efectele actului se produc direct în sfera juridică a acesteia din urmă.[29] Din această perspectivă, reprezentarea constituie o excepție aparentă de la principiul relativității efectelor actului juridic, întrucât reprezentatul devine parte a actului încheiat prin intermediul reprezentantului.[29]

Definiția consacrată, potrivit căreia „puterea de reprezentare este mecanismul care conferă unei persoane, denumită reprezentant, posibilitatea de a încheia un act juridic în numele și pe seama unei alte persoane, numită reprezentat, astfel încât efectele actului să se producă direct în patrimoniul reprezentatului”[30], deși aparent simplă, ascunde o instituție juridică de o complexitate considerabilă. Aceasta a fost, pe bună dreptate, subiectul unor ample dezbateri doctrinare privind natura sa juridică[31].

---

[28] Iulia Oprea, *Reprezentarea ca putere în dreptul civil și societar,* SUBB Iurisprudentia, nr. 3/2020, p. 57.

[29] M. Mureșan, *Drept civil - Parte generală*, editura Cordial Lex, Cluj Napoca, 1996, pp. 187-191.

[30] M. N. Costin, C.M. Costin, *Dicționar de drept civil de la A la Z*, ed. a 3-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2019, p. 783.

[31] Iulia Oprea, *op. cit.* p. 59.

Mandatul fără reprezentare reprezintă o variantă particulară a mandatului, caracterizată prin absența puterii de reprezentare, element esențial pentru ca mandatul să fie considerat complet.

Având în vedere trăsăturile specifice ale instituției reprezentării, astfel cum sunt consacrate în legislația civilă, precum și contribuțiile doctrinare relevante, reprezentarea poate fi definită ca un mecanism tehnico-juridic prin care o persoană, denumită reprezentant, încheie un act juridic în numele și pe seama unei alte persoane, numită reprezentat, astfel încât efectele actului să se producă în mod direct și nemijlocit în sfera juridică a celui reprezentat.

## 1.2. TRĂSĂTURILE CARACTERISTICE REPREZENTĂRII CONVENȚIONALE

Reprezentarea poate fi clasificată în raport cu mai multe criterii, dintre care unele sunt stabilite explicit prin norme juridice, iar altele sunt dezvoltate la nivel doctrinar sau jurisprudențial. Având în vedere originea împuternicirii, reprezentarea poate fi convențională, atunci când puterea de reprezentare rezultă din consimțământul părților materializat printr-un contract de mandat, sau legală, atunci când autoritatea de a reprezenta decurge în mod direct dintr-o dispoziție legislativă.

În literatura juridică se identifică, uneori, pe baza aceluiași criteriu, și o a treia formă, denumită reprezentare judiciară, fundamentată pe o împuternicire acordată expres de către instanța judecătorească. Un exemplu ilustrativ pentru acest tip de reprezentare îl constituie instituția sechestrului judiciar, situație în care instanța desemnează o persoană ce urmează să îndeplinească anumite acte în numele și interesul altei persoane, în limitele prevăzute de cadrul juridic aplicabil[32].

În principiu, efectele actului juridic nu se pot răsfrânge asupra terților, nici în sens pozitiv (în favoarea lor), nici în sens negativ (în defavoarea lor).

[32] T. Pop, *Drept civil român. Teoria generală*, Editura Lumina Lex, București, 1993, p. 175.

Absența efectelor negative asupra terților este justificată de principiul echității, deoarece, dacă actul juridic ar putea genera obligații pentru persoane care nu au consimțit la încheierea lui sau dacă ar putea afecta patrimoniul acestora, s-ar ajunge la situația inadmisibilă ca cineva să dispună asupra patrimoniului unei alte persoane fără acordul acesteia. Totodată, lipsa efectelor favorabile terților reflectă[33] chiar intenția și voința părților, deoarece, în mod obișnuit, acestea urmăresc să obțină avantaje exclusiv pentru ele, iar nu pentru persoane care nu au participat la act.

În ceea ce privește natura juridică a instituției reprezentării, este necesară o distincție importantă. Există anumite situații care constituie excepții de la principiul relativității efectelor actului juridic, în sensul că efectele acestuia se extind și asupra persoanelor care nu au luat parte la încheierea lui. Concret, aceste acte pot genera drepturi în beneficiul altor persoane decât cele care au participat direct la formarea acordului de voință, ori pot stabili obligații în sarcina altora decât părțile inițiale. Cu toate acestea, ca regulă generală, o persoană nu poate fi obligată printr-un act juridic la care nu a participat direct, dar poate beneficia de drepturi[34] rezultate din acesta, potrivit dictonului latin „nemo dat quod non habet" („nimeni nu poate transmite ceea ce nu are").

În doctrina juridică[35] se face distincție între excepții reale și excepții aparente de la principiul relativității efectelor actului juridic. Excepțiile reale apar exclusiv în situația în care, în temeiul voinței părților (și nu prin dispoziția legii), un act juridic creează drepturi sau obligații în sarcina unei persoane care nu a participat, direct sau indirect, la încheierea respectivului act. Din această perspectivă, singura excepție reală acceptată unanim este stipulația pentru altul[36].

---

[33] Carmen Tamara Ungureanu, *op. cit.,* p.7.
[34] C. Stătescu, C. Bîrsan, *Drept civil. Op.cit.,* p.68-69.
[35] Ghe. Beleiu, *op. cit.*, p. 208; G. Boroi, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ed. a IV-a, Editura Hamangiu, București, 2010, p. 237-239; Ovidiu Ungureanu, *Drept civil. Introducere,* ed. a VI-a, Editura Rosetti, Bucureşti, 2002, p. 172-174.
[36] Carmen Tamara Ungureanu, *op. cit.,* p.7.

Stipulația pentru altul nu beneficia anterior de o reglementare explicită în legislație, însă actualmente este consacrată în Codul civil prin articolele 1284-1288. Astfel, stipulația pentru altul, cunoscută și sub denumirea de contract în beneficiul unei terțe persoane, este acel act juridic în baza căruia o parte, numită promitent, se angajează față de cealaltă parte, denumită stipulant, să realizeze o prestație în beneficiul unei terțe persoane, care nu este parte în contract și care poartă numele de terț beneficiar. Potrivit articolului 1284 Cod civil (într-o formulare asemănătoare celei consacrate anterior în literatura juridică), „(1) Oricine poate stipula în nume propriu, dar în beneficiul unui terț. (2) Ca urmare a stipulației, terțul beneficiar dobândește dreptul de a solicita în mod direct promitentului îndeplinirea prestației." Astfel, terțul beneficiar nu participă, nici direct și nici prin reprezentant, la formarea acordului de voință.

Un exemplu relevant este reprezentat de donația cu sarcină[37], care constituie o excepție, efectele acesteia fiind diferite față de cele ale donației obișnuite. Sarcina reprezintă o obligație impusă donatarului, care, odată acceptată donația, este obligat să o îndeplinească. În jurisprudență[38] s-a subliniat că, pentru a fi valabilă, sarcina trebuie să fie posibilă, licită și conformă bunelor moravuri. Aceasta poate fi instituită fie în interesul uneia dintre părți, fie în favoarea unui terț. În cazul în care sarcina este stabilită în beneficiul donatorului sau al unei persoane terțe, donația încetează să mai fie considerată o liberalitate, cel puțin în măsura sarcinii impuse.

Dacă analizăm posibilitatea existenței unei excepții reale de la principiul relativității efectelor actului juridic, observăm că o astfel de excepție ar trebui să depindă exclusiv de voința părților inițiale, fără ca terțul beneficiar să participe în vreun fel, nici măcar prin manifestarea acordului său privind acceptarea dreptului stabilit în favoarea lui. Din această perspectivă, stipulația pentru altul nu ar putea fi considerată nici ea o excepție reală, deoarece art. 1286 alin. (1) Cod civil prevede că, în situația în care terțul beneficiar nu

[37] L.R. Boilă, *Drept civil. Contracte speciale*, Ed. C.H. Beck, București, 2023, p. 86-88.
[38] Trib. Harghita, s. civ., dec. civ. nr. 528/R din 22 mai 2013.

acceptă stipulația, dreptul său este considerat ca nefiind vreodată constituit. Astfel, apariția efectivă a dreptului terțului beneficiar este condiționată de acceptarea expresă a acestuia, ceea ce presupune implicit participarea lui, cel puțin într-o etapă ulterioară, la consolidarea efectelor juridice ale actului încheiat de părțile inițiale. O altă situație considerată ca o excepție aparentă[39] de la principiul relativității efectelor actului juridic civil este reprezentarea. Spre exemplu, dacă persoana X îl mandatează pe Y să achiziționeze în numele și interesul său un apartament, ne aflăm în prezența a două acte juridice distincte: pe de-o parte, contractul de mandat încheiat între X și reprezentantul său Y, iar pe de altă parte, contractul de vânzare încheiat între Y – în calitate de reprezentant al lui X – și vânzătorul apartamentului. În acest context, contractul de vânzare produce efecte juridice directe față de X, care devine astfel parte contractantă (cumpărător), deși el personal nu a participat efectiv la momentul încheierii acestui contract.

Din perspectiva sferei atribuțiilor acordate reprezentantului, reprezentarea poate fi clasificată în reprezentare generală (totală) și reprezentare specială (parțială).

Reprezentarea generală (totală) reprezintă mecanismul juridic prin intermediul căruia reprezentantul este împuternicit să acționeze în numele și interesul reprezentatului pentru realizarea tuturor actelor juridice care îl privesc pe acesta, cu excepția celor ce implică un caracter strict personal (procuratio omnium bonorum). Un exemplu ilustrativ în acest sens este mandatul general.

În schimb, reprezentarea specială (parțială) presupune o limitare clară a puterilor reprezentantului, astfel încât atribuțiile acestuia vizează exclusiv anumite operațiuni sau acte juridice specific determinate. Exemple relevante pentru această formă de reprezentare includ mandatul conferit unei persoane exclusiv pentru identificarea și negocierea termenilor unui contract cu un terț, fără dreptul de a semna efectiv contractul, participarea la licitații publice în numele clientului, ipotecarea unui imobil etc.

[39] Carmen Tamara Ungureanu, *op. cit.,* p.7.

Reprezentarea voluntară își are izvorul în manifestarea unilaterală de voință a persoanei reprezentate, exprimată prin actul de conferire a puterii de reprezentare. Această putere poate avea la bază un raport juridic intern, de regulă un contract de mandat, fără ca existența reprezentării să fie condiționată, în toate cazurile, de încheierea unui asemenea contract. În acest sens, literatura de specialitate evidențiază faptul că reprezentarea voluntară implică, în mod indispensabil, existența unei relații juridice de natură contractuală între reprezentant și persoana reprezentată.[40]

Reprezentarea convențională își are fundamentul în acordul de voință exprimat de părți, materializat în general prin intermediul unui contract de mandat[41]. Mandatul este acel contract prin care o persoană, denumită mandatar, primește împuternicirea și, totodată, își asumă obligația de a încheia în numele și interesul unei alte persoane, numită mandant, unul sau mai multe acte juridice. De asemenea, există reprezentare convențională și în cazul în care mandatarul realizează acte juridice fără a avea o împuternicire explicită sau depășește limitele acesteia, dar efectele juridice ale actelor respective devin opozabile reprezentatului prin ratificarea ulterioară din partea acestuia.

O parte a doctrinei susține că, prin încheierea unui acord de reprezentare, are loc – la nivel teoretic – o fragmentare a personalității juridice a persoanei reprezentate. Astfel, aceasta dobândește capacitatea de a fi considerată, din punct de vedere juridic, prezentă simultan în mai multe locuri, prin acțiunile reprezentantului său, deși, din perspectivă practică, își conservă o individualitate juridică unitară.[42].

Reprezentarea convențională poate avea drept fundament inclusiv contractul de asistență juridică, prin care o persoană acordă unei alte persoane împuternicirea de a o reprezenta. Astfel, reprezentarea convențională este rezultatul unei înțelegeri exprimate prin acordul de voință al părților.

---

[40] Ioan Leș, *Codul de procedură civilă. Comentarii pe articole, op.cit.,* p.180.
[41] Carmen Tamara Ungureanu, *op. cit.,* p. 10.
[42] P. Vasilescu, *op. cit.*, p. 204.

În ceea ce privește întinderea atribuțiilor conferite reprezentantului, doctrina distinge între reprezentarea generală și reprezentarea specială. Astfel, reprezentarea generală presupune atribuirea către reprezentant a dreptului de a încheia, în numele și în interesul reprezentatului, toate actele juridice și cu privire la toate bunurile acestuia. Un exemplu ilustrativ al reprezentării generale îl constituie situația persoanei incapabile, reprezentată de tutorele sau curatorul său.

Prin contrast, reprezentarea specială limitează puterile reprezentantului exclusiv la anumite acte juridice clar precizate sau la anumite operațiuni specifice. De exemplu, mandatul prin care reprezentantul este autorizat să încheie acte strict determinate, precum identificarea unui bun, efectuarea unei tranzacții imobiliare concrete sau încheierea unor acte specifice, constituie cazuri de reprezentare specială.

Codul civil face referire expresă la formele reprezentării doar în contextul mandatului, însă aceste prevederi pot fi aplicate analogic și în cazul reprezentării în general, conform dispozițiilor art. 1 alin. (2) și art. 1168 C. civ.

În literatura juridică se subliniază că reprezentarea convențională își găsește izvorul în voința părților, exprimată printr-un contract de mandat care stabilește explicit întinderea împuternicirilor conferite reprezentantului. De aceea, conținutul și limitele exacte ale mandatului sunt esențiale pentru determinarea caracterului general sau special al reprezentării. Majoritatea autorilor de specialitate consideră că normele Codului civil privind mandatul pot fi aplicate, prin analogie, și altor forme de reprezentare juridică, potrivit dispozițiilor art. 1 alin. (2) și art. 1168 din Codul civil.[43]

Reprezentarea convențională presupune situația în care reprezentantul încheie acte juridice în numele și în interesul reprezentatului, astfel încât efectele juridice se produc direct asupra acestuia din urmă. Fundamentul acestei forme de reprezentare îl constituie voința părților, exprimată de regulă prin intermediul unui contract de mandat. Totuși, conceptul de reprezentare

[43] Aspazia Cojocaru, *Drept civil, Parte generală*, Editura Lumina Lex București, 2000, p. 270.

convențională nu se suprapune integral cu noțiunea de mandat, între cele două instituții existând diferențe conceptuale importante, aspecte pe care le vom analiza ulterior, în contextul corelației dintre ele.

Altfel spus, reprezentarea convențională își are temeiul în acordul de voință exprimat de părțile implicate în contractul de mandat cu reprezentare, acord prin care reprezentantului i se conferă autoritatea de a acționa ca intermediar și de a realiza acte juridice în numele și interesul reprezentatului. În această configurație contractuală, efectele juridice ale operațiunilor desfășurate de reprezentant se produc în mod direct și exclusiv în patrimoniul reprezentatului.

În mod tradițional, în dreptul civil român, instituția reprezentării se află la baza contractului de mandat[44], deoarece esența mandatului constă tocmai în desemnarea unei persoane (mandatarul) care să îl reprezinte pe mandant, încheind acte juridice în numele și pe seama acestuia, cu consecința producerii directe a efectelor juridice asupra patrimoniului persoanei reprezentate.

Totuși, reprezentarea convențională trebuie clar diferențiată de contractul de mandat, cele două noțiuni nefiind întotdeauna echivalente. În primul rând, contractul de mandat poate implica existența puterii de reprezentare, adică mandatarului i se conferă împuternicirea expresă de a încheia acte juridice în numele și în interesul persoanei reprezentate (mandantului). În această ipoteză, avem un mandat propriu-zis cu reprezentare, mandatarul devenind un reprezentant direct al mandantului.

Pe de altă parte, există și situația în care contractul de mandat nu implică acordarea puterii de reprezentare (mandat fără reprezentare), cum este cazul contractului de comision. În această variantă, comisionarul acționează în nume propriu, dar în interesul comitentului, fără a-l reprezenta direct. Doctrina de specialitate utilizează pentru această formă contractuală conceptul de reprezentare indirectă sau imperfectă, tocmai pentru că actul juridic este

[44] Ionut Florin Popa, *Contractul de mandat*, în Revista română de drept privat, nr. 5/2016, p. 162.

încheiat de comisionar în nume propriu, chiar dacă efectele economice sunt suportate de comitent.

Prin urmare, după cum se subliniază în literatura juridică, reprezentarea convențională, deși adesea asociată mandatului, nu se identifică întotdeauna cu acesta. Astfel, mandatul poate exista atât cu putere de reprezentare (directă), cât și fără această putere (indirectă), distincție ce justifică separarea conceptuală a noțiunilor de mandat și reprezentare.[45].

Conform dispozițiilor articolului 2009 din Codul civil, mandatul este acel contract prin intermediul căruia o parte, denumită mandatar, își asumă obligația de a încheia unul sau mai multe acte juridice în interesul și pe seama unei alte persoane, denumită mandant. Această definiție reflectă o abordare similară cu cea întâlnită în alte legislații naționale, unde mandatul este reglementat în mod asemănător, având la bază principiul reprezentării intereselor mandantului de către mandatar[46].

Din perspectiva clasificării mandatului în funcție de natura puterii conferite reprezentantului, Codul civil distinge, în art. 2011, între mandatul cu reprezentare și mandatul fără reprezentare, în cadrul unei reglementări generale asupra diverselor forme ale acestui contract.

Astfel, mandatul poate fi fie cu reprezentare, atunci când mandatarul primește împuternicirea expresă de a încheia acte juridice în numele și pe seama mandantului, fie fără reprezentare, atunci când mandatarul acționează în nume propriu, însă în interesul și pe seama mandantului. Această distincție prezintă o relevanță deosebită în concepția legiuitorului român actual, reflectată explicit în dispozițiile articolului 2011 Cod civil, articol care tratează clasificarea generală a mandatului.

Astfel, intenția legiuitorului de a sublinia importanța acestei clasificări rezultă și din structura Codului civil, care dedică o secțiune distinctă tipurilor

---

[45] Fr. Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, ediția a III-a, Ed. Universul Juridic, București, 2001, p. 311.

[46] Dan Chirică, *Probleme controversate privitoare la contractul de mandat,* www.juridice.ro, accesat la data de 25 noiembrie 2022.

de mandat, respectiv mandatului cu reprezentare (în care efectele actelor juridice se produc direct asupra mandantului, art. 2013-2038 C.civ.) și mandatului fără reprezentare (în care efectele actelor încheiate de mandatar nu se produc imediat asupra mandantului, art. 2039-2042 C. civ.). Această ultimă categorie include, de exemplu, contractul de comision. Astfel, opțiunea legislativă confirmă relevanța distincției dintre mandatul cu reprezentare și cel fără reprezentare în reglementarea actuală.[47].

Potrivit dispozițiilor articolului 80 alin. (3) din Codul de procedură civilă, părțile au posibilitatea să fie reprezentate în fața instanței de judecată. Astfel, reprezentarea poate fi realizată de un avocat sau, în condițiile prevăzute de articolul 83 alin. (3) raportat la alineatul (2) din același cod, și de un mandatar fără calitatea de avocat, însă exclusiv în procesele aflate în primă instanță sau în recurs.

În ceea ce privește persoana juridică, reprezentarea în fața instanței de judecată trebuie asigurată printr-un reprezentant calificat, iar potrivit legislației procesual civile în vigoare, aceasta nu poate fi realizată decât prin intermediul unui avocat sau consilier juridic, indiferent de etapa procesuală în care se află litigiul.

Astfel, reglementarea procedurală actuală consacră posibilitatea reprezentării atât prin avocați, cât și prin mandatar neavocat, stabilind totodată anumite limite specifice în funcție de tipul procedurii și de statutul juridic al părții reprezentate.

Reprezentarea are caracter convențional atunci când este rezultatul acordului de voință exprimat de părți, materializat, de regulă, printr-un contract de mandat[48]. Potrivit articolului 80 alin. (3) din Codul de procedură civilă, părțile au posibilitatea de a participa la judecată prin intermediul unui

[47] L. Stănciulescu, Vasile Nemeș, *Dreptul contractelor civile și comerciale,* Editura Hamangiu, 2013, pp. 55-62.
[48] Laura Magdalena Trocan, *op. cit.,* p 41.

reprezentant ales în condițiile legii, cu excepția situațiilor în care legea solicită explicit prezența lor personală în fața instanței.

În acest context, persoana fizică poate fi reprezentată fie de către un avocat, fie de către un mandatar fără calitate de avocat. Astfel, conform articolului 83 alin. (1) din Codul de procedură civilă, reprezentarea persoanei fizice printr-un mandatar neavocat este admisă numai în fața instanței de fond, precum și în etapa recursului, în condițiile stabilite expres de lege.

Prin urmare, cadrul legislativ actual permite părților să își aleagă un reprezentant, cu condiția respectării cerințelor prevăzute de lege, excepție făcând acele situații în care prezența personală a părților în fața instanței este obligatorie. Această reglementare reflectă natura convențională a raportului juridic dintre reprezentant și persoana reprezentată.

Reprezentarea părților prin avocat prezintă anumite particularități față de reprezentarea realizată printr-un mandatar fără calitatea de avocat[49]. În acest sens, conform articolului 83 alin. (3) din Codul de procedură civilă, în forma sa inițială, mandatarul care nu are calitatea de avocat poate formula concluzii asupra excepțiilor procesuale sau asupra fondului cauzei doar prin intermediul unui avocat, atât în faza cercetării judecătorești, cât și în etapa dezbaterilor finale.

Rațiunea acestor dispoziții rezidă în necesitatea asigurării unei apărări calificate, care să garanteze respectarea principiilor fundamentale ale procesului civil. Astfel, conform articolului 83 alin. (3) din forma inițială a noului Cod de procedură civilă, reprezentarea de către avocat era obligatorie atât în cazul redactării cererilor formulate în recurs, cât și în cazul căilor extraordinare de atac. În mod corespunzător, potrivit aceleiași forme inițiale a articolului 83 alin. (3) din NCPC, prevederea obligativității reprezentării prin avocat era aplicabilă și contestației în anulare și revizuirii.

[49] V. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol. II, Editura Național, București, 1997, p.338.

Prin urmare, prevederile procedurale menționate reflectă viziunea legiuitorului potrivit căreia reprezentarea prin avocat conferă garanții suplimentare privind corecta apărare a intereselor părților în litigiu, mai ales în cadrul procedurilor care implică aspecte juridice complexe.

În acest context, Curtea Constituțională a apreciat că prevederile legale privind obligativitatea reprezentării părților prin avocat restrâng excesiv dreptul la acces liber la justiție, precum și dreptul la apărare garantate de articolele 21 și 24 din Constituție. Astfel, instanța constituțională a reținut că obligativitatea reprezentării și asistării părților prin avocat, impusă de dispozițiile art. 83 alin. (3) și art. 486 alin. (3) din Codul de procedură civilă, poate conduce la limitarea nejustificată a drepturilor fundamentale, depășind astfel scopul legitim urmărit de legiuitor. Potrivit Curții, avantajul public rezultat din aceste dispoziții este nesemnificativ în comparație cu gravitatea atingerii aduse drepturilor și libertăților persoanei. În consecință, asemenea reglementări pot transforma dreptul fundamental la apărare și dreptul liberului acces la justiție în drepturi pur teoretice, golite de conținut efectiv, ceea ce contravine principiului consolidării statului de drept și atrage, implicit, declararea ca neconstituționale a prevederilor menționate din Codul de procedură civilă[50].

Prin urmare, obligativitatea reprezentării prin avocat în cazul formulării și susținerii cererii de recurs de către părți a fost eliminată. În mod similar, reprezentarea prin avocat nu mai constituie o cerință obligatorie nici în cadrul căilor extraordinare de atac, precum revizuirea sau contestația în anulare, atunci când acestea sunt îndreptate împotriva unei hotărâri definitive. Astfel, în actualul context legislativ, părțile pot exercita direct aceste căi extraordinare de atac, fără a fi condiționate de asistarea sau reprezentarea obligatorie prin avocat.[51].

[50] Decizia nr. 462/2014, publicată în M. Of. nr. 775 din 24 octombrie 2014.
[51] G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil*, ediția a 5-a, revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2020, p. 182.

În literatura juridică s-a subliniat că legiuitorul a prevăzut o excepție specifică de la această regulă, permițând astfel persoanei fizice să fie reprezentată în instanță de către soț sau de către o rudă apropiată, până la gradul al doilea inclusiv. În această situație, mandatarul poate formula concluzii în fața oricărei instanțe fără a avea obligația să fie asistat de un avocat, condiția esențială fiind aceea ca reprezentantul respectiv să fie licențiat în drept. Această excepție a fost concepută în scopul facilitării accesului efectiv la justiție și al simplificării reprezentării judiciare pentru persoanele fizice.[52]

Reprezentarea convențională implică existența unei împuterniciri acordate reprezentantului prin acordul de voință al părților, exprimat, în general, prin intermediul unui contract, cum este cazul contractului de mandat. În doctrina de specialitate se subliniază faptul că mandatul reglementează, în primul rând, raporturile juridice interne dintre mandant (reprezentat) și mandatar (reprezentant), în timp ce noțiunea de reprezentare vizează aspectul extern, mai precis relațiile juridice stabilite între reprezentant și reprezentat, pe de o parte, și terții cu care reprezentantul intră în contact în numele și pe seama reprezentatului, pe de altă parte[53]. Astfel, mandatul reflectă dimensiunea internă a reprezentării, în timp ce reprezentarea propriu-zisă vizează manifestarea externă a puterilor conferite reprezentantului.

Potrivit reglementărilor procedurale, reprezentarea convențională poate fi realizată și printr-un mandatar neavocat, cu condiția ca acesta să fie soțul sau o rudă apropiată (până la gradul al doilea inclusiv) a persoanei reprezentate. În această situație, împuternicirea de reprezentare poate fi acordată inclusiv printr-o declarație verbală exprimată în fața instanței. Mandatarul neavocat astfel desemnat are dreptul să formuleze concluzii în fața instanțelor de fond, în apel, recurs sau chiar în cadrul căilor extraordinare de atac.

[52] Laura Magdalena Trocan, *op. cit.,* p 42.
[53] Mihaela Tăbârcă, *Drept procesual civil, vol. I, Editura Universul Juridic,* București, 2013, p. 422.

Totuși, dacă mandatarul acționează fără calitatea de avocat și nu se încadrează în categoria specială menționată anterior (soț sau rudă apropiată), acesta nu are dreptul de a formula concluzii referitoare la excepțiile procesuale sau asupra fondului litigiului decât prin intermediul unui avocat, restricție valabilă atât în faza cercetării judecătorești, cât și în cea a dezbaterilor în fața instanței. În mod similar, mandatarul fără calitatea de avocat nu poate invoca direct în instanță o excepție de neconstituționalitate.

În privința formei împuternicirii, aceasta poate fi exprimată chiar și verbal în fața instanței; cu toate acestea, dacă mandatul nu este confirmat în mod corespunzător de persoana reprezentată, actul juridic efectuat poate fi considerat ca fiind lipsit de efecte juridice, cum ar fi situația în care soțul introduce acțiunea în instanță fără o împuternicire prealabilă, iar persoana reprezentată nu ratifică ulterior această acțiune. În acest caz, cererea formulată ar putea fi considerată lipsită de efecte juridice.[54].

De la regula potrivit căreia mandatarul fără calitatea de avocat nu poate formula concluzii în instanță decât prin intermediul unui avocat, există o excepție importantă, aplicabilă mandatarilor care sunt licențiați în drept. Astfel, aceștia, cu condiția să fie licențiați în drept, au dreptul să formuleze și să susțină personal concluziile în fața instanței, fără a fi asistați de un avocat, indiferent dacă procesul se află în primă instanță, apel, recurs sau chiar în cadrul căilor extraordinare de atac[55]. Această excepție urmărește să valorifice pregătirea juridică a mandatarului și să asigure o reprezentare adecvată a intereselor părții pe care acesta o reprezintă.

Deși reprezentarea și mandatul sunt adesea analizate împreună, aceste două instituții nu trebuie confundate. În doctrina juridică se subliniază faptul că legiuitorul român nu a consacat reprezentării o reglementare generală, ci a preferat să trateze această instituție doar incidental, în cadrul unor materii

[54] Mihaela Tăbârcă, *Drept procesual civil, vol. I, Editura Universul Juridic,* București, 2013, p. 422.

[55] G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil*, ediția a 5-a, revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2020*,* p.183.

particulare, cel mai adesea în contextul mandatului. Cu toate acestea, reprezentarea și mandatul nu reprezajntă noțiuni identice, deoarece există situații în care întâlnim reprezentare în lipsa unui mandat explicit, precum și situații în care mandatul există fără a conferi putere de reprezentare. Prin urmare, mandatul nu reprezintă singura sursă posibilă a reprezentării convenționale, cele două instituții având identitate juridică proprie și fiind distincte conceptual[56].

Atunci când cererea de chemare în judecată este depusă prin intermediul unui reprezentant convențional, este obligatoriu să se menționeze explicit acest fapt în cuprinsul cererii respective. În această ipoteză, calitatea de reprezentant convențional trebuie dovedită corespunzător prin actul care atestă împuternicirea acordată.

În privința consilierului juridic, reprezentarea convențională derivă din raportul juridic profesional specific[57] încheiat cu persoana juridică reprezentată, raport care poate lua fie forma unui raport de serviciu, în cazul angajaților din instituțiile publice, fie forma unui contract individual de muncă, specific raporturilor de drept privat. Această concluzie rezultă din reglementarea specifică prevăzută de lege, conform căreia raportul de muncă al consilierului juridic se poate materializa fie într-un raport de muncă public (raport de serviciu), fie într-un raport obișnuit de muncă, bazat pe contractul individual de muncă, dobândind astfel calitatea de salariat în sensul legislației muncii[58].

Prin Decizia nr. 9 din 4 aprilie 2016[59], pronunțată într-un recurs în interesul legii, Curtea Supremă a stabilit că dispozițiile art. 84 alin. (1) din Codul de procedură civilă trebuie interpretate în sensul că o persoană juridică nu poate formula cererea de chemare în judecată și nici nu poate fi reprezentată

[56] Cristina Popa Nistorescu, *op. cit*, p. 9.
[57] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 867 din 5 decembrie 2003.
[58] Dan Ţop**,** *Particularităţi ale raportului de muncă al consilierilor juridici*, Revista română de dreptul muncii, nr. 2/2004, pp.56-60.
[59] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 400 din 26 mai 2016.

convențional în instanță de către o altă persoană juridică sau de către reprezentanții acesteia, indiferent dacă obiectul de activitate ori scopul respectivei entități ar permite o astfel de reprezentare. [60]

Din perspectiva teoretică, doctrina utilizează deseori conceptele de reprezentare perfectă (directă) și reprezentare imperfectă (indirectă) pentru a clasifica reprezentarea în funcție de conținutul puterilor acordate reprezentantului. Deși aceste noțiuni nu sunt preluate explicit în terminologia Codului civil actual, ele nu intră în contradicție cu distincția făcută de legiuitor între mandatul cu reprezentare și mandatul fără reprezentare, clasificare care stă la baza reglementării actuale a mandatului. Astfel, conceptele doctrinare de reprezentare perfectă (directă) și imperfectă (indirectă) pot coexista cu cele utilizate în prezent în Codul civil, completând perspectiva doctrinară privind tipologia reprezentării[61].

Reprezentarea perfectă se referă la situația în care reprezentantul, în baza împuternicirii acordate, realizează acte juridice în numele și interesul persoanei care l-a împuternicit. În acest caz, reprezentantul acționează strict ca intermediar, fără ca între acesta și terțul cu care contractează să se nască raporturi juridice proprii. Astfel, reprezentantul nu devine parte a raportului juridic respectiv și, implicit, nu își asumă personal drepturile sau obligațiile rezultate din actul juridic încheiat cu terțul.

În doctrină, clasificarea reprezentării în reprezentare perfectă sau imperfectă se realizează în funcție de modalitatea în care reprezentantul se angajează juridic față de terți. Atunci când reprezentantul contractează explicit în numele reprezentatului, reprezentarea este perfectă. În schimb, dacă reprezentantul realizează actele juridice în nume propriu, dar pe seama persoanei reprezentate, ne aflăm în prezența unei reprezentări imperfecte.

---

[60] G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil*, *op. cit.,* p.186.

[61] L. Stănciulescu, *Dreptul contractelor civile. Doctrină și jurisprudență*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2017, pp. 422-423.

Totodată, în funcție de modul de realizare a împuternicirii și de efectele produse în patrimoniul reprezentatului, literatura juridică distinge între reprezentarea directă și reprezentarea indirectă. Reprezentarea directă coincide practic cu reprezentarea perfectă, fiind caracterizată prin faptul că reprezentantul contractează în mod explicit în numele și pe seama reprezentatului, astfel încât efectele juridice ale actelor încheiate se produc direct asupra patrimoniului reprezentatului. De la momentul încheierii actului juridic cu terțul, reprezentatul devine parte contractantă, asumându-și direct drepturile și obligațiile născute din actul respectiv.

Reprezentarea indirectă corespunde reprezentării imperfecte, fiind specifică situației în care reprezentantul încheie actul juridic în nume propriu, dar în interesul reprezentatului. În această ipoteză, efectele actului juridic nu se produc în mod direct asupra reprezentatului, ci mai întâi în patrimoniul reprezentantului, urmând ca ulterior acestea să fie transferate persoanei în interesul căreia actul juridic a fost realizat. Această formă particulară de reprezentare caracterizează contractul de mandat fără reprezentare.

În literatura juridică s-a subliniat că reprezentarea indirectă a apărut și s-a dezvoltat istoric ca răspuns la o nevoie de ordin practic, având drept scop simplificarea anumitor operațiuni juridice. Astfel, prin intermediul reprezentării indirecte s-a urmărit evitarea unor dificultăți care puteau să apară în relațiile cu terții contractanți. În această situație, reprezentantul acționează în nume propriu, dar pentru interesul persoanei reprezentate, participând personal la încheierea actului juridic.

Prin urimare, față de terții cu care contractează, reprezentantul apare ca titular direct al drepturilor și obligațiilor generate de actul juridic respectiv, consecința fiind aceea că, în plan extern, efectele juridice ale operațiunii sunt atribuite inițial patrimoniului reprezentantului, și nu persoanei în interesul căreia a acționat acesta. În raporturile cu terții, așadar, reprezentantul indirect este perceput ca titularul drepturilor și obligațiilor rezultate din contractul încheiat.

Contractul de asistență juridică, în cazul reprezentării prin avocat[62], nu este reglementat în mod direct de către Codul civil[63] român, aspectele referitoare la forma și conținutul acestuia fiind rezervate reglementării profesionale[64] specifice avocaților. Astfel, potrivit articolului 121 din Statutul profesiei de avocat, adoptat prin Hotărârea Consiliului UNBR, acest contract își găsește o reglementare distinctă, adaptată particularităților profesionale. [65]

După cum se precizează în doctrină[66], mandatul acordat avocatului pentru reprezentarea în instanță se concretizează într-un act distinct, denumit împuternicire avocațială. Aceasta trebuie să cuprindă obligatoriu datele de identificare ale avocatului, modul de exercitare a profesiei de către acesta, identitatea persoanei reprezentate (justițiabilul), precum și instanța judecătorească în fața căreia avocatul asigură asistența sau reprezentarea.

O situație particulară este reprezentată de substituirea avocatului inițial desemnat, situație în care avocatul mandatat inițial poate împuternici un alt avocat pentru a asigura reprezentarea sau asistarea persoanei în fața instanței, potrivit prevederilor aplicabile ale Statutului profesiei de avocat.

Mandatul acordat avocatului[67] prezintă unele particularități în raport cu mandatul obișnuit acordat altor persoane, reflectând specificul activității avocatului în reprezentarea judiciară. Astfel, potrivit articolului 83 alin. (1) din Codul de procedură civilă, avocatul care a fost mandatat într-o cauză poate realiza, chiar în lipsa unei împuterniciri exprese, acte menite să protejeze drepturi supuse unui termen de exercitare, drepturi care s-ar pierde dacă nu ar fi valorificate în timp util. În aceeași logică, avocatul poate promova și căile

---

[62] G. Răducan, M. Dinu, *Fișe de procedură civilă*, ediția a 4-a, revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2016, p.77.

[63] *Legea nr. 287/2009 privind Codul civil,* republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 505 din 15 iulie 2011.

[64] Mădălina Elena Marian, *Contractul de asistență juridică – aspecte de drept privat, www.juridice.ro,* accesat la data de 25 octombrie 2022.

[65] Publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 898 din 19 decembrie 2011.

[66] G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil*, *op. cit.,* p.184.

[67] Mihaela Tăbârcă, *Drept procesual civil, vol. I, op. cit.,* p. 431.

de atac necesare împotriva hotărârii judecătorești pronunțate, chiar și fără un mandat suplimentar explicit în acest sens.

De asemenea, mandatul conferit avocatului nu încetează automat prin decesul persoanei care l-a acordat[68]. Avocatul rămâne în continuare autorizat să întreprindă actele urgente, necesare conservării drepturilor părții pe care o reprezenta, inclusiv exercitarea căilor de atac împotriva hotărârilor judecătorești, pentru evitarea pierderii unor drepturi supuse unor termene imperative.

Pe de altă parte, actele juridice ce implică dispoziții speciale asupra drepturilor substanțiale ale părților (precum tranzacția sau renunțarea la drepturi) nu pot fi efectuate de către reprezentant decât în baza unei împuterniciri speciale acordate expres sau, în cazul reprezentării judiciare ori administrative, numai după obținerea aprobării prealabile din partea instanței sau autorității administrative competente.

Având în vedere că mandatul acordat avocatului prin contractul de asistență juridică reprezintă în esență un mandat general, este necesar să clarificăm faptul că distincția dintre mandatul cu reprezentare și mandatul fără reprezentare poate fi realizată din două perspective diferite, corespunzătoare a două criterii distincte.

Primul criteriu de clasificare privește modul în care mandatarul își exercită atribuțiile în raport cu mandantul și cu terții. Din această perspectivă, mandatul cu reprezentare se caracterizează prin faptul că mandatarul acționează explicit în numele și în interesul mandantului, în limitele stabilite prin contract. În acest caz, mandatarul este obligat să își dezvăluie calitatea în fața terților, astfel încât aceștia să cunoască faptul că realizează operațiuni juridice cu un reprezentant, nu cu un partener contractual propriu-zis. În consecință, reprezentantul nu devine parte contractantă în relația cu terțul și nu este obligat personal față de acesta. În cazul în care mandatarul nu își dezvăluie

[68] Luminița Cristina Stoica, *Mandatul. Reprezentarea judiciară. Practică judiciară,* Editura Hamangiu, București, 2010, p. 205.

calitatea de reprezentant, el va putea fi ținut personal și direct față de terți, întrucât aceștia nu cunosc existența raportului de reprezentare și îl consideră parte contractantă efectivă.

Această situație evidențiază importanța practică a obligativității mandatarului de a-și face cunoscută calitatea și limitele împuternicirii în fața terților, asigurând claritate în raporturile juridice generate prin reprezentare.

Efectele actelor juridice încheiate de mandatar în calitate de reprezentant se produc în mod direct asupra patrimoniului mandantului, ca și când acesta ar fi participat personal și direct la negocierea și semnarea respectivelor acte.

Regula în materie o constituie mandatul cu reprezentare, în timp ce mandatul fără reprezentare este considerat excepția. Astfel, potrivit articolului 2012 alin. (1) Cod civil, în lipsa unei prevederi contrare explicite sau dacă împrejurările nu indică altfel, se prezumă că mandatarul acționează în calitate de reprezentant al mandantului, încheind actele juridice pentru care a fost împuternicit în numele și pe seama acestuia.

Cealaltă variantă posibilă, mandatul fără reprezentare, presupune că mandatarul nu primește împuternicirea de a contracta cu terțul în numele mandantului, ci acționează în nume propriu, chiar dacă urmărește interesele mandantului. În acest caz, mandatarul semnează personal actele juridice și devine astfel direct parte contractantă în relația cu terții. Potrivit articolului 2039 din Codul civil, mandatul fără reprezentare constă în contractul prin care o persoană (mandatarul) încheie acte juridice în nume propriu, însă în interesul și pe seama celeilalte părți (mandantul), asumându-și personal obligațiile ce decurg din aceste acte, indiferent dacă terții cunosc sau nu existența mandatului.

Prin urmare, în ipoteza mandatului fără reprezentare, mandatarul este obligat direct față de terț, asumându-și personal drepturile și obligațiile rezultate din actele juridice încheiate, având astfel calitatea deplină de parte contractantă.[69]

[69] Dan Chirică, *op. cit.*

Distincția dintre mandatul cu reprezentare și mandatul fără reprezentare nu se întemeiază pe întinderea atribuțiilor conferite mandatarului și nici pe împrejurarea că acesta este autorizat numai să negocieze sau și să încheie actul juridic. Criteriul determinant îl constituie modul în care mandatarul acționează în raporturile cu terții și persoana în patrimoniul căreia se produc nemijlocit efectele actului încheiat.

În cazul mandatului cu reprezentare, mandatarul acționează în numele și pe seama mandantului, iar efectele actului juridic încheiat în limitele împuternicirii se produc direct în sfera juridică a acestuia din urmă. În cazul mandatului fără reprezentare, mandatarul acționează în nume propriu, dar pe seama mandantului, dobândind personal drepturile și asumându-și obligațiile rezultate din actele încheiate cu terții.

Situația în care o persoană se limitează la identificarea unor potențiali contractanți sau la negocierea condițiilor viitorului contract, fără a-l încheia în nume propriu ori în numele clientului, aparține intermedierii și nu trebuie confundată cu mandatul fără reprezentare.

În analiza teoretică a reprezentării juridice se distinge, așadar, o triplă relație juridică: cea dintre reprezentant și reprezentat, cea dintre reprezentat și terțul contractant și cea dintre reprezentant și terț, fiecare având propriul său regim juridic și consecințe specifice în raporturile obligaționale care se nasc între părțile implicate.

În ceea ce privește relația dintre reprezentat și terț, reprezentarea generează un efect juridic esențial, constând în transferul direct al tuturor consecințelor juridice ale actului în patrimoniul persoanei reprezentate. Astfel, aceasta devine singura titulară a drepturilor și obligațiilor rezultate din contractul încheiat prin intermediul reprezentantului, dobândind exclusiv calitatea de creditor sau debitor față de terțul contractant.

Din perspectiva raportului juridic extern, persoana reprezentată este percepută ca parte contractuală efectivă, obligată să își asume integral efectele

actului juridic, ca și când l-ar fi încheiat personal. În consecință, reprezentatul nu poate opta să accepte doar anumite efecte favorabile ale contractului, excluzându-le pe cele nefavorabile, deoarece acesta formează un ansamblu indivizibil. Prin urmare, persoana reprezentată este responsabilă față de terțul cocontractant pentru executarea tuturor obligațiilor generate de actul juridic încheiat în numele și interesul său[70].

În privința relației dintre reprezentant și persoana reprezentată, doctrina subliniază că fundamentul reprezentării constă în substituirea unei persoane cu o alta, substituire ce poate fi fie impusă direct de lege, în cazul reprezentării legale, fie permisă de aceasta în cazul reprezentării convenționale sau judiciare[71]. Ca urmare a acestei substituiri, actul juridic realizat de reprezentant produce efecte directe exclusiv în patrimoniul și persoana reprezentatului, fără să influențeze patrimoniul reprezentantului.

Prin urmare, odată ce actul juridic a fost încheiat, rolul reprezentantului încetează practic, iar voința sa personală devine irelevantă în etapa executării obligațiilor ce rezultă din contract. Astfel, chiar dacă reprezentantul a fost mandatat să supravegheze executarea actului respectiv, el nu dobândește drepturi proprii și nu își asumă obligații personale. De aceea, reprezentantul nu poate acționa în nume propriu împotriva terților cocontractanți pentru rezilierea sau revocarea actului juridic și nici nu poate fi urmărit direct de terți în vederea executării obligațiilor contractuale. Cu toate acestea, dacă reprezentantul săvârșește acte ilicite în îndeplinirea împuternicirii primite, va răspunde personal față de terți pentru prejudiciile cauzate[72].

De asemenea, literatura juridică evidențiază faptul că reprezentarea în procesul civil diferă fundamental de simpla asistență juridică, cea din urmă limitându-se la acordarea unor sfaturi sau consultații care nu implică direct partea asistată. Spre deosebire de aceasta, reprezentarea atrage asupra

[70] Cristinel Ioan Murzea, Emil Poenaru, *Reprezentarea în dreptul privat*, op. cit., pp. 16-17.
[71] Cristina Popa Nistorescu, *op. cit*, p. 10.
[72] Cristinel Ioan Murzea, Emil Poenaru, *Reprezentarea în dreptul privat*, op. cit., pp. 16-17.

persoanei reprezentate toate consecințele juridice, indiferent dacă acestea sunt favorabile sau defavorabile, rezultate din actele efectuate de către reprezentant în numele și pe seama sa[73].

Reprezentantul ales al unei părți are dreptul să efectueze toate actele procedurale necesare pentru apărarea intereselor acesteia și soluționarea corespunzătoare a litigiului civil[74].

Deși dreptul părților de a fi reprezentate prin intermediul unui mandatar convențional este de principiu general, acest drept nu are caracter absolut, existând anumite situații în care legea impune prezența personală a părților în fața instanței. Astfel, potrivit dispozițiilor art. 80 alin. (3) din Codul de procedură civilă[75], reprezentarea convențională nu este posibilă atunci când legea solicită în mod explicit participarea personală a părților.

Un exemplu reprezentativ îl constituie interogatoriul prevăzut de art. 351 C. pr. civ., care privește faptele personale ale părții interogate și, ca regulă, nu poate fi realizat prin intermediul reprezentantului. De asemenea, în materia procesului de divorț, conform art. 920 alin. (1) din Codul de procedură civilă, prezența personală a soților este obligatorie în fața instanțelor de fond, reprezentarea fiind permisă doar în anumite situații excepționale, cum ar fi executarea unei pedepse privative de libertate, existența unei boli grave, punerea sub tutelă specială, reședința în străinătate sau alte împrejurări asemănătoare care împiedică prezentarea personală. În aceste cazuri excepționale, partea poate fi reprezentată în instanță de către avocat, mandatar neavocat sau, după caz, de către tutore ori curator.

Conform art. 81 alin. (1) din Codul de procedură civilă, actele procedurale prin care se renunță la judecată sau la dreptul ce formează obiectul acesteia, achiesarea la hotărârea judecătorească, încheierea unei tranzacții, precum și alte acte de dispoziție, nu pot fi realizate de reprezentant decât dacă acesta beneficiază

[73] G Boroi. M. Stancu, *Drept procesual civil*, op. cit., p. 181.
[74] Ioan Leș, *Codul de procedură civilă. Comentarii pe articole,op.cit.,* p.181.
[75] Mihaela Tăbârcă, *Drept procesual civil, vol. I, op. cit.,* p. 418.

de un mandat special în acest sens sau dacă există o încuviințare prealabilă din partea instanței sau a autorității administrative competente.

De asemenea, alin. (2) al aceluiași articol prevede că actele de dispoziție realizate de către reprezentanții minorilor, ai persoanelor supuse măsurilor speciale de ocrotire sau ai dispăruților nu împiedică judecarea cauzei dacă instanța constată că astfel de acte nu corespund intereselor persoanelor reprezentate. În literatura juridică s-a remarcat că acest text de lege face referire, în mod general, la toate tipurile de acte procedurale de dispoziție, fără a distinge dacă acestea sunt făcute de reprezentanți ai persoanelor fizice sau ai persoanelor juridice[76].

Prevederile anterior menționate au suferit modificări prin Legea nr. 140/2022 privind măsurile speciale de ocrotire aplicabile persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale, care a modificat și completat unele acte normative incidente în materie[77].

În ceea ce privește excepția lipsei dovezii calității de reprezentant în fața instanței de fond, aceasta nu poate fi invocată pentru prima dată într-o cale de atac. Din punct de vedere teoretic și procesual, excepția lipsei dovezii calității de reprezentant are mai multe particularități: ea este calificată drept o excepție de procedură, cu caracter absolut (putând fi ridicată atât de părțile interesate, cât și de instanță sau de procuror) și mixtă din perspectiva efectelor produse. Astfel, inițial excepția are un caracter dilatoriu, întrucât instanța este obligată să acorde un termen pentru prezentarea dovezii calității de reprezentant; ulterior, în cazul neîndeplinirii acestei obligații, excepția dobândește un efect peremptoriu, conducând la anularea cererii formulate[78].

Reprezentarea frauduloasă este situația juridică în care reprezentantul, în mod intenționat și în complicitate cu terțul cocontractant, încheie un act juridic care prejudiciază interesele reprezentatului. Potrivit dispozițiilor

[76] I. Leș, *op. cit.,* 2013, p. 140.
[77] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 500 din 20 mai 2022.
[78] G. Răducan, M. Dinu, *op. cit*., p. 81.

articolului 1303 din Codul civil, contractul încheiat în asemenea condiții, adică în contextul unui conflict de interese între reprezentant și persoana reprezentată, poate fi anulat la solicitarea persoanei reprezentate, cu condiția ca terțul cocontractant să fi cunoscut sau să fi trebuit să cunoască existența acestui conflict la momentul încheierii contractului.

În situația în care persoana reprezentată suferă un prejudiciu ca urmare a reprezentării frauduloase, reprezentantul este ținut să răspundă față de aceasta pe temeiuri juridice diferite, în funcție de natura reprezentării. Astfel, dacă reprezentarea este convențională, răspunderea reprezentantului va fi fundamentată pe contractul de mandat existent între părți, iar dacă reprezentarea este legală sau judiciară, răspunderea sa va fi de natură civil-delictuală.

Pe de altă parte, persoana care acționează în calitate de reprezentant, deși nu are o împuternicire valabilă sau depășește limitele mandatului primit, este răspunzătoare față de terțul cocontractant pentru prejudiciile rezultate, în condițiile în care terțul a fost de bună-credință, bazându-se fără culpă pe aparența valabilității contractului, conform prevederilor articolului 1310 din Codul civil.

## 1.3. ALTE MODALITĂȚI DE REPREZENTARE

Având în vedere că reprezentarea constituie, în realitate, doar o excepție aparentă de la principiul relativității efectelor actului juridic, forma reprezentării—fie că este convențională (izvorând dintr-un contract de mandat), legală sau judiciară—nu are relevanță sub aspectul efectelor produse față de terți.

Deși articolul 80 alin. (1) din Codul de procedură civilă face referire explicită numai la reprezentarea convențională[79], întrucât aceasta rezultă din alegerea liberă a părților, analiza mai atentă a acestui text (în special teza a II-a) permite concluzia că sunt admisibile și alte forme ale reprezentării, respectiv

[79] Mihaela Tăbârcă, *Drept procesual civil, vol. I, op. cit.,* p. 412.

cea legală și cea judiciară, chiar dacă părțile nu beneficiază, în aceste cazuri, de o libertate de opțiune similară.

Pe de altă parte, articolul 1295 din Codul civil, care reglementează expres temeiul reprezentării, prevede că împuternicirea de a reprezenta poate avea ca sursă fie legea, fie un act juridic ori o hotărâre judecătorească. Legiuitorul stabilește astfel în mod explicit o clasificare a reprezentării, în funcție de originea acesteia, delimitând reprezentarea legală, convențională și judiciară.

Actuala reglementare a reprezentării în articolele 1295-1314 din Codul civil reflectă o evoluție semnificativă a viziunii legiuitorului român. Aceasta include adoptarea unei teorii abstracte cu privire la puterea de reprezentare, care presupune separarea conceptuală a raporturilor dintre reprezentat, reprezentant și terți, corelată cu principiul forței obligatorii a contractelor. Această abordare modernă se aliniază tendințelor actuale din dreptul european comparat[80].

Este important de precizat că, în timp ce reprezentarea convențională își găsește fundamentul juridic în contractul de mandat, există și forme distincte de reprezentare care nu presupun existența unui raport contractual între reprezentant și reprezentat. Astfel, reprezentarea legală și cea judiciară se realizează fără mandat, ele având surse proprii și autonome față de orice convenție între părțile implicate.

Reprezentarea legală reprezintă un mecanism juridic prin care o persoană, denumită reprezentant, acționează în numele și în interesul altei persoane, denumită reprezentat, în baza unei împuterniciri stabilite direct de lege, nu ca urmare a consimțământului exprimat de părți. În acest caz, legea conferă reprezentantului prerogativa de a exercita acte juridice pentru și în contul reprezentatului, efectele juridice ale acestor acte producându-se nemijlocit în patrimoniul reprezentatului, în temeiul dispozițiilor legale incidente.

[80] Ionuț Florin Popa*, Limitele reprezentării voluntare şi opozabilitatea, op. cit.,* p. 56.

În dreptul anglo-saxon întâlnim reprezentarea exclusivă este cea mai răspândită modalitate de lucru în SUA și Canada, de peste 100 de ani. Reprezentarea exclusivă este modalitatea de lucru dintre un agent imobiliar și clientul său (vânzător sau cumpărător), în baza căreia agentul imobiliar face tot ce-i stă în putință să reprezinte cu profesionalism interesele unei singure părți în tranzacție și anume a clientului său.

Agenții imobiliari specializaţi în reprezentare exclusivă lucrează cu clienții lor în baza unei relații contractuale formată între client și agenția imobiliară la care agentul este afiliat. Astfel, agenții și agențiile imobiliare sunt obligate contractual să protejeze și să promoveze interesele clienților ca și când ar fi propriile interese, și să pună interesul clienților mai presus decât cel al oricărei alte persoane. Acest cadru poate fi considerat unul similar cu o relație dintre un avocat și clientul său.

Într-o tranzacție imobiliară, cumpărătorul și vânzătorul pot fi reprezentați fiecare de câte o agenție imobiliară, la fel cum într-un proces juridic ambele părți pot fi reprezentate de câte un avocat. Agenția imobiliară angajată într-o relație de reprezentare exclusivă este obligată la onestitate față de ambele părți și la loialitate față de partea pe care o reprezintă (clientul), adică, întotdeauna să protejeze interesul și poziţia clientului său în negociere și să îi aducă la cunoștință clientului toate faptele care pot afecta sau influența decizia acestuia precum și să respecte toate instrucțiunile clientului.

În mod specific, serviciile dintr-un contract de reprezentare exclusivă a cumpărătorului includ asistență în procesul de autentificare a tranzacției de vânzare-cumpărare și de intrare în posesie.

Trebuie menționată inițiativa UNBR ca toate convențiile încheiate cu dezvoltatorii imobiliari să se facă în prezenta unui avocat, care ar putea avea calitatea de reprezentant exclusiv.

### 1.3.1. Reprezentarea legală

Acest tip de reprezentare are un caracter obligatoriu, fiind instituit de lege și aplicabil exclusiv în situațiile expres reglementate de aceasta[81]. Un exemplu relevant al reprezentării legale este situația persoanelor lipsite de capacitate de exercițiu, cum sunt minorii cu vârsta sub 14 ani sau persoanele puse sub tutelă specială. În astfel de cazuri, reprezentarea nu rezultă dintr-un acord al părților, ci direct din dispoziția legii, fiind instituită în scopul protejării intereselor acestor categorii de persoane vulnerabile. Astfel, actele juridice pe care incapabilii nu le pot încheia personal sunt realizate în numele și interesul lor de către reprezentanții legali desemnați potrivit prevederilor legale aplicabile.

În ceea ce privește persoanele fizice, reprezentarea legală operează în cazul celor care nu dispun de capacitate de exercițiu, respectiv minorii care nu au împlinit vârsta de 14 ani și persoanele majore care au fost puse sub tutelă specială. De regulă, actele juridice pe care aceste persoane nu le pot încheia personal sunt asumate de către reprezentanții lor legali, care acționează în numele și pentru protejarea intereselor reprezentatului, în conformitate cu dispozițiile legale incidente[82]. Prin excepție, conform art. 43 alin. (3) din Codul civil, persoanele lipsite de capacitate de exercițiu pot încheia în mod direct anumite acte juridice de conservare, precum și acte uzuale, de mică importanță, care generează efecte juridice imediate.

Actele juridice pe care persoana lipsită de capacitate de exercițiu are dreptul să le încheie personal pot fi realizate, de regulă, și prin intermediul reprezentantului legal, cu excepția cazurilor în care legea stabilește expres contrariul sau când natura intrinsecă a actului face imposibilă reprezentarea (art. 43 alin. (4) Cod civil).

Pentru efectuarea unor acte juridice de dispoziție, cum sunt cele care au ca efect transferul dreptului de proprietate (vânzare, schimb, întreținere, rentă viageră sau mutuum), sau pentru constituirea unor drepturi reale (precum

[81] Ioan Leș, *Codul de procedură civilă. Comentarii pe articole, op.cit.,* p.180.
[82] Art. 43 alin. (1)–(4) din Codul civil.

uzufruct, servitute, superficie sau drept de folosință), persoana lipsită de capacitate de exercițiu trebuie reprezentată de către reprezentantul legal, cu autorizarea prealabilă din partea instanței de tutelă. În situația particulară în care interesele persoanei reprezentate sunt contrare intereselor reprezentantului legal, legea impune desemnarea unui curator special, care va putea efectua aceste acte juridice numai după obținerea unei autorizări judecătorești specifice.

În procedura civilă, aceste persoane—minorii sub 14 ani și persoanele majore puse sub tutelă specială —nu pot participa personal în procese, fiind reprezentate obligatoriu de către reprezentanții lor legali[83]. Potrivit art. 80 alin. (2) din Codul de procedură civilă, persoanele aflate în imposibilitatea de a exercita drepturi procedurale în mod direct pot sta în judecată exclusiv prin intermediul reprezentanților desemnați de lege.

Persoana pusă sub tutelă specială este reprezentată legal, potrivit articolului 166 din Codul civil, de către tutorele desemnat sau, după caz, de curatorul special numit în cadrul procedurii judiciare declanșate pentru punerea sub tutelă specială. Astfel, potrivit art. 937 alin. (3) Cod procedură civilă, instanța va desemna un curator special, în condițiile stabilite prin Codul civil, atunci când starea de sănătate a persoanei vizate nu îi permite acesteia să fie prezentă personal în fața instanței pentru propria reprezentare.

În domeniul raporturilor juridice de muncă, sindicatele beneficiază nu doar de dreptul de a apăra interesele membrilor lor în fața instanțelor, autorităților publice sau a altor instituții, chiar în lipsa unui mandat expres, ci și de dreptul de a reprezenta membrii în procesul de negociere și încheiere a contractelor colective de muncă. De asemenea, în conformitate cu dispozițiile articolului 219 din Codul muncii, sindicatele pot, la cererea expresă a membrilor lor, să asigure reprezentarea acestora inclusiv în litigiile individuale de muncă[84].

---

[83] Mihaela Tăbârcă, *Drept procesual civil, vol. I, op. cit.,* p. 414.

[84] Dan Ţop**,** *Tratat de dreptul muncii,* ediţia a IV-a, editura Universul Juridic, Bucureşti, 2022, p. 695.

În cazul societăților comerciale, reprezentarea legală față de terți și în instanțele judecătorești este realizată de administrator sau de către un asociat desemnat în acest sens de consiliul de administrație, iar în anumite cazuri, de președintele acestui consiliu.

Există, de asemenea, legi speciale care stabilesc atribuții concrete de reprezentare pentru anumite instituții publice sau persoane juridice[85]. Spre exemplu, în cazul comisiilor județene și locale constituite potrivit Legii nr. 18/1991 privind fondul funciar, acestea au capacitate procesuală pasivă și, în anumite circumstanțe, chiar activă, în limitele competenței lor specifice. Conform prevederilor art. 52 alin. (2) din aceeași lege, aceste comisii sunt reprezentate legal de prefect, respectiv de primar, ori prin intermediul unui membru mandatat convențional, fără a exista obligația reprezentării prin avocat.

Casa Națională de Pensii Publice îndeplinește funcția de reprezentant legal în fața instanțelor judecătorești în toate litigiile generate de aplicarea prevederilor Legii nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, conform art. 138 lit. s) din actul normativ menționat.

În mod similar, reprezentarea legală a asociațiilor de proprietari în relațiile acestora cu terții este asigurată prin președintele asociației. Acesta exercită atribuții reprezentative atât în cadrul procedurilor judiciare intentate de asociație împotriva proprietarilor care nu respectă obligațiile asumate față de aceasta, cât și în litigiile declanșate de proprietarii nemulțumiți care contestă hotărârile adoptate de asociație.

În privința unităților administrativ-teritoriale, art. 109 alin. (1) și (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ prevede că reprezentarea în justiție a acestora este asigurată, după caz, de primar sau de președintele consiliului județean, care stă în judecată în calitate de reprezentant legal al unității administrativ-teritoriale. În exercitarea acestei atribuții, titularul funcției acționează în numele și în interesul unității administrativ-teritoriale reprezentate, iar nu în nume personal.

---

[85] Mihaela Tăbârcă, *Drept procesual civil, vol. I, op. cit.,* p. 416.

În legătură cu reprezentarea în instanță a unităților administrativ-teritoriale, legislația specifică prevede că aceasta este realizată de către primar, în cazul localităților, și de președintele consiliului județean, în cazul județelor[86], conform art. 109 alin. (1) din Codul administrativ.[87]

În cazul reprezentării statului român, regula generală stabilită de art. 223 alin. (1) din Codul civil este aceea că reprezentarea în justiție revine Ministerului Finanțelor Publice, cu excepția situațiilor în care anumite dispoziții speciale atribuie această competență altor instituții publice. De exemplu, în situația succesiunilor vacante, reprezentarea statului se realizează prin intermediul autorității special desemnate de lege să administreze patrimoniul succesoral vacant, așa cum prevede art. 105 alin. (4) din Legea nr. 36/1995 privind notarii publici și activitatea notarială.

Tot în acest context, practica judiciară anterioară adoptării actualelor dispoziții procedurale a stabilit că reprezentarea statului în cauzele referitoare la succesiuni vacante revine Direcției Generale a Finanțelor Publice, și nu autorităților administrației publice locale, cum ar fi consiliul local[88]. Astfel, instanțele judecătorești au clarificat competența specifică a autorităților publice în ceea ce privește reprezentarea Statului Român în diverse contexte procesuale[89].

### 1.3.2. Reprezentarea judiciară

Reprezentarea judiciară a fost și continuă să fie un subiect de reflecție în doctrina juridică, în special în perioada anterioară reformei legislative aduse prin adoptarea Codului civil din 2009 (intrat în vigoare la 1 octombrie 2011). Discuțiile s-au concentrat asupra naturii juridice a acestei forme de

[86] Ioan Leș, *Codul de procedură civilă. Comentarii pe articole, op. cit.,* p.180.
[87] OUG nr. 57/2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 555 din 5 iulie 2019.
[88] Mihaela Tăbârcă, *Drept procesual civil, vol. I, op. cit.,* p. 417.
[89] Tribunalul Bistrița-Năsăud, Secția civilă, decizia nr. 58/2008, în Buletinul Jurisprudenței pe anul 2008**,** Editura Universul Juridic, București, 2009, p. 298.

reprezentare, în contextul în care nu există o reglementare unitară și exhaustivă care să îi definească regimul juridic. În literatura de specialitate s-a evidențiat că reprezentarea judiciară își are originea într-o măsură dispusă de instanța judecătorească, care conferă unei persoane mandatul de a exercita, în numele și în interesul altei persoane, anumite acte procesuale sau, în cazuri justificate, acte juridice extraprocesuale. Rațiunea instituirii acestei forme de reprezentare constă, în esență, în necesitatea protejării drepturilor procesuale ale părții aflate într-o situație de vulnerabilitate ori indisponibilitate, în vederea asigurării unui proces echitabil. Cu toate acestea, majoritatea autorilor au susținut că reprezentarea judiciară nu se constituie ca o categorie autonomă în raport cu formele clasice – legală și convențională –, ci trebuie înțeleasă ca o aplicare particulară a reprezentării legale, având în vedere că temeiul instituirii acesteia se regăsește tot în dispozițiile legii, instanța având un rol doar executiv în desemnarea concretă a reprezentantului.

Raționamentul principal care susține teza conform căreia reprezentarea judiciară nu constituie o formă autonomă de reprezentare se bazează pe distincția dintre sursa formală a actului de împuternicire și fundamentul juridic real al acesteia. Deși la o primă vedere se poate afirma că această formă de reprezentare își are originea într-o dispoziție expresă a instanței judecătorești, în realitate, competența instanței de a numi un reprezentant derivă direct din prevederile legale care permit o astfel de intervenție. Așadar, legea stabilește atât circumstanțele în care o astfel de măsură poate fi dispusă, cât și limitele în care instanța acționează. În această logică, instanța nu creează, prin hotărârea sa, un nou tip de raport juridic de reprezentare, ci doar aplică normele legale în vigoare, desemnând persoana reprezentantului și conturând concret parametrii mandatului. Prin urmare, instanța joacă un rol executiv și nu generator de drept în sens propriu, iar atribuțiile delegatului nu se nasc din voința instanței, ci din voința legii, ceea ce întărește ideea că reprezentarea judiciară este, în esență, o manifestare particulară a reprezentării legale.

În consecință, majoritatea opiniei doctrinare converge către ideea că reprezentarea judiciară nu constituie o formă de sine stătătoare de reprezentare, distinctă de cele legală și convențională. Chiar dacă, din punct de vedere procedural, aceasta este instituită printr-o hotărâre judecătorească, natura sa juridică rămâne ancorată în voința legii, care reglementează explicit cazurile și condițiile în care instanța poate interveni pentru a desemna un reprezentant. Cu toate acestea, trebuie subliniat că dezbaterea teoretică asupra statutului juridic al reprezentării judiciare nu este pe deplin epuizată. În literatura de specialitate persistă opinii divergente care susțin fie autonomia instituției, în temeiul caracterului său jurisdicțional și decizional, fie includerea sa într-o categorie intermediară, cu trăsături hibride între reprezentarea legală și cea convențională. Aceste controverse relevă faptul că reprezentarea judiciară se află într-un spațiu conceptual aflat încă în curs de consolidare, necesitând în continuare o analiză doctrinară aprofundată și o practică judiciară unitară pentru o clarificare definitivă.

Reprezentarea judiciară este instituită exclusiv prin hotărârea instanței de judecată, fie în temeiul unor dispoziții legale exprese, fie ca urmare a evaluării circumstanțelor particulare ale speței care justifică adoptarea unei astfel de măsuri. În ambele situații, finalitatea urmărită este aceea de a proteja efectiv interesele persoanei aflate într-o poziție procesuală vulnerabilă, prin asigurarea unei reprezentări adecvate și conforme cu exigențele dreptului la un proces echitabil. Intervenția judecătorului are, în acest context, un caracter esențialmente garantist, întrucât urmărește să asigure accesul efectiv la justiție al persoanei reprezentate, chiar și în absența posibilității acesteia de a desemna un mandatar convențional sau de a se apăra personal. Măsura desemnării unui reprezentant judiciar nu are doar o valoare tehnică, ci și una profund simbolică, reflectând angajamentul sistemului de drept față de principiile echității, proporționalității și egalității de tratament între părți. Prin urmare, această formă de reprezentare trebuie înțeleasă ca un instrument de reechilibrare

procesuală, destinat să prevină excluderea juridică a persoanelor în imposibilitate de a-și exercita drepturile în mod efectiv.

Circumstanțele particulare care pot justifica desemnarea unui reprezentant judiciar sunt întotdeauna dependente de contextul concret al cauzei, iar aprecierea acestora aparține exclusiv instanței de judecată. Elementul central în evaluarea acestor situații îl constituie necesitatea garantării efective a dreptului la un proces echitabil, în conformitate cu standardele internaționale și constituționale privind accesul la justiție[90]. Între aceste situații se regăsesc, cu titlu exemplificativ, litigiile caracterizate printr-un grad ridicat de complexitate juridică sau factuală, cauzele în care partea nu beneficiază de asistența unui avocat și nu îndeplinește condițiile legale pentru acordarea asistenței judiciare gratuite. În astfel de împrejurări, lipsa unei reprezentări corespunzătoare ar conduce la dezechilibre evidente în raportul procesual, punând în pericol respectarea principiului fundamental al egalității de arme între părți, consacrat inclusiv în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului[2]. Doctrina de specialitate confirmă, de asemenea, caracterul excepțional, dar esențial, al acestei măsuri, evidențiind rolul său corectiv într-un cadru procedural menit să asigure participarea efectivă și nediscriminatorie a tuturor părților implicate[91].

Reprezentarea judiciară se caracterizează printr-un regim juridic de excepție și are un caracter în mod intrinsec provizoriu, fiind instituită numai în situații limitativ determinate de lege sau impuse de circumstanțele concrete ale cauzei. În doctrină s-a subliniat în mod constant că pot fi identificate două mari categorii de împrejurări care justifică recurgerea la această formă de reprezentare[92]. În primul rând, este vorba despre ipotezele expres reglementate de lege, în care instanța este obligată să desemneze un reprezentant special – un exemplu relevant fiind cazul curatorului numit pentru persoanele lipsite de

[90] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Cauza Airey contra Iriandei***,** Hotărârea din 9 octombrie 1979.
[91] Mihaela Tăbârcă, *Drept procesual civil, vol. I, op. cit.,* p. 420.
[92] I. Leș, op. cit., 2013, p. 139.

capacitate de exercițiu, atunci când acestea nu au un reprezentant legal, precum și în situațiile în care intervine un conflict de interese între reprezentantul legal și persoana reprezentată[93]. În al doilea rând, reprezentarea judiciară poate fi instituită atunci când specificul cauzei și împrejurările particulare ale acesteia reclamă o astfel de măsură, în vederea garantării caracterului echitabil al procesului și prevenirii unui dezechilibru procedural semnificativ.

Această a doua ipoteză este deosebit de importantă, întrucât permite instanței să asigure o protecție suplimentară pentru persoanele aflate într-o situație de vulnerabilitate temporară, fără a fi neapărat lipsite de capacitate juridică. Sunt avute în vedere, spre exemplu, persoane în vârstă avansată, aflate în imposibilitate fizică severă de a participa la proces, persoane bolnave sau cu dizabilități funcționale grave, ori situații în care o persoană a dispărut fără a desemna un reprezentant convențional sau fără a lăsa informații relevante pentru desfășurarea procesului[94]. În aceste cazuri, numirea unui reprezentant judiciar devine un mijloc indispensabil de realizare a dreptului la apărare, respectiv de materializare a principiului egalității de șanse între părțile aflate în litigiu.

Decizia privind oportunitatea și necesitatea desemnării unui reprezentant judiciar revine exclusiv instanței de judecată învestite cu soluționarea cauzei. Aceasta are competența de a aprecia, în concret, dacă situația de fapt justifică recurgerea la o astfel de măsură procesuală excepțională, în raport cu scopul urmărit – asigurarea efectivă a dreptului la apărare și a caracterului echitabil al procesului. Judecătorul are, în această materie, o marjă largă de apreciere (putere discreționară), însă exercitarea acestei prerogative nu este arbitrară, ci trebuie fundamentată pe o dublă exigență: respectarea normelor legale incidente și analiza riguroasă a circumstanțelor particulare ale cauzei[95]. În literatura de specialitate s-a subliniat că această competență a instanței trebuie exercitată cu discernământ, întrucât desemnarea unui reprezentant judiciar

[93] Laura Magdalena Trocan, *op. cit.,* p 44.
[94] G. Răducan, M. Dinu, *op. cit.* , p. 82.
[95] Mihaela Tăbârcă, *Drept procesual civil,* vol. I, op. cit., p. 421.

implică o intervenție directă în raporturile procesuale ale unei persoane care, în mod normal, ar avea dreptul de a-și controla propria apărare. Prin urmare, judecătorul trebuie să verifice dacă există o disproporție evidentă care ar afecta echilibrul procesual și dacă absența unei astfel de măsuri ar conduce la încălcarea principiului contradictorialității și al egalității de arme între părți[96].

În temeiul dispozițiilor art. 80 alin. (3), coroborat cu art. 58 din Codul de procedură civilă, competența de a desemna reprezentantul judiciar aparține instanței care judecă fondul litigiului. Aceasta nu doar că numește persoana împuternicită să exercite drepturile procesuale ale părții reprezentate, dar stabilește, totodată, limitele, natura și întinderea mandatului conferit, în funcție de necesitățile concrete ale speței. Actul de desemnare trebuie să fie motivat și să reflecte o analiză atentă atât a cadrului legal aplicabil, cât și a scopului urmărit – asigurarea unei apărări reale și efective pentru partea aflată în imposibilitate de a se reprezenta.

Persoana aleasă pentru a îndeplini această calitate trebuie să întrunească cerințele legale de capacitate procesuală și să ofere garanții de competență și imparțialitate. În practică, în majoritatea cazurilor, instanțele optează pentru desemnarea unui avocat din oficiu, considerat cel mai potrivit să asigure o reprezentare calificată și să protejeze efectiv drepturile persoanei în cauză. Alegerea avocatului este determinată atât de complexitatea cauzei, cât și de natura intereselor juridice aflate în discuție, fiind esențial ca reprezentarea să nu fie una formală, ci reală și eficientă.

Un aspect important care distinge reprezentarea judiciară de alte forme de reprezentare procesuală constă în faptul că, în această situație, legea nu impune obligativitatea asistării reprezentantului judiciar de către un avocat. Această particularitate o diferențiază în mod clar de reprezentarea convențională, unde, în anumite situații prevăzute de lege, asistarea sau reprezentarea de către avocat este esențială pentru validitatea actelor procedurale. Reprezentarea judiciară are, așadar, un caracter mai flexibil sub

[96] Ioan Leș, *Codul de procedură civilă. Comentarii pe articole, op.cit.,* p.181.

aspectul formalismului procedural, tocmai pentru că are la bază o măsură de protecție dispusă de instanță în interesul părții vulnerabile, și nu o manifestare de voință juridică din partea acesteia.

Această formă de reprezentare nu este reglementată unitar doar în Codul de procedură civilă și în Codul civil, ci este completată și de o serie de norme speciale care intervin în domenii juridice diverse, în funcție de natura raportului juridic și de specificul entității reprezentate. Astfel, se conturează un regim juridic mixt, în care dispozițiile generale sunt dublate de prevederi particulare menite să răspundă nevoilor concrete ale unor situații procesuale atipice[97].

O serie de reglementări speciale întăresc ideea că reprezentarea judiciară intervine în mod excepțional și în funcție de nevoile reale ale procesului. Astfel, Codul de procedură civilă consacră în mod expres posibilitatea desemnării unui mandatar comun în situația în care procesul implică un număr mare de părți (art. 80 alin. 4 C. pr. civ.). Într-un asemenea context, pentru a evita paralizarea procesului și pentru a asigura celeritatea și eficiența dezbaterilor, legiuitorul a conferit judecătorului prerogativa de a decide – din oficiu sau la cerere – ca părțile să fie reprezentate printr-un singur mandatar comun, cu condiția respectării intereselor legitime ale acestora. Această măsură este menită să mențină echilibrul procesual și să prevină eventuale disfuncționalități cauzate de exercitarea necoordonată a drepturilor procedurale de către părți multiple.

O altă ipoteză reglementată expres este cea referitoare la instituirea sechestrului judiciar. În conformitate cu dispozițiile Codului de procedură civilă, atunci când părțile nu reușesc să ajungă la un acord privind desemnarea administratorului sechestrului, instanța are posibilitatea de a numi o persoană care să exercite această funcție. Administratorul astfel desemnat poate, cu autorizarea prealabilă a instanței, să participe la judecată în numele părților, însă numai în ceea ce privește drepturile și obligațiile legate de bunul supus măsurii de sechestru. Această participare are un caracter strict limitat, fiind

[97] Mihaela Tăbârcă, *Drept procesual civil,* vol. I, op. cit., pp. 419-420.

condiționată de autorizarea instanței și de obiectul concret al măsurii dispuse, ceea ce confirmă încă o dată caracterul punctual și riguros al reprezentării judiciare în astfel de contexte procesuale.

Codul civil reglementează o situație specifică de reprezentare judiciară aplicabilă persoanelor juridice, menită să preîntâmpine blocajele instituționale și conflictele de interese care pot apărea în cadrul structurilor de conducere. Astfel, potrivit dispozițiilor art. 216 din Codul civil, în ipoteza în care o hotărâre adoptată de organul deliberativ al unei persoane juridice este contestată în instanță chiar de către toți administratorii acesteia, reprezentarea în fața instanței nu mai poate fi realizată de către aceștia, fiind afectați de un evident conflict de interese. Pentru a asigura continuitatea funcționării entității și respectarea dreptului la apărare, legiuitorul a prevăzut că președintele instanței sesizate cu soluționarea litigiului va desemna, dintre membrii persoanei juridice, un reprezentant special, care va exercita atribuțiile procesuale ale entității pe durata procedurii judiciare.

Această intervenție judiciară are un caracter excepțional și temporar, fiind limitată la perioada necesară soluționării definitive a cauzei. Măsura este menită să asigure echilibrul procedural și funcțional al persoanei juridice, protejând interesele acesteia în condiții de imparțialitate, fără a afecta autonomia decizională a organelor sale interne. Prin urmare, această formă de reprezentare judiciară reflectă preocuparea legiuitorului pentru menținerea unei guvernanțe echitabile în cadrul entităților colective, în concordanță cu principiile bunei administrări și ale securității raporturilor juridice.

Instituția reprezentării nu se limitează la reglementările generale prevăzute în Codul civil sau Codul de procedură civilă, ci este dezvoltată și adaptată printr-o serie de acte normative speciale, în funcție de natura subiectului de drept implicat și de domeniul său de activitate. Un exemplu semnificativ în acest sens îl constituie Legea nr. 90/2001 privind organizarea și funcționarea Guvernului României și a ministerelor, care consacră, la art. 46 alin. (2), calitatea de reprezentant legal a ministrului în raporturile juridice ale

ministerului. Astfel, ministrul este învestit cu competența de a reprezenta ministerul în toate relațiile instituționale, atât cu autoritățile publice centrale și locale, cât și cu persoane fizice sau juridice, române ori străine, inclusiv în cadrul procedurilor judiciare.

Această formă de reprezentare are un caracter legal, decurgând direct din textul normativ care stabilește atribuțiile funcției ministeriale, fără a fi necesară o desemnare suplimentară sau o împuternicire convențională. În același timp, ea reflectă specificul organizatoric al autorităților administrației publice centrale, în care ministrul – în calitate de conducător al instituției – acționează ca exponent al voinței juridice a entității publice pe care o reprezintă. În eventualitatea unui conflict de interese sau a unei situații de indisponibilitate instituțională, se pot aplica prin analogie mecanismele de reprezentare judiciară analizate anterior, cu respectarea normelor speciale incidente.

Un alt exemplu de reglementare specială în materia reprezentării îl constituie dispozițiile art. 52 alin. (2) din Legea nr. 18/1991 privind fondul funciar, care consacră capacitatea procesuală activă și pasivă a comisiilor locale și județene de fond funciar, în limitele competențelor stabilite prin lege. În vederea exercitării efective a acestei capacități, reprezentarea comisiilor este realizată în mod legal de către prefect, în cazul comisiei județene, respectiv de către primar, în cazul comisiei locale, aceștia acționând în numele entității administrative în toate procedurile litigioase sau extrajudiciare.

Reglementarea are un caracter derogatoriu față de dreptul comun, întrucât permite, în mod excepțional, ca reprezentarea comisiei să fie realizată și de către un alt membru desemnat expres în acest scop, în temeiul unui mandat convențional. Această prevedere este deosebit de relevantă din perspectiva flexibilității procedurale, întrucât înlătură obligația asistenței juridice prin avocat, chiar și în cauze care presupun acte procesuale semnificative. Astfel, legiuitorul a recunoscut nevoia de adaptare a regulilor generale la specificul funcționării comisiilor administrative de fond funciar,

acordând acestora un regim juridic particularizat, care asigură continuitatea activității instituționale fără a îngreuna inutil actul de reprezentare în justiție.

Prin urmare, reprezentarea judiciară, deși reglementată fragmentar și cu caracter de excepție, joacă un rol esențial în garantarea accesului la justiție și în menținerea echilibrului procesual, demonstrând flexibilitatea și adaptabilitatea normelor juridice în fața realităților concrete ale litigiilor.

### 1.3.3. Cambia

Instituția reprezentării apare și în reglementări speciale, cum este cazul Legii nr. 58/1934[98] privind cambia și biletul la ordin, modificată ulterior prin Legea nr. 83/1994[99]. Din perspectivă istorică, cambia este unul dintre cele mai vechi instrumente[100] financiare regăsite în documentele juridice românești încă din secolul al XVIII-lea, fiind cunoscută la acea vreme sub denumirea de «poliță». În prezent, acest instrument este reflectat inclusiv în anumite reglementări și norme[101] emise de Banca Națională a României.

Din perspectivă juridică, cambia reprezintă un act formal prin care o persoană, denumită trăgător, dispune în mod necondiționat ca o altă persoană, numită tras, să plătească o sumă fixată de bani unei terțe persoane, beneficiarul, această plată urmând să aibă loc fie la prezentarea titlului, fie la o dată determinată.

În acest context, obligațiile cambiale pot lua naștere inclusiv prin intermediul instituției reprezentării, atunci când emitentul împuternicește un reprezentant să emită sau să semneze efectul comercial în numele și pe seama

[98] Publicată în M.Of. nr. 100 din 1 mai 1934.
[99] Publicată în M. Of. nr. 301 din 24 octombrie 1994.
[100] Din punct de vedere istoric, cambia a apărut în China prin anii 500 - 600, apoi s-a extins în Italia.
[101] De ex. Norma nr. 7 din 5.iunie 2008, publicată în M.Of. nr.512 din 8 iulie 2008 pentru modificarea şi completarea Normelor-cadru ale Băncii Naţionale a României nr. 6/1994 privind comerțul făcut de societățile bancare şi celelalte societăți de credit, cu cambii şi bilete la ordin, pe baza Legii nr. 58/1934 asupra cambiei şi biletului la ordin, modificată prin Ordonanţa Guvernului nr. 11/1993, aprobată și modificată prin Legea nr. 83/1994.

sa. În această situație, reprezentantul își exercită competențele în baza mandatului primit de la mandant, astfel încât efectele cambiale vor fi produse direct în patrimoniul celui reprezentat.

Astfel, mandatul conferit reprezentantului îi permite acestuia să emită sau să semneze cambii valabil în numele și în interesul mandantului, efectele juridice ale acestor acte fiind suportate integral de către mandant, în calitate de persoană reprezentată. Mandatarul, așadar, acționează exclusiv ca intermediar, nefiind personal obligat față de terții implicați în raportul cambial.

Legea nu impune ca mandatul conferit pentru emiterea sau semnarea cambiilor să fie unul special, acesta putând fi acordat și în termeni generali. Astfel, un mandatar poate primi împuternicirea de a emite sau de a semna cambii fără ca aceasta să fie expres detaliată, fiind suficientă o autorizare generală în acest sens.

În baza unui astfel de mandat, mandatarul poate semna un număr nelimitat de cambii și poate exercita oricare dintre calitățile prevăzute de lege în cadrul raporturilor cambiale, precum trăgător, acceptant, girant sau avalist. Conform regulilor generale de drept comun, mandatul poate fi acordat în formă scrisă, verbală sau chiar tacit, în funcție de circumstanțele speței. În cazul prepușilor, dreptul de a emite și semna cambii este inclus implicit în mandatul lor general, având în vedere că aceștia sunt împuterniciți să desfășoare activități în numele angajatorului.

Chiar dacă legea nu impune o anumită formă pentru acordarea mandatului, actele juridice cambiale realizate de mandatar trebuie să respecte forma scrisă cerută de legislația aplicabilă înscrisurilor cambiale. Pentru ca reprezentarea cambială să fie valabilă, relația de reprezentare trebuie să rezulte în mod expres din titlul cambial. În consecință, mandantul este obligat cambial numai dacă mandatul este menționat în mod explicit pe titlu.

Mandatarul trebuie să semneze cambia folosind propriul său nume, dar este necesar să indice și calitatea sa de reprezentant, menționând totodată identitatea mandantului în numele și pe seama căruia acționează. De regulă,

semnătura sa este însoțită de mențiuni precum „prin procură” sau expresii echivalente, urmate de numele persoanei care a acordat împuternicirea

În cazul în care titlul cambial conține doar semnătura mandatarului, fără indicarea expresă a persoanei mandantului, condițiile legale pentru angajarea răspunderii mandantului nu sunt îndeplinite. În această situație, obligația cambială revine exclusiv mandatarului. De asemenea, dacă titlul cambial este semnat doar cu numele mandantului, fără ca mandatarul să-și adauge propria semnătură, obligația cambială nu subzistă nici pentru mandant, întrucât lipsa semnăturii personale pe titlu exclude angajamentul cambial, și nici pentru mandatar, deoarece acesta nu apare menționat pe document. În consecință, orice omisiune în identificarea corectă a reprezentării poate atrage nulitatea obligației cambiale sau angajarea răspunderii personale a mandatarului.

### 1.3.4. Considerați generale privind reprezentarea părților în procesul civil

Ca regulă generală[102], părțile în procesul civil au posibilitatea[103] de a fi reprezentate, însă participarea personală la proces rămâne opțiunea obișnuită. Deși legea le permite să exercite drepturile procesuale prin intermediul unui reprezentant, aceasta nu înlătură dreptul părților de a se prezenta și acționa direct în fața instanței[104].

Instituția juridică fundamentală care stă la baza reprezentării procesuale este contractul de mandat. În doctrina juridică, mandatul este considerat principalul mecanism prin care se materializează reprezentarea, conferind mandatarului dreptul de a exercita, în numele și pe seama părții reprezentate, drepturile și obligațiile procedurale în cadrul procesului civil[105].

---

[102] Mihaela Tăbârcă, *Drept procesual civil, vol. I, op. cit.,* p. 412.
[103] D.A. Sitaru, *Considerații privind reprezentarea în noul Cod civil român***,** Revista română de drept privat nr. 5/2010, pp. 137-169.
[104] Laura Magdalena Trocan, *op. cit.,* p 39.
[105] Cristinel Ioan Murzea, Emil Poenaru, *Reprezentarea în dreptul privat*, op. cit., p. 9.

Pe parcursul desfășurării procesului, părțile sunt titularele unor drepturi procesuale pe care le pot exercita, dar și ale unor obligații procedurale pe care trebuie să le îndeplinească. În cadrul procesului civil, instituția reprezentării presupune un mecanism juridic prin care o altă persoană acționează în numele și pe seama părții, fie exercitând drepturile procesuale ale acesteia, fie îndeplinind obligațiile procedurale care îi revin. Ca efect al reprezentării, actele realizate de reprezentant produc consecințe juridice direct asupra părții reprezentate, ca și cum aceasta le-ar fi îndeplinit personal.

Primul Cod de procedură civilă, adoptat la 9 septembrie 1865[106], consacra, prin dispozițiile art. 18, principiul conform căruia „părțile se vor înfățișa în persoană sau prin vechil". Această reglementare a stat la baza consacrării instituției reprezentării în procesul civil, care, în forma sa actuală[107], este prevăzută la art. 80 alin. (1) din Codul de procedură civilă, potrivit căruia „părțile pot să exercite drepturile procedurale personal sau prin reprezentant".

Textele de lege relevante au fundamentat, de-a lungul timpului, multiple definiții doctrinare ale instituției reprezentării. Aceasta este privită ca un mecanism juridic prin care o persoană, în calitate de reprezentant, exercită acte procedurale pentru și în numele altei persoane, parte într-un litigiu civil[108]. Altfel spus, reprezentarea procesuală intervine atunci când o persoană terță este autorizată să acționeze în fața instanței în locul și pentru protejarea intereselor altei persoane, fie în postura de reclamant, fie în cea de pârât[109].

De asemenea, art. 80 alin. (3) din Codul de procedură civilă prevede că părțile pot recurge la un reprezentant ales în fața instanței, în condițiile stabilite de lege, cu excepția situațiilor în care legea impune prezența personală a

---

[106] Publicat în Monitorul Oficial nr. 200 din 11 septembrie 1865, abrogat prin art. 83, titlul 5 din Legea nr. 76 din 24 mai 2013

[107] Legea nr. 134/2010, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 247 din 10 aprilie 2015.

[108] I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, ediția a 4-a, Editura C. H. Beck, București, 2008, p.150.

[109] I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol I., Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 376.

acestora. Interpretarea dispoziției menționate, prin prisma utilizării termenului generic «părțile», confirmă aplicabilitatea instituției reprezentării procesuale atât pentru persoanele fizice, cât și pentru cele juridice.

În cazul persoanei juridice, indiferent dacă judecata este în fața instanţelor de fond sau în recurs, reprezentarea convenţională trebuie să fie asigurată prin consilier juridic sau prin avocat[110], așa cum dispune în mod expres art. 84 alin. 1 C. pr. civ.

În cadrul acestei forme de reprezentare, persoana fizică poate beneficia de asistență juridică din partea unui avocat sau a unui mandatar care nu are această calitate. Conform art. 83 alin. (1) din Codul de procedură civilă, persoanele fizice au posibilitatea de a fi reprezentate în fața instanței, indiferent de etapa procesuală – fond, apel, recurs, contestație în anulare ori revizuire – fie printr-un avocat, fie printr-un mandatar desemnat de acestea[111].

Legiuitorul conferă un rol privilegiat reprezentării prin avocat, având în vedere pregătirea de specialitate care permite asigurarea unei apărări corespunzătoare a drepturilor și intereselor procesuale ale părților. În ipoteza în care mandatul este încredințat unei persoane fără calitatea de avocat, aceasta nu are prerogativa de a susține în fața instanței excepții procesuale sau aspecte ce țin de fondul cauzei, aceste atribuții revenind exclusiv avocatului, atât pe parcursul cercetării procesului, cât și în etapa dezbaterilor.

Literatura juridică a evidențiat totuși o excepție instituită de legiuitor față de regula generală. În situația în care mandatarul este soțul sau o rudă până la gradul al doilea inclusiv a părții, iar acesta deține o diplomă de licență în drept, el poate formula concluzii în fața instanței fără a fi necesară prezența unui avocat[112].

Reprezentarea procesuală se înscrie ca o formă particulară a reprezentării din dreptul civil, motiv pentru care aceasta nu este privită exclusiv ca o instituție a dreptului procesual civil[113]. Deși reglementările principale se

[110] Mihaela Tăbârcă, *Drept procesual civil, vol. I, op. cit.,* p. 412.
[111] V. Ciobanu, *op. cit.,* p.338.
[112] Laura Magdalena Trocan, *op. cit.,* p 42.
[113] I. Leș, *op. cit*., p.150.

regăsesc în Codul de procedură civilă, în special la art. 80-89, există și alte dispoziții care fac trimitere directă la această instituție, precum art. 153 alin. (1), art. 160 alin. (1), art. 170 alin. (1), art. 199 alin. (1), art. 229 alin. (1), art. 406 alin. (2) și art. 546 alin. (1) [114].

Reprezentarea convențională presupune încheierea unui contract între reprezentant și reprezentat, contract prin care sunt stabilite drepturile și obligațiile fiecărei părți în ceea ce privește exercitarea actelor procesuale. În funcție de persoana și calitatea reprezentantului, acest raport juridic poate lua forma unui contract de mandat (în cazul mandatarului neavocat), a unui contract de muncă sau a unui raport de serviciu (pentru consilierul juridic), ori a unui contract de asistență juridică (în situația în care reprezentarea este realizată de un avocat).

***Reprezentarea prin mandatar neavocat***

O variantă a reprezentării convenționale constă în situația în care o persoană fizică, parte într-un proces civil, este reprezentată de un mandatar care nu deține calitatea de avocat.

Legislația procesuală civilă conferă părților dreptul de a împuternici un terț să le reprezinte în fața instanței, exercitând în numele lor actele de procedură necesare. Acest drept nu este condiționat de faptul ca mandatarul să fie avocat, reprezentarea putând fi realizată și de alte persoane desemnate de partea interesată.

Deși, în principiu, reprezentarea este permisă în toate fazele procesului, există situații în care legea impune prezența personală a părților. Spre exemplu, în cazul chemării la interogatoriu sau în procesele de divorț, reprezentarea nu este admisă, însă legislația procesuală permite unele soluții alternative pentru interogarea prin mandatar, conform art. 233 din Codul de procedură civilă, echivalentul actual al fostului art. 375 din anteriorul Cod de procedură civilă.

[114] Laura Magdalena Trocan, *op. cit.,* p. 40.

Sub aspectul condițiilor impuse reprezentantului, legea nu stabilește cerințe specifice. Totuși, conform art. 68 din anteriorul Cod de procedură civilă (în prezent art. 82 din actualul Cod de procedură civilă), un mandatar fără calitatea de avocat nu poate susține concluzii referitoare la excepțiile procesuale sau la fondul cauzei decât prin intermediul unui avocat. În doctrină, această reglementare a fost privită ca o formă de întărire a rolului exclusiv al avocaților în pledoariile din fața instanței, ceea ce, indirect, generează costuri suplimentare pentru părțile din proces.

Dovada împuternicirii de reprezentare, în cazul în care aceasta este acordată unui mandatar neavocat, trebuie realizată printr-un înscris, conform dispozițiilor art. 85 alin. (1) din Codul de procedură civilă. În doctrină, anterior adoptării actualului Cod de procedură civilă, s-a subliniat că un astfel de înscris rămâne un act sub semnătură privată, iar legalizarea semnăturii acestuia nu îi conferă statutul de act autentic[115].

Deși legea prevede că împuternicirea „se dovedește" printr-un înscris autentic, acest lucru nu înseamnă că forma autentică este o condiție de validitate a mandatului, ci doar că dreptul de reprezentare nu poate fi dovedit prin alte mijloace[116].

Indiferent dacă mandatul este general sau special, dovada acestuia se face potrivit acelorași reguli. Aceste dispoziții sunt aplicabile inclusiv în situația mandatarilor menționați la art. 83 alin. (2) din Codul de procedură civilă, respectiv în cazul în care reprezentantul este soțul părții sau o rudă până la gradul al doilea inclusiv. Dacă, de exemplu, soțul introduce o acțiune în numele soției sale fără să depună o împuternicire în formă autentică, iar mandatul nu este ulterior ratificat, acțiunea va fi anulată pentru lipsa dovezii calității de reprezentant.

---

[115] Eugen Herovanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă,* Editura Universul Juridic, București, 2020, p. 424.

[116] Mihaela Tăbârcă, *Drept procesual civil, vol. I, op. cit.,* p. 424.

În situația în care persoana fizică este reprezentată de un mandatar neavocat, dreptul de reprezentare poate fi conferit și printr-o declarație verbală făcută în fața instanței. Această posibilitate nu este limitată doar la partea personală, ci și la un mandatar deja desemnat, care, la rândul său, a fost împuternicit de parte să desemneze un alt reprezentant.

Declarația verbală trebuie consemnată în încheierea de ședință, iar instanța este obligată să solicite mandantului precizări referitoare la limitele împuternicirii, precum și durata reprezentării. În lipsa unor indicații exprese contrare, se prezumă că împuternicirea acordată în fața instanței de fond produce efecte și în căile de atac, permițând mandatarului să continue reprezentarea părții și în aceste etape procesuale.

Potrivit dispozițiilor art. 83 alin. (1) teza a II-a din Codul de procedură civilă, în situația în care mandatul este acordat unei persoane care nu are calitatea de avocat, aceasta nu are dreptul de a pune concluzii asupra excepțiilor procesuale și asupra fondului cauzei decât prin intermediul unui avocat. Această interdicție se aplică atât în faza cercetării procesului, cât și în etapa dezbaterilor[117].

Legiuitorul a justificat această limitare prin faptul că nu constituie o restrângere a accesului liber la justiție, întrucât partea în proces are posibilitatea de a participa personal la dezbateri și de a susține concluzii în fața instanței. În plus, mandatarul neavocat poate formula cereri, propune probe pe tot parcursul procesului și depune concluzii scrise în susținerea poziției procesuale a părții pe care o reprezintă.

Astfel, mandatarul neavocat nu poate pune concluzii asupra excepțiilor procesuale, indiferent dacă acestea sunt invocate de partea pe care o reprezintă, de el însuși în fața instanței sau de partea adversă. Într-o astfel de situație, instanța trebuie să acorde[118] un termen pentru ca partea să fie asistată de un

[117] Curtea Constituțională, Decizia nr. 31/2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 199 din 5 martie 2004.
[118] Mihaela Tăbârcă, *Drept procesual civil, vol. I, op. cit.,* p. 425.

avocat, această cerință fiind aplicabilă indiferent de momentul procesual în care a fost invocată excepția. Spre deosebire de dispozițiile art. 68 alin. (4) din anteriorul Cod de procedură civilă, reglementarea actuală prevăzută de art. 83 alin. (1) este mai clară în ceea ce privește întinderea acestei interdicții.[119]

În schimb, Codul de procedură civilă nu interzice mandatarului neavocat să invoce excepții procesuale în numele părții pe care o reprezintă. Limitarea impusă privește strict susținerea concluziilor asupra excepțiilor, nu și formularea acestora, aspecte care constituie acte de procedură distincte[120].

Totodată, mandatarul neavocat nu are competența de a susține o excepție de neconstituționalitate, întrucât aceasta nu constituie o excepție procesuală, ci reprezintă un mijloc de apărare[121] pe care partea îl poate invoca în cadrul procesului.

Curtea Constituțională, prin jurisprudența sa, a confirmat[122], conformitatea cu Legea fundamentală a prevederilor art. 83 din Codul de procedură civilă, subliniind că acestea consacră posibilitatea reprezentării convenționale a persoanelor fizice în fața instanțelor, fie prin avocat, fie printr-un alt mandatar. Totodată, prin Decizia nr. 77 din 23 februarie 2016[123] (par. 14-16), instanța de contencios constituțional a reafirmat că stabilirea limitelor și condițiilor privind exercitarea mandatului de reprezentare, inclusiv exigența ca mandatarul neavocat să formuleze concluzii prin avocat, reprezintă o opțiune legitimă a legiuitorului. Această competență își are fundamentul în art. 126 alin. (2) din Constituție, care conferă legiuitorului autoritatea exclusivă de a reglementa procedura judiciară.

Curtea Constituțională a constatat, de asemenea, că limitarea impusă mandatarului fără calitatea de avocat, privind imposibilitatea de a susține

---

[119] G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil*, op. cit., p.183.
[120] Mihaela Tăbârcă, *Drept procesual civil, vol. I, op. cit.,* p. 425.
[121] Mihaela Tăbârcă, *Excepțiile procesuale în procesul civil,* Editura Universul Juridic, București, 2006**,** pp. 128-131.
[122] Curtea Constituțională, Decizia nr. 21 din 16 februarie 2023.
[123] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 364 din 12 mai 2016.

concluzii orale în fața instanței, nu echivalează cu o restrângere a liberului acces la justiție și nici nu aduce atingere dreptului la apărare. Această concluzie se întemeiază pe faptul că mandatarul neavocat poate exercita în continuare acte procesuale esențiale, cum ar fi formularea cererilor, ridicarea excepțiilor, propunerea probelor pe întreaga durată a procesului, precum și depunerea de concluzii scrise. În plus, partea are oricând posibilitatea de a fi prezentă personal la dezbateri și de a susține concluzii orale în fața instanței[124].

De asemenea, Curtea a reținut că, prin dispozițiile alin. (2) al art. 83 din Codul de procedură civilă, legiuitorul a instituit o excepție de la regula generală, permițând mandatarilor care nu dețin calitatea de avocat, dar care sunt licențiați în drept și au o relație de rudenie apropiată cu partea – soț sau rudă până la gradul al doilea inclusiv – să susțină concluzii orale în fața instanței.

În plus, prevederile art. 83 din Codul de procedură civilă au fost concepute pentru a garanta exercitarea efectivă a dreptului de acces liber la justiție, reprezentarea convențională fiind reglementată ca un mecanism juridic menit să faciliteze această protecție fundamentală. Dreptul justițiabilului de a desemna un reprezentant care să îl înlocuiască în fața instanței, în locul obligației de a participa personal la judecată, constituie o garanție instituită de legiuitor pentru a asigura mijloace eficiente și reale de valorificare a drepturilor procesuale, în conformitate cu art. 21 din Constituție.[125]

Curtea a subliniat, de asemenea, că modul în care a fost reglementată instituția reprezentării convenționale este de natură să asigure exercitarea efectivă a dreptului la apărare. Limitarea dreptului mandatarului neavocat de a

---

[124] A se vedea, în acest sens, Decizia nr. 332 din 10 aprilie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 393 din 13 iunie 2012, Decizia nr. 191 din 6 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 340 din 18 mai 2012, Decizia nr. 412 din 26 martie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 274 din 28 aprilie 2009, Decizia nr. 749 din 13 septembrie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 715 din 23 octombrie 2007, sau Decizia nr. 726 din 24 octombrie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 979 din 7 decembrie 2006).

[125] Decizia nr. 860 din 17 decembrie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 301 din 10 aprilie 2020, paragraful 17.

susține concluzii orale nu reprezintă o restrângere arbitrară, ci o măsură de garantare a dreptului fundamental consacrat de art. 24 din Constituție.

Ținând cont de importanța dreptului la apărare în cadrul unui proces echitabil, legiuitorul a considerat necesar ca susținerea concluziilor orale în instanță să fie realizată într-un mod profesionist, prin intermediul unui avocat. Această măsură asigură justițiabilului o apărare calificată, conformă cu cerințele de calitate și eficiență impuse de standardele procesului echitabil, protejând astfel interesele procesuale ale părților implicate.

***Reprezentarea prin mandatar avocat***

Rațiunea reglementării reprezentării prin avocat constă, în principal, în necesitatea asigurării unui cadru juridic în care părțile să beneficieze de asistență calificată pentru apărarea drepturilor și intereselor lor[126]. În numeroase situații, justițiabilii au nevoie de persoane cu pregătire juridică adecvată care să le ofere consiliere și să îi reprezinte în fața instanțelor de judecată. De asemenea, există cazuri în care anumite circumstanțe obiective împiedică părțile să își exercite personal drepturile procesuale, impunând astfel recurgerea la un avocat. Prin consacrarea acestei instituții juridice, se urmărește, în esență, garantarea efectivă a dreptului fundamental la apărare.

Un subiect care a generat controverse în doctrina juridică privește natura juridică a contractului de reprezentare judiciară. În raport cu prevederile art. 72 din Codul de procedură civilă (corespondent al art. 84 din Noul Cod de procedură civilă), s-a ridicat întrebarea dacă acest contract reprezintă o formă a mandatului convențional sau dacă se încadrează în alt tip contractual. Diverși autori au susținut că această convenție include atât elemente specifice contractului de mandat, cât și caracteristici ale contractului de prestări de servicii, iar unele opinii au încadrat-o în categoria contractelor de antrepriză. În literatura juridică franceză s-a argumentat chiar că acest tip de contract ar

[126] M. Bojincă, *op. cit.,* p. 107.

putea fi considerat un contract de serviciu public, având în vedere rolul avocatului ca auxiliar al justiției.

Din perspectiva proprie, consider că încercările doctrinare de a încadra această convenție într-unul dintre contractele numite sunt lipsite de utilitate practică, întrucât nu se suprapune în mod exact niciunui tip contractual reglementat în mod expres de lege. Prin urmare, acest contract rămâne unul nenumit, cu particularități specifice. Totuși, nu există motive pentru a contesta calificarea sa drept mandat, însă este vorba despre un mandat judiciar, cu un regim juridic distinct.

Mandatul special nu poate fi prezumat, conform art. 67 alin. (2) din Codul de procedură civilă (corespunzător art. 85 din actualul Cod de procedură civilă), și nici nu poate fi inclus în cuprinsul unei procuri generale. Referitor la cerința legalizării semnăturii de pe procura acordată avocatului, consider că, în esență, aceasta echivalează cu un act autentic, depășind simpla legalizare formală a semnăturii. Totodată, mandatul de reprezentare poate fi conferit și verbal în fața instanței, situație în care va fi consemnat în mod expres în încheierea de ședință.

Lipsa dovezii mandatului de reprezentare sau a procurii avocatului determină sancționarea prin anularea cererii de chemare în judecată. Din perspectiva regimului juridic aplicabil, apreciez că excepția privind absența reprezentării nu are caracter dilatoriu, cum s-a susținut în parte în doctrină, ci reprezintă o excepție de fond, afectând în mod direct validitatea actului de sesizare și, implicit, legalitatea desfășurării procesului. În sprijinul acestei concluzii, art. 106 din Codul de procedură civilă prevede că anularea cererii atrage și ineficiența tuturor actelor procesuale care decurg din aceasta.

Potrivit dispozițiilor art. 126 alin. (3) din Statutul profesiei de avocat, contractul de asistență juridică constituie un mandat special pentru activitățile expres prevăzute în cuprinsul său. În temeiul acestuia, avocatul este împuternicit să încheie, fie sub semnătură privată, fie în formă autentică, acte de conservare, administrare sau dispoziție în numele și pe seama clientului. În

consecință, pentru exercitarea unor acte procedurale de dispoziție, este suficient ca avocatul să prezinte în fața instanței contractul de asistență juridică prin care a fost mandatat în acest sens.[127]

Totuși, această interpretare ridică anumite rezerve. În opinia mea, dovada calității de reprezentant a avocatului în fața instanței trebuie realizată prin împuternicirea avocațială, și nu prin simpla depunere la dosar a contractului de asistență juridică, cu excepția cazului în care instanța solicită în mod expres acest document.

Mandatul acordat avocatului se diferențiază semnificativ de cel conferit unei persoane care nu deține această calitate profesională. Potrivit art. 87 alin. (2) teza I din Codul de procedură civilă, avocatul care a asistat sau reprezentat o parte în cursul procesului are posibilitatea de a îndeplini, chiar și în lipsa unui mandat expres, orice acte necesare pentru protejarea drepturilor supuse unor termene de decădere. În plus, avocatul are prerogativa de a formula orice cale de atac împotriva hotărârii instanței, fără a fi necesară o împuternicire specială în acest sens.

Pe de altă parte, în ipoteza în care avocatul nu a avut mandat nici în etapa procesuală anterioară și nici ulterior, acesta nu poate exercita actele procesuale la care face referire art. 87 din Codul de procedură civilă, întrucât nu este împuternicit în mod valabil să acționeze în numele și pe seama părții.

Jurisprudența[128] a subliniat un aspect important legat de durata mandatului acordat avocatului. Spre deosebire de mandatul convențional obișnuit, mandatul avocatului nu încetează automat la moartea mandantului. Acesta continuă până la retragerea sa de către moștenitorii defunctului, întrucât aceștia devin succesorii procesuali ai părții decedate. Din momentul decesului pârâtului, succesorii acestuia dobândesc calitatea de parte în proces și pot decide fie să își exercite drepturile procedural în mod personal, fie prin

[127] Mihaela Tăbârcă, *Drept procesual civil, vol. I, op. cit.,* p. 430.
[128] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, s. civ. și de proprietate intelectuală, decizia nr. 5761 din 21 octombrie 2004, https://legeaz.net › spete-civil, accesat la 23 octombrie 2023.

mandatar, având totodată posibilitatea de a se pronunța asupra menținerii sau revocării mandatului acordat anterior de către defunct.

***Reprezentarea persoanelor juridice de către consilierul juridic***

Potrivit art. 84 alin. (1) din Codul de procedură civilă, reprezentarea persoanelor juridice în fața instanțelor se realizează exclusiv prin intermediul unui consilier juridic sau al unui avocat, cu respectarea condițiilor legale aplicabile.

Prezența adverbului „numai" în cadrul articolului analizat accentuează caracterul restrictiv al modalității prin care persoanele juridice pot fi reprezentate convențional în fața instanței, această reprezentare fiind permisă exclusiv prin intermediul celor două categorii expres menționate – consilier juridic sau avocat. Totodată, expresia „în condițiile legii" face referire la reglementările speciale aplicabile celor două profesii, consolidând ideea că doar aceste entități profesionale pot exercita reprezentarea persoanelor juridice în fața instanțelor.

Reprezentarea convențională în fața instanțelor constituie o activitate juridică cu caracter necomercial, rezervată de lege exclusiv avocaților și consilierilor juridici. Acceptarea ideii că o persoană juridică ar putea fi reprezentată în instanță de o altă persoană juridică ar echivala cu admiterea, contrar reglementărilor legale, că însăși activitatea de reprezentare poate deveni obiectul unui mandat profesional al unei entități juridice. Această interpretare a fost confirmată și prin jurisprudență: Înalta Curte de Casație și Justiție, prin completul competent în soluționarea unor chestiuni de drept, a stabilit că, în aplicarea art. 84 alin. (1) C. proc. civ., nici formularea cererii de chemare în judecată și nici reprezentarea procesuală a persoanei juridice nu pot fi realizate printr-un mandatar persoană juridică sau prin consilierul juridic ori avocatul acesteia.[129]

[129] Înalta Curte de Casaţie și Justiţie, Decizia nr. 9/2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 400 din 26 mai 2016.

În același sens, prin Decizia nr. 19 din 19 martie 2018[130], Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept al Înaltei Curți de Casație și Justiție a reafirmat principiul interpretând art. 664 alin. (2) C. proc. civ. Instanța supremă a stabilit că persoana juridică nu poate fi reprezentată convențional printr-un alt mandatar persoană juridică sau prin consilierul juridic ori avocatul acesteia, nici în ceea ce privește introducerea cererii de executare silită și nici pentru îndeplinirea actelor procedurale care urmează în faza executării silite.

Potrivit Legii nr. 514/2003 privind organizarea și exercitarea profesiei de consilier juridic, această activitate poate fi desfășurată fie în calitate de funcționar public, prin numirea într-o funcție de consilier juridic în cadrul unei instituții publice, fie în calitate de salariat în mediul privat, pe baza unui contract individual de muncă. Din interpretarea dispozițiilor legale rezultă că raportul juridic al consilierului poate îmbrăca fie forma unui raport de serviciu, în cazul sectorului public, fie pe cea a unui raport de muncă obișnuit în sectorul privat, în ambele ipoteze consilierul având calitatea de salariat al entității pentru care își exercită atribuțiile.

Printre condițiile legale pentru accesul în profesia de consilier juridic se regăsește obligația ca persoana să dețină cetățenia română și domiciliul în România, conform art. 8 lit. a) din Legea nr. 514/2003.[131] Această cerință este justificată în cazul consilierilor juridici care ocupă funcții publice, fiind în acord cu art. 16 alin. (3) din Constituție, care limitează accesul la funcțiile publice la cetățenii români[132]. Cu toate acestea, extinderea aceleiași condiții asupra consilierilor juridici angajați în mediul privat, în baza unui contract individual de muncă, generează dificultăți în raport cu dreptul muncii al Uniunii Europene, întrucât încalcă principiile liberei circulații a forței de muncă și ale nediscriminării pe criteriul cetățeniei[133].

---

[130] Înalta Curte de Casație și Justiție, Decizia nr. 19/2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 510 din 21 iunie 2018.
[131] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 867 din 5 decembrie 2003.
[132] Dan Țop, *Tratat de dreptul muncii*, op. cit., p.75.
[133] Ibidem, p.76.

În concluzie, profesia de consilier juridic nu are caracter liberal, spre deosebire de profesia de avocat, ceea ce presupune că nu poate fi exercitată în mod autonom, ci doar în cadrul unui raport de muncă sau de serviciu reglementat de lege[134]. Astfel, consilierul juridic nu își poate desfășura activitatea în mod independent, ci exclusiv în calitate de angajat sau funcționar al unei entități, în conformitate cu limitele impuse de cadrul normativ aplicabil profesiei.

***Reprezentarea în instanță a consilierilor în proprietate industrială și consilierilor juridici.***

Consilierii în proprietate industrială, inclusiv cei fără pregătire juridică, nu dețin, în mod obișnuit, dreptul de a reprezenta părțile în fața instanțelor de judecată[135]. Această prerogativă le este recunoscută doar în situația în care dețin, suplimentar, calitatea de consilier juridic, reglementată de Legea nr. 514/2003, sau de avocat, în temeiul Legii nr. 51/1995. Prin urmare, simpla calitate de consilier în proprietate industrială nu conferă, de sine stătător, dreptul de reprezentare procesuală.

Prin excepție[136], Înalta Curte de Casație și Justiție a admis sesizarea înaintată de Curtea de Apel București – Secția a IV-a civilă în Dosarul nr. 25.502/3/2014, solicitare care viza pronunțarea unei hotărâri prealabile. Analizând dispozițiile art. 28 alin. (2) în corelație cu art. 20 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 66/2000 privind organizarea și exercitarea profesiei de consilier în proprietate industrială, instanța supremă a stabilit că persoanele juridice pot fi reprezentate convențional în fața instanțelor și de către un consilier juridic care este, totodată, angajat al unei forme de exercitare a profesiei de consilier în proprietate industrială, cu condiția îndeplinirii

[134] Alexandru Țiclea, *Tratat teoretic și practic de dreptul muncii*, Editura Universul Juridic, București, 2023, p. 28.
[135] Sonia Florea, *Probleme privind soluționarea excepției lipsei puterii de reprezentare și a excepției lipsei dovezii calității de reprezentant*, www. juridice.ro, accesat la data de 21 martie 2023.
[136] G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil*, *op. cit,* p.187.

cumulative a ambelor calități – de consilier juridic și de consilier în proprietate industrială[137].

Într-o decizie mai recentă, Înalta Curte de Casație și Justiție, prin Decizia nr. 7/2024[138], a clarificat interpretarea art. 5 și art. 20 din Legea nr. 514/2003, stabilind că exercitarea activităților specifice de reprezentare juridică de către consilierii juridici nu este condiționată de înscrierea acestora în Tabloul profesional al consilierilor juridici ținut de Colegiile Consilierilor Juridici din România. Cu alte cuvinte, consilierii juridici își pot desfășura activitatea atât în calitate de funcționari publici, cât și ca angajați cu contract individual de muncă, fără a fi necesară o formalitate suplimentară de înregistrare.

Prin această decizie, Înalta Curte a eliminat orice interpretare eronată conform căreia consilierii juridici ar trebui obligatoriu să fie înscriși într-un tablou profesional pentru a putea reprezenta în instanță. De altfel, Legea nr. 514/2003 nu face nicio referire expresă la existența unui astfel de tablou profesional și nici la obligativitatea apartenenței la un colegiu profesional. În schimb, consilierii juridici sunt liberi să adere la diferite asociații profesionale, fără ca acest aspect să le condiționeze exercitarea dreptului la reprezentare juridică.

Referitor la documentele care atestă calitatea de reprezentant al persoanelor juridice, art. 85 alin. (3) și art. 151 alin. (2) din Codul de procedură civilă identifică două acte principale admisibile în fața instanței.

Împuternicirea acordată consilierului juridic pentru reprezentarea în fața instanței este reglementată de Statutul profesiei de consilier juridic[139] și este emisă în temeiul unui contract individual de muncă sau al unui act de numire, conform prevederilor Legii nr. 514/2003.

Împuternicirea avocațială este un document cu regim juridic distinct, eliberat în temeiul unui contract de asistență juridică și reprezentare,

[137] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 157 din 2 martie 2017.
[138] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 502 din 30 mai 2024.
[139] Publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 684 din 29.07.2004.

reglementat de Legea nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat.[140].

Astfel, pentru ca un consilier juridic să poată reprezenta legal o persoană juridică, acesta trebuie să fie angajat conform dispozițiilor Legii nr. 514/2003, iar calitatea sa de reprezentant trebuie dovedită exclusiv prin împuternicirea corespunzătoare, fie sub forma unui act de numire în funcție, fie sub forma unui contract de muncă încheiat cu entitatea reprezentată.

# 2. EVOLUȚIA ISTORICĂ A INSTITUȚIEI REPREZENTĂRII

## 2.1. REPREZENTAREA ÎN DREPTUL ROMAN

Din perspectivă istorico-juridică, cu toate că în vechiul drept roman principiul era acela că o persoană nu poate angaja pe alta pentru a-i reprezenta interesele, singura excepție fiind în materie delictuală, iar vechiul drept roman, nu cunoștea principiul reprezentării, ci pe cel al nereprezentării, care pentru acea epocă avea avantajele lui, în sensul că părțile, cunoscând-se direct personal, puteau să evite surprizele insolvabilității vreunui intermediar".[141] Reprezentarea este o instituție juridică cu origini adânci în dreptul roman, însă evoluția sa istorică nu este la fel de clar conturată precum în cazul altor instituții juridice fundamentale. Deși dreptul roman nu recunoștea pe deplin conceptul de reprezentare directă în forma consacrată de sistemele juridice moderne, principiile care au stat la baza acestei instituții s-au dezvoltat progresiv, influențând reglementările ulterioare din dreptul civil și procedural[142].

În conceptul primitiv roman, obligația a fost concepută pe baza stăpânirii exclusive exercitate asupra unui singur lucru *(dominium*). Aceleași prerogative sunt conferite ambilor proprietari: proprietarul poate dispune de bunul său

[140] Publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 898 din 19 decembrie 2011.
[141] Cristina Popa Nistorescu, op. cit., p. 3.
[142] Cristinel Ioan Murzea, Emil Poenaru, *Reprezentarea în dreptul privat*, op. cit., p. 1.

propriu, așa cum creditorul poate dispune de debitorul insolvabil. Amenințat chiar în existența sa, debitorul pare a fi (cel puțin după începerea executării asupra persoanei sale) obiect al unui drept de proprietate, ideea de legătură *(obligatio*) s-a redus la înlănțuirea debitorului, nefiind o verigă juridică de natură abstractă.

Întrucât a fost înțeles ca o legătură strict materială și exclusivă între părțile contractante, nu ar putea produce efecte nici în favoarea, nici în detrimentul unui terț. Raportul judiciar era întreprins prin intermediul unui anumit ritual, folosind gesturi și cuvinte sacramentale, care impuneau în mod imperios prezența părților la contractare, efectele reflectându-se exclusiv asupra acestora. Un astfel de concept nu ar putea lăsa prea mult loc pentru reprezentarea părților la încheierea oricăror acte juridice.

Cristalizarea teoriei juridice a obligaţiei a fost stimulată la sfârşitul Republicii de dezvoltarea comerţului. Interesele unei bune funcționări a relaţiilor de schimb impuneau o sistematizare a drepturilor şi obligaţiilor contractuale la acel moment. Dezvoltarea comerțului și evoluția conceptelor au reușit să modeleze și rigiditatea și formalismul legii vechi, aducând schimbări semnificative în concepțiile juridice specifice epocii.

În acest scop, obligația romană în epoca clasică trece dintr-un raport strict material între antreprenori într-un raport juridic axat pe o prestație reprezentând o valoare economică – deci un element activ al patrimoniului. Imposibilitatea reprezentării va constitui un obstacol în elaborarea rapoartelor obligatorii pretinse de extinderea relaţiilor comerciale. Cu toate acestea, juriștii romani nu au renunțat niciodată în totalitate și definitiv la aceasta, datorită tradiționalismului lor cunoscut, cu toate acestea, ei i-au atenuat treptat inconvenientele, aducând multe excepții.

Dreptul roman nu cunoștea deci o teorie a reprezentării, deoarece nu admitea într-un fel general că conducerea unei persoane în loc și în numele alteia ar putea produce efecte asupra persoanei care nu intervenise. Se admitea „reprezentare directă” pentru proprii copii sau sclavi ai lui *pater familias*, fie

pentru dobândirea de drepturi, fie pentru contractarea obligaţiilor. În ambele cazuri, prin acțiuni adjectivale, care, mai mult sau mai puțin complete după caz, au condus la o sentință împotriva tatălui sau proprietarului[143].

Astfel regula, atribuită[144] lui Ulpian, *alteri stipulari nemo potest* nu a fost abandonată de juriștii romani odată cu trecerea timpului, nici măcar atunci când au adoptat poziții mai flexibile în privința formalismului când a fost vorba de tot felul de acte juridice și afaceri[145].

Principiul reprezentării nu era cunoscut în dreptul roman, fiind aplicabilă regula potrivit căreia un act juridic nu producea efecte față de terți. Spre deosebire de dreptul modern, în care reprezentarea permite evitarea unor astfel de dificultăți, în dreptul roman era necesar un transfer pentru ca mandantul să beneficieze de efectele actului. De asemenea, în sistemul roman, mandantul nu dobândea direct beneficiile actului încheiat, fiind expus riscului de insolvabilitate a mandatarului. Totodată, terțul nu putea valorifica direct creditul de care se bucura mandantul, întrucât avea calitatea de creditor doar față de mandatar. Transferul obligației se realiza prin delegație, cu consimțământul creanțierului, sau prin procuratio in rem suam, în lipsa acestui acord.[146]

Dreptul roman a conturat progresiv soluții juridice privind reprezentarea, începând cu situația persoanelor *alieni juris* și extinzându-se ulterior la cele *sui juris*. În cazul persoanelor alieni juris, adică cele aflate sub autoritatea *pater familias* – precum fiii de familie sau sclavii – s-a recunoscut, treptat, posibilitatea acestora de a genera efecte juridice în patrimoniul stăpânului lor. Această recunoaștere a fost aplicată atât în domeniul posesiei, cât și în materia contractelor[147].

---

[143] R. Zimmermann, *The Law of Obligations. Roman Foundations of the Civilian Tradition*, Clarendon Press, Oxford,1996, pp. 51-53.
[144] Álvaro D'Ors, *Derecho privado romano,* 10ª. ed., EUNSA, Pamplona, 2004, p. 561.
[145] R. Zimmermann, *op. cit*., p. 35.
[146] Diana Dănișor, *Considerații privind contractul de mandat: accepțiuni și evoluții ale termenului în drept,* Revista de științe juridice, nr. 2/2006*,* Craiova, p. 220.
[147] Cristina Popa Nistorescu*, op. cit,* p. 3.

Astfel, prin actele juridice încheiate de persoanele aflate sub autoritatea sa, *pater familias* putea dobândi drepturi și obligații față de terți, devenind creditor sau debitor în urma acestor raporturi. Cu toate acestea, deoarece fiul de familie sau sclavul care a perfectat actele rămânea, la rândul său, obligat, această formă de reprezentare nu putea fi considerată o reprezentare perfectă, ci mai degrabă o „reprezentare imperfectă” [148].

În esență, cele două tipuri de reprezentare – fie prin intermediul unor terțe persoane, fie prin membrii aflați sub autoritatea pater familias – nu întruneau caracteristicile unei reprezentări perfecte, deoarece reprezentantul nu acționa exclusiv în numele și pe seama reprezentatului, ci își asuma și el anumite obligații. Această trăsătură diferențiază conceptul roman de reprezentare de forma sa modernă, unde efectele actelor juridice sunt transferate exclusiv asupra celui reprezentat.

O formă de reprezentare perfectă poate fi identificată în reglementările referitoare la tutelă și curatelă, unde avem de-a face cu o reprezentare legală a unei persoane incapabile de către tutorele sau curatorul său. De asemenea, reprezentarea perfectă poate fi întâlnită și în situațiile transferului de proprietate sau posesie, unde efectele actului juridic se produc direct în patrimoniul celui reprezentat, fără ca reprezentantul să își asume vreo obligație personală.

În perioada procedurii formulare, dreptul roman a recunoscut posibilitatea reprezentării părților în justiție, care se putea realiza[149] prin intermediul cognitorului sau al procuratorului. Cognitorul era desemnat printr-un act solemn în fața instanței, în prezența adversarului, fiind astfel investit formal cu puterea de a acționa în numele părții reprezentate. Pe de altă parte, procuratorul putea fi numit fără îndeplinirea unor formalități speciale și chiar în absența adversarului, ceea ce conferea o mai mare flexibilitate acestei

[148] Cristinel Ioan Murzea, Emil Poenaru, *Reprezentarea în dreptul privat*, op. cit., p. 4.
[149] Raymond Bloch, Jean Cousin, *Roma și destinul ei,* vol. I, Editura Minerva, București, 1985, p. 254.

forme de reprezentare. Aceste mecanisme juridice din dreptul roman au constituit premisele pentru dezvoltarea ulterioară a instituției reprezentării în dreptul modern, asigurând continuitatea principiilor care guvernează raporturile juridice în materie de reprezentare.

La începutul secolului al III-lea, sub influenta jurisconsultului Papinian, s-a admis că toți cei care au contractat cu administratorul (*procurator*) unui proprietar *(dominus*), în limitele administrării la care au fost împuterniciți de către proprietar, îl pot chema în judecată pe acesta. Acțiunea prin care se asigura acest fel de reprezentare s-a numit, după exemplul celor care derivau din administrarea unui fond comercial terestru, acțiunea cvasiinstitorie.

Aceste considerații vin să întărească ideea promovată de doctrinarii români conform căreia fizionomia instituțiilor juridice romane, perfecțiunea principiilor de drept formulate, cât și nivelul elevat al tehnicii legislative folosite, au făcut din sistemul dreptului roman un important instrument cognitiv, dar și practico-aplicativ menit să dea concretețe noilor figuri și expresii juridice, având în vedere, în esență, gradul înalt de abstractizare la care ajunsese jurisprudența romană[150].

## 2.2. REPREZENTAREA CONVENȚIONALĂ ÎN EVUL MEDIU

Nici dreptul germanic nu a consacrat reprezentarea ca instituție juridică de sine stătătoare, cel puțin până în Evul Mediu, iar și atunci aceasta s-a manifestat sub forme limitate, precum reprezentarea ascunsă sau mediată[151]. Această întârziere se explică prin caracterul tradiționalist și rigid al sistemului juridic germanic, care punea accent pe acțiunea personală a părților în raporturile juridice, fără a admite pe deplin posibilitatea ca un intermediar să contracteze în numele și pe seama altuia.

[150] Cristinel Ioan Murzea, *Drept roman*, Ed. All Beck, București 2003, p. 9.
[151] Planitz, *Principios de Derecho privado germánico*, trad. por MELÓN INFANTE, Bosch, Barcelona, 1957, p. 41.

După cum s-a remarcat în doctrină, „moștenirea dreptului roman a fost recuperată destul de târziu în istoria europeană, fiind legată de afirmarea târzie a principiului consensualismului, proces care s-a desfășurat în mare măsură sub influența dreptului canonic". Astfel, redescoperirea principiilor romaniste, inclusiv cele referitoare la reprezentare, s-a produs gradual, sub influența consensualismului promovat de Biserica Catolică, care a favorizat ideea că acordul de voință poate produce efecte juridice, chiar și în lipsa unei formalități rigide sau a participării directe a părților.

Ulterior prăbușirii Imperiului Roman, dreptul roman a intrat într-o perioadă îndelungată de declin, fiind înlocuit, în mare măsură, de cutume și reguli germano-barbare, axate pe caracterul personal al obligațiilor și mai puțin pe conceptul de reprezentare. Revitalizarea și redescoperirea tradiției romaniste au avut loc începând cu secolul al XII-lea, în cadrul Vechiului Drept francez, prin activitatea glosatorilor, care au analizat și reinterpretat textele juridice ale lui Iustinian. Această redescoperire a exercitat o influență considerabilă asupra dezvoltării ulterioare a instituției reprezentării, contribuind la integrarea treptată a acesteia în dreptul continental european.

În secolul al XII-lea, dreptul canonic a avut un rol esențial în diluarea formalismului contractelor, deschizând calea pentru dezvoltarea consensualismului. Această schimbare a permis o expansiune semnificativă a mecanismului mandatului[152], întrucât regulile rigide ale formalismului nu mai constituiau un obstacol în calea recunoașterii efectelor juridice ale actelor încheiate de un reprezentant.

Odată cu afirmarea consensualismului în Vechiul Drept, a fost eliminată bariera formalismului, care fusese un obstacol major pentru instituția reprezentării. Cu toate acestea, recunoașterea reprezentării voluntare a fost un proces lent și gradual. Reluarea tehnicii nunțiului din dreptul roman nu a fost însoțită de o delimitare clară între acesta și mandat, ceea ce a generat confuzii în aplicarea acestor concepte juridice.

---

[152] Cristina Popa Nistorescu*, op. cit,* p. 6.

În această perioadă, se menține[153] o distincție clară între mandatul „nobil" și „sordida" locatio operis faciendis (contractul de antrepriză). Această separare conceptuală este evidențiată în doctrina lui Jean Domat, ale cărui idei au avut o influență directă asupra autorilor Codului civil Napoleon. Potrivit acestuia, dacă executarea unui serviciu era condiționată de plata unui salariu, contractul era asimilat unei locațiuni de servicii, în cadrul căreia persoana care acționa pentru altul își punea la dispoziție munca și priceperea în schimbul unei remunerații[154]. În schimb, dacă prestația era recompensată fără o convenție prealabilă, din rațiuni de onorare și recunoaștere a sprijinului oferit, aceasta nu modifica natura mandatului[155].

O diferență esențială față de dreptul roman constă în faptul că, odată cu evoluția conceptului de mandat, sfera activităților susceptibile de a fi incluse în atribuțiile mandatarului s-a extins. Astfel, în dreptul medieval, profesiunile liberale – centrate pe activități intelectuale și artistice – au fost integrate în domeniul mandatarului, în timp ce activitățile manuale, considerate inferioare, au rămas asociate contractului de locațiune de servicii (locatio conductio). Această reconfigurare a sferei contractuale a contribuit la modernizarea instituției mandatului, consolidând-o ca instrument juridic esențial în raporturile contractuale și în organizarea activităților economice și profesionale.

La finalul secolului al XVI-lea, odată cu afirmarea consensualismului în dreptul contractual, reprezentarea voluntară a fost mai bine conturată și conceptualizată. În această etapă, mandantul putea conferi mandatarului prerogativa de a acționa din proprie inițiativă, iar răspunderea mandatarului era înlăturată, atât timp cât acesta își exercita atribuțiile în limitele mandatului

---

[153] F. Leduc, *Deux contrats en quête d'identité. Les avatars de la distinction entre le contrat de mandat et le contrat d'entreprise*, în "Études offertes à Geneviève Viney", LGDJ, Paris, 2009, pp. 599.

[154] J. Domat, *Les lois civiles dans leur ordre naturele*, 2-e édition, Paris, 1701, Livr I, Tit. XV, „Des procurations, mandements et commissions", Sect. I, § 9, p. 452.

[155] F. Leduc, *op. cit.*, pp. 601-602.

primit. Astfel, începând cu secolul al XVI-lea, principiul reprezentării s-a consolidat ca element esențial în cadrul contractului de mandat.

În concepția juridică tradițională, mandatul era definit ca un contract prin care o parte încredința alteia gestionarea uneia sau mai multor afaceri, mandatarul fiind obligat să acționeze în numele și pe seama mandantului și să dea socoteală cu privire la activitatea desfășurată. Ulterior, s-a consacrat ideea că, atunci când mandatarul este împuternicit să încheie acte juridice în numele mandantului, efectele acestora se produc direct în patrimoniul celui din urmă, conturându-se astfel principiul reprezentării perfecte.

O contribuție semnificativă în dezvoltarea teoretică a reprezentării a fost adusă de Școala de Drept Natural, care a redefinit contractul ca manifestare a voinței și a oferit o bază conceptuală nouă pentru instituția reprezentării.

Hugo Grotius a admis că o promisiune poate fi făcută în numele unei alte persoane și că această persoană dobândește direct bunul transferat prin intermediul reprezentantului său. Această idee a consolidat principiul achiziției directe a drepturilor prin reprezentare.

Christian Wolff a subliniat un alt aspect esențial, și anume faptul că un contract încheiat de mandatar cu un terț, în conformitate cu instrucțiunile primite de la mandant, poate genera obligații pentru mandant[156]. Această perspectivă a clarificat dimensiunea obligațională a reprezentării și a întărit ideea că efectele actelor juridice încheiate de reprezentant se produc direct asupra celui reprezentat.

Recunoașterea distinctă a reprezentării și separarea sa de contractul de mandat. Abia în secolul al XVI-lea, instituția reprezentării prin mandat s-a afirmat ferm, iar în secolele următoare s-a realizat separarea clară între reprezentare și contractul de mandat. Deși reprezentarea a fost un concept folosit anterior, ea a fost recunoscută ca instituție juridică distinctă abia

[156] Wesenberg, Wesener, Historia del Derecho privado moderno en Alemania y en Europa, trad. de la 4ª. Ed. Alemana por De Los Mozos Touya, Lex Nova, Valladolid, 1998, p. 233.

începând cu secolul al XVIII-lea, odată cu apariția primelor codificări moderne:

- Codificarea prusacă a fost prima care a recunoscut reprezentarea ca instituție distinctă, sugerând că mandatul nu este singura formă de gestiune care poate conferi o putere de reprezentare.
- Codul civil austriac a stabilit clar reprezentarea voluntară printr-un contract de procură, subliniind astfel diferența față de mandat.
- Codul civil francez, influențat de doctrina lui Pothier, a legat inseparabil mandatul de reprezentare, ceea ce a întârziat, într-o anumită măsură, recunoașterea autonomiei instituției reprezentării în dreptul francez.

Astfel, deși reprezentarea a fost recunoscută treptat în diverse sisteme juridice europene, aceasta a cunoscut diferențe conceptuale în funcție de reglementările fiecărui cod civil. În timp ce Codul prusac și cel austriac au început să delimiteze clar reprezentarea de mandat, Codul civil francez a menținut o legătură strânsă între cele două concepte, ceea ce a influențat ulterior evoluția dreptului civil în Europa continentală.

Secolul al XIX-lea a reprezentat consacrarea reprezentării ca element esențial al mandatului. Pasul decisiv în evoluția instituției reprezentării a fost făcut în secolul al XIX-lea, când aceasta a devenit un element central al contractului de mandat. Cu toate acestea, reprezentarea ca trăsătură distinctivă a mandatului nu a fost imediat și unanim acceptată, fiind obiectul unor dezbateri intense.

Noua teorie a reprezentării a întâmpinat rezistență, iar notarii francezi s-au divizat[157] în două curente doctrinare. Susținătorii școlii vechi, care considerau că natura mandatului depinde de tipul de fapte pe care mandatarul le îndeplinește (ex. acte juridice sau acte materiale). Adepții școlii moderne, care susțineau că reprezentarea trebuie să fie esența mandatului, indiferent de tipul activității desfășurate de mandatar.

[157] Cristina Popa Nistorescu*, op. cit,* p. 7.

„În acest cadru, Codul civil francez din 1804 (Codul Napoleon) a consacrat oficial instituția reprezentării în cadrul contractului de mandat. Conform art. 1984, mandatul este descris ca fiind „un act prin care o persoană conferă unei alte persoane puterea de a acționa în numele său". Această definiție s-a păstrat până în prezent, evidențiind rolul esențial pe care reprezentarea îl deține în structura juridică a raporturilor de mandat.

Prin această reglementare, reprezentarea devine un element esențial al mandatului, ceea ce determină o clarificare conceptuală. Mandatarul are ca principală misiune încheierea de acte juridice în numele și pe seama mandantului. Îndeplinirea unor acte materiale rămâne în sfera antreprizei (locatio operis faciendi), ceea ce confirmă separarea între mandat și contractele de prestări de servicii.

Deși Codul civil francez[158] recunoaște prin art. 119 existența reprezentării, această instituție este consacrată doar în textele privind contractul de mandat (art. 1994-2010). Astfel, chiar dacă există și alte cazuri juridice ce implică o formă de reprezentare, acestea nu sunt reglementate distinct, ceea ce a condus la un vid normativ și la interpretări doctrinare divergente.

*Consacrarea reprezentării ca instituție autonomă*

În timp ce legislațiile germană și elvețiană au fost primele care au reglementat reprezentarea ca o instituție juridică distinctă, Franța a consacrat această separare abia în anul 2002[159], printr-o revizuire a Codului civil. Această modificare legislativă a recunoscut reprezentarea ca o instituție de sine stătătoare, aplicabilă nu doar în cadrul contractului de mandat, ci și în alte raporturi juridice ce implică exercitarea drepturilor și obligațiilor printr-un intermediar.

[158] Code civil français, versiunea consolidată disponibilă pe site-ul oficial Légifrance, https://www.legifrance.gouv.fr, accesat la 4 noiembrie 2022.
[159] Cristinel Ioan Murzea, Emil Poenaru, *Reprezentarea în dreptul privat*, op. cit., p. 4

Astfel, începând cu secolul al XIX-lea, reprezentarea a devenit un pilon central al dreptului civil, iar reglementările moderne au clarificat distincțiile între mandat, reprezentare și alte forme de gestiune juridică, contribuind la uniformizarea principiilor aplicabile în legislațiile europene.

## 2.3. REPREZENTAREA ÎN CODUL CIVIL DE LA 1864

În dreptul civil românesc anterior Codului civil din 1864, Codul Calimah, influențat de Codul civil austriac din 1811, conținea prevederi care delimitau clar mandatul de contractele de prestări de servicii, cunoscute sub denumirea dse locațiunea lucrărilor. În contrast cu dreptul francez, care a încorporat treptat profesiile liberale în sfera contractului de mandat, Codul Calimah, prin dispozițiile art. 1539 și 1551, excludea din această categorie activitățile de natură intelectuală – precum cele desfășurate de medici, arhitecți, artiști – calificându-le ca fiind obiectul contractului de antrepriză. Această abordare a fost menținută și după intrarea în vigoare a Codului civil din 1864, fiind confirmată atât de doctrina vremii, cât și de jurisprudență[160]. S-a consolidat astfel concepția potrivit căreia mandatul privește strict împuternicirea unei persoane de a încheia acte juridice în numele și pe seama altei persoane.

Prestațiile intelectuale, chiar dacă implică expertiză și responsabilitate profesională, nu conferă putere de reprezentare și, prin urmare, sunt guvernate de regulile contractului de antrepriză (locațiunea lucrărilor), și nu de cele ale mandatului.

Această distincție conceptuală, preluată inițial din Codul civil austriac, a influențat evoluția doctrinei juridice românești, fiind vizibilă și în interpretările ulterioare ale contractului de mandat, în special în raport cu profesiile liberale.

Pentru o perioadă îndelungată, până în secolul al XIX-lea, mandatul a fost perceput în principal ca un serviciu amical, utilizat în special în sfera

[160] D. Alexandresco, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român,* t. IX, Atelierele grafice Socec & Co, București, 2010, pp. 251-254.

relațiilor private, cu excepția situațiilor în care îmbrăca forma contractului de comision în activitatea comercială. Codul civil l-a consacrat ca fiind, prin natura sa, un serviciu gratuit, dat fiind că, la momentul redactării sale, mandatul nu era privit ca un contract cu un rol esențial în ansamblul raporturilor juridice.

Ulterior, pe măsură ce activitățile economice s-au diversificat și serviciile au cunoscut o dezvoltare semnificativă, a avut loc o expansiune a mandatului, care a început să fie utilizat într-o varietate de domenii și a intrat în sfera activităților desfășurate de agenți profesioniști.

Gratuitatea mandatului – o regulă relativă. Deși, în principiu, mandatul este un contract cu titlu gratuit, această gratuitate nu este absolută, ci doar rezultă din natura sa, fără a constitui o condiție esențială a valabilității contractului.

Fostul art. 1532 din Codul civil definea mandatul ca fiind un contract prin care o persoană se angajează, cu titlu gratuit, să îndeplinească un act în numele altei persoane de la care a primit sarcina respectivă.

Deși textul legal era laconic și nu preciza clar natura activităților pe care mandatarul le putea efectua, art. 1536 din același cod făcea distincția între:

Actele juridice care puteau fi realizate printr-un intermediar (precum vânzările, contractele de închiriere sau de administrare);

Actele personale, care nu puteau fi delegate (intuitu personae), cum ar fi întocmirea unui testament sau încheierea căsătoriei.

Această distincție evidențiază deosebirea esențială dintre mandat și antrepriză (locațiunea lucrărilor). Mandatul presupune încheierea de acte juridice în numele și pe seama mandantului, în timp ce antrepriza are ca obiect prestarea unor activități materiale sau intelectuale în beneficiul direct al clientului, fără a implica reprezentarea acestuia în relațiile sale juridice cu terții[161].

[161] Fr. Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, op. cit., p. 311.

Astfel, mandatul a evoluat de la un mecanism simplu, utilizat ocazional în relațiile interpersonale, la un instrument juridic complex, folosit într-o multitudine de domenii și reglementat detaliat de legislația modernă.

Reprezentarea convențională era cel mai des utilizată în sfera raporturilor juridice patrimoniale. Astfel, în domeniul obligațiilor, posibilitatea de a recurge la serviciile unui reprezentant se întinde, în principiu, la toate actele. Foarte puține sunt actele între vii de natură patrimonială al căror caracter să fie atât de personal încât să excludă orice reprezentare a părților. În schimb, actele cu caracter strict personal nu se pot încheia prin reprezentant. Asemenea acte întâlnim în materia dreptului familiei, de exemplu: căsătoria, adopția, recunoașterea de către părinte a unui copil din afara căsătoriei, precum și în materia dreptului succesoral.

Codul comercial definea mandatul ca fiind contractul prin care o persoană, mandatarul, se angajează să încheie acte juridice în numele și pe seama mandantului, în baza împuternicirii primite de la acesta. Mandatul este calificat drept faptă de comerț doar în măsura în care actele juridice încheiate de mandatar au natura juridică a faptelor de comerț pentru mandant, conform art. 374 C. com. Un exemplu clasic îl constituie împuternicirea acordată mandatarului pentru achiziția de mărfuri destinate revânzării de către mandant.[162]

În cadrul Codului Civil de la 1864, nu găsim reglementări cu caracter general referitoare la reprezentare, fiind însă reglementate aplicări ale principiilor în materie, mai ales când este vorba despre mandat, în schimb, uneori, este folosit termenul de „reprezentare" în situatii pe care nu le putem numi decât oarecum „specii" ale reprezentării, cum ar fi în domeniul obligaţiilor când se prevede că creditorii pot „reprezenta" pe debitorii lor în anumite raporturi civile. Principala instituție juridică prin care se exprimă reprezentarea este, desigur, mandatul care — după majoritatea autorilor — este la baza reprezentării[163].

[162] Bogdan David, *Drept comercial*, https://file.ucdc.ro › cursuri , accesat la data de 8 februarie 2025.
[163] Cristinel Ioan Murzea, Emil Poenaru, *Reprezentarea în dreptul privat*, op. cit., pp. 8-9.

În reglementarea Codului civil din 1864, instituția reprezentării era interpretată în doctrină și jurisprudență prin prisma efectelor contractului de mandat clasic, acesta fiind, prin natura sa, un contract care presupunea în mod obișnuit [164], existența raportului de reprezentare.

Codul civil din 1864 nu conținea prevederi generale privind instituția reprezentării, limitându-se la reglementarea contractului de mandat în articolele 1532-1559. Totuși, mandatul nu trebuie confundat cu reprezentarea, acesta fiind doar una dintre sursele reprezentării convenționale[165].

# 3. CONTRACTUL DE MANDAT, FUNDAMENT AL REPREZENTĂRII CONVENȚIONALE

## 3.1. EVOLUȚIA CONCEPȚIILOR CU PRIVIRE LA CONTRACTUL DE MANDAT

Codul civil nu consacră o definiție expresă a instituției reprezentării, însă esența acesteia transpare din efectele pe care le produce, așa cum reiese din art. 1296. Potrivit acestui articol, contractul încheiat de reprezentant, în limitele mandatului său și în numele reprezentatului, produce efecte direct între reprezentat și terț.

Mandatul constituie instituția juridică esențială prin intermediul căreia se realizează reprezentarea, fiind considerat de majoritatea autorilor ca fundament al reprezentării procesuale[166]. Acest contract are la bază premisa că mandatarul, desemnat de mandant, acționează în numele și pentru mandant, iar efectele actelor juridice încheiate de acesta se produc direct în patrimoniul mandantului.

---

[164] Gheorghe Piperea, *Să criticăm Codul civil. Astăzi despre mandatul fără reprezentare, www.juridice.ro ,* accesat la data de 4 decembrie 2024.
[165] Carmen Tamara Ungureanu, *op. cit.,* p.7.
[166] Cristinel Ioan Murzea, Emil Poenaru, *Reprezentarea în dreptul privat*, op. cit., p. 9.

Contractul de mandat, considerat în mod justificat, fundament al răspunderii voluntare (convenționale). Reprezentarea convențională este cel mai des utilizată în sfera raporturilor juridice patrimoniale. Astfel, în domeniul obligațiilor, posibilitatea de a recurge la serviciile unui reprezentant se întinde, în principiu, la toate actele. Foarte puține sunt actele între vii de natură patrimonială al căror caracter să fie atât de personal încât să excludă orice reprezentare a părților.

În schimb, actele cu caracter strict personal nu se pot încheia prin reprezentant. Asemenea acte întâlnim în materia dreptului familiei, de exemplu[167]: căsătoria, adopția, recunoașterea de către părinte a unui copil din afara căsătoriei. În dreptul muncii: încheierea contractului individual de muncă și a actului adițional la acesta, demisia etc.

Referitor la raportul dintre mandat și reprezentare, trebuie menționat că mandatul reprezintă, în esență, un contract prin care mandatarul desfășoară acte juridice în beneficiul altei persoane, conform art. 2009 din Codul civil. Cu toate acestea, mandatul nu presupune în mod obligatoriu încheierea actelor în numele mandantului, întrucât art. 2011 din Codul civil prevede expres că „mandatul poate fi cu sau fără reprezentare". Rezultă astfel că, deși reprezentarea face parte din structura obișnuită a mandatului, aceasta nu reprezintă o condiție indispensabilă pentru existența contractului.

Reprezentarea convențională nu se confundă cu contractul de mandat, întrucât acesta din urmă poate include sau nu puterea de reprezentare conferită mandatarului, prin împuternicirea de a acționa în numele și pe seama mandantului. Această situație definește mandatul cu reprezentare, denumit și mandat propriu-zis. Codul civil stabilește această distincție ca fiind fundamentală, conform art. 2011, între mandatul „cu reprezentare" și „fără reprezentare". În practică, regula este reprezentată de mandatul cu reprezentare, în timp ce mandatul fără reprezentare constituie o excepție. În

[167] Cristina Popa Nistorescu, *op. cit.,* p. 11.

lipsa unor prevederi contrare, se prezumă că mandatarul acționează ca reprezentant al mandantului în încheierea actelor juridice.

În dreptul roman, *mandatum* era actul juridic prin care o persoană îi acorda alteia puterea de a realiza anumite acțiuni în interesul său și în numele său. Termenul „mandat" provine din expresia latină *manum dare* și a evoluat până la sensul contemporan de împuternicire contractuală, prin care o persoană fizică sau juridică este reprezentată în fața terților[168].

Mandatul este unul dintre cele mai vechi contracte cunoscute, fiind practicat atât în dreptul grec, cât și în dreptul roman, din necesitatea de a gestiona afaceri la distanță, din cauza absenței, bolii sau lipsei de experiență în domeniul comercial. Deși inițial era o relație bazată pe încredere și obligații morale, mandatul a dobândit caracter contractual abia spre sfârșitul perioadei republicane, odată cu dezvoltarea economiei și diversificarea relațiilor comerciale. În contextul acestei evoluții, necesitatea de a gestiona simultan afaceri în diferite locații i-a determinat pe romani să recurgă la serviciile unor intermediari pentru administrarea bunurilor și exercitarea drepturilor lor patrimoniale.

Dreptul roman nu cunoștea instituția reprezentării perfecte, în sensul în care mandatarul ar fi putut încheia actul juridic direct în numele mandantului. În această viziune, mandatul acoperea atât îndeplinirea unor acte materiale – precum întreținerea sau repararea hainelor – cât și realizarea unor acte juridice, cum ar fi achiziția unei proprietăți sau administrarea afacerilor mandantului[169]. Această concepție reflectă caracterul extins al mandatului în dreptul roman, care nu era limitat la operațiuni juridice stricto sensu, ci includea și activități practice.

Inițial, mandatul a fost considerat o convenție cu o valoare juridică limitată și cu o aplicabilitate restrânsă, fiind recunoscut treptat în jurisprudență. Potrivit lui Cicero, atunci când nu ne puteam gestiona singuri afacerile, apelam la prieteni[170] pentru a acționa în numele nostru. În concepția sa originară,

[168] Diana Dănișor, *op. cit.*, pp. 217-224.
[169] Dan Chirică, *op. cit.*
[170] D. Dănișor, *art.cit.,* p. 218

mandatul reprezenta un act de bunăvoință, un serviciu bazat pe încredere reciprocă, având caracter gratuit, ceea ce îl deosebea fundamental de contractul de muncă, care presupunea o remunerație fixă.

Cu toate acestea, deși gratuitatea era considerată un element esențial al mandatului, mandatarului i se putea oferi o compensație pentru efortul depus și eventualele neplăceri suportate în exercitarea împuternicirii primite. Această posibilitate a deschis calea către recunoașterea unei remunerații, marcând o evoluție în percepția mandatului de la o simplă manifestare a încrederii reciproce la o formă contractuală cu implicații economice mai largi.

Noțiunea de mandat a cunoscut o extindere, fiind aplicabilă inclusiv situațiilor în care un girant garantează plata unei datorii sau atunci când un creditor, împuternicit de alți creditori, vinde bunurile debitorului insolvabil. În astfel de ipoteze, mandatul capătă un caracter special, întrucât mandantul are un interes pecuniar direct în realizarea actului respectiv.

„Începând cu secolul al II-lea d.Hr., mandatul putea avea caracter general, vizând administrarea unui ansamblu de bunuri, indiferent dacă proprietarul era prezent sau absent. În ultima perioadă a Republicii Romane, executarea mandatului a dobândit un caracter juridic obligatoriu, ceea ce a condus la includerea sa, alături de vânzare, locațiune și societate, în categoria contractelor consensuale. Pentru validitatea sa, nu era necesară nicio formalitate solemnă. Mandatarul avea obligația de a presta serviciul asumat și de a respecta întocmai instrucțiunile primite de la mandant pentru îndeplinirea misiunii sale.

În dreptul roman, caracteristica definitorie a contractului de mandat nu era, așa cum se întâmplă astăzi, tipul activității desfășurate de mandatar în beneficiul mandantului, ci faptul că acesta era exercitat cu titlu gratuit, fiind perceput ca un act de bunăvoință între prieteni. Mandatul era considerat un „contract nobil”, plasat deasupra tranzacțiilor mercantile, reflectând un ideal de onoare și încredere reciprocă.

În contrast, *locatio operis faciendis*, echivalentul actual al contractului de antrepriză, era privit cu dispreț de romani, deoarece implica o contraprestație financiară (merces), percepută ca un câștig material lipsit de noblețe (*questus sordidis*). Această distincție sublinia opoziția conceptuală dintre mandat, bazat pe relații de loialitate și gratuitate, și contractele lucrative, asociate unei activități comerciale pragmatice.[171].

Ulterior, deși formal s-a menținut principiul gratuității mandatului, s-a admis, nu fără o anumită doză de ipocrizie, că mandantul poate oferi mandatarului o recompensă, ca expresie a recunoștinței pentru serviciul prestat în mod dezinteresat. Acest onorariu *(honor)* nu era considerat o contraprestație contractuală, ci o gratificație acordată în afara contractului de mandat, având un caracter pur voluntar.

După prăbușirea Imperiului Roman, dreptul roman a intrat într-o perioadă de obscuritate, fiind redescoperit și revitalizat abia începând cu secolul al XII-lea de către glosatori, în cadrul Vechiului Drept francez. În această etapă de tranziție, distincția dintre „nobilul" mandat și „sordida" *locatio operis faciendis* (antrepriză) a continuat să fie menținută. Totuși, aria activităților considerate specifice mandatului s-a extins, incluzând profesiunile liberale, care s-au concentrat asupra activităților intelectuale și artistice. În schimb, activitățile manuale au rămas sub incidența *locatio conduction*, fiind percepute în continuare ca inferioare din punct de vedere social și economic.

Începând cu secolul al XVI-lea, s-a conturat tot mai clar ideea că, atunci când mandatarul avea sarcina de a încheia acte juridice, efectele acestora se produceau direct în patrimoniul mandantului. Această evoluție a pus bazele principiului reprezentării perfecte, consolidând astfel fundamentul juridic al contractului de mandat.

Codul civil napoleonian din 1804 consacră această concepție, oferind o definiție clară a mandatului la articolul 1984 – dispoziție încă în vigoare –

[171] *Iustiniani Institutiones. Instituțiile lui Iustinian*, traducere şi note de Vl. Hanga, M. D. Bob, Universul Juridic, Bucureşti, 2009, pp. 322-323.

conform căreia acesta este „un act prin care o persoană conferă unei alte persoane puterea de a acționa în numele său”.

Prin urmare, reprezentarea devine o componentă esențială a contractului de mandat, conturându-i natura specifică. Mandatarul nu mai este doar un intermediar, ci un agent care angajează direct patrimoniul mandantului prin actele juridice pe care le încheie. În același timp, printr-un efect reflex, activitățile care implică realizarea unor prestații de natură materială rămân în sfera *locațiunii lucrărilor* (antreprizei), delimitând astfel clar mandatul de alte tipuri de contracte.

În secolul al XVII-lea, mandatul începe să fie reglementat și în legiuirile românești. Astfel, dacă mandatarul este victima unui act de violență care conduce la pierderea bunurilor primite prin contractul de mandat, în vederea valorificării, acesta nu poate fi considerat răspunzător față de mandant și nu are obligația de a-l despăgubi. Totuși, pentru a fi exonerat de răspundere, mandatarul trebuie să probeze existența violenței. De asemenea, în situația în care o persoană deține calitatea de mandatar în mai multe contracte de mandat, aceasta nu poate acoperi prejudiciul cauzat unui mandant prin utilizarea bunurilor încredințate în temeiul unui alt contract de mandat[172].

În dreptul civil român de dinaintea adoptării Codului civil din 1864, Codul Calimah, influențat de Codul civil austriac din 1811, conținea prevederi care se diferențiau de cele din dreptul francez. Astfel, potrivit dispozițiilor articolelor 1539 și 1551, activitățile intelectuale, precum cele desfășurate de medici, arhitecți sau artiști, erau considerate ca făcând parte din sfera contractului de antrepriză (locațiunea lucrărilor), și nu din cea a mandatului.

Această distincție a fost menținută și după adoptarea Codului civil din 1864, fiind confirmată de doctrină și jurisprudență. Sistemul de drept românesc a păstrat, astfel, delimitarea dintre mandat și antrepriză, alocând prestațiilor

[172] *Istoria dreptului românesc*, vol. I, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1980, p. 571.

intelectuale un regim juridic distinct, diferit de cel aplicabil actelor juridice încheiate în numele și pe seama altuia prin intermediul mandatului[173].

Codul Calimach definea mandatul ca fiind "tocmeală prin care primește cineva asuprăși o treabă poruncită de altul, în numele aceluia spre purtare de grijă". Similar dreptului modern, mandatul putea fi gratuit sau oneros, plata fiind denumită în Cod "răsplătire mulțumitoare anume"[174]. Ulterior, la 1 decembrie 1865, a intrat în vigoare Codul civil român, care a reunit principalele reglementări de drept civil. Acesta a fost elaborat după modelul Codului civil francez din 1804 (Codul Napoleon), incluzând însă și influențe din proiectul codului civil italian, din legea franceză privind transcripția din 23 martie 1853, din legea ipotecară belgiană din 10 decembrie 1851, precum și din vechiul drept românesc.

Codul civil reglementa o serie de contracte speciale, precum vânzarea, locațiunea, societatea, alături de alte contracte distincte, cum ar fi mandatul, împrumutul (în formele de comodat și împrumut propriu-zis), depozitul și contractele aleatorii. În sfera contractelor comerciale, Codul comercial din 1887 a marcat un progres[175], semnificativ față de cel din 1840, introducând reglementări suplimentare privind, pe lângă vânzare și report, contracte precum contul curent, mandatul comercial, comisionul, transportul terestru, asigurarea împotriva daunelor și asupra vieții, precum și gajul.

Mandatul comercial este reglementat în Codul comercial din 1887 prin dispozițiile cuprinse între art. 374 și art. 404. Pe lângă mandatul comercial general, Codul dedică articole distincte și altor categorii de reprezentanți, precum prepușii, comișii călători și comișii pentru negoț.

---

[173] D. Alexandresco, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român,* t. IX, Atelierele grafice Socec & Co, București, 2010, pp. 251-254; Fr. Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, op. cit., p. 311; C. Hamangiu, I. Rosetti Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, op. cit., p. 617.

[174] Vladimir Hanga, Liviu P. Marcu, *Istoria dreptului românesc*, vol. II, București, 1984, p. 280.

[175] D. Dănișor, *art.cit.,* p. 223.

În Transilvania, Codul comercial din 1875 reglementa într-o manieră mai amplă contractele speciale, comparativ cu Codul comercial din 1887. Astfel, contractul de vânzare-cumpărare, mandatul comercial, contractul de transport, asigurarea sau contractul de editură prezentau diferențe semnificative în modul de reglementare între cele două coduri.

Pentru o lungă perioadă, până în secolul al XIX-lea, mandatul a fost perceput ca un simplu serviciu între prieteni, cu excepția situațiilor în care era utilizat în comerț sub forma contractului de comision. În această perspectivă l-a consacrat și Codul civil, considerându-l, la momentul adoptării, un contract cu o importanță redusă. Ulterior, odată cu dezvoltarea activităților de servicii, mandatul a cunoscut o expansiune semnificativă, diversificându-și sfera de aplicare și devenind un instrument utilizat pe scară largă în numeroase domenii, sub controlul agenților profesioniști.

Codul civil din 1865 a fost aplicabil până în anul 2011, când a fost abrogat și înlocuit de noul Cod civil. Totuși, în virtutea principiului neretroactivității legii civile, contractele încheiate sub incidența vechiului cod își mențin valabilitatea și după intrarea în vigoare a noii reglementări.

Normele referitoare la mandat au fost redactate[176] de prim-președintele Înaltei Curți de Casație, Alexandru Crețescu, în colaborare cu D.G. Apostoleanu, profesor de economie politică la Facultatea de Drept din Iași.

După 1918, în contextul necesității de unificare legislativă și de aplicare uniformă a normelor juridice pe întreg teritoriul României, dispozițiile Codului au fost supuse unor modificări, procesul de implementare desfășurându-se însă lent și etapizat. De exemplu, sistemul de publicitate imobiliară caracteristic provinciilor extracarpatice a fost introdus în Vechiul Regat abia în anul 1944.

Anteriorul Cod civil a suferit transformări profunde după 1948, sub influența regimului comunist și a ideologiei socialiste impuse de ocupația sovietică, în special în ceea ce privește reglementările privind proprietatea și

[176] Liviu Constantin, *Elaborarea Codului civil „A.I. Cuza" între adevăr și legendă,* Revista Universul Juridic, ianuarie 2021, https://revista.universuljuridic.ro

familia. După 1990, odată cu reinstaurarea statului de drept, s-a impus inițierea procesului de revizuire a vechilor reglementări și elaborarea unui nou cod, adecvat cerințelor juridice ale secolului XXI.

Calitățile Codului civil român se reflectă atât în conținutul reglementărilor sale, cât și în forma și stilul acestora. Doctrina juridică a evidențiat[177], că, odată cu adoptarea Codului, s-a conturat, în spațiul românesc, un limbaj juridic autentic. Introducerea neologismelor și adaptarea terminologiei juridice de origine străină la specificul limbii române au condus la redactarea unui act normativ modern, caracterizat prin claritate, simplitate și concizie. Totodată, adevărata valoare a Codului civil constă în durabilitatea normelor sale. În ciuda trecerii a peste 140 de ani de la intrarea sa în vigoare, perioadă marcată de profunde transformări istorice, esența reglementărilor sale a rămas nealterată. Deși regimul totalitar a determinat, în timp, pierderea de relevanță a unor părți din Cod (precum dispozițiile privind proprietatea privată) și a distorsionat interpretarea altor norme, din decembrie 1989 Codul civil român a revenit în prim-planul dreptului civil, redobândindu-și importanța pe care o avea înainte de al Doilea Război Mondial.

Specialiștii[178] care au analizat contractul de mandat sunt de acord că acesta ocupă, în prezent, un loc esențial în funcționarea circuitului juridic. Doctrina franceză[179] subliniază această idee printr-o formulare sugestivă, afirmând că, alături de vânzare-cumpărare, mandatul stă la baza majorității contractelor. Dacă vânzarea facilitează circulația bunurilor, mandatul sprijină desfășurarea activității juridice. Prin intermediul său, o persoană poate încheia acte juridice fără a fi prezentă, prin reprezentarea realizată de mandatar. Specific mandatului este faptul că mandatarul acționează în numele

[177] Ion Predescu, *Elogiu Codului civil,* Revista de Științe Juridice nr. 1/2016, https://drept.ucv.ro, accesat la data de 3 februarie 2025

[178] R.I. Motica, F. Moțiu, *Contracte civile speciale. Teorie şi practică judiciară,* Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2000; Claudia Roşu, *Contractele de mandat şi efectele lor în dreptul civil şi comercial*, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2003.

[179] Ph. Malaurie, L. Aynès, *Cours de droit civil. Les contrats spéciaux. Civils et commerciaux*, Editions Cujas, Paris, 1991, p. 271.

mandantului în raporturile cu terții, astfel încât actele încheiate produc efecte direct asupra mandantului, care dobândește calitatea de creditor sau debitor în relația cu terțul contractant. Importanța deosebită a mandatului în cadrul juridic general și efectele generate de încheierea sa impun ca, în lipsa respectării condițiilor de validitate, o persoană să nu poată fi ținută față de terți în această calitate.

Deși, în esență, contractul de mandat este considerat cu titlu gratuit, legea nu exclude posibilitatea ca mandatarul să fie remunerat, cu condiția ca acest aspect să fie prevăzut în mod expres în convenție (art. 1534 C. civ.).

În ceea ce privește întinderea mandatului, doctrina juridică a consacrat distincția tradițională între mandatul special și mandatul general. Mandatul special, limitat la o anumită operațiune sau la un set bine definit de acte juridice. Potrivit art. 1535 C. civ. anterior, acest tip de mandat era acordat „pentru o anumită afacere sau pentru anumite afaceri precise." și mandatul general, care conferă mandatarului prerogativa de a acționa în toate chestiunile ce îl privesc pe mandant, fără restrângeri specifice.

Caracterul *intuitu personae* al mandatului, adică faptul că acesta se încheie în considerarea persoanei mandatarului și a încrederii acordate acestuia, reiese din diverse dispoziții legale. Astfel, art. 1539 alin. 2, stabilea că, în cazul decesului mandantului, mandatarul avea obligația de a finaliza afacerile începute, iar art. 1542, prevedea că mandatarul răspunde pentru faptele persoanei pe care a desemnat-o să îl înlocuiască în executarea mandatului.

Aceste prevederi subliniază faptul că mandatul nu reprezintă doar un simplu acord contractual, ci implică și un raport de încredere, bazat pe loialitatea și diligența mandatarului față de interesele mandantului.

Jurisprudența[180] a statuat că, în situația în care un mandatar încheie un antecontract de vânzare-cumpărare, acționând simultan în calitate de

[180] Corina Cioroabă, ICCJ. *Mandat cu dublă reprezentare. Încălcarea obligaţiei de loialitate faţă de mandant,* www.juridice.ro, 27 august 2013, consultat la data de 5 decembrie 2024.

împuternicit al vânzătorului și de reprezentant al cumpărătorului, încălcând astfel obligația de protejare a intereselor mandantului, actul juridic astfel încheiat nu poate fi opozabil mandantului. În speță, dacă mandatarul a stipulat în sarcina mandantului obligații excesive, cum ar fi plata unor daune-interese de trei ori mai mari decât prețul vânzării, se consideră că acesta a încălcat normele esențiale de loialitate și diligență. Într-o asemenea situație, sancțiunea nulității relative poate fi invocată de mandant ca mijloc de apărare împotriva efectelor unui astfel de antecontract, întrucât reprezintă un remediu adecvat pentru protejarea intereselor sale legitime.

Reclamanta S.N. a introdus o acțiune pe rolul Tribunalului Constanța, solicitând rezilierea contractului de asociere în participațiune încheiat la 8 aprilie 2005 cu societatea pârâtă SC B.S.D.G. SRL, motivând că aceasta nu și-a îndeplinit obligațiile contractuale asumate.

În apărare, pârâta a formulat cerere reconvențională, prin care a solicitat instanței să constate că vânzarea construcției nefinalizate, denumită „Complex Comercial P+1-2E", amplasată pe un teren de 7.153 mp, a fost deja perfectată, solicitând pronunțarea unei hotărâri care să suplinească actul autentic de vânzare-cumpărare. Totodată, a cerut obligarea reclamantei la plata unor daune-interese în valoare de 885.000 lei.

În motivarea cererii reconvenționale, pârâta a invocat existența unui antecontract de vânzare-cumpărare încheiat în anul 2008, prin care reclamanta, prin intermediul mandatarului său, s-a obligat să îi transfere dreptul de proprietate asupra construcției. De asemenea, antecontractul conținea o clauză penală prin care reclamanta se angaja la plata unei despăgubiri de 300.000 USD în cazul în care nu ar fi respectat obligația de vânzare. Societatea a susținut că reclamanta a fost notificată, prin intermediul unui executor judecătoresc, să se prezinte la notar la data de 1 septembrie 2008 pentru perfectarea contractului, dar aceasta nu a respectat obligația stabilită.

Reclamanta S.N. a contestat valabilitatea antecontractului, formulând, la rândul său, o cerere reconvențională prin care a solicitat anularea acestuia, invocând că actul a fost încheiat cu depășirea mandatului acordat și în detrimentul intereselor sale, printr-un comportament fraudulos al mandatarului, care a acționat în înțelegere cu societatea pârâtă.

În argumentația sa, reclamanta a explicat că, pentru a facilita realizarea proiectului comercial, a mandatat, printr-o procură autentificată, pe administratorul societății pârâte, C.S., să încheie un contract de vânzare în numele său, dar numai dacă vânzarea ar fi fost absolut necesară pentru finalizarea proiectului. Totuși, în urma unor disensiuni cu societatea pârâtă, datorate întârzierilor în execuție și refuzului acesteia de a furniza informații privind stadiul construcției, reclamanta a decis revocarea mandatului la 7 iulie 2008.

În pofida revocării mandatului, C.S. a semnat antecontractul de vânzare-cumpărare în numele reclamantei, incluzând în contract obligații oneroase exclusiv în sarcina acesteia, fără ca reclamanta să fie informată. Reclamanta a susținut că actul a fost încheiat cu încălcarea mandatului, mandatarul acționând în dublă calitate – atât în numele promitentului-vânzător (reclamanta), cât și în numele promitentului-cumpărător (societatea pârâtă) –, ceea ce a generat un evident conflict de interese.

Prin sentința pronunțată la 4 mai 2010, Tribunalul Constanța a respins cererea principală a reclamantei ca inadmisibilă, a respins cererea reconvențională a pârâtei ca nefondată, a admis cererea reconvențională formulată de reclamanta S.N. și a dispus anularea antecontractului de vânzare-cumpărare.

În analiza sa, instanța a reținut că antecontractul a fost încheiat de mandatar într-o dublă calitate, fără a respecta obligația de loialitate și fără a informa mandantul despre conținutul actului. Tribunalul a subliniat că antecontractul prevedea clauze excesiv de împovărătoare pentru reclamantă, cum ar fi obligația de a plăti daune-interese de trei ori mai mari decât prețul vânzării, fără ca aceste aspecte să fi fost aduse la cunoștința sa.

Din perspectivă juridică, instanța a reținut incidența dispozițiilor privind dolul prin omisiune, întrucât mandatarul a omis să își informeze mandantul cu privire la clauzele contractuale acceptate, cauzându-i astfel un prejudiciu.

Prin decizia civilă nr. 160/COM din 18 noiembrie 2010, Curtea de Apel Constanța a menținut soluția Tribunalului, confirmând că antecontractul fusese afectat de vicii de consimțământ, iar mandatarul acționase în mod abuziv, favorizând exclusiv interesele societății cumpărătoare.

Societatea pârâtă, prin lichidatorul său judiciar, a formulat recurs împotriva deciziei Curții de Apel, susținând că instanțele inferioare au interpretat greșit dispozițiile legale și că, în realitate, condițiile dolului prin reținere nu erau îndeplinite.

Înalta Curte de Casație și Justiție a analizat criticile formulate și a concluzionat că mandatarul a acționat cu rea-credință, în detrimentul reclamantei, depășindu-și puterile conferite prin mandat și favorizând exclusiv interesele cumpărătorului. Instanța supremă a constatat că executarea mandatului s-a făcut într-un mod abuziv, fără informarea corectă a mandantului, ceea ce a condus la vătămarea gravă a drepturilor sale.

În consecință, Înalta Curte, în temeiul art. 312 alin. 1 C. proc. civ., a respins[181] recursul ca nefondat, constatând că motivele invocate de pârâtă nu relevă încălcarea dispozițiilor legale incidente.

De asemenea, instanța supremă a constatat că încheierea de către mandatar a unui antecontract de vânzare-cumpărare, în care a acționat simultan ca reprezentant al vânzătoarei și al cumpărătoarei, cu încălcarea obligației de protejare a intereselor mandantului, prin asumarea unor obligații disproporționate – respectiv daune-interese de trei ori mai mari decât prețul stabilit – evidențiază existența unui conflict de interese. În aceste condiții, antecontractul astfel încheiat nu poate produce efecte față de mandant, fiind sancționat cu nulitate relativă. Înalta Curte a considerat că această sancțiune

[181] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Secţia comerciala, Decizia nr. 2026 din 24 mai 2011, https://legeaz.net › spete-drept-comercial-iccj-2011, consultat la data de 5 decembrie 2024.

este justificată de încălcarea de către mandatar a obligațiilor sale fundamentale de loialitate și bună-credință[182].

Speța de față evidențiază importanța principiilor de loialitate și bună-credință în executarea mandatului, subliniind riscurile asociate contractelor cu dublă reprezentare. În absența unei informări adecvate a mandantului și în prezența unor conflicte de interese evidente, instanțele pot dispune sancțiunea nulității relative a actului juridic, protejând astfel partea vătămată.[183]

## 3.2. MANDATUL SUB REGIMUL ACTUALULUI COD CIVIL

### 3.2.1. Noțiunea contractului de mandat

Conform art. 1532 din Codul civil din 1864, mandatul era descris ca un contract prin care o persoană se angajează, cu titlu gratuit, să îndeplinească o anumită sarcină în beneficiul altei persoane de la care a primit această însărcinare. Cu toate acestea, definiția are un caracter sumar, iar utilizarea termenului „ceva" nu clarifică natura exactă a obligațiilor pe care mandatarul și le asumă față de mandant.

Totuși, o interpretare coroborată a dispozițiilor Codului civil permitea conturarea sferei de aplicabilitate a contractului de mandat. Astfel, din prevederile art. 1536 rezulta că obiectul obligației mandatarului consta în încheierea unor acte juridice licite, care puteau fi realizate prin interpunerea unei alte persoane, excluzând însă acele acte juridice ce presupuneau o manifestare de voință strict personală, cum ar fi încheierea unui testament sau încheierea unei căsătorii. Această distincție delimita în mod clar mandatul de contractul de antrepriză, întrucât în cadrul acestuia din urmă, obligația antreprenorului era de a executa acte materiale sau intelectuale pentru

[182] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia comercială, Dec. nr. 2026 din 24 mai 2011, www.juridice.ro
[183] ibidem

beneficiar, fără ca aceasta să presupună neapărat crearea unor raporturi juridice între beneficiar și terți[184].

Codul civil din 2011 a modernizat reglementarea mandatului, aliniindu-se modelelor altor sisteme de drept, precum art. 1703 din Codul civil italian sau art. 1230 alin. (1) din Codul civil al provinciei Québec.[185] Astfel, noul Cod civil prevede, la art. 2009, că mandatul reprezintă contractul prin care o persoană, denumită mandatar, se angajează să încheie unul sau mai multe acte juridice în interesul altei părți, numită mandant.

Potrivit art. 2009 din Codul civil, mandatul este contractul prin care o parte, numită mandatar, se obligă să încheie unul sau mai multe acte juridice pe seama celeilalte părți, numită mandant. Sintagma „pe seama mandantului" evidențiază faptul că actele juridice sunt încheiate în interesul și pe riscul acestuia, indiferent dacă mandatul este cu reprezentare sau fără reprezentare. În primul caz, mandatarul acționează în numele și pe seama mandantului, în timp ce, în cazul mandatului fără reprezentare, acesta acționează în nume propriu, dar pe seama mandantului.

Cu toate că reprezentarea însoțește mandatul, ea nu este o condiție a existenței acestuia, deoarece reprezentarea este de natura nu de esența mandatului[186].

Codul civil reglementează instituția reprezentării în mod general în articolele 1295-1314, iar contractul de mandat este tratat distinct în articolele 2009-2071. Reprezentarea în materie contractuală este inclusă în cadrul regulilor generale privind actul juridic, fiind reglementată între articolele 1295-1314 din Codul civil.

Un act juridic poate fi încheiat fie în mod direct, prin manifestarea nemijlocită de voință a părților, fie prin intermediul reprezentanților acestora. În cazul în care actul juridic este încheiat prin reprezentare, efectele acestuia

[184] Fr. Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, op. cit., p. 311.
[185] Dan Chirică, *op. cit.*
[186] Cristina Popa Nistorescu*, op.cit.,* p. 9.

nu se răsfrâng asupra reprezentantului, ci se produc în mod direct în patrimoniul persoanei reprezentate, conferindu-i drepturile și obligațiile care decurg din actul respectiv.

În jurisprudența instanțelor, încheierea unui contract de vânzare a unui vehicul utilizat prin intermediul unui reprezentant, cu menționarea expresă în cuprinsul contractului a identității vânzătorului și a obligațiilor asumate de acesta, a determinat calificarea actului juridic drept un mandat cu reprezentare. Această interpretare s-a bazat pe faptul că reprezentantul a acționat în numele și pe seama vânzătorului, iar efectele contractului s-au produs direct în patrimoniul acestuia, conform regulilor specifice mandatului cu reprezentare.

Instanța a reținut că între pârâții C.C.G., în calitate de mandatar, și R.T.D., în calitate de mandant, a fost încheiat un contract de mandat cu reprezentare, având ca obiect vânzarea autovehiculului marca X. Această concluzie a fost fundamentată pe dispozițiile art. 2039 din Codul civil, precum și pe mențiunile din contractul de vânzare-cumpărare a unui vehicul folosit, unde pârâtul C.C.G. a semnat în numele mandantului, iar la rubrica destinată vânzătorului au fost înscrise datele de identificare ale pârâtului R.T.D., proprietarul bunului.

Totodată, instanța a reținut că pârâtul C.C.G. a adus la cunoștința reclamantei calitatea sa de mandatar al pârâtului R.T.D., iar prin încheierea contractului nu a dobândit nicio obligație în nume propriu. Această situație caracterizează mandatul cu reprezentare, în cadrul căruia mandatarul acționează în numele și pe seama mandantului, astfel încât efectele actului juridic se produc direct în patrimoniul acestuia din urmă.

În situația mandatului fără reprezentare, mandatarul încheie actele juridice în nume propriu, deși urmărește interesele mandantului, asumându-și astfel obligațiile față de terți. În speță, instanța a stabilit că această ipoteză nu se aplică, întrucât pârâtul C.C.G. a acționat în mod explicit în calitate de reprezentant al pârâtului R.T.D., și nu pe cont propriu.

Mai mult, instanța a reținut că între părți nu a existat o înțelegere expresă, inserată în contract, conform căreia prețul de vânzare a fost stabilit având în vedere obligația de achitare a taxei de primă înmatriculare aferente autovehiculului tranzacționat. În consecință, reclamanta nu poate solicita obligarea pârâtului la repararea unui prejudiciu rezultat din nerespectarea unei obligații pe care acesta nu și-a asumat-o prin contract.

Instanța a fost sesizată de reclamanta C.D., care a formulat o acțiune înregistrată pe rolul Judecătoriei Craiova, având ca obiect obligarea în solidar a pârâților R.T.D. și C.C.G. la plata sumei de 5.367 lei, cu titlu de despăgubiri civile.

În motivarea cererii, reclamanta a precizat că, la data de 18.11.2013, a achiziționat un autoturism marca X, în baza unui contract de vânzare-cumpărare, fostul proprietar al acestuia fiind pârâtul R.T.D. Acesta nu a fost prezent la încheierea contractului, fiind reprezentat de pârâtul C.C.G. în temeiul unui mandat fără reprezentare.

Reclamanta a susținut că, în momentul semnării contractului, i-a fost adusă la cunoștință existența acestui mandat fără reprezentare și că prețul vânzării autoturismului a fost stabilit de comun acord cu pârâtul C.C.G., având în vedere faptul că taxa de primă înmatriculare achitată de fostul proprietar nu fusese restituită. Această împrejurare a constituit un element esențial în determinarea prețului de achiziție al autoturismului.

Ulterior încheierii contractului, cu ocazia demersurilor pentru înmatricularea vehiculului pe numele său, reclamanta a aflat că taxa de primă înmatriculare fusese, de fapt, deja restituită fostului proprietar. Aceasta a susținut că a fost indusă în eroare de pârâți, care au acționat cu rea-credință, profitând de încrederea sa și inducând-o în eroare cu privire la situația reală a taxei de primă înmatriculare.

Pentru a putea înmatricula autoturismul pe numele său, reclamanta a fost nevoită să achite din nou, la data de 17.12.2013, timbrul de mediu în cuantum de 5.367 lei, conform chitanței emise de Trezoreria Municipiului Craiova.

În aceste condiții, reclamanta a susținut că pârâții nu și-au îndeplinit obligațiile contractuale cu bună-credință, ceea ce i-a cauzat un prejudiciu cert și actual, constând în suma de 5.367 lei, achitată a doua oară cu titlu de taxă de poluare pentru a putea finaliza procesul de înmatriculare a autoturismului pe numele său.

În drept, reclamanta și-a întemeiat cererea pe dispozițiile art. 1270 și art. 1350 din Codul civil, invocând principiul forței obligatorii a contractului și răspunderea civilă contractuală.

Pârâtul C.C.G. a formulat întâmpinare, invocând excepția lipsei calității procesuale pasive, argumentând că în speță se aplică dispozițiile privind mandatul cu reprezentare. Acesta a susținut că a acționat exclusiv în calitate de mandatar al pârâtului R.T.D., nefiind el parte în contractul de vânzare-cumpărare. Astfel, potrivit art. 1296 C. civ., actul juridic încheiat de mandatar produce efecte direct între mandant și terț, ceea ce exclude orice răspundere a sa în raport cu reclamanta.

Pe fondul cauzei, pârâtul C.C.G. a solicitat respingerea cererii ca neîntemeiată, susținând că vânzătorul și-a îndeplinit în mod corespunzător toate obligațiile contractuale și că a informat-o pe reclamantă cu privire la situația taxei de primă înmatriculare. Acesta a subliniat că i-a fost prezentată reclamantei o adeverință care atesta că, la momentul emiterii, taxa de poluare nu fusese restituită.

Pârâtul R.T.D. a formulat întâmpinare, solicitând respingerea acțiunii ca neîntemeiată. În susținerea poziției sale, acesta a arătat că, în martie 2013, a predat autoturismul marca X către un parc auto, împreună cu adeverința emisă de Administrația Financiară Publică, care atesta că, la acel moment, taxa de poluare nu fusese restituită. Totodată, pârâtul a menționat că a informat reprezentantul parcului auto cu privire la existența unui dosar în curs, având ca obiect recuperarea respectivei taxe.

Totodată, pârâtul a argumentat că raportul juridic dintre el și reclamantă se rezumă strict la contractul de vânzare-cumpărare încheiat la data de

18.11.2013, fără ca în conținutul acestuia să fi fost stipulată vreo clauză care să condiționeze prețul de vânzare de nerecuperarea taxei de primă înmatriculare. Astfel, prețul de 7.100 de euro a fost stabilit prin negociere, iar reclamanta nu poate invoca ulterior o condiționare care nu a fost expres prevăzută în contract.

În temeiul art. 255-258 din Codul de procedură civilă, instanța a încuviințat următoarele probe: în favoarea reclamantei, proba cu înscrisuri, interogatoriul pârâților și proba testimonială; pentru pârâtul C.C.G., proba cu înscrisuri și interogatoriul reclamantei; iar pentru pârâtul R.T.D., exclusiv proba cu înscrisuri, acesta fiind decăzut din dreptul de a administra proba testimonială cu un martor.

În urma examinării probelor administrate[187], instanța a reținut următoarele aspecte. La data de 18.11.2013, între pârâtul R.T.D., în calitate de vânzător, și reclamanta C.D., în calitate de cumpărător, s-a încheiat un contract de vânzare-cumpărare pentru un vehicul folosit. Părțile și-au exprimat acordul de voință asupra vânzării unui autovehicul marca X, pentru un preț de 7.100 de euro. Contractul a fost semnat, în numele vânzătorului, de către pârâtul C.C.G., în calitate de mandatar. Din conținutul contractului reiese că vânzătorul R.T.D. a predat cumpărătoarei C.D. vehiculul, cheile, precum și fișa de înmatriculare împreuna cu cartea de identitate a acestuia, iar cumpărătoarea a achitat integral prețul stabilit.

Instanța a examinat excepția formulată de pârâtul C.C.G. privind lipsa calității sale procesuale pasive și a reținut următoarele aspecte. Potrivit art. 2039 din Codul civil, mandatul fără reprezentare este acel contract prin care mandatarul acționează în nume propriu, dar în interesul mandantului, asumându-și obligațiile ce decurg din actele juridice încheiate cu terții, indiferent dacă aceștia aveau cunoștință despre existența mandatului. În

[187] Judecătoria Craiova, sen. civ. nr. 9936 din 2 iunie 2014.

această situație, efectele actului juridic se produc între mandatar și terț, fără ca mandantul să fie parte directă în raportul contractual.

Având în vedere probele administrate, instanța a constatat că între pârâții C.C.G. (în calitate de mandatar) și R.T.D. (în calitate de mandant) a intervenit un contract de mandat cu reprezentare, având ca obiect vânzarea autovehiculului marca X.

În acest context, C.C.G. a acționat în numele și pe seama lui R.T.D., iar contractul de vânzare-cumpărare s-a încheiat direct între mandant și terț (reclamanta C.D.). Totodată, instanța a reținut că remunerația mandatarului pentru îndeplinirea acestui mandat a fost stabilită la suma de 100 de euro.

Instanța și-a fundamentat soluția pe dispozițiile art. 2039 Cod civi, reținând că pârâtul C.C.G. a încheiat contractul de vânzare-cumpărare pentru un vehicul folosit în numele mandantului său, R.T.D. În acest sens, la rubrica „vânzător" din contractul de vânzare-cumpărare, figurează datele de identificare ale lui R.T.D., în calitate de proprietar al bunului vândut. Aceasta confirmă faptul că actul juridic a fost perfectat în temeiul unui mandat cu reprezentare și că efectele acestuia se produc direct între reclamanta C.D. și pârâtul R.T.D.

Instanța a mai reținut că pârâtul C.C.G. a adus la cunoștința reclamantei că acționează ca mandatar al pârâtului R.T.D. De asemenea, contractul nu cuprinde obligații asumate de către mandatar. Întrucâtmandatul fără reprezentare presupune că mandatarulîncheie acte juridice în nume propriu, dar pe seama mandantului, în speța de față această situație nu se regăsește, întrucât C.C.G. a acționat în mod expres în numele mandantului.

Instanța a făcut trimitere la art. 2009 Cod civil, care definește mandatul ca fiind contractul prin care mandatarul se obligă să încheie unul sau mai multe acte juridice pe seama mandantului. Având în vedere aceste dispoziții legale, s-a constatat că pârâtul C.C.G. a acționat strict în calitate de reprezentant al lui R.T.D., iar efectele juridice ale contractului de vânzare-cumpărare se produc exclusiv între reclamanta C.D. și mandantul R.T.D.

În consecință, instanța a constatat că între reclamanta C.D. și pârâtul C.C.G. nu a existat un raport juridic direct, întrucât C.C.G. a acționat exclusiv în numele mandantului său. Pe această bază, instanța a reținut lipsa calității procesuale pasive a pârâtului C.C.G., admițând excepția invocată și respingând cererea formulată împotriva acestuia ca fiind îndreptată împotriva unei persoane fără calitate procesuală pasivă.

Această soluție subliniază aplicabilitatea principiului reprezentării în contracte și clarifică limitele răspunderii mandatarului în cazul contractelor încheiate în numele mandantului.

În analiza pe fond a cauzei[188], instanța a avut în vedere prevederile art. 1650 Cod civil, conform cărora vânzarea este contractul prin care vânzătorul transmite sau, după caz, se obligă să transmită cumpărătorului proprietatea unui bun în schimbul unui preț convenit. De asemenea, în temeiul art. 1350 Cod civil, orice persoană trebuie să își execute obligațiile asumate contractual, iar în cazul în care, fără o justificare legală, nu își îndeplinește această obligație, ea devine răspunzătoare pentru prejudiciul cauzat celeilalte părți, având obligația de a repara prejudiciul produs.

Întrucât prezenta cerere este întemeiată pe principiile răspunderii civile contractuale, instanța a reținut că în materie contractuală neexecutarea se prezumă, fiind suficient ca reclamantul (creditorul) să dovedească existența raportului juridic și a drepturilor și obligațiilor care decurg

Reclamanta C.D. a susținut că prețul de 7.100 euro, negociat pentru cumpărarea autoturismului marca X de la pârâtul R.T.D., prin intermediul mandatarului C.C.G., a fost stabilit ținând cont de faptul că taxa de primă înmatriculare nu fusese recuperată. Astfel, reclamanta a afirmat că, în baza acestei înțelegeri, nu ar mai fi fost necesar să achite taxa respectivă la momentul transcrierii dreptului de proprietate.

Instanța nu a putut reține această susținere, constatând că în conținutul contractului de vânzare-cumpărare din 18.11.2013 nu există nicio clauză prin

[188] Judecătoria Craiova, sen. civ. nr. 9936 din 2 iunie 2014.

care părțile să fi convenit că prețul a fost determinat în considerarea faptului că taxa de primă înmatriculare nu fusese restituită. De asemenea, pârâtul R.T.D. și-a îndeplinit obligațiile contractuale asumate, respectiv predarea autoturismului, a cheilor, fișei de înmatriculare și cărții de identitate a autovehiculului, astfel cum a fost convenit.

În aceste condiții, având în vedere absența unei prevederi contractuale exprese, instanța a concluzionat că reclamanta nu poate solicita despăgubiri pentru o obligație pe care pârâtul nu și-a asumat-o. Astfel, cererea acesteia de reparare a unui prejudiciu pe motivul că taxa de primă înmatriculare a fost restituită anterior încheierii contractului este lipsită de temei juridic.

În ceea ce privește susținerea reclamantei că pârâtul nu și-ar fi executat obligațiile cu bună-credință, instanța a reținut că simpla afirmație privind lipsa bunei-credințe nu este suficientă, ci trebuie dovedită prin mijloace de probă pertinente și concludente. Reaua-credință implică intenția de a induce în eroare sau de a încălca deliberat o obligație contractuală, însă în speță nu s-a făcut dovada unei astfel de conduit.

Totodată, instanța a subliniat că, potrivit regulilor de probă, declarațiile martorilor nu pot servi drept mijloc de probă pentru ceea ce s-ar fi afirmat anterior, în timpul sau ulterior încheierii contractului, atâta timp cât obligațiile asumate sunt cele prevăzute în înscrisurile contractuale.

Având în vedere lipsa dovezii unei obligații contractuale nerespectate, instanța a apreciat că reclamanta nu a făcut dovada unei neexecutări imputabile pârâtului. În consecință, cererea formulată de reclamanta C.D. împotriva pârâtului R.T.D. a fost respinsă ca neîntemeiată.

### 3.2.2. Caracterele juridice ale contractului de mandat

Termenul *"mandat"*, derivat din expresia latină *"manum dare"*, și-a păstrat semnificația originară din dreptul antic, fiind strâns legat de *tradiția juridică romană*. Aceasta se întemeia pe obiceiul conform căruia, pentru a *consfinți angajamentul și loialitatea* față de cel care îi încredința o sarcină,

mandatarul își confirma promisiunea printr-un gest solemn – strângerea mâinii cu mandantul. Acest simbolism juridic a fost transmis de-a lungul secolelor, consolidându-se ca un element fundamental al relațiilor contractuale bazate pe încredere și reprezentare.

Etimologic, cuvântul „mandat" provine din expresia latină „manum dare", care însemna „a pune în mână" sau „a încredința", având la origine obiceiul ca mandatarul să-și așeze mâna în mâna mandantului, ca semn al angajamentului său[189], de a acționa în numele acestuia.

Fiind un contract civil este firesc să aibă toate trăsăturile specifice unui asemenea contract. În primul rând contractul de mandat este reglementat în Codul civil (art. 2009-2071), ceea ce determină caracterul numit[190] al acestei convenții.

În al doilea rând, mandatul este, în principiu, un contract consensual, ceea ce înseamnă că simpla manifestare de voință a părților este necesară și suficientă pentru încheierea sa. Potrivit doctrinei, contractele consensuale sunt acele convenții care se formează exclusiv prin acordul de voință al părților, fără a fi necesară îndeplinirea unor formalități suplimentare, adică solo consensu. În schimb, contractele solemne sunt acelea pentru care legea impune o anumită formă specifică drept condiție esențială de validitate, ceea ce înseamnă că, în lipsa acestei forme, contractul nu produce efecte juridice.

Cu toate acestea, jurisprudența[191] a statuat că delegația acordată unui consilier juridic de către conducerea unei bănci, în vederea încheierii unui contract de ipotecă, constituie un mandat special valabil, în conformitate cu dispozițiile art. 1532 și 1533 din Codul civil, întrucât exprimă voința explicită a mandantului de a-l împuternici pe mandatar să încheie un act juridic determinat, cu respectarea condițiilor de formă și conținut prevăzute de lege.

---

[189] Fr. Deak, R. Popescu, L. Mihai, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, Editura Universul Juridic, București, 2021, p. 239.

[190] Adrian-Silviu, Banu *Contractul de mandat. Analiză teoretică și practică,* Editura Universul Juridic, București, 2009, p. 27.

[191] Curtea Supremă de Justiție, s. civ., dec. nr. 5411/2000, în „Dreptul", nr. 12/2001, p. 161.

Argumentul principal în susținerea acestei soluții a fost faptul că art. 1536 din Codul civil nu impune, în cazul acestui tip de mandat, forma autentică drept condiție de validitate (ad validitatem).

În doctrina juridică s-a susținut că mandatul reprezintă sursa primordială a tuturor contractelor, având o importanță deosebită[192] prin rolul său în facilitarea încheierii altor contracte, fie civile, fie comerciale, contribuind astfel la dinamizarea raporturilor juridice de drept privat. Din perspectivă juridică, mandatul constituie o formă de reprezentare a unui subiect de drept de către un alt subiect de drept, în vederea încheierii unor acte juridice.

Fără a se limita strict la contractul de mandat, reprezentarea în materie civilă și comercială presupune săvârșirea de către o persoană, numită reprezentant, a unor acte juridice în numele și pe seama unei alte persoane, numită reprezentat, cu efecte care se produc direct în persoana și patrimoniul acesteia din urmă.

Contractul de mandat este caracterizat prin natura sa intuitu personae, bazându-se pe o relație de încredere între părți. Astfel, mandatarul, în virtutea acestui caracter, trebuie să își îndeplinească personal obligațiile asumate, neavând, în principiu, dreptul de a-și substitui o altă persoană în executarea mandatului. În situația în care mandatarul își desemnează un substituit, acesta va răspunde pentru faptele acestuia la fel ca pentru propriile acțiuni.

În ceea ce privește caracterul, în principiu, unilateral, precum și cel, în mod tradițional, gratuit al contractului de mandat, sunt necesare anumite nuanțări. Gratuitatea mandatului a fost justificată prin natura specială a relației dintre mandant și mandatar, fundamentată pe încredere reciprocă. Totuși, gratuitatea prevăzută de art. 1532 din anteriorul Cod civil nu era o condiție esențială a contractului, ci doar un atribut al naturii sale. Aceasta însemna că, în absența unei stipulații contrare exprese sau implicite, mandatarul își îndeplinea obligațiile fără a primi o remunerație. Prin excepție, contractul de

[192] Adrian Silviu Banu, *Contractul de mandat. Analiză teoretică și practică*, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 5.

mandat putea avea și un caracter oneros, acest aspect devenind regula generală în cazul mandatarilor profesioniști.

Noua reglementare a contractului de mandat, prevăzută de Codul civil în vigoare, reflectă eliminarea prezumției de gratuitate, având în vedere evoluția contemporană a acestui contract către o profesionalizare accentuată. În acest context, mandatul apare tot mai frecvent ca un serviciu remunerat, beneficiind astfel și de o protecție juridică specifică pentru cel împuternicit. Cu toate acestea, existența mandatului gratuit nu este exclusă, acesta păstrând multiple aplicabilități în practică.

În jurisprudență[193] s-a stabilit că, deși mandatul este, prin natura sa, un contract cu titlu gratuit, legea permite ca acesta să fie remunerat în cazul în care părțile au stipulat expres acest aspect, conform dispozițiilor art. 1534 din Codul civil. Astfel, gratuitatea mandatului nu constituie un element esențial al contractului, ci doar o trăsătură caracteristică a naturii sale, care poate fi înlăturată prin acordul expres al părților.

În speța analizată, reclamanta V.D. a chemat în judecată pe pârâta B.V.F., solicitând ca aceasta să fie obligată la plata unei remunerații pentru executarea contractului de mandat. Judecătoria Sectorului 2 a respins cererea ca neîntemeiată, apreciind că din cuprinsul procurii prin care reclamanta a fost împuternicită să efectueze acte de administrare asupra bunurilor mobile ale pârâtei nu rezulta nicio obligație de remunerare a mandatarului.

Nemulțumită de această soluție, reclamanta a declarat apel, însă Tribunalul a respins calea de atac, motivând că din contractul de mandat (procură) nu se desprinde existența unei obligații de plată a unei remunerații în favoarea mandatarului pentru îndeplinirea sarcinilor încredințate. Recurgând la instanța superioară, reclamanta a susținut în fața Curții de Apel că pârâta ar trebui obligată la plata remunerației conform dispozițiilor art. 1534 din Codul civil.

[193] C.A. București, s. a III-a civ., decizia nr. 719/1999, în C.P.J. Civ. 1999, p. 61.

Curtea de Apel a respins recursul ca nefondat, reținând că procura nr. 19.560 din 9 martie 1993, prin care reclamanta a fost împuternicită să administreze bunurile mobile ale pârâtei, nu conținea vreo stipulație privind acordarea unei remunerații. În absența unei prevederi exprese care să consacre caracterul oneros al contractului, instanța a considerat că mandatul a fost încheiat cu titlu gratuit. Prin urmare, ambele instanțe au soluționat corect cauza, respingând acțiunea reclamantei ca neîntemeiată.[194]

Mandatarul păstrează dreptul la remunerație și pentru actele pe care nu le-a putut îndeplini din cauze neimputabile, survenite înainte de renunțarea la mandat. Acest drept se justifică prin faptul că mandatarul este îndreptățit să fie compensat nu doar pentru activitățile efectiv realizate în favoarea mandantului, ci și pentru cele care nu au mai putut fi executate din cauza unei imposibilități obiective, independente de voința sa.

Contractul de mandat are, în principiu, un caracter sinalagmatic imperfect, întrucât generează în mod obișnuit obligații doar în sarcina mandatarului, iar în mod excepțional și în sarcina mandantului.

Atunci când mandatul este conferit cu titlu oneros, acesta capătă în mod evident caracter sinalagmatic, deoarece ambele părți își asumă obligații corelative și interdependente, fiecare dintre ele angajându-se pe baza obligației asumate de cealaltă parte. Prin urmare, mandantul se obligă la plata remunerației, în timp ce mandatarul se obligă să îndeplinească actele juridice stabilite în contract.

În cazul în care mandatul este conferit cu titlu gratuit, mandantul nu datorează o remunerație pentru serviciile prestate de mandatar. Cu toate acestea, pe durata executării mandatului, mandantul poate fi ținut la alte obligații, precum restituirea cheltuielilor necesare pentru realizarea sarcinii încredințate. Absența unui raport de interdependență între obligațiile reciproce

[194] Tribunalul Bucureşti, Secţia a IV-a civilă, Dec. nr. 964 din 9 aprilie 1998 în Luminita Cristina Stoica, *Mandatul. Reprezentarea judiciară Practica judiciară,* op. cit., p. 2.

ale părților, caracteristică esențială a contractelor sinalagmatice, determină calificarea acestui tip de mandat ca fiind un contract unilateral.

Un element distinctiv al sistemului juridic ungar, comparativ cu cel român, constă în posibilitatea ca remunerația mandatarului, în cazul unui contract de mandat cu titlu oneros, să fie condiționată de atingerea rezultatului scontat[195]. O astfel de reglementare riscă însă să modifice natura juridică a contractului de mandat, transformând obligația mandatarului dintr-o obligație de diligență, caracteristică acestui tip de contract, într-o obligație de rezultat, ceea ce ar putea distorsiona echilibrul raportului juridic dintre părți.

De asemenea, mandatul are, în principiu, caracter uno ictu, întrucât executarea acestuia nu presupune, de regulă, prestații succesive. În doctrină, contractele cu executare instantanee (uno ictu) sunt definite ca acele convenții în care obligațiile părților se execută într-un singur moment, de regulă, concomitent cu încheierea contractului. Astfel, în cazul mandatului, executarea acestuia se produce prin îndeplinirea actului juridic pentru care mandatarul a fost împuternicit, fără ca acesta să implice, în mod obișnuit, o executare succesivă sau continuă în timp.

### 3.2.3. Condiţiile de valabilitate ale mandatului convențional

Pentru ca reprezentarea convențională să fie valabilă, este necesară îndeplinirea unor condiții esențiale. Una dintre aceste condiții esențiale este existența unei manifestări de voință valide din partea ambelor părți implicate – reprezentantul și reprezentatul. Pentru a fi considerată valabilă, această voință trebuie să fie liber exprimată și lipsită de orice vicii de consimțământ. În momentul în care reprezentantul încheie un act juridic cu un terț, el își exprimă propria voință, chiar dacă o face în temeiul unei împuterniciri primite. Astfel, valabilitatea actului juridic depinde de autenticitatea și integritatea consimțământului reprezentantului. Dacă această condiție nu este îndeplinită,

[195] Claudia Roșu, *Contractele de mandat și efectele lor în dreptul civil*, Editura Lumina lex, București, 2003, p. 84.

actul poate fi lovit de nulitate, chiar dacă mandatul care a stat la baza reprezentării a fost acordat în mod legal.

Dacă acordul de voință al reprezentantului este viciat, art. 1299 teza I din Codul civil prevede că actul încheiat cu terțul devine anulabil. Potrivit acestui text legal, „contractul este anulabil atunci când consimțământul reprezentantului este viciat". Astfel, în situația în care reprezentantul a fost influențat de dol, eroare sau violență, afectându-i capacitatea de decizie la momentul încheierii actului, contractul poate fi supus anulării.

Aceeași regulă se aplică și în privința reprezentatului, cu mențiunea că viciul de consimțământ al acestuia afectează valabilitatea actului doar dacă privește elemente pe care le-a stabilit personal. Conform art. 1299 teza II din Codul civil, „dacă însă viciul de consimțământ privește elemente stabilite de reprezentat, contractul este anulabil numai dacă voința acestuia din urmă a fost viciată". Prin urmare, dacă reprezentatul a fost constrâns sau indus în eroare la momentul acordării împuternicirii, iar acest viciu are legătură directă cu elementele esențiale ale actului, contractul poate fi anulat.

Această soluție legislativă este în acord cu principiile generale ale nulității relative prevăzute de art. 1251 din Codul civil, conform cărora orice contract poate fi anulat dacă voința uneia dintre părți a fost viciată.

În ceea ce privește modul de apreciere a bunei sau relei-credințe în cadrul actului juridic, Codul civil prevede, la art. 1300 alin. 1, că aceste aspecte se evaluează în principal în persoana reprezentantului. Totuși, există o excepție: dacă buna sau reaua-credință se referă la elemente stabilite de reprezentat, atunci această analiză se va face în raport cu reprezentatul. De exemplu, dacă împuternicirea acordată a avut la bază informații eronate sau ascunse de reprezentat, această situație va fi analizată din perspectiva bunei sau relei-credințe a acestuia.

Mai mult decât atât, art. 1300 alin. 2 din Codul civil stabilește un principiu fundamental: reprezentatul care a acționat cu rea-credință nu poate invoca buna-credință a reprezentantului pentru a valida un act juridic care altfel

ar fi anulabil. De exemplu, dacă un reprezentat mandatează pe cineva să vândă un bun ascunzând în mod deliberat un viciu al acestuia, iar reprezentantul nu cunoaște această situație, reprezentatul nu poate folosi buna-credință a reprezentantului pentru a evita anularea contractului. Într-un astfel de caz, terțul păgubit are dreptul să solicite anularea actului juridic pe motiv că a fost victima unui dol realizat de reprezentat.

Prin urmare, valabilitatea reprezentării convenționale depinde atât de manifestarea de voință neviciată a reprezentantului, cât și de buna-credință a reprezentatului, iar orice abatere de la aceste principii poate conduce la sancțiunea nulității actului juridic încheiat.

Pentru ca reprezentarea să fie valabilă, este necesară îndeplinirea unor condiții suplimentare, printre care se numără și absența unui conflict de interese între reprezentant și reprezentat. Codul civil, în art. 1303, reglementează această situație, stabilind că actele juridice încheiate de reprezentant cu terții pot fi anulate la cererea reprezentatului, dacă între aceștia există un conflict de interese, iar terțul contractant cunoștea sau ar fi trebuit să cunoască acest aspect la momentul încheierii actului. Evaluarea cunoștințelor terțului se face obiectiv, raportându-se la conduita unei persoane diligente, aflate într-o situație similară.

Reprezentarea presupune existența și manifestarea a două voințe distincte, însă interdependente. În primul rând, este necesară voința reprezentatului, care emite împuternicirea și urmărește ca efectele juridice ale actului încheiat de reprezentant să se producă în patrimoniul său. În al doilea rând, este necesară voința reprezentantului, care acționează pe baza împuternicirii primite și în interesul reprezentatului. Pe lângă acestea, intervine și voința terțului cocontractant, care consimte la încheierea actului juridic prin intermediul reprezentantului, dar ale cărui efecte trebuie să fie opozabile reprezentatului.

Un alt aspect esențial este capacitatea juridică a părților implicate în mecanismul reprezentării. În doctrină, s-au formulat opinii divergente în ceea

ce privește necesitatea capacității de exercițiu depline a reprezentantului pentru valabilitatea actului juridic pe care îl încheie. Problema centrală care se pune este dacă mandatarul exprimă exclusiv voința mandantului sau dacă acesta își exprimă și propria voință în cadrul actului juridic.

Dacă s-ar considera că mandatarul manifestă doar voința mandantului, atunci ar fi suficient ca doar acesta din urmă să aibă capacitatea de a încheia actul-țintă, iar reprezentantului i s-ar impune doar un consimțământ valabil, adică să fie lipsit de vicii de voință și să aibă discernământ, conform art. 1299 C. civ. În schimb, dacă se admite că mandatarul își exprimă și propria voință la încheierea actului juridic, atunci acesta ar trebui să aibă el însuși capacitatea juridică necesară pentru perfectarea actului.

Dintr-o perspectivă personală, consider că mandatarul nu este un simplu transmițător al voinței mandantului, ci acționează prin propriul discernământ și își asumă responsabilitatea în limitele mandatului acordat. Prin urmare, este necesar să distingem între două aspecte esențiale: dacă pentru validitatea actului-țintă este necesar ca mandatarul să aibă capacitate deplină de exercițiu sau dacă este suficient ca acesta să dețină doar capacitatea cerută mandantului pentru a încheia operațiunea respectivă. În lumina reglementării actuale, art. 1298 C. civ. clarifică această problemă, stabilind în mod expres că atât reprezentantul, cât și reprezentatul trebuie să aibă „capacitatea de a încheia actul pentru care reprezentarea a fost dată”. Astfel, se conturează ideea că reprezentantul nu poate încheia un act juridic în numele reprezentatului dacă nu ar avea el însuși capacitatea de a-l încheia în nume propriu.

Astfel, capacitatea juridică necesară mandatarului trebuie evaluată în funcție de natura actului juridic pe care acesta urmează să îl încheie în numele și pe seama mandantului. Cu alte cuvinte, dacă actul juridic pentru care a fost împuternicit necesită o anumită capacitate juridică, mandatarul trebuie să îndeplinească aceleași condiții pentru a putea acționa valabil.

Pe de altă parte, mandantul trebuie să dispună de capacitatea prevăzută de lege pentru a putea încheia în mod direct actele juridice pentru care își

împuternicește reprezentantul. În acest sens, reprezentarea nu poate conferi mandantului mai multe drepturi decât i-ar fi fost recunoscute în mod direct prin lege. Astfel, un minor lipsit de capacitate de exercițiu sau o persoană pusă sub interdicție nu poate împuternici un mandatar să încheie acte juridice pentru care i-ar lipsi în mod direct capacitatea necesară.

Această regulă asigură protecția circuitului juridic și evită crearea unor mecanisme prin care persoane fără capacitate deplină ar putea dobândi drepturi sau ar putea contracta obligații prin intermediul unui mandatar. În concluzie, atât mandatarul, cât și mandantul trebuie să dețină capacitatea juridică corespunzătoare pentru actele juridice asupra cărora se exercită reprezentarea, astfel încât actele încheiate să fie valide și să producă efectele juridice scontate.

### 3.2.4. Efectele convenției de mandat

Astfel, efectul fundamental al instituției reprezentării, consacrat de prevederile art. 1296 din Codul civil, constă în faptul că actul juridic încheiat de reprezentant cu un terț, în limitele împuternicirii acordate și în numele reprezentatului, produce efecte direct între reprezentat și cealaltă parte contractantă.

Prin urmare, principiul general aplicabil convenției de mandat este acela că efectele juridice ale actului nu se nasc în patrimoniul celui care acționează ca intermediar (mandatarul), ci în patrimoniul mandantului, întocmai ca și cum acesta din urmă ar fi fost parte directă în contract. Astfel, reprezentarea permite unei persoane să încheie acte juridice fără a fi necesară prezența sa directă, beneficiind totodată de toate drepturile și asumându-și toate obligațiile care rezultă din actul respectiv.

Această caracteristică esențială a reprezentării determină un efect juridic specific, și anume faptul că actele realizate prin intermediul unui reprezentant sunt considerate ca fiind încheiate de însăși persoana reprezentată. În acest mod, reprezentarea nu doar că facilitează încheierea actelor juridice, dar și

asigură o continuitate a raporturilor juridice fără ca intervenția fizică a reprezentatului să fie necesară.

De asemenea, trebuie menționat că efectul de transmitere directă a drepturilor și obligațiilor către reprezentat nu este caracteristic exclusiv mandatului cu reprezentare. Același principiu se aplică și în cazul mandatului fără reprezentare, cu diferența că, în acest din urmă caz, mandatarul încheie actul juridic în nume propriu, dar pe seama mandantului, ceea ce implică un mecanism distinct pentru transferul efectelor juridice.

În jurisprudență[196] s-a statuat că mandatul fără reprezentare constituie o formă particulară a simulației prin interpunere de persoane, diferența esențială față de aceasta constând în faptul că terțul contractant al actului public nu este parte și în actul secret. Aceasta nu înlătură caracterul convențional al simulației, întrucât aparența juridică creată – respectiv dobândirea dreptului de către intermediar prin actul public – este rezultatul unui acord de voință dintre mandantul real și mandatarul aparent, prin care se stabilește că titularul formal al dreptului este intermediarul, cu obligația de a-l transmite ulterior beneficiarului real.

În cazul mandatului fără reprezentare, există aceeași intenție de a crea o aparentă realitate juridică, coexistând două acte distincte: actul public, încheiat între prête-nom (intermediar) și terțul contractant, și actul secret (contractul de mandat fără reprezentare), care modifică efectele juridice ale actului public, desemnând mandantul drept beneficiar real al drepturilor și obligațiilor rezultate din contract. De asemenea, există un acord clar între mandatar și mandant cu privire la faptul că primul acționează în nume propriu, dar pe seama celui de-al doilea, motiv pentru care efectele juridice ale acestui mecanism sunt similare cu cele ale unei simulații prin interpunere de persoane.

Dacă raportăm mandatul cu reprezentare la conceptul de „reprezentare directă" și mandatul fără reprezentare la „reprezentare indirectă", putem

[196] Judecătoria Sectorului 6 București, sentința civilă nr. 2671 din 12 aprilie 2006, în Luminița Cristina Stoica, *op.cit.,* pp. 3-13.

concluziona că, indiferent de forma reprezentării, efectul juridic produs de actul încheiat de către reprezentant în numele sau pe seama reprezentatului este, în esență, același. Astfel, în patrimoniul mandantului se nasc în mod direct drepturile și obligațiile rezultate din contractele încheiate cu terții, fără ca acestea să tranziteze patrimoniul mandatarului.

În cazul reprezentării directe (reprezentare perfectă), efectele juridice se produc din chiar momentul încheierii actului, reprezentatul devenind parte contractantă în baza puterii de reprezentare pe care a acordat-o. În această ipoteză, el dobândește drepturi și își asumă obligații exact ca și cum ar fi fost el însuși semnatarul contractului. Aceasta este consecința logică a principiului conform căruia voința exprimată de reprezentant se consideră a fi voința reprezentatului, fiind astfel opozabilă terților cu care s-a încheiat actul juridic.

Prevederile art. 2016 alin. 3 trebuie interpretate în raport cu art. 2017 alin. 1 din același cod, care stabilește că „mandatarul nu poate să depășească limitele stabilite prin contract", precum și cu art. 2018 alin. 1, conform căruia, „dacă mandatul este cu titlu oneros, mandatarul trebuie să îndeplinească sarcina cu diligența unui bun proprietar, iar dacă este gratuit, cu aceeași grijă pe care o manifestă în gestionarea propriilor sale afaceri".

Art. 1309 alin. 1 C. civ. prevede că „contractul încheiat de o persoană care acționează ca reprezentant, fără împuternicire sau depășindu-și limitele mandatului, nu produce efecte între reprezentat și terț". Această reglementare păstrează, în esență, aceeași soluție consacrată de art. 1546 alin. 2 din anteriorul Cod civil, însă actualul text este mai clar formulat. În această situație, efectul esențial al mandatului cu reprezentare – acela de a-l angaja pe mandant în contractul încheiat de mandatar cu terțul – este înlăturat.

Prin urmare, contractul încheiat de mandatar în lipsa împuternicirii sau cu depășirea limitelor acesteia nu generează obligații pentru reprezentat în raport cu terțul și, totodată, nu îi conferă acestuia niciun drept asupra actului astfel încheiat[197].

[197] Dan Chirică, *op. cit.*

În practică, atunci când se analizează dacă mandatarul a încheiat un contract în numele și pe seama mandantului fără împuternicire sau depășindu-și limitele conferite, mandantul, ca parte direct interesată, are posibilitatea de a alege între a confirma actul încheiat de mandatar sau de a-l refuza.

Dispozițiile art. 2016 alin. 3 din Codul civil trebuie corelate cu prevederile art. 2017 alin. 1, potrivit cărora mandatarul este ținut să respecte limitele stabilite prin contract, precum și cu cele ale art. 2018 alin. 1, care reglementează nivelul de diligență cerut mandatarului. Astfel, în cazul unui mandat cu titlu oneros, mandatarul trebuie să execute sarcinile primite cu diligența unui bun proprietar, iar dacă mandatul este gratuit, acesta este obligat să acționeze cu atenția pe care o manifestă în propriile sale afaceri.

De asemenea, art. 1309 alin. 1 din Codul civil stabilește că „contractul încheiat de persoana care acționează ca reprezentant, dar fără împuternicire sau cu depășirea limitelor acesteia, nu produce efecte între reprezentat și terț". Această dispoziție reafirmă principiul conform căruia reprezentarea este valabilă doar în cadrul limitelor trasate prin mandat. Deși soluția nu se îndepărtează de cea consacrată de art. 1546 alin. 2 din Codul civil din 1864, actuala formulare aduce mai multă claritate, indicând explicit că, atunci când mandatarul depășește împuternicirea, actul încheiat nu produce efecte în sarcina reprezentatului.

Prin urmare, în situația în care mandatarul încheie un contract fără a avea împuternicirea necesară sau depășind limitele acesteia, reprezentatul (mandantul) nu va fi obligat față de terț și nu va putea revendica niciun drept derivat din contractul respectiv. Din punct de vedere practic, într-o asemenea ipoteză, mandantul are posibilitatea de a alege între a ratifica actul juridic încheiat de mandatar, conferindu-i astfel efecte juridice, sau a-l respinge, caz în care contractul rămâne fără consecințe asupra sa. Această soluție oferă protecție mandantului, prevenind asumarea unor obligații nedorite sau a unor riscuri care nu au fost inițial acceptate.

Mandatul aparent constituie o situație juridică distinctă, reglementată expres de legislația civilă, ce presupune[198] existența unei stări de fapt care creează aparența unui mandat valabil. Această aparență este percepută de terțul contractant ca fiind conformă cu realitatea juridică, conducând la convingerea că reprezentantul acționează în limitele unei împuterniciri legale. În această ipoteză, se identifică două elemente esențiale: un element material, constând în circumstanțele externe care creează impresia unui mandat autentic, și un element psihologic, reprezentat de încrederea justificată a terțului în existența și valabilitatea împuternicirii.

Un element esențial al reprezentării neregulate îl constituie ratificarea, reglementată de art. 1311 alin. 1 din Codul civil. Aceasta presupune exprimarea, expresă sau tacită, a acordului reprezentatului, prin care acesta validează actul juridic încheiat de mandatar fără împuternicire sau prin depășirea mandatului. Efectul ratificării este de a conferi actului putere retroactivă, consolidându-i validitatea ca și cum ar fi fost încheiat, de la început, în limitele unui mandat valabil.

Pentru actele cărora legea le condiționează valabilitatea de respectarea unei forme speciale, ratificarea trebuie realizată în aceeași formă prevăzută de lege. De asemenea, potrivit art. 1311 alin. 2 C. civ., ratificarea trebuie realizată într-un termen „rezonabil", determinat de terțul contractant printr-o notificare adresată reprezentatului. În cazul în care reprezentatul nu își exprimă voința în acest interval, terțul poate considera actul inopozabil. Totodată, în conformitate cu art. 1314 C. civ., actul încheiat de mandatar fără putere de reprezentare poate fi desființat prin acordul acestuia cu terțul, prin aplicarea principiului mutuus dissensus.

Un alt aspect relevant este reglementarea transmisiunii facultății de ratificare, prevăzută la art. 1313 C. civ., care stabilește că moștenitorii

[198] Flaminia Stârc-Meclejan, *Aspecte privind teoria mandatului aparent,* https://drept.uvt.ro, accesat la data de 14 septembrie 2024.

reprezentatului pot exercita acest drept în cazul decesului acestuia înainte de a-și exprima voința în privința actului încheiat.

Este important de subliniat diferența dintre ratificare și confirmare[199]. Ratificarea reprezintă acceptarea unui act juridic încheiat cu depășirea puterilor conferite, validându-l retroactiv, în timp ce confirmarea este o manifestare unilaterală de voință prin care o persoană renunță la dreptul de a invoca nulitatea relativă a unui act juridic afectat de un viciu. Astfel, ratificarea are ca efect validarea inițială a actului, în timp ce confirmarea are ca rezultat consolidarea unui act inițial valabil, dar susceptibil de anulare relativă.

Conform art. 1312 din Codul civil, ratificarea produce efecte cu caracter retroactiv. Astfel, odată ce mandantul validează actul încheiat de mandatar fără împuternicire sau prin depășirea limitelor acesteia, se consideră că reprezentantul a acționat dintru început în numele și pe seama mandantului. În consecință, actul juridic produce efecte direct între mandant și terțul cocontractant, iar mandatarul rămâne în afara raportului juridic astfel format.

Totuși, de la acest principiu al efectelor retroactive există o excepție esențială: drepturile dobândite de terți în perioada cuprinsă între momentul încheierii actului de către mandatar și data ratificării acestuia de către mandant rămân protejate și nu sunt afectate de efectele ratificării.

În situația în care mandantul refuză să ratifice actul juridic încheiat de mandatar cu terțul, acesta nu va produce efecte juridice între părți. Aceasta înseamnă că mandantul nu poate fi obligat în temeiul actului respectiv, dar, totodată, nici terțul nu poate avea vreo pretenție împotriva sa. Mandantul poate refuza validarea actului fie în mod expres, printr-o declarație clară, verbală sau scrisă, fără a fi necesară o formă solemnă, fie implicit, prin neexecutarea obligațiilor care decurg din actul încheiat de mandatar fără împuternicire sau cu depășirea limitelor stabilite.

[199] Cristinel Ioan Murzea, Emil Poenaru, *Reprezentarea în dreptul privat*, op. cit., p. 16.

Intervenția instanței devine necesară doar în situația în care terțul contractant, considerând că actul încheiat cu mandatarul este valabil, introduce o acțiune împotriva mandantului, solicitând executarea obligațiilor asumate de reprezentant. În apărare, mandantul poate invoca fie lipsa împuternicirii, fie depășirea limitelor mandatului de către mandatar. Instanța va analiza probele administrate și va decide cu privire la valabilitatea actului și la efectele juridice ale acestuia.

La nivel comparativ, majoritatea codurilor civile europene reglementează în mod expres doar mandatul cu reprezentare (de exemplu, Franța, Belgia, Luxemburg, Austria, Germania, Grecia, Italia, Danemarca, Finlanda, Suedia, Olanda, Portugalia). Mandatul fără reprezentare, cunoscut și sub denumirea de „reprezentare indirectă", este reglementat mai degrabă de codurile comerciale și se aplică, de regulă, în domeniul afacerilor și al intermedierii. În ipoteza mandatului fără reprezentare, aplicarea regulilor privind lipsa împuternicirii sau depășirea limitelor acesteia este limitată, fiind incidentă doar în anumite situații, în conformitate cu prevederile art. 1309 din Codul civil.

În jurisprudență s-a subliniat o diferență esențială între mandatul cu reprezentare și cel fără reprezentare în ceea ce privește dobândirea dreptului de proprietate asupra unui bun imobil.

Astfel, în cazul mandatului cu reprezentare, cumpărătorul este identificat încă de la momentul încheierii contractului de vânzare-cumpărare, iar bunul imobil intră direct în patrimoniul acestuia. Mandatarul acționează doar ca intermediar, iar dreptul de proprietate este dobândit în mod direct de către mandantul reprezentat, fiind înscris în evidențele de carte funciară pentru opozabilitate față de terți.

În schimb, în situația unui mandat fără reprezentare, cumpărătorul real (mandantul) nu este cunoscut vânzătorului și nu figurează în actele oficiale de transfer al dreptului de proprietate. În această ipoteză, bunul imobil este dobândit inițial în patrimoniul mandatarului, care apare formal ca titular al dreptului de proprietate. Deoarece identitatea mandantului nu este menționată

în contractul de vânzare-cumpărare și, implicit, nu poate fi înscrisă în cartea funciară, dreptul de proprietate al acestuia nu poate fi recunoscut automat de la data perfectării contractului.

Pentru ca mandantul să devină proprietarul bunului imobil, el trebuie să își valorifice dreptul de creanță față de mandatar. Aceasta se poate realiza fie pe cale amiabilă, printr-un transfer voluntar al dreptului de proprietate de la mandatar la mandant, fie, în cazul unui refuz al mandatarului, prin promovarea unei acțiuni în justiție. Abia din momentul în care această transmitere a dreptului de proprietate are loc, mandantul fără reprezentare devine titularul dreptului de proprietate asupra imobilului.[200].

Mandatul aparent este o instituție juridică recunoscută de doctrină și practică judiciară încă din perioada de aplicare a vechiului Cod civil, deși nu beneficia de reglementare expresă. Actualul Cod civil consacră această instituție în mod explicit la art. 1309 alin. 2, statuând că, în situația în care, prin conduita sa, reprezentatul a generat în mod rezonabil convingerea terțului că mandatarul acționa în limitele împuternicirii primite, reprezentatul nu poate invoca ulterior lipsa puterii de reprezentare față de terț.

Într-un asemenea caz, mandantul aparent va fi ținut să respecte actul încheiat de mandatarul aparent, ca și cum împuternicirea ar fi existat efectiv. Totuși, drepturile și obligațiile terțului nu izvorăsc din contractul încheiat cu mandatarul aparent, ci din aplicarea principiului erorii creatoare de drept, consacrat în jurisprudență. Această soluție reflectă necesitatea protejării terțului de bună-credință, care s-a întemeiat pe o situație de aparență legitimă generată de comportamentul mandantului.

Este esențial de subliniat că mandatul aparent nu rezultă dintr-o manifestare directă de voință a reprezentatului. În realitate, existența aparenței

[200] Curtea de Apel Oradea – Secț. I-a civilă, Dec. nr. 458 din 17 decembrie 2019, https://www.jurisprudenta.com, accesat la data 26 februarie 2023.

juridice este stabilită de instanță, care califică situația ca fiind un raport de reprezentare aparentă. Totuși, conținutul concret al obligațiilor contractuale dintre părți se determină prin actul juridic încheiat între mandatarul aparent și terț. Astfel, spre exemplu, într-un contract de locațiune încheiat de un mandatar aparent fără împuternicirea proprietarului, clauze precum durata locațiunii, nivelul chiriei sau scadențele de plată vor fi guvernate de înțelegerea directă dintre mandatarul aparent și cocontractantul de bună-credință.

Într-un asemenea context, mandatul aparent poate fi invocat exclusiv de terțul de bună-credință care a fost indus în eroare, și nu de către mandantul aparent. Acesta din urmă nu poate utiliza aparența în propriul beneficiu, dar are posibilitatea de a nu o invoca dacă situația îi este defavorabilă. Odată însă ce aparența este invocată, părțile trebuie să respecte integral obligațiile stabilite prin actul aparent.

În ceea ce privește proba existenței unui mandat aparent, aceasta revine terțului care pretinde că a fost indus în eroare de o aparență legitimă. Mandantul aparent, în schimb, dispune de o acțiune delictuală împotriva mandatarului aparent pentru a recupera eventualele prejudicii suferite, având în vedere că între cei doi nu există un raport juridic contractual.

Dispozițiile art. 1310 C. civ. stabilesc că persoana care încheie un contract pretinzând că acționează în calitate de reprezentant, fără a avea o împuternicire validă sau depășind limitele puterilor conferite, poate fi trasă la răspundere pentru prejudiciile cauzate terțului de bună-credință care a crezut în valabilitatea actului juridic. Această reglementare reflectă principiul protecției terțului contractant, care nu trebuie să fie afectat de lipsa de autoritate a celui care a pretins că acționează în numele unei alte persoane.

Mandatul aparent este o situație emblematică ce ilustrează modul în care dreptul civil contemporan încearcă să adapteze principiile sale tradiționale la complexitatea și dinamica realității juridice. Instituția mandatului aparent își găsește fundamentul în teoria erorii creatoare de drept, prin care un reprezentat poate fi obligat să respecte un act încheiat în numele său dacă, prin conduita

sa, a creat în mod rezonabil aparența unei împuterniciri valabile. Această abordare demonstrează o tendință de echilibrare între principiile clasice ale libertății contractuale și nevoia de protecție a terților de bună-credință, care acționează pe baza unor realități aparent legitime.

Prin urmare, mandatul aparent și dispozițiile referitoare la răspunderea celui care încheie un contract fără împuternicire sau cu depășirea mandatului reprezintă mecanisme prin care dreptul civil își adaptează regulile pentru a asigura securitatea circuitului civil și protecția justițiabililor. Aceste reglementări sancționează abuzul de încredere și neglijența, promovând, în același timp, siguranța și previzibilitatea raporturilor juridice.

Deși aparența[201] juridică are la bază un principiu de echitate destinat să tempereze, în anumite situații, rigiditatea normelor legale, contururile sale conceptuale rămân încă insuficient clarificate. În absența unei reglementări unitare și coerente, aplicarea sa poate genera incertitudine juridică, întrucât domeniul său de aplicare și regimul juridic nu sunt întotdeauna previzibile.

Din perspectiva de lege ferenda, s-ar impune introducerea unei reglementări generale privind aparența juridică în Codul civil, care să ofere un cadru normativ clar, stabilind fundamentul, condițiile de aplicare și mecanismul său de funcționare. O astfel de reglementare ar trebui să fie aliniată atât la evoluțiile doctrinare, cât și la soluțiile conturate în jurisprudență, asigurând astfel o aplicare uniformă și predictibilă a acestui concept în raporturile juridice.

În domeniul reprezentării, conceptul de mandat aparent poate fi comparat cu instituția *agency by estoppel* din sistemul juridic anglo-american. Cu toate acestea, există diferențe semnificative[202] între cele două.

---

[201] D. Gherasim*, Buna–credinţă în raporturile juridice civile*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1981, p. 207.

[202] Claudia Topan, *Paralelă între teoria aparenței din dreptul de inspirație franceză şi estoppel-ul din dreptul anglo- Saxon,* Universitatea din Craiova, Revista de științe juridice, https://drept.ucv.ro › accesat la data de 26 februarie.

În dreptul anglo-american, *estoppel-ul* pune accentul pe comportamentul și conduita reprezentatului, analizând în ce măsură acesta a generat aparența existenței unei împuterniciri, chiar dacă aceasta nu a fost acordată în mod real. În schimb, în sistemul nostru de drept, fundamentul mandatului aparent este *principiul protecției terțului de bună-credință*, care a fost indus în eroare de o situație aparent reală, dar care, în fapt, nu corespunde realității juridice.

În esență, sistemul de drept român recunoaște și protejează interesele terțului care s-a bazat cu bună-credință pe aparența unui mandat, însă această protecție nu este absolută. Aceasta subzistă atât timp cât circumstanțele cauzei nu impuneau terțului obligația de a verifica existența și limitele împuternicirii mandatarului aparent. Astfel, dacă terțul avea posibilitatea rezonabilă de a se informa cu privire la realitatea raportului juridic dintre mandant și mandatar, dar nu a făcut-o, protecția conferită de principiul aparenței poate fi înlăturată.

În acest context, regulile UNIDROIT[203] privind mandatul oferă un model de interpretare a efectelor acțiunilor mandatarului care depășește limitele împuternicirii primite. Potrivit art. 2.2.5, actele întreprinse de mandatar fără împuternicire sau prin depășirea limitelor mandatului nu produc efecte în raportul dintre mandant și terț. Cu toate acestea, există o excepție semnificativă: atunci când, prin conduita sa, mandantul a creat în mod rezonabil convingerea terțului că mandatarul acționează în numele și în limitele mandatului acordat, mandantul nu mai poate invoca lipsa împuternicirii pentru a se sustrage de la efectele actului încheiat.

Deși mandatul fără reprezentare este o subcategorie a contractului de mandat, el constituie, la rândul său, cadrul general în care se încadrează anumite contracte speciale reglementate distinct de Codul civil, precum comisionul și consignația. De asemenea, expediția este o varietate a contractului de comision, având ca obiect organizarea transportului de bunuri, motiv pentru care beneficiază de o reglementare specifică. În toate aceste

[203] Radu-Bogdan Bobei, *Principiile UNIDROIT privind contractele comerciale internaționale 2016,* Editura C.H. Beck, București, 2016, p. 86.

forme contractuale, obiectul îl constituie realizarea de acte juridice sau materiale pe seama clientului, dar în nume propriu, ceea ce le caracterizează ca manifestări ale mandatului fără reprezentare.

O diferență esențială față de reglementarea anterioară din Codul comercial rezidă în redefinirea rolului mandatarului fără reprezentare. Spre exemplu, conform vechii reglementări, comisionarul era considerat un mandatar care efectua fapte de comerț pe seama comitentului. În prezent, mandatarul fără reprezentare nu mai are competența de a săvârși fapte sau operațiuni comerciale pe seama mandantului, ceea ce marchează o clară distincție față de vechea concepție asupra mandatului comercial.

În cazul contractului de comision, considerat astăzi o formă de mandat fără reprezentare, acesta nu mai implică „tratarea" de afaceri comerciale pe seama comitentului, dar în nume propriu.

În aceeași manieră, mandatul comercial, în forma sa clasică, care viza gestionarea afacerilor comerciale în numele și pe seama mandantului, a fost eliminat ca instituție distinctă.

Totuși, toate aceste forme de contracte – comisionul și consignația – presupun desfășurarea constantă de acte juridice sau materiale în beneficiul unei alte persoane, în schimbul unei remunerații, ceea ce implică asumarea de către comisionar sau consignatar a unui anumit nivel de risc și responsabilitate în executarea obligațiilor asumate. Din acest motiv, aceste contracte se circumscriu sferelor activităților economice desfășurate în mod organizat și profesionist. Prin urmare, persoanele care exercită în mod curent aceste activități – comisionarul și consignatarul – au calitatea de profesioniști în sensul Codului civil.

De menționat, că expediția reprezintă o varietate specială a contractului de comision, fiind reglementată distinct datorită specificului său: expediționarul se obligă să încheie, în nume propriu, dar pe seama clientului, unul sau mai multe contracte de transport, precum și acte accesorii acestora, în vederea expedierii unei mărfuri. Astfel, deși este subordonată contractului de

comision, expediția se distinge prin obiectul și scopul său concret – organizarea transportului –, ceea ce justifică reglementarea sa separată.

Așadar, comisionul și consignația se încadrează în categoria mandatelor fără reprezentare care implică activitatea profesională de intermediere, iar exercitarea lor presupune, în mod necesar, ca cel puțin una dintre părți să aibă calitatea de profesionist.

Articolul 2048 din Codul civil introduce o nuanță importantă în ceea ce privește obligațiile comisionarului, stabilind că acesta este ținut să respecte „întocmai" instrucțiunile exprese primite de la comitent, fie ele în formă scrisă sau verbală. Această reglementare creează o veritabilă breșă în concepția clasică asupra mandatului fără reprezentare, întrucât, în principiu, acest tip de mandat presupune o anumită autonomie a mandatarului în executarea împuternicirii. Totuși, legea permite comisionarului să se abată de la instrucțiunile primite doar în cazuri excepționale, și numai dacă sunt îndeplinite simultan trei condiții: (i) situația impune o intervenție urgentă, făcând imposibilă obținerea unui acord prealabil de la comitent; (ii) există o prezumție rezonabilă că acesta ar fi fost de acord cu operațiunea respectivă; și (iii) abaterea de la instrucțiuni nu modifică în mod esențial natura, scopul sau condițiile economice ale însărcinării primite.

Este important de subliniat că în această situație nu poate fi vorba de o împuternicire în sensul clasic al mandatului cu reprezentare, întrucât ne aflăm în prezența unui contract de mandat fără reprezentare. Mai degrabă, este vorba despre clauzele contractului de comision sau despre obligațiile asumate de comisionar față de comitent, ceea ce reprezintă un concept fundamental diferit de împuternicire.

În cazul în care comisionarul adoptă o astfel de decizie și efectuează operațiunea cu abatere de la instrucțiunile comitentului, acesta are obligația de a-l informa de urgență, imediat ce acest lucru este posibil. Comitentul poate accepta efectele operațiunii fie expres, fie tacit, prin lipsa oricăror măsuri de contestare. Totuși, dacă operațiunea a fost realizată cu încălcarea sau depășirea

instrucțiunilor primite, actul juridic rămâne valabil, dar se consolidează în patrimoniul comisionarului, care va răspunde personal față de terț. De asemenea, pentru încălcarea obligațiilor asumate față de comitent, comisionarul poate fi obligat la plata unor daune-interese.

Se poate imagina și un mandat fără reprezentare încheiat între persoane particulare, fără ca acesta să implice riscurile specifice unei activități organizate sub forma unei întreprinderi. Atâta timp cât actul juridic încheiat cu terțul este ocazional și nu presupune un risc comercial sistematic, un astfel de contract nu se subsumează categoriilor consacrate de comision, consignație sau expediție.

De altfel, chestiunea calificării juridice a mandatului fără reprezentare rămâne un subiect de dezbatere în doctrină. Pe de o parte, unii autori, precum profesorul Francisc Deak, susțineau că acesta constituie o formă de simulație, bazată pe o interpunere de persoane, având ca efect crearea unei aparențe juridice diferite de realitate. Pe de altă parte, autori precum profesorii C. Stătescu și C. Bîrsan considerau că mandatul fără reprezentare reprezintă o varietate nereglementată a mandatului clasic, fiind, așadar, un contract nenumit.

Astfel, deși Codul civil modern a clarificat numeroase aspecte legate de mandat, distincția dintre mandatul fără reprezentare și interpunerea de persoane continuă să fie un subiect deschis în doctrină, lăsând loc pentru interpretări și nuanțări suplimentare în practică.

Dacă mandatarul a ocultat în mod intenționat identitatea mandantului, se poate susține aplicarea regulilor simulației prin interpunere de persoane. Într-o asemenea situație, terțul contractant ar putea solicita dezvăluirea raportului real dintre mandant și mandatar, însă acest efect esențial al simulației – identificarea adevăratei părți contractante – nu poate fi obținut decât printr-o acțiune în instanță, fie prin promovarea unei acțiuni în constatarea simulației, fie prin invocarea excepției de simulație. Pe de altă parte, dacă mandantul a fost ascuns fără intenție sau dacă identitatea sa era cunoscută de terț (chiar dacă acesta din urmă nu a considerat relevant faptul că actul juridic a fost încheiat

pe seama sa), atunci nu ne-am afla într-un caz de simulație, ci în prezența unui contract nenumit de mandat fără reprezentare.

Un principiu esențial aplicabil mandatului stabilește că, atunci când acesta este încheiat cu titlu oneros, mandatarul este îndreptățit să primească remunerația stabilită de comun acord cu mandantul. În acest sens, Codul civil anterior prevedea, prin art. 1547, obligația mandantului de a achita onorariul mandatarului, dacă acesta fusese stabilit în mod expres. Mai mult, conform dispozițiilor art. 1548 din același cod, mandantul nu putea fi exonerat de obligația de plată a remunerației, chiar dacă rezultatul urmărit nu fusese obținut, atâta timp cât mandatarului nu i se putea imputa vreo culpă.

Similar, în materie comercială, art. 386 din anteriorul Cod comercial prevedea că dreptul la remunerație al mandatarului deriva din executarea efectivă a mandatului, ceea ce însemna că acesta putea pretinde onorariul doar pentru îndeplinirea obligațiilor asumate. În prezent, Codul civil în vigoare consacră acest principiu la art. 2027, unde se stipulează că, în cazul unui mandat cu titlu oneros, mandatarul are dreptul la plata remunerației, chiar și în ipoteza în care executarea mandatului a devenit imposibilă din cauze care nu îi sunt imputabile. Această reglementare asigură protecția mandatarului și reflectă caracterul oneros al contractului, diferențiindu-l astfel de situațiile în care mandatul este gratuit, caz în care mandatarul nu ar avea o astfel de pretenție față de mandant.

Diferența[204] dintre reglementarea anterioară și cea actuală a contractului de mandat constă în nuanțarea obligației mandantului de a plăti onorariul mandatarului în cazul imposibilității de executare a mandatului. Potrivit vechiului Cod civil, conform dispozițiilor art. 1548, mandantul era obligat să achite remunerația mandatarului doar dacă acestuia „nu i se putea imputa o culpă”, chiar și în situația în care „afacerea nu a reușit”. Această formulare sugera că neatingerea scopului mandatului nu exonera mandantul de

[204] Dan Chirică, *op. cit.*

la plata onorariului, atâta timp cât mandatarul nu putea fi considerat responsabil pentru eșecul rezultat.

Noul Cod civil, prin art. 2027, aduce o reglementare mai clară și mai favorabilă mandatarului, prevăzând în mod expres că „mandantul este obligat să plătească mandatarului remunerația chiar și atunci când, din cauze neimputabile mandatarului, executarea mandatului devine imposibilă". Prin această reglementare, legiuitorul elimină orice ambiguitate, instituind o obligație mai fermă a mandantului de a onora remunerația, indiferent dacă obiectul mandatului a fost sau nu dus la îndeplinire, atât timp cât imposibilitatea executării nu este imputabilă mandatarului.

Astfel, se poate observa o diferență de accent între cele două reglementări: anteriorul Cod civil lega expres plata remunerației de lipsa culpei mandatarului și de rezultatul final al afacerii, în timp ce noul Cod civil consacră principiul conform căruia mandatarul trebuie să fie remunerat chiar și în situațiile în care executarea mandatului devine imposibilă din motive obiective, care nu îi sunt imputabile. Această schimbare reflectă o protecție sporită a intereselor mandatarului, consolidând caracterul oneros al contractului de mandat și garantând că prestația acestuia nu rămâne fără contraprestație, indiferent de succesul sau eșecul final al mandatului.

Această diferență de reglementare dintre anteriorul și noul Cod civil nu este susținută de o justificare juridică solidă, iar prevederile art. 1548 C. civ. anterior erau mai bine armonizate cu principiile generale ale dreptului civil. În schimb, dispozițiile art. 2027 din actualul Cod civil sunt discutabile, deoarece creează o obligație rigidă și ilogică pentru mandant, obligându-l să plătească remunerația mandatarului chiar și în situațiile în care executarea mandatului devine imposibilă fără vina mandatarului.

Pentru a înțelege mai bine această critică, trebuie să pornim de la natura obligațiilor mandatarului. În principiu, contractul de mandat generează obligații de mijloace și nu de rezultat, cu excepția cazurilor în care mandatarul și-a asumat în mod explicit o obligație de rezultat, cum ar fi încheierea unei

vânzări sau renunțarea la un drept. Aceasta înseamnă că mandatarul trebuie să depună toate diligențele necesare pentru îndeplinirea mandatului, dar nu poate garanta că rezultatul dorit de mandant va fi atins. Spre exemplu, un avocat angajat pentru redactarea unei acțiuni și reprezentarea unui client în instanță nu poate garanta câștigarea procesului, ci doar exercitarea obligațiilor sale profesionale cu diligență (redactarea acțiunii, răspunsul la întâmpinare, administrarea probelor, susținerea pledoariilor etc.).

Anteriorul Cod civil surprindea mai fidel această situație juridică, prevăzând că mandatarul avea dreptul la remunerație „chiar și atunci când afacerea nu a reușit", în condițiile în care nu i se putea imputa nicio culpă în executarea mandatului. Această reglementare era echitabilă și rezonabilă, fiind în acord cu natura juridică a contractului de mandat și cu principiile generale ale răspunderii contractuale.

De altfel, această reglementare se regăsește și în alte sisteme de drept, cum ar fi Codul civil francez (art. 1999 alin. 2) și sistemele juridice italian[205] și din Québec[206], unde atât practica judiciară, cât și doctrina recunosc că obligațiile mandatarului sunt, în principiu, obligații de mijloace și că dreptul său la remunerație este condiționat de executarea corespunzătoare a mandatului, indiferent de rezultat.

Noua reglementare prevăzută de art. 2027 C. civ. stabilește o obligație imperativă în sarcina mandantului, acesta fiind ținut să achite remunerația mandatarului „chiar și atunci când, din motive neimputabile mandatarului, executarea mandatului a devenit imposibilă". O astfel de dispoziție tinde să transforme mandatul într-un contract oneros obligatoriu, indiferent de realizarea efectivă a prestației mandatarului, ceea ce poate afecta principiul echilibrului contractual. Prin urmare, această soluție poate genera incertitudini și riscuri juridice, întrucât elimină posibilitatea de a analiza concret cauzele

[205] A. Baldasari, M. Magri, F. Santi, *Commentario al Codice civile a cura di Paolo Cendon, Art. 1703 – 1765. Mandato – Commissione – Spedizione – Agenzia – Mediazione*, Giuffrè Editore, Milano, 2009, p. 292.

[206] J.-L. Baudouin, Y. Renaud, *Code civil du Québec annoté*, t. 2, 13-e édition , p. 3073.

imposibilității de executare, impunând mandantului o obligație automată, fără o evaluare detaliată a circumstanțelor specifice fiecărui caz.

Această interpretare a dispozițiilor art. 2027 din actualul Cod civil ridică serioase probleme[207] de coerență juridică, deoarece creează o situație care contravine principiului fundamental al echilibrului contractual și reglementărilor generale privind riscul contractului.

Pentru a evidenția această necorelare, se poate analiza situația unui contract de asistență juridică încheiat între un avocat, în calitate de mandatar, și un client, în calitate de mandant, având ca scop redactarea unei cereri de revendicare și reprezentarea clientului pentru recuperarea unui autoturism de la un terț. Dacă, înainte ca avocatul să redacteze cererea, autoturismul este fie distrus accidental, fie restituit voluntar de către detentorul precar proprietarului de drept, executarea mandatului de către avocat devine imposibilă.

Aplicând literal dispozițiile art. 2027 C. civ., avocatul-mandatar ar avea dreptul să își păstreze onorariul, chiar dacă nu a prestat efectiv serviciile pentru care a fost angajat, sau să ceară plata acestuia dacă suma nu fusese achitată. Această concluzie este problematică din punct de vedere juridic, deoarece vine în contradicție cu principiul general al riscului contractual reglementat de art. 1557 alin. (1) teza I C. civ. Conform acestui text, în cazul în care imposibilitatea de executare a obligației este „totală și definitivă", contractul este desființat de plin drept și fără notificare, din momentul producerii evenimentului fortuit, având efecte retroactive.

Prin urmare, în speța exemplificată, imposibilitatea de executare a obligației mandatarului conduce la caducitatea contractului de mandat chiar de la momentul încheierii sale, făcându-l lipsit de efecte juridice. Într-o astfel de situație, nu ar mai exista o obligație de plată a onorariului, întrucât serviciile juridice pentru care mandantul contractase nu mai pot fi prestate, iar contractul de mandat își pierde obiectul.

---

[207] G.-A. Ilie, *Riscurile în contracte. De la anteriorul la noul Cod civil*, Ed. Universul Juridic. București, 2012, pp. 219-221.

Această discrepanță legislativă subliniază o problemă importantă a actualei reglementări: aplicarea rigidă a art. 2027 C. civ. creează un dezechilibru evident între părți și contravine regulilor generale privind efectele imposibilității fortuite de executare a obligațiilor contractuale. O astfel de interpretare ar putea duce la rezultate inechitabile, în care mandatarul ar fi îndreptățit să primească remunerația fără să fi prestat efectiv serviciile pentru care a fost angajat, în timp ce mandantul ar fi obligat să plătească pentru o obligație care a devenit imposibil de executat[208] din cauze independente de voința părților.

Astfel, ar fi necesară fie o clarificare legislativă, fie o interpretare judiciară care să alinieze dispozițiile art. 2027 C. civ. cu principiile generale ale dreptului contractelor, pentru a evita situațiile injuste în aplicarea acestuia.

Ca urmare a imposibilității de executare a obligației mandatarului, regulile generale privind restituirea prestațiilor devin aplicabile. Astfel, dacă avocatul a primit onorariul în avans, acesta trebuie restituit, întrucât obligația sa principală de a presta serviciile juridice a devenit imposibil de executat. În această situație, se aplică dispozițiile art. 1635 alin. (1) și (2) din actualul Cod civil, care stabilesc că în cazul desființării unui contract, prestațiile deja executate trebuie restituite.

Mai mult decât atât, în ipoteza în care onorariul nu a fost încă achitat, obligația mandantului de a efectua plata se stinge prin efectul legii, conform dispozițiilor art. 1557 alin. (1) teza I din actualul Cod civil. Acest articol reglementează efectele imposibilității fortuite și definitive de executare a unei obligații contractuale, stipulând că, în astfel de cazuri, contractul este desființat de drept, iar obligațiile reciproce ale părților încetează.

Prin urmare, în cazul unui contract de mandat care devine imposibil de executat din motive fortuite, mandatarul nu poate pretinde păstrarea remunerației pentru un serviciu pe care nu l-a prestat și nici obligarea

[208] L. Pop, Ionuț Florin Popa, S. I. Vidu, *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 324.

mandantului la plata acesteia, dacă nu fusese deja achitată. Aceasta reprezintă o aplicare firească a principiului echilibrului contractual, care impune ca fiecare parte să suporte riscurile propriei obligații, iar în cazul în care executarea devine imposibilă fără culpă, să fie redate părților prestațiile deja efectuate.

### 3.2.5. Încetarea contractului de mandat

Încetarea raporturilor contractuale de mandat poate interveni din multiple cauze, fiind reglementată de art. 2030 din Codul civil, care distinge între cauzele generale aplicabile oricărui contract și cauzele specifice mandatului. Printre cauzele generale de încetare se numără executarea obligațiilor asumate și expirarea termenului stipulat în contract. Întrucât contractele speciale se completează cu teoria generală a obligațiilor, executarea rămâne cel mai frecvent[209] mod prin care mandatul își încetează efectele.

În ceea ce privește durata mandatului, legea stabilește că, în absența unei stipulații exprese între părți, acesta încetează de drept la împlinirea unui termen de trei ani de la data încheierii sale, conform art. 2015 C. civ. Așadar, mandatul nu poate avea caracter perpetuu, fiind limitat în timp fie prin voința părților, fie prin aplicarea termenului legal supletiv.

Doctrina[210] a semnalat că limitarea mandatului la un termen de trei ani, în lipsa unui termen contractual, ar putea reprezenta o restrângere nejustificată a principiului autonomiei de voință. Cu toate acestea, actuala reglementare nu fixează un termen maxim imperativ, ci instituie un termen supletiv, aplicabil doar în absența unei stipulații contrare, lăsând părților libertatea de a conveni asupra unei durate mai extinse, în spiritul principiului libertății contractuale[211].

---

[209] Răzvan Dincă, *Contracte civile speciale în noul Cod civil,* Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 8.

[210] T. Prescure, A. Ciurea, *Contracte civile*, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2007, p. 444.

[211] D. Gârbovan ș.a, *Noul Cod civil. Comentarii, doctrină şi jurisprudenţă,* vol. III: art. 1650-2664, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2012, p. 372-373.

O altă cauză de încetare a unui contractului de mandat este imposibilitatea fortuită de executare a împuternicirii, care apare în situațiile în care obiectul mandatului nu mai poate fi realizat din motive independente de voința părților. În cazul pluralității de mandatari, art. 2038 C. civ. instituie regula potrivit căreia încetarea mandatului pentru unul dintre mandatari determină, de regulă, încetarea mandatului pentru toți, dacă aceștia s-au obligat să își exercite atribuțiile împreună

În conformitate cu dispozițiile art. 1307 alin. (1) din Codul civil, puterea de a reprezenta încetează în cazul decesului sau incapacității fie a reprezentantului, fie a reprezentatului, cu excepția situațiilor în care din convenție sau din natura afacerii rezultă contrariul. Această regulă este aplicabilă în cazul în care reprezentantul sau reprezentatul este o persoană fizică. În ceea ce privește persoanele juridice, legiuitorul prevede că puterea de reprezentare încetează la momentul în care persoana juridică își încetează existența (art. 1307 alin. 2 C. civ.).

Pe lângă cauzele generale de stingere a obligațiilor contractuale, mandatul poate înceta și din motive specifice, reglementate de art. 1305 din Codul civil. Conform acestui text, „puterea de reprezentare încetează prin renunțarea reprezentantului la împuternicire sau prin revocarea acesteia de către reprezentat”. Revocarea mandatului constituie un drept esențial al mandantului, întrucât mandatul are, prin natura sa, un caracter revocabil. Chiar dacă părțile pot include o clauză de irevocabilitate, Codul civil reglementează în mod expres efectele acesteia prin dispozițiile art. 2031 alin. (1) și art. 2032 alin. (2).

Astfel, chiar dacă mandatul este stipulat ca irevocabil, revocarea acestuia produce oricum efecte, punând capăt contractului, însă mandantul care revocă mandatul în aceste condiții este prezumat culpabil și poate fi obligat la despăgubiri pentru revocare nejustificată. Totuși, el se poate exonera de această răspundere dacă face dovada că revocarea a fost justificată de culpa

mandatarului, de apariția unui caz fortuit sau de forță majoră, astfel cum prevede art. 2032 alin. (2) din Codul civil.

Revocarea împuternicirii poate fi realizată oricând, fie în mod expres, fie în mod tacit, fără ca mandantul să fie obligat să ofere explicații (ad nutum). Acest drept al mandantului este expres reglementat de art. 2031 din Codul civil, care prevede condițiile în care mandatul cu reprezentare poate fi revocat. Posibilitatea reprezentatului de a revoca împuternicirea este firească, având în vedere că reprezentarea convențională are ca fundament această împuternicire, care este emisă în interesul reprezentatului.

Publicarea revocării mandatului în Monitorul Oficial nu generează o prezumție legală care să implice, automat, că terții contractanți au luat cunoștință de această revocare. Astfel, simpla publicare nu constituie o modalitate suficientă de opozabilitate față de terți, ci reprezintă doar un mijloc de informare oficială, fără ca aceasta să producă efecte depline în raport cu persoanele care nu au avut acces sau nu au consultat această publicație.

În consecință, sarcina probei revocării revine în mod exclusiv mandantului. Acesta trebuie să demonstreze, în mod efectiv și concret, că terțul contractant care a încheiat un act juridic cu fostul mandatar avea cunoștință de revocarea mandatului la momentul respectiv. Această dovadă poate fi realizată prin orice mijloc de probă admis de lege, cum ar fi notificarea oficială transmisă direct terțului, înregistrările corespondenței dintre părți sau alte dovezi care să ateste informarea efectivă și reală a terțului cu privire la încetarea mandatului.

Astfel, în absența unei notificări directe sau a unei alte dovezi certe care să ateste că terțul contractant a fost informat în mod corespunzător despre revocarea mandatului, actele juridice încheiate de fostul mandatar ar putea produce efecte în patrimoniul mandantului, acesta neputând invoca simpla publicare în Monitorul Oficial ca mijloc exclusiv de opozabilitate.[212]

[212] C.A. București, s. a III-a, dec. nr. 212/1921, în C. Hamangiu, N. Georgean, *Codul civil adnotat,* vol. IV, Ed. C.H. Beck, București, p. 40.

În cazul renunțării reprezentantului la puterea de reprezentare, aceasta poate avea loc în orice moment și fără a fi necesară o justificare, similar revocării împuternicirii de către reprezentat. În mod expres, această posibilitate este prevăzută de dispozițiile art. 2034 din Codul civil pentru mandatul cu reprezentare.

Atât renunțarea reprezentantului, cât și revocarea împuternicirii de către reprezentat trebuie să fie comunicate celeilalte părți printr-o notificare corespunzătoare. În situația în care această comunicare nu are loc, iar partea afectată suferă un prejudiciu ca urmare a lipsei informării, aceasta poate solicita despăgubiri în baza regulilor generale privind răspunderea civilă. Astfel, se asigură protecția intereselor legitime ale părților și prevenirea unor prejudicii care ar putea decurge din neglijarea acestei obligații de notificare.

Încetarea împuternicirii duce la dispariția dreptului și obligației reprezentantului de a acționa în numele și pentru reprezentat. În consecință, actele juridice încheiate de acesta cu terții după încetarea mandatului nu vor mai produce efecte față de reprezentat. Totuși, pentru ca această consecință să opereze, este necesar ca reprezentantul să fi cunoscut, ori să fi avut posibilitatea rezonabilă de a cunoaște, cauza care a determinat încetarea împuternicirii. Până la momentul în care reprezentantul ia act de această încetare, actele încheiate în numele reprezentatului sunt valabile, fiind efectuate în temeiul unui mandat care, din perspectiva sa, continua să producă efecte. Această soluție este consacrată de art. 2036 C. civ. pentru mandatul cu reprezentare și se aplică, prin analogie, întregii instituții a reprezentării, în conformitate cu principiul *ubi eadem est ratio, eadem solutio esse debet*.

De asemenea, potrivit art. 1308 C. civ., la încetarea mandatului, reprezentantul are obligația de a restitui reprezentatului înscrisul care atestă puterile de reprezentare conferite. Totuși, acesta poate refuza restituirea documentului dacă reprezentatul nu îi furnizează o copie certificată care să ateste că puterea de reprezentare a încetat, această reținere putând fi utilizată ca mijloc de garantare a eventualelor creanțe pe care reprezentantul le-ar avea împotriva reprezentatului.

În ceea ce privește efectele încetării reprezentării asupra terților, Codul civil prevede dispoziții speciale care asigură protecția acestora împotriva unor eventuale prejudicii cauzate de necunoașterea încetării mandatului. Aceste reglementări stabilesc un echilibru între protecția intereselor reprezentatului și protejarea terților de buna-credință, care ar putea fi induși în eroare de o aparentă continuare a mandatului.

Astfel, principiul potrivit căruia încetarea puterilor de reprezentare nu poate fi opusă terților în lipsa unei notificări corespunzătoare este consacrat de art. 1307 alin. 4 din Codul civil. Conform acestui articol, încetarea împuternicirii nu produce efecte față de terții care, la momentul perfectării actului, nu aveau cunoștință și nici nu erau obligați să cunoască situația încetării mandatului. Această reglementare urmărește protejarea terților de bună-credință, care nu trebuie afectați de modificările survenite în relația dintre reprezentant și reprezentat, atunci când acestea nu le-au fost comunicate.

O reglementare similară este prevăzută în art. 1306 C. civ., dar aplicabilă în cazul specific al încetării mandatului prin revocare. Conform acestui articol, orice revocare sau modificare a împuternicirii trebuie comunicată terților prin mijloace adecvate. În absența unei astfel de notificări, încetarea sau modificarea mandatului nu este opozabilă terților, decât dacă se poate demonstra că aceștia aveau cunoștință sau, în mod rezonabil, ar fi trebuit să aibă cunoștință despre această schimbare la momentul încheierii contractului.

În ceea ce privește aprecierea circumstanțelor în care terții „trebuiau" sau „puteau" să cunoască încetarea mandatului ori modificarea împuternicirii, aceasta rămâne la latitudinea instanței de judecată sau a tribunalului arbitral. Evaluarea se va realiza pe baza unor criterii obiective, având în vedere atitudinea unei persoane diligente aflate într-o situație similară. Astfel, instanța va analiza dacă terțul contractant a acționat cu o minimă diligență necesară pentru a se informa asupra puterilor de reprezentare ale persoanei cu care a fost încheiat contractul și dacă existau indicii care ar fi trebuit să-i ridice suspiciuni cu privire la valabilitatea împuternicirii invocate de reprezentant.

În cadrul executării contractului dintre terț și mandatar, procesul logic impune ca, în primă fază, mandatarul să primească de la terț plata creanțelor rezultate din contract sau să utilizeze alte mijloace juridice de stingere a acestora. Ulterior, după această regularizare cu terțul, mandatarul are obligația de a transfera mandantului beneficiile obținute. În situația în care mandatarul omite să își îndeplinească această obligație, mandantul are posibilitatea de a exercita drepturile de creanță prin substituirea mandatarului.

Conceptul de substituire a mandatarului, menționat în art. 2040 alin. 2 din Codul civil, este unul inovator și nu beneficiază de o explicitare clară în legislație. Având în vedere similitudinea terminologică cu subrogația și faptul că în reglementarea comisionului este prevăzută subrogația (art. 2046 C. civ.), s-ar putea interpreta că „substituirea" din art. 2040 alin. 2 C. civ. este, în esență, o formă de subrogație. Mai exact, prin această substituire, mandantul devine titularul drepturilor de creanță dobândite de mandatar pe seama sa.

Se poate considera că ne aflăm în fața unei subrogații legale, în conformitate cu art. 1596 lit. e) C. civ., întrucât această substituire operează ope legis, fără a fi necesară o convenție expresă între mandant și mandatar. Această subrogație se diferențiază de cea convențională prevăzută la art. 2046 C. civ., care intervine doar „la cererea" mandantului, ceea ce implică un acord de voință între părți. De asemenea, substituirea nu rezultă nici dintr-un acord încheiat între mandatar sau mandant și terțul contractant.

Fiind vorba de o subrogație, aceasta își produce efectele nu doar asupra terțului contractant, ci și asupra garanților acestuia. Cu toate acestea, atât terțul, cât și garanții au dreptul de a opune mandantului toate excepțiile și apărările pe care le-ar fi putut invoca împotriva mandatarului, respectiv creditorului inițial. Această soluție derivă din principiul consacrat de art. 1597 alin. 2 C. civ., conform căruia debitorul poate invoca împotriva noului creditor aceleași mijloace de apărare pe care le-ar fi avut la dispoziție împotriva creditorului inițial. Astfel, mandantul, substituindu-se mandatarului în raport

cu terțul, nu poate beneficia de o poziție juridică mai favorabilă decât cea pe care ar fi avut-o mandatarul însuși.

Mandantul are posibilitatea de a exercita drepturile de creanță rezultate din executarea mandatului prin substituirea mandatarului, cu condiția să își fi îndeplinit propriile obligații față de acesta. Deși formularea textului legal pare să instituie o condiție suspensivă în ceea ce privește exercitarea acestor drepturi, în realitate, condiționarea indicată prin particula „dacă" se aplică exclusiv în relația dintre mandant și mandatar.

Condiția suspensivă, ca modalitate juridică, presupune un eveniment viitor și incert de care depinde nașterea unei obligații. Însă, drepturile de creanță ce fac obiectul substituirii sunt deja constituite și actuale, fiind născute din contractul încheiat între mandatar și terț, cu excepția situației în care acest contract conține, la rândul său, clauze suspensive. Prin urmare, faptul că drepturile de creanță pot fi transferate la mandant prin substituire confirmă că acestea există și sunt certe, aspect care este însăși premisa aplicării prevederii legale.

În orice circumstanță, terțul nu poate invoca, pentru a se exonera de obligațiile asumate prin contractul încheiat cu mandatarul, faptul că mandantul nu și-a executat obligațiile față de mandatar. Aceasta deoarece O astfel de apărare ar fi lipsită de interes pentru terț, întrucât nu îi afectează în mod direct poziția juridică și relația juridică dintre mandant și mandatar constituie un *res inter alios acta*, ceea ce înseamnă că terțul nu poate beneficia de acest raport și nici nu poate fi prejudiciat de el.

Prin urmare, mandantul devine titularul creanței împotriva terțului, indiferent dacă mandatarul își dă sau nu acordul pentru această substituire. Cu toate acestea, mandatarul poate împiedica substituirea prin invocarea neexecutării obligațiilor de către mandant și prin notificarea terțului de a nu efectua plata datoriilor rezultate din contract decât direct către el. Totuși, mandatarul are posibilitatea de a ceda de bunăvoie aceste creanțe mandantului, inclusiv eventualele acțiuni judiciare aferente.

Această posibilitate este expres reglementată în cazul comisionarului prin art. 2046 C. civ., ceea ce demonstrează că principiul substituirii este aplicabil și în cazul general al mandatului fără reprezentare.

## 4. PARALELĂ ÎNTRE CONTRACTUL DE MANDAT ȘI UNELE CONTRACTE CIVILE

În cadrul instituției reprezentării, există multiple acte juridice care presupun această formă de manifestare, fiecare având trăsături distincte care le particularizează. Printre acestea se numără contractul de comision, în care un comitent împuternicește un comisionar să încheie acte juridice în interesul său, dar în nume propriu. Acest tip de relație contractuală are la bază un raport de mandat, întrucât acțiunile comisionarului sunt realizate pe seama comitentului, în temeiul unei convenții de reprezentare[213].

Cu toate acestea, întrucât comisionarul nu acționează în mod direct ca reprezentant față de terți, ci își asumă personal obligațiile rezultate din actele juridice încheiate, doctrina juridică[214] îl încadrează, în mod frecvent, în categoria mandatului fără reprezentare. În unele lucrări de specialitate, acest tip de mandat este denumit „mandat nereprezentativ" sau „mandat imperfect", terminologie care însă nu reflectă pe deplin complexitatea acestui mecanism juridic.

O trăsătură esențială a acestei forme de reprezentare constă în structura particulară a împuternicirii acordate comisionarului. Spre deosebire de reprezentarea clasică, unde efectele actelor juridice încheiate de reprezentant sunt atribuite în mod direct reprezentatului, în cazul comisionului, transferul efectelor juridice are loc într-o etapă ulterioară. Astfel, deși comisionarul acționează în interesul comitentului, efectele juridice nu sunt asumate imediat

[213] Cristinel Ioan Murzea, Emil Poenaru, *Reprezentarea în dreptul privat*, op. cit., p. 9.
[214] Schiau, *Drept comercial*, Editura Hamangiu, București, 2009, p. 452.

de acesta din urmă, ci sunt preluate ulterior, conform obligațiilor contractuale asumate de comisionar[215].

Această caracteristică introduce un grad suplimentar de complexitate în voința juridică a comisionarului. Spre deosebire de reprezentarea clasică, în care reprezentantul este doar un intermediar care acționează strict în numele altei persoane, în cazul comisionului, comisionarul își asumă inițial obligațiile în nume propriu, urmând ca abia ulterior să transfere efectele actelor juridice către comitent. Acest mecanism conferă o dimensiune distinctă contractului de comision, care poate fi considerat o formă intermediară de reprezentare, în care efectele juridice nu sunt generate imediat în patrimoniul comitentului, ci într-un moment ulterior, printr-un proces de retransmitere.

Contractul de comision și cel de mandat prezintă multiple asemănări, care justifică apropierea lor conceptuală. În primul rând, comisionarul îndeplinește o serie de obligații similare cu cele ale mandatarului, iar drepturile care îi revin sunt, în esență, comparabile. Acesta trebuie să acționeze cu bună-credință și diligență în îndeplinirea sarcinilor care i-au fost încredințate, având obligația de a informa comitentul cu privire la actele juridice încheiate. De asemenea, îi este interzis să își urmărească un interes propriu contrar celui al comitentului și trebuie să adopte toate măsurile necesare pentru executarea corespunzătoare a contractului. În cazul în care comisionarul are statut de profesionist, standardele de răspundere impuse sunt mai stricte, responsabilitatea sa fiind apreciată cu o exigență sporită[216].

Deși comisionarul contractează în nume propriu, el nu poate fi tras la răspundere pentru eventualele nereguli privind îndeplinirea obligațiilor asumate de terții cu care a contractat, decât în situația în care s-a angajat expres ca garant sau dacă se poate demonstra că a comis o eroare gravă în selectarea acestora. În ceea ce privește posibilitatea revocării comisionarului, aceasta se realizează în condiții similare cu cele aplicabile mandatarului, diferențele fiind minore.

---

[215] Cristinel Ioan Murzea, Emil Poenaru, *Reprezentarea în dreptul privat*, op. cit., p. 9.
[216] Idem.

Un alt contract cu mecanism juridic apropiat este cel de *prête-nom*, cunoscut în doctrină și jurisprudență, deși nu era reglementat expres de lege. Acesta presupune o simulare prin interpunere de persoane, în care o parte – împrumutătorul de nume – încheia un act juridic cu un terț în nume propriu, deși, în realitate, acționa în contul unei alte persoane, denumită mandant ocult[217]. Spre exemplu, un prête-nom putea achiziționa un bun de la un terț, creând impresia că acesta îi aparține, când, de fapt, operațiunea era realizată în interesul mandantului real, pe baza unei convenții secrete.

Această particularitate face ca prête-nom-ul să fie distinct de contractul de comision. În cazul comisionului, comisionarul acționează în mod deschis pe seama comitentului, fără însă a acționa în numele său, ceea ce înseamnă că terții contractanți sunt conștienți că acesta nu încheie actele juridice în interes personal, ci în beneficiul unei alte părți, chiar dacă identitatea acesteia nu este dezvăluită.[218] În plus, întrucât contractele de comision se referă în mod obișnuit la tranzacții comerciale ce vizează mărfuri sau bunuri mobile, se creează un efect juridic distinct. Deși între comitent și terț nu există o legătură contractuală directă, efectele reale ale actului juridic – respectiv transmiterea dreptului de proprietate – se produc imediat în patrimoniul comitentului. Astfel, dacă actul juridic încheiat de comisionar constă într-o cumpărare, bunul intră automat în patrimoniul comitentului, iar în cazul unei vânzări, proprietatea este transferată direct din patrimoniul comitentului către terț[219].

Recursul la contractul de prête-nom putea avea o justificare practică, fiind utilizat atât în scopuri legitime, cât și în scopuri care contraveneau principiilor de transparență și legalitate. Spre exemplu, în ipoteza unei persoane care dorea să achiziționeze un bun prin intermediul unui prête-nom, avantajul consta în faptul că vânzătorul nu îi putea impune condiții financiare

---

[217] Fr. Deak, R. Popescu, L. Mihai, *Tratat de drept civil. Contracte speciale, op. cit.*, pp. 335-339.

[218] I. Bălan, *Efectele contractului de comision față de terți. Clauza „star del credere”*, Dreptul nr. 5/2003, p. 57.

[219] CSJ, s. com., dec. nr. 1597/1997, Dreptul nr. 2/1997, pp. 127-128.

mai oneroase, bazate pe situația sa patrimonială sau pe relațiile comerciale anterioare. Pe de altă parte, mecanismul putea fi utilizat și în scopuri ilicite, cum ar fi disimularea bunurilor pentru a evita urmărirea de către creditori sau pentru a ascunde averea de autoritățile fiscale. Atunci când operațiunea era justificată de un interes legitim, aceasta era recunoscută ca valabilă de către instanțe, însă dacă scopul urmărit era ilicit, putea fi considerată frauduloasă și sancționată ca atare.

Din punct de vedere juridic, între persoana care apela la împrumutătorul de nume și acesta din urmă se năsteau raporturi specifice contractului de mandat. Prête-nom-ul era considerat mandatar al adevăratului beneficiar[220], însă doar în relația dintre aceștia, iar nu și în raport cu terțul contractant, care nu avea cunoștință despre existența unei astfel de convenții. Fiind vorba despre o situație de simulație, terțul avea posibilitatea, în funcție de propriul interes, să invoce fie actul aparent – cel încheiat între el și prête-nom –, fie actul secret[221], în situația în care reușea să dovedească existența acestuia. Întrucât terțul nu era parte la actul secret, avea dreptul să îl probeze prin orice mijloace de probă, în timp ce, între părțile contractante, regula era că doar un contra-înscris putea dovedi simulația, conform regulilor generale privind proba actelor juridice. Există şi alte cazuri în care dispozițiile contractului de mandat special alcătuiesc drept comun pentru reglementarea unui alt contract special care nu este totuşi o simplă varietate a celui dintâi, ci un contract special distinct.

Conform prevederilor articolului 2095 din Codul civil, normele speciale referitoare la contractul de agenție sunt completate de cele aplicabile contractului de mandat. Astfel, regimul juridic general al contractului de agenție se bazează pe regulile mandatului cu reprezentare.

[220] Dan Chirică, *op. cit.*
[221] Idem.

În ceea ce privește contractul de agenție, acesta este reglementat într-un capitol distinct[222] față de contractul de mandat (Capitolul IX din Cartea a V-a, Titlul IX, articolele 2072–2095 C. civ.). Anumiți autori ai doctrinei juridice consideră că acest contract nu se poate încadra în categoria contractelor de mandat, invocând faptul că obiectul său presupune un număr nedeterminat de prestații[223]. Totuși, această perspectivă nu pare justificată, deoarece numărul prestațiilor – determinat sau nu – nu reprezintă un criteriu suficient pentru a diferenția fundamental cele două tipuri contractuale. Spre exemplu, mandatul general, prin natura sa, implică o execuție succesivă în timp, gestionarea afacerilor mandantului necesitând realizarea unor acte juridice repetate de conservare și administrare. Aceste acte sunt îndeplinite de mandatar pe întreaga durată a contractului, de la momentul încheierii sale până la încetarea acestuia prin revocare, renunțare, deces, incapacitate sau falimentul uneia dintre părți (art. 2030 C. civ.). În ciuda faptului că implică acte succesive, mandatul general nu a fost niciodată exclus din categoria contractelor de mandat.

În plus, și sub regimul legislativ anterior Noului Cod Civil, contractul de agenție era considerat o varietate a contractului de mandat, această interpretare fiind confirmată de articolul 26 din Legea nr. 509/2002 privind contractul de agenție[224]. Noul Cod civil păstrează această abordare, prevăzând la articolul 2095, alineatul 1, că dispozițiile referitoare la contractul de agenție se completează cu normele aplicabile contractului de comision, în măsura compatibilității acestora[225]. De asemenea, art. 1307 alin. 2 prevede că, în ipoteza în care agentul are atribuția de a-l reprezenta pe comitent la încheierea contractelor, dispozițiile privind contractul de agenție se completează, în mod corespunzător, cu normele referitoare la mandatul cu reprezentare.

---

[222] Răzvan Dincă, *op. cit.*, p.12.
[223] Răzvan Dincă, *op. cit.*, p.12.
[224] L. Stănciulescu, Vasile Nemeș, *Dreptul contractelor civile și comerciale în reglementarea noului Cod civil*, op. cit., p. 379.
[225] Ș. Diaconescu, *Considerații asupra naturii juridice a contractului de agenție, SUBB Series Iurisprudentia, nr. 4/2014, www.law.ubbcluj.ro , accesat la data de 25 februarie 2023.*

Această interpretare este consolidată și de alte reglementări[226] care subliniază caracterul activității de negociere desfășurate de intermediar, specifică mandatului. Spre exemplu, art. 2 pct. 14 din Legea nr. 32/2000 privind societățile de asigurare și supravegherea[227] asigurărilor definește mandatul de brokeraj ca fiind „contractul încheiat între un asigurat sau un potențial asigurat, în calitate de mandant, și brokerul de asigurare și/sau reasigurare, în calitate de mandatar, prin care acestuia din urmă i se încredințează negocierea sau încheierea contractelor de asigurare ori de reasigurare, precum și acordarea de asistență înainte și pe durata executării contractelor, ori în procesul de regularizare a daunelor, după caz".

De asemenea, pot apărea confuzii[228] între instituția reprezentării și cea a fiduciei, deoarece atât reprezentantul, cât și fiduciarul încheie acte juridice în beneficiul unei alte persoane (în cazul fiduciei, în interesul beneficiarului). Totuși, aceste două mecanisme juridice sunt fundamental distincte, deoarece fiducia presupune un transfer al drepturilor de la constituitor către fiduciar, caracterul temporar al acestui transfer nefiind un criteriu determinant. Astfel, atunci când fiduciarul contractează cu un terț în interesul beneficiarului, el acționează în nume propriu, devenind parte în contract, iar efectele juridice ale acestuia se reflectă în patrimoniul fiduciar, care îi aparține fiduciarului.

Prin urmare, diferențierea dintre aceste concepte este clară: mandatarul acționează în numele și pe seama mandantului, în timp ce fiduciarul își exercită atribuțiile în nume propriu, în calitate de titular al drepturilor transferate prin fiducie.

În ceea ce privește bunurile imobile dobândite de la terți, mandatarul are obligația de a le transmite mandantului. Întrucât articolul 2041 din Codul civil nu conține o reglementare expresă în acest sens, iar alte dispoziții din Codul civil tratează transferul dreptului de proprietate asupra imobilelor, se ridică

---

[226] D. A. Sitaru, *Intermedierea în activitatea comercială*, Editura Hamangiu, București, 2011, p. 4.
[227] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 148 din 10 aprilie 2000.
[228] Iulia Oprea, *op. cit.,*p. 75.

problema dacă acest transfer necesită un act juridic suplimentar între mandant și mandatar pentru a fi validat și consolidat prin intabulare sau dacă este suficient contractul de mandat.

Potrivit art. 877 teza a II-a din Codul civil, drepturile reale imobiliare se nasc, se modifică și se sting doar cu respectarea dispozițiilor privind cartea funciară. Totodată, art. 885 alin. 1 prevede că drepturile reale asupra imobilelor înscrise în cartea funciară se dobândesc atât între părți, cât și față de terți, exclusiv prin intabulare. În ceea ce privește vânzarea, art. 1676 din Codul civil stabilește că transferul proprietății de la vânzător la cumpărător este condiționat de îndeplinirea formalităților de carte funciară. De asemenea, în temeiul art. 589, transferul necesar intabulării se realizează fie prin contract, fie prin hotărâre judecătorească.

Astfel, simpla încheiere a unui contract de vânzare-cumpărare, chiar și în formă autentică, nu este suficientă pentru a opera transferul dreptului de proprietate asupra unui imobil. Intabularea constituie o cerință esențială pentru dobândirea acestui drept, iar în absența acestei formalități, părțile rămân doar cu obligații reciproce generate de contract, fără ca transferul de proprietate să fie efectiv realizat.

Prin urmare, pentru ca dreptul de proprietate asupra imobilului să fie transmis de la terțul contractant către mandatar, este necesară înscrierea transferului în cartea funciară. Ulterior, pentru transmiterea bunului de la mandatar la mandant, trebuie realizată o nouă intabulare, astfel încât dreptul de proprietate să fie înregistrat pe numele mandantului.

Potrivit articolului 2041, alineatul 2 din Codul civil, în situația în care mandatarul refuză să transfere imobilul către mandant, acesta din urmă are posibilitatea de a solicita instanței pronunțarea unei hotărâri care să consacre transmiterea dreptului de proprietate de la mandatar la mandant. Această dispoziție juridică sugerează că simpla existență a contractului de mandat nu este suficientă pentru a justifica intabularea imobilului pe numele mandantului,

deoarece, dacă ar fi fost astfel, intervenția instanței pentru a ordona transferul ar fi fost inutilă.

Totodată, chiar dacă mandatul fără reprezentare este acordat în formă autentică notarială, acest aspect nu conferă în mod automat posibilitatea de intabulare a dreptului de proprietate în favoarea mandantului. Deoarece lipsa reprezentării face ca un astfel de mandat să nu necesite încheierea sa în formă autentică nici măcar atunci când se referă la dobândirea de către mandatar, în numele său propriu, dar pe seama mandantului, a unor imobile, este incert dacă funcționarul de la cartea funciară ar admite intabularea doar pe baza acestui mandat.

Prin urmare, deși soluția prevăzută de articolul 2041, alineatul 2 din Codul civil poate fi considerată una birocratică, ea impune, în mod implicit, necesitatea unui act suplimentar între mandant și mandatar, distinct de contractul de mandat, care să permită intabularea dreptului de proprietate pe numele mandantului. În lipsa unui astfel de act, mandantul are opțiunea de a recurge la o acțiune în instanță pentru a obține un titlu executoriu care să permită înscrierea în cartea funciară, instanța având competența de a pronunța o hotărâre care să țină loc de act de transfer al imobilului dobândit de mandatar pe seama mandantului.

Este important de menționat că, întrucât contractul de mandat nu generează în mod direct raporturi juridice între mandant și terț, rezultă că, într-o acțiune privind transferul bunurilor, mandatarul va avea calitatea de pârât, și nu terțul contractant.

Conform ipotezei analizate, bunurile au fost deja transferate de la terț către mandatar, însă acesta refuză ulterior să le transmită mandantului. În situația în care terțul nu își îndeplinește obligația de a transfera bunurile către mandatar, revine acestuia din urmă responsabilitatea de a iniția o acțiune în justiție împotriva terțului, solicitând fie livrarea bunului, fie despăgubiri corespunzătoare.

Având în vedere că dreptul astfel revendicat poate fi considerat un drept litigios, similar unei creanțe, s-ar putea admite că mandantul ar putea prelua inițiativa în exercitarea acestor acțiuni. O astfel de substituire ar putea fi realizată fie în mod voluntar, prin cesionarea acțiunii de către mandatar în favoarea mandantului, fie în temeiul unor circumstanțe juridice care ar permite o astfel de intervenție.

De asemenea, întrucât mandatul poate fi acordat cu titlu oneros, acesta prezintă asemănări cu alte tipuri de contracte, precum contractul de muncă și contractul de antrepriză. Din punct de vedere tradițional, contractul de mandat se diferențiază de contractul de muncă prin obiectul său, care constă în efectuarea de acte juridice, în timp ce contractul de muncă presupune realizarea unei activități materiale, indiferent de natura acesteia, fie ea intelectuală sau manuală.

În practică, pot exista situații în care un salariat îndeplinește atribuții similare cu cele ale unui mandatar, reprezentând angajatorul în relațiile juridice opozabile terților. În mod specific, salariatul poate primi[229] din partea unității anumite puteri de reprezentare, caz în care va acționa în calitate de mandatar, cel puțin în raport cu terțul contractant și în cadrul relației dintre acesta și mandant.

Cu toate acestea, în raporturile dintre salariat și angajator, regulile aplicabile mandatului sunt, în anumite privințe, înlocuite de normele dreptului muncii, având în vedere existența unui contract de muncă. Astfel, răspunderea salariatului față de angajator nu va fi reglementată exclusiv de regulile mandatului, ci va fi supusă și prevederilor specifice legislației muncii.

Nu se poate ajunge la o conversie a acestor tipuri de contracte între ele[230] atât timp cât există un raport de subordonare clar stabilit între angajator și salariat în ceea ce privește efectele actului juridic în cauză. Criteriile de

[229] Fr. Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, Editura Actami, Bucureşti, 1999, p.337.
[230] A. Athanasiu, C. A. Moarcăş, *Muncitorul şi legea. Dreptul muncii*, Ed. Oscar Print, Bucureşti, 1999, p. 40.

diferențiere sunt oferite de elementele specifice raportului de subordonare, printre care se numără faptul că angajatorul stabilește programul de muncă al salariatului, îi oferă îndrumări cu privire la îndeplinirea obligațiilor de serviciu și impune un regim de lucru, precum și reguli interne de disciplină.

Principala diferență dintre contractul de mandat și cel de antrepriză constă în obiectul acestora: antrepriza vizează executarea unor lucrări sau prestarea unor fapte materiale în beneficiul celeilalte părți contractante, fără ca antreprenorul să aibă calitatea de reprezentant.

Mandatul, în esență, are ca scop încheierea de acte juridice de către mandatar cu terțe persoane, în numele și pe seama mandantului, pe care, de regulă, îl și reprezintă. În schimb, antrepriza presupune executarea unei lucrări sau prestarea unor servicii materiale ori intelectuale de către antreprenor în beneficiul clientului, fără ca acesta să aibă putere de reprezentare.

Ca urmare, contractele încheiate de antreprenor cu terții nu produc efecte juridice asupra clientului, cu excepția cazurilor în care legea prevede altfel. Pentru ca antreprenorul să poată acționa în numele clientului, de exemplu pentru obținerea unei autorizații de construcție, acesta trebuie să fie împuternicit în mod expres printr-un contract de mandat distinct.

Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția a II-a Civilă, a analizat următoarea speță.[231] Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București, Secția a VI-a Civilă, la data de 7 iulie 2011, reclamanții A. și B. au formulat o acțiune împotriva Ministerului Dezvoltării Regionale și Turismului, Agenției Naționale pentru Locuințe, Consiliului Local al Sectorului 1 București, Primăriei Sectorului 1 București, Consiliului Județean Ilfov, Județului Ilfov, orașului Voluntari, prin Primar, Consiliului Local Voluntari, prin Primar, Municipiului București, prin Primarul General, Consiliului General al Municipiului București, prin Primarul General, precum și împotriva societăților comerciale SC C. SA, SC D., SC E. SRL, SC F. SRL și SC G. SRL.

[231] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Secţia a II-a Civilă, Decizia nr. 885/2017, www. scj.ro.

Prin această acțiune, reclamanții au solicitat ca instanța să oblige pârâții la răspundere solidară pentru neexecutarea obligațiilor privind realizarea utilităților la imobilul acestora din cartierul Henri C. Totodată, au cerut obligarea pârâților la plata unor despăgubiri, cuantumul acestora fiind precizat în petitul cererii de chemare în judecată.

Prin încheierea de ședință din 20 decembrie 2013, instanța a soluționat o serie de excepții și apărări invocate de pârâți pe parcursul procesului, după cum urmează: a luat act de renunțarea reclamanților la judecată în contradictoriu cu pârâta SC G. SRL; a admis excepția tardivității formulării cererii modificatoare depuse de reclamanți la 1 octombrie 2013; a respins ca nefondată excepția necompetenței materiale a Tribunalului București, Secția a VI-a Civilă, invocată de pârâtul Județul Ilfov; și a respins excepția inadmisibilității cererii de chemare în judecată.

Totodată, instanța a admis excepțiile privind lipsa calității procesuale pasive în cazul pârâților Consiliul Local al Sectorului 1 București, Consiliul General al Municipiului București, D. SA, SC E. SRL, Consiliul Județean Ilfov, Consiliul Local Voluntari și SC F. SRL. De asemenea, a dispus unirea cu fondul cauzei a excepției lipsei calității procesuale active a reclamanților, precum și a celorlalte excepții privind lipsa calității procesuale pasive invocate de ceilalți pârâți. În plus, instanța a unit cu fondul și excepția prescripției dreptului material la acțiune, invocată de pârâtul Sectorul 1 București.

Prin sentința civilă nr. 4614 din 1 octombrie 2014, instanța a respins, ca neîntemeiate, excepția prescripției dreptului material la acțiune, precum și excepția lipsei calității procesuale active a reclamanților. De asemenea, a respins cererea de chemare în judecată formulată împotriva pârâților Consiliul Local al Sectorului 1 București, Consiliul General al Municipiului București, D. SA, SC E. SRL, SC F. SRL, Consiliul Local Voluntari și Consiliul Județean Ilfov, constatând că aceștia nu au calitate procesuală pasivă în cauză.

Instanța a respins, de asemenea, ca neîntemeiate, excepțiile lipsei calității procesuale pasive invocate de ceilalți pârâți.

În ceea ce privește fondul cauzei, cererea de chemare în judecată, astfel cum a fost formulată și precizată, a fost respinsă ca neîntemeiată în contradictoriu cu pârâții Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, Agenția Națională pentru Locuințe, Sectorul 1 București, Județul Ilfov, Orașul Voluntari, prin Primar, Municipiul București, prin Primarul General, și SC C. SA.

Totodată, instanța a respins cererile de chemare în garanție, apreciind că acestea au rămas fără obiect.

Pentru a soluționa cauza, sub aspectul prescripției dreptului material la acțiune, instanța de fond a reținut că, în cazul răspunderii delictuale, termenul de prescripție începe să curgă din momentul în care persoana prejudiciată a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască atât existența prejudiciului, cât și identitatea autorului, conform art. 8 din Decretul nr. 167/1958. În speță, instanța a stabilit că momentul relevant este cel în care reclamanții aveau posibilitatea să intre în posesia locuinței și să observe că aceasta nu fusese finalizată.

Referitor la răspunderea contractuală, instanța a reținut că termenul general de prescripție aplicabil acțiunilor personale este cel prevăzut de art. 7 din Decretul nr. 167/1958. Totodată, s-a avut în vedere și art. 201 din Legea nr. 71/2011, potrivit căruia prescripțiile începute și neîmplinite la data intrării în vigoare a noului Cod civil continuă să fie guvernate de dispozițiile legale în vigoare la momentul declanșării lor.

În ceea ce privește momentul de început al cursului prescripției, instanța a constatat că reclamanții și-au fundamentat pretențiile pe principiul răspunderii contractuale, invocat în subsidiar față de toți pârâții. Pe acest considerent, s-a concluzionat că termenul de prescripție a început să curgă de la data la care locuința contractată de reclamanți trebuia să fie predată acestora, respectiv în termen de doi ani de la emiterea ordinului de începere a lucrărilor.

Având în vedere că acțiunea a fost înregistrată pe rolul instanței la data de 7 iulie 2011, tribunalul a apreciat că, indiferent de natura răspunderii civile

invocate, termenul de prescripție aplicabil nu era împlinit la momentul sesizării instanței.

În ceea ce privește excepția lipsei calității procesuale active a reclamanților, instanța a reținut că aceștia sunt titularii unor raporturi contractuale în temeiul cărora Agenția Națională pentru Locuințe și antreprenorul general și-au asumat obligația de a construi o locuință care urma să fie predată „la cheie” într-un termen stabilit.

Prin raportare la actele normative invocate de reclamanți în cuprinsul cererii de chemare în judecată, precum și la convențiile ulterioare încheiate pentru realizarea utilităților aferente locuinței achiziționate, instanța a apreciat că aceștia își justifică calitatea procesuală activă.

Cu privire la excepțiile lipsei calității procesuale pasive invocate de pârâții rămași în cauză, instanța le-a respins, motivând că argumentele prezentate de aceștia vizează, în principal, aspecte legate de temeinicia cererii de chemare în judecată, și nu de calitatea procesuală pasivă. În plus, instanța a reținut că pârâții sunt parte în Convenția MM/1909 și că, în speță, reclamanții au invocat inclusiv răspunderea civilă delictuală, prezentând faptele ilicite pe care le consideră susceptibile de a atrage răspunderea acestora.

Pe fondul cauzei, instanța a constatat că reclamanții au suferit un prejudiciu cert ca urmare a nepredării locuinței la termenul stabilit prin contract. Totuși, contractul de construire prevedea o clauză penală prin care părțile au convenit asupra aplicării unor penalități pentru întârzierea în executarea obligațiilor. Această clauză a fost considerată de instanță drept o limitare a răspunderii, stabilită anticipat prin acordul de voință al părților. În consecință, s-a apreciat că nu pot fi acordate despăgubiri suplimentare pentru beneficiul nerealizat, cum ar fi un eventual câștig din închirierea imobilului.

De asemenea, instanța a reținut că reclamanții au ales să invoce, cu prioritate, răspunderea civilă delictuală, fundamentată pe dispozițiile articolelor 998 și 999 din Codul civil, pentru valorificarea drepturilor lor. Tribunalul a subliniat că, în situația în care neexecutarea unui contract produce

efecte similare unei fapte ilicite (delict sau cvasi-delict), existând obligația debitorului de a repara prejudiciul cauzat, nu este permisă exercitarea simultană sau succesivă a celor două forme de răspundere – contractuală și delictuală. De asemenea, s-a precizat că nu poate fi acordată o dublă despăgubire, una bazată pe răspunderea contractuală și cealaltă pe răspunderea delictuală.

În ceea ce privește analiza angajării răspunderii civile contractuale, tribunalul a reținut că, chiar dacă s-ar accepta posibilitatea atragerii răspunderii civile delictuale față de pârâții alții decât Agenția Națională pentru Locuințe și antreprenorul general, solicitarea reclamanților privind obligarea acestora la plata în solidar a sumelor stabilite prin raportul de expertiză, astfel cum a fost completat, cu titlu de prejudiciu cauzat prin lipsa folosinței imobilului contractat, nu este întemeiată.

În acest sens, instanța a invocat dispozițiile articolului 1039 din Codul civil, subliniind că în cauză nu a fost stipulată nicio clauză de solidaritate în ceea ce privește răspunderea pârâților.

Împotriva încheierii din 20 decembrie 2013 și a sentinței civile nr. 4614 din 1 octombrie 2014, reclamanții A. și B. au declarat apel. Cauza a fost soluționată prin decizia civilă nr. 417/A din 8 martie 2016, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a VI-a Civilă.

Prin această decizie, apelul formulat de reclamanți împotriva încheierii din 20 decembrie 2013 a fost respins ca nefondat, însă apelul declarat împotriva sentinței primei instanțe a fost admis în parte, în contradictoriu cu intimații: Agenția Națională pentru Locuințe, Consiliul General al Municipiului București, Consiliul Județean Ilfov și Județul Ilfov, prin Președintele Consiliului Județean, Sectorul 1 al Municipiului București, Consiliul Local al Sectorului 1 București, Consiliul Local Voluntari, Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, Municipiul București, prin Primarul General, Orașul Voluntari, SC F. SRL, SC E. SRL, SC D. SA și SC C. SA.

Ca urmare, sentința primei instanțe a fost modificată parțial, fiind admisă în parte acțiunea precizată. În acest context, Agenția Națională pentru Locuințe a fost obligată să plătească reclamanților A. și B. suma de 66.923 euro, echivalent în lei la data plății, cu titlu de prejudiciu, precum și cheltuieli de judecată în cuantum de 11.622,49 lei pentru faza procesuală desfășurată în primă instanță și 3.551,22 lei pentru apel. Celelalte dispoziții ale sentinței au fost menținute.

Reclamanții A. și B., precum și pârâta Agenția Națională pentru Locuințe au formulat recurs împotriva hotărârii pronunțate în apel. Ulterior depunerii cererii de recurs, reclamanții au informat instanța că nu vor achita taxele judiciare de timbru stabilite, aspect constatat de Înalta Curte de Casație și Justiție prin încheierea din 28 februarie 2017.

În ceea ce privește recursul formulat de pârâtă, aceasta a invocat mai multe critici cu privire la soluția instanței de apel, sintetizate astfel: în temeiul art. 304 pct. 7 C. proc. civ., recurenta a susținut că instanța nu a analizat în mod riguros condițiile răspunderii civile delictuale, pe care s-a întemeiat cererea reclamanților. Totodată, a semnalat că instanța nu a clarificat natura raporturilor obligaționale și nici tipul de răspundere ce ar reveni fiecărui pârât în parte. În acest context, hotărârea instanței de apel a fost calificată drept neclară și contradictorie, întrucât a reținut, pe de o parte, răspunderea A.N.L. pentru încălcarea obligațiilor izvorâte dintr-un contract de mandat, iar pe de altă parte, a constatat că, în afara Convenției nr. 1909, celelalte contracte invocate de reclamanți nu au incidență asupra litigiului.

Alte critici, fundamentate pe prevederile art. 304 pct. 8 și 9 din Codul de procedură civilă, s-au referit la modul în care au fost interpretate convențiile respective, recurenta apreciind că instanța nu a avut în vedere contractele semnate de părți și nici drepturile și obligațiile specifice care decurg din fiecare raport juridic instituit prin aceste acte.

În acest context, A.N.L. a apreciat că instanța a atribuit în mod eronat obligații care ar fi revenit altor pârâți, considerând-o singura responsabilă în

baza contractului de mandat. De asemenea, a susținut că, deși ceilalți pârâți aveau obligații în privința utilităților, aceștia au fost exonerați de răspundere pe motiv că nu aveau raporturi contractuale directe cu reclamanții.

În plus, recurenta a criticat interpretarea instanței asupra contractului de mandat, susținând că acesta nu impunea mandatarului obligații privind realizarea rețelei de utilități, ci doar asupra edificării construcției, în raport cu constructorul, conform proiectului tehnic și autorizației de construire. De asemenea, a argumentat că termenul „urmărire", utilizat în cadrul contractului, desemnează obligații de diligență, și nu obligații de rezultat, astfel încât implicarea sa în realizarea utilităților ar trebui apreciată ca un demers bazat pe efort și nu ca o garanție a finalizării acestora.

Se subliniază, de asemenea, că împotriva unor părți semnatare ale Convenției nr. 1909 au fost pronunțate hotărâri judecătorești prin care acestea au fost obligate la realizarea utilităților. Prin urmare, soluția instanței de apel, care a impus exclusiv Agenției Naționale pentru Locuințe obligația de a acoperi prejudiciul pretins de reclamanți, este considerată eronată și din această perspectivă.

În ceea ce privește deciziile de speță menționate în considerentele hotărârii instanței de apel, recurenta susține că acestea nu pot beneficia de puterea de lucru judecat, întrucât nu sunt îndeplinite cumulativ condițiile necesare pentru aplicarea acestui principiu.

Prin întâmpinarea înregistrată la 9 februarie 2017, intimatul Municipiul București, prin Primarul General, a solicitat respingerea recursului declarat de reclamanți.

La rândul lor, recurenții-reclamanți, prin întâmpinarea depusă la 23 februarie 2017, au solicitat aplicarea efectului pozitiv al puterii de lucru judecat în ceea ce privește răspunderea civilă a Agenției Naționale pentru Locuințe față de beneficiarii locuințelor din cartierul Henri Coandă. Totodată, aceștia au solicitat respingerea recursului declarat de pârâtă, argumentând că aceasta nu

și-a îndeplinit obligațiile de rezultat asumate prin contractul de mandat, ceea ce a condus la nepredarea locuinței la termen și la prejudicierea reclamanților.

Prin întâmpinarea înregistrată la 24 februarie 2017, recurenta-pârâtă Agenția Națională pentru Locuințe a solicitat, la rândul său, respingerea recursului formulat de reclamanți.

Analizând recursul declarat de pârâta Agenția Națională pentru Locuințe prin prisma criticilor formulate, instanța a constatat următoarele:

În cadrul prezentului litigiu, reclamanții A. și B. au solicitat acordarea de despăgubiri pentru prejudiciul suferit ca urmare a nefinalizării locuinței în termenul stabilit contractual, ceea ce a condus la imposibilitatea utilizării acesteia. În argumentația lor, reclamanții au utilizat drept criteriu de evaluare chiria pe care ar fi putut-o încasa pentru imobil în cazul în care acesta ar fi fost predat la timp.

Contextul general în care a fost formulată acțiunea judiciară a fost determinat de următoarele circumstanțe. În anul 2002, Ministerul Lucrărilor Publice, Transporturilor și Locuinței a inițiat și promovat Programul de locuințe „Henri Coandă", care prevedea construirea unui total de 784 de apartamente destinate închirierii pentru tineri, precum și 1.624 de unități locative ce urmau să fie achiziționate de beneficiari prin credit ipotecar.

Pentru asigurarea infrastructurii edilitare și a dotărilor necesare în cadrul ansamblului „Henri Coandă", inclusiv la locuința reclamanților, la data de 6 mai 2004 a fost încheiată Convenția nr. MM 1909. Acest act juridic a fost semnat de Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Turismului, Agenția Națională pentru Locuințe, Consiliul Local al Sectorului 1 București, Consiliul Județean Ilfov, Consiliul Local al Comunei Voluntari, SC H. SA, SC E. SA și SC I. SA. Convenția a stabilit obligațiile fiecărei părți semnatare în vederea realizării ansamblului de locuințe pe o suprafață totală de 115,6889 hectare, situată atât pe teritoriul Sectorului 1 al Municipiului București, cât și în comuna Voluntari, județul Ilfov.

Prin acest acord, fiecare parte și-a asumat obligații precise, prevăzute în mod expres la articolul 2, literele a)-h), angajându-se să colaboreze pentru implementarea proiectului rezidențial.

Conform articolului 2, punctul b) din Convenție, Agenția Națională pentru Locuințe avea responsabilitatea de a asigura realizarea obiectivelor incluse în programul „Locuințe pentru tineri, destinate închirierii” și, totodată, de a contracta și coordona execuția locuințelor finanțate prin credit ipotecar.

În exercitarea atribuțiilor sale contractuale și legale, în conformitate cu prevederile Legii nr. 152/1998 privind înființarea Agenției Naționale pentru Locuințe, A.N.L. a încheiat, la 20 iulie 2004, contractul de antrepriză generală nr. 7517, ulterior cesionat către un nou antreprenor, SC F. SRL. Ulterior, reclamantul A. a încheiat, cu acest antreprenor, contractul de construire autentificat sub nr. 860 din 30 iunie 2005 la Biroul Notarului Public J.

În exercitarea acelorași drepturi și obligații, Agenția Națională pentru Locuințe a încheiat cu reclamantul Contractul de mandat nr. HC0280 din 11 mai 2004. Conform acestuia, obiectivul urmărit a fost predarea unei locuințe de tip S7, situată pe lotul 648, în regim „la cheie”. În acest sens, mandatarul s-a obligat față de mandant să îl reprezinte în relațiile cu proiectantul și antreprenorul general implicați în proiect, având responsabilitatea de a monitoriza executarea și finalizarea lucrărilor de construcție.

Ulterior, prin contracte de cesiune încheiate succesiv cu SC G. SRL și SC G. SRL (societate care între timp a fost radiată), drepturile și obligațiile rezultate din contractul de antrepriză generală au fost transferate, cu acordul expres al A.N.L. și cu informarea prealabilă a reclamanților.

Din punct de vedere legal, Agenția Națională pentru Locuințe este o instituție de interes public, având atribuții în dezvoltarea construcțiilor de locuințe, rolul de dezvoltator și coordonator al programului de construcție a locuințelor la nivel național, precum și calitatea de garant al statului pentru implementarea proiectelor guvernamentale (art. 1-6 din Legea nr. 152/1998).

Potrivit prevederilor legale, A.N.L. dispunea de mijloacele necesare pentru îndeplinirea obligațiilor asumate prin contractul de mandat, având totodată responsabilitatea corelării programelor de investiții destinate viabilizării terenurilor cu cele aferente construcției de locuințe.

Obligațiile asumate de A.N.L. în temeiul Contractului de mandat erau de rezultat, părțile convenind în mod explicit că instituția avea sarcina de a urmări executarea și finalizarea lucrărilor în termenul stabilit (art. 1). Predarea locuinței în regim „la cheie" presupunea faptul că aceasta trebuia să fie complet finalizată și să îndeplinească toate condițiile necesare unei utilizări corespunzătoare scopului pentru care a fost construită, fiind aptă pentru locuire imediată.

Potrivit articolului 14 din contractul de mandat, părțile sunt răspunzătoare pentru prejudiciile cauzate ca urmare a nerespectării obligațiilor contractuale. De asemenea, conform articolului 13, în situația în care antreprenorul general nu poate finaliza lucrările din motive ce îi sunt imputabile, mandatarul are obligația de a asigura continuarea și finalizarea acestora cu un alt antreprenor general. Mandatul își încetează valabilitatea doar la momentul recepției finale a locuinței, în conformitate cu articolul 15 din contract.

În consecință, mandatarul este obligat să execute în mod corespunzător și complet sarcinile asumate prin contract și răspunde exclusiv pentru modul în care și-a îndeplinit mandatul, în conformitate cu dispozițiile articolului 1539 din Codul civil și articolului 381 din Codul comercial.

Acest contract nu a fost încheiat strict pentru ca mandatarul să realizeze unul sau mai multe acte juridice în numele mandantului, ci reprezintă un act juridic complex, conținând clauze care depășesc sfera tipică a contractului de mandat, așa cum era reglementat de legislația în vigoare la momentul încheierii sale. Prin acest contract, reclamanții au împuternicit Agenția Națională pentru Locuințe să îi reprezinte în relațiile cu proiectantul și antreprenorul general, având obligația de a monitoriza execuția și finalizarea lucrărilor, astfel încât

acestea să fie realizate conform proiectului tehnic și autorizației de construire. De asemenea, contractul prevedea utilizarea sumelor din conturile de avans și de credit ale reclamanților pentru recuperarea cheltuielilor avansate de A.N.L. în vederea deschiderii amplasamentului, executării lucrărilor și acoperirii altor costuri necesare pe parcursul execuției, incluse în prețul final al locuinței.

Din această perspectivă, hotărârea instanței de apel este conformă cu prevederile legale, iar criticile recurentei referitoare la o presupusă interpretare eronată a contractului de mandat nu sunt întemeiate.

Instanța a reținut corect că, în speță, se aplică răspunderea civilă contractuală și că singurele convenții la care reclamantul A. este parte sunt contractul de mandat încheiat cu A.N.L. și contractul de construire semnat cu SC F. SRL.

Nefinalizarea construcției „la cheie" până la termenul stabilit, prin neexecutarea rețelei de utilități, constituie o încălcare culpabilă a obligațiilor asumate de mandatar față de mandant. Deși A.N.L. avea la dispoziție toate pârghiile și mecanismele legale pentru a asigura realizarea proiectului, aceasta nu și-a îndeplinit obligațiile, ceea ce atrage răspunderea sa patrimonială. Această concluzie, stabilită de instanța de apel, a rezultat în urma verificării și constatării îndeplinirii tuturor condițiilor necesare angajării răspunderii civile contractuale.

Prin urmare, criticile formulate în temeiul dispozițiilor art. 304 pct. 8 și 9 C. proc. civ. nu sunt întemeiate și, în consecință, vor fi înlăturate, având în vedere aspectele reținute anterior.

În ceea ce privește mențiunea din decizia instanței de apel conform căreia, dintre contractele invocate de reclamanți pentru a evidenția complexitatea raporturilor juridice, doar Convenția nr. 1909 are legătură cu speța, aceasta reprezintă cel mult o eroare de redactare, fără a afecta fundamentul logic al motivării. Hotărârea are ca punct central contractul de mandat, acesta fiind chiar temeiul obligării pârâtei Agenția Națională pentru Locuințe la plata prejudiciului, astfel cum reiese atât din dispozitivul deciziei,

cât și din argumentația juridică expusă în considerente. În consecință, nici motivul de recurs întemeiat pe dispozițiile art. 304 pct. 7 C. proc. civ. nu este justificat.

Totodată, instanța de apel a efectuat o analiză proprie asupra cauzei, concluzionând că obligația asumată de mandatar este una de rezultat și nu de diligență. În acest sens, s-a menționat și faptul că jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție, în spețe similare, a tranșat în mod definitiv această chestiune, stabilind că obligația A.N.L., în calitate de mandatar al beneficiarului, este una de rezultat.

Ca urmare a celor reținute, în temeiul art. 312 alin. (1) C. proc. civ., recursul declarat de pârâta Agenția Națională pentru Locuințe împotriva deciziei civile nr. 417/A din 8 martie 2017, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a VI-a Civilă, va fi respins ca nefondat. În ceea ce privește recursul declarat de reclamanți, se vor aplica dispozițiile art. 20 alin. (3) din Legea nr. 147/1996, dispunându-se anularea acestuia ca netimbrat.

Înalta Curte de Casație și Justiție a dispus anularea, ca netimbrat, a recursului declarat de reclamanții A. și B. împotriva deciziei civile nr. 417/A/2016 din 8 martie 2016, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a VI-a Civilă, și a respins ca nefondat recursul formulat de pârâta Agenția Națională pentru Locuințe împotriva aceleiași decizii.

Există, totuși, o situație de excepție în care antreprenorul poate fi împuternicit să încheie acte juridice în numele clientului, cum ar fi obținerea de avize sau autorizații de la autoritățile competente. Un exemplu relevant este cel al avocatului care oferă exclusiv consultații juridice sau, în materie civilă (în sens larg), acordă doar asistență juridică, fără a avea putere de reprezentare. În acest caz, avocatul nu are calitatea de mandatar[232], ci acționează în calitate de antreprenor.

[232] Fr. Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale, op. cit.,* p. 338.

Pornind de la definițiile oferite de Codul civil și de Legea societăților, rezultă că o societate poate încheia un contract de mandat doar cu persoanele care exercită funcții de reprezentare, precum administratorii și directorii săi. În schimb, pentru persoanele care ocupă funcții de execuție, societatea poate opta pentru încheierea unui contract individual de muncă.

Contractul de mandat reglementează un raport juridic specific, în cadrul căruia mandatarul prestează o activitate remunerată în beneficiul mandantului, având însă independență în ceea ce privește modul în care își exercită atribuțiile. Acest tip de contract nu presupune existența unui raport de subordonare directă între părți.

În opoziție, contractul individual de muncă instituie o relație clară de subordonare între salariat și angajator, salariatul fiind obligat să presteze activitatea profesională sub autoritatea acestuia, în schimbul unei remunerații numite salariu.

O altă diferență notabilă este aceea că inspectoratele teritoriale de muncă nu au competența de a verifica respectarea prevederilor din contractele de mandat. Aceste contracte nu necesită înregistrare în Registrul General de Evidență a Salariaților și nu intră sub incidența reglementărilor stabilite de Codul muncii.

Un aspect suplimentar ce evidențiază distincția dintre cele două tipuri de contracte privește obligațiile privind evidența timpului de muncă. În cazul directorilor și administratorilor cu contract de mandat, nu există obligația de a ține o evidență a prezenței la locul de muncă. În schimb, pentru salariații cu contract individual de muncă, angajatorul este obligat să înregistreze zilnic orele lucrate, inclusiv momentul de început și sfârșit al programului. Această evidență trebuie să fie disponibilă pentru controlul inspectorilor de muncă, ori de câte ori este solicitată.

Contractele de mandat sunt, de regulă, încheiate pentru o perioadă determinată. În situația în care părțile nu au stabilit un termen expres, acestea încetează automat la trei ani de la data încheierii contractului. În schimb, în

cazul contractului individual de muncă, regula generală este încheierea acestuia pe perioadă nedeterminată, contractele de muncă pe durată determinată fiind permise doar în mod excepțional și în condițiile expres prevăzute de lege.

În ceea ce privește comparația dintre mandat și fiducie, mandatul este contractul prin care o persoană, numită mandatar, se obligă să încheie unul sau mai multe acte juridice în numele și pe seama altei persoane, denumită mandant. Acest contract este reglementat prin dispozițiile art. 2009 – 2071 din Codul civil și poate fi atât cu reprezentare, cât și fără reprezentare, conform celor menționate anterior.

Pe de altă parte, fiducia, conform dispozițiilor art. 773 din Codul civil, constituie o operațiune juridică prin intermediul căreia unul sau mai mulți constituitori transmit către unul sau mai mulți fiduciari drepturi reale, creanțe, garanții ori alte drepturi cu caracter patrimonial, actuale sau viitoare. Fiduciarii administrează aceste drepturi într-un scop precis, în interesul uneia sau mai multor persoane beneficiare. Specificul fiduciei rezidă în aceea că drepturile transferate compun o masă patrimonială separată, independentă față de restul drepturilor și obligațiilor din patrimoniul fiduciarilor.

Calitatea de fiduciar poate fi dobândită exclusiv de anumite categorii de entități autorizate, respectiv instituțiile de credit, societățile de investiții și de administrare a investițiilor, societățile care prestează servicii de investiții financiare, societățile de asigurare și reasigurare, notarii publici și avocații.

Potrivit art. 774 alin. (1) din Codul civil, fiducia poate fi creată fie în baza legii, fie printr-un contract autentificat. În consecință, fiducia nu poate lua naștere prin testament sau prin intermediul unei hotărâri judecătorești.

Între fiducie și mandat există o serie de diferențe[233] semnificative, dintre care menționăm următoarele.

[233] Andreea Ana-Maria Stănciulescu, *Fiducia și trust-ul* www.juridice.ro, accesat la data de 21 februarie 2025.

În cadrul mandatului, mandatarul acționează în numele și pe seama mandantului, în timp ce în cazul fiduciei, fiduciarul acționează în nume propriu, însă în limitele puterilor conferite prin contract și în baza drepturilor care i-au fost transferate.

Contractul de mandat poate fi revocat în orice moment, fie în mod expres, fie tacit, indiferent de forma sa și chiar dacă a fost declarat irevocabil. În schimb, fiducia nu poate fi revocată după acceptarea beneficiarului, decât cu acordul expres al acestuia.

Din punct de vedere formal, mandatul poate fi încheiat printr-un simplu acord de voință, prin înscris sub semnătură privată sau autentic, ba chiar și prin executarea sa efectivă. În cazul fiduciei, însă, aceasta poate fi constituită exclusiv prin act autentic, ca o condiție esențială de valabilitate.

În raportul de mandat, mandantul își păstrează dreptul de a încheia el însuși actele juridice pentru care l-a împuternicit pe mandatar. În schimb, în cadrul fiduciei, doar fiduciarul are dreptul de a încheia actele juridice, conform instrucțiunilor stabilite de constituitor.

Mandatarului nu îi este transmisă o masă patrimonială distinctă, în timp ce în cadrul fiduciei, drepturile și bunurile transferate fiduciarului formează o masă patrimonială autonomă, separată de patrimoniul său propriu.

Înregistrarea fiscală și opozabilitatea contractului de fiducie sunt condiții impuse sub sancțiunea nulității absolute. În schimb, în cazul contractului de mandat, nu există o astfel de cerință.

Durata contractului de fiducie este limitată la maximum 33 de ani. Pe de altă parte, contractul de mandat, în lipsa unei durate stabilite de părți, încetează automat în termen de trei ani de la încheierea sa, conform art. 2015 din Codul civil.

## 5. ASEMĂNĂRI ȘI DEOSEBIRI ÎNTRE MANDAT ȘI GESTIUNEA DE AFACERI

Comparativ cu mandatul[234], gestiunea de afaceri nu presupune existența unei însărcinări prealabile, deoarece intervine atunci când o persoană acționează în interesul altei persoane fără a avea o autorizare expresă din partea acesteia. În schimb, mandatul este o convenție bilaterală, prin care mandatarul își asumă obligația de a efectua anumite acte juridice în numele și pe seama mandantului, în temeiul unui acord de voință preexistent.

În doctrina juridică[235], s-a susținut că gestiunea de afaceri intervine atunci când o persoană desfășoară, din proprie inițiativă și fără o însărcinare prealabilă, un act în interesul altei persoane.

Astfel, gestiunea de afaceri reprezintă o acțiune voluntară a celui care o exercită, fără ca acesta să fi stabilit în prealabil o înțelegere cu persoana în beneficiul căreia acționează. Drept urmare, ca efect al gestiunii de afaceri, se naște o obligație în sarcina geratului, respectiv a persoanei în folosul căreia s-a efectuat actul. Totuși, această obligație nu derivă dintr-un contract, ci dintr-un fapt juridic reglementat de lege, Codul civil din 1864 clasificând gestiunea de afaceri în categoria cvasi-contractelor.

În ceea ce privește contractul de mandat, chiar și după decesul mandantului, obligația mandatarului de a da socoteală pentru actele întreprinse rămâne și trebuie îndeplinită față de moștenitorii mandantului. Cu toate acestea, contractul de mandat încetează la decesul oricăreia dintre părți, moștenitorii sau reprezentanții legali ai defunctului având obligația de a informa de îndată cealaltă parte.

Spre deosebire de mandat, gestiunea de afaceri nu încetează automat prin decesul gerantului. Conform art. 1333 din Codul civil, moștenitorii acestuia

---

[234] Nicolae-Alexandru Popa, *Paralelă între gestiunea de afaceri și contractul de mandat, www.juridice.ro* , accesat la data de 23 februarie 2023.

[235] C. Hamangiu, I. Rosetti, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, Editura All Beck, București, 1998, p. 482.

trebuie să continue gestionarea afacerilor începute de defunct, în condiții similare celor în care acesta le-a administrat. Totuși, dacă moștenitorii nu aveau cunoștință despre activitatea desfășurată de gerant, gestiunea de afaceri încetează.

Mai mult, trebuie avut în vedere faptul că între gestiunea de afaceri și contractul de mandat poate exista o anumită confluență, însă aceasta se limitează exclusiv la posibilitatea unei persoane de a încheia acte juridice în numele sau în contul altei persoane. Așa cum s-a menționat anterior, ambele instituții pot funcționa fie cu, fie fără reprezentare.

Chiar și în acest context, în care pot apărea puncte comune între cele două concepte juridice, ele rămân distincte, având izvoare diferite de obligații. O diferență fundamentală constă în faptul că, în cadrul gestiunii de afaceri, gerantul nu doar că poate încheia acte juridice, dar poate și săvârși acte materiale în interesul geratului. În schimb, în cazul mandatului, mandatarul este limitat la încheierea exclusivă de acte juridice, doar în limitele împuternicirii primite din partea mandantului.

Un alt aspect esențial privește caracterul gratuit sau oneros al fiecărei instituții. Gestiunea de afaceri este, prin natura sa, gratuită, întrucât intervine din propria inițiativă a gerantului, fără ca acesta să aibă dreptul la o remunerație pentru acțiunea sa. În opoziție, mandatul poate fi fie gratuit, fie cu titlu oneros. Conform art. 2027 din Codul civil, mandantul este obligat să plătească mandatarului remunerația stabilită, chiar și în situația în care mandatul nu a putut fi executat din motive care nu îi sunt imputabile acestuia.

În ceea ce privește răspunderea, dacă intervenția gerantului a fost necesară, acesta răspunde pentru eventualele prejudicii cauzate geratului doar dacă se dovedește dolul sau culpa gravă („culpa lata”). Pe de altă parte, mandatarul este supus unui regim juridic mai strict, răspunzând indiferent de gradul culpei sale[236], în absența unor stipulații contrare în contract.

[236] Liviu Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile,* vol. III, Editura Universul Juridic, București, 2020, p. 38.

În cele din urmă, atunci când gestiunea de afaceri nu este ratificată de către gerat, acesta va rămâne obligat față de gerant doar în măsura în care se dovedește că intervenția a fost necesară sau utilă. În schimb, în cazul mandatului, mandantul este întotdeauna ținut de actele juridice încheiate de mandatar, însă doar în limitele împuternicirii acordate.

Analizând diferențele dintre gestiunea de afaceri și contractul de mandat, putem concluziona că, deși acestea sunt instituții juridice distincte, ele prezintă anumite asemănări, împrumutând elemente comune și având efecte juridice comparabile în anumite situații. Astfel, dacă gestiunea de afaceri este necesară sau utilă, ori dacă este ratificată de gerat, aceasta se apropie de un mandat, însă doar în ceea ce privește actele juridice încheiate de gerant în interesul geratului. Totuși, gestiunea de afaceri rămâne un fapt juridic licit și nu se transformă într-un contract în ceea ce privește actele materiale realizate de gerant.

Diferența fundamentală dintre cele două mecanisme juridice rezidă în faptul că, în cazul mandatului, contractul ia naștere exclusiv prin consimțământul mandantului. Pe de altă parte, în gestiunea de afaceri, lipsa unui acord prealabil din partea geratului face ca acest mecanism juridic să fie calificat drept un fapt juridic licit, un izvor autonom de obligații, reglementat prin norme legale clare și precise.

## 6. CONCLUZIILE SECȚIUNII

Cercetarea a avut ca principal obiectiv identificarea celor mai relevante aspecte ale reprezentării și fundamentului său juridic, cu un accent deosebit pe contractul de mandat. Analiza s-a concentrat asupra modului în care reprezentarea funcționează în practică și asupra impactului său în viața juridică și socială, fără a insista excesiv asupra aspectelor strict teoretice, deja bine documentate în doctrină.

În acest sens, nu ne-am propus o abordare pur conceptuală a instituției reprezentării, având în vedere că aceasta a fost deja modelată științific de

numeroși autori, atât din perspectiva dreptului român, cât și din perspectiva dreptului comparat. Obiectivul a fost, mai degrabă, acela de a evidenția formele de reprezentare întâlnite frecvent în realitatea juridică, ilustrându-le ori de câte ori a fost posibil prin exemple extrase din jurisprudență. Această abordare aplicată a permis o înțelegere mai clară a mecanismelor juridice care guvernează reprezentarea, evitând o expunere excesiv teoretică asupra principalelor accepțiuni ale instituției și asupra evoluției sale istorice.

În ceea ce privește contractul de mandat, acesta a fost analizat atât dintr-o perspectivă istorică, pentru a surprinde transformările sale de-a lungul timpului, cât și prin prisma reglementărilor actuale din Codul civil. Studiul a urmărit principalele etape ale desfășurării raportului juridic de mandat, de la momentul încheierii contractului, la producerea efectelor juridice și până la încetarea acestuia, în funcție de diversele sale modalități de manifestare.

Pentru o mai bună înțelegere a naturii juridice a mandatului, s-a considerat esențială realizarea unei analize comparative cu alte contracte specifice dreptului privat. Această paralelă a permis evidențierea trăsăturilor distinctive ale mandatului și a particularităților sale față de alte instituții juridice. O atenție deosebită a fost acordată gestiunii de afaceri, întrucât, din punctul nostru de vedere, aceasta prezintă cele mai multe asemănări cu contractul de mandat. Această comparație a fost necesară pentru a clarifica situațiile în care gestiunea de afaceri poate fi asimilată unui mandat și, totodată, pentru a evidenția diferențele fundamentale care le separă din punct de vedere juridic.

În concluzie, analiza întreprinsă în acest capitol a avut un caracter aplicativ, punând accent pe dimensiunea practică a reprezentării și a contractului de mandat. Abordarea a fost una critică și comparativă, fără a insista asupra unei evoluții istorice detaliate, ci concentrându-se pe aspectele esențiale care definesc această instituție în contextul juridic actual. Această metodă de cercetare a permis o mai bună înțelegere a reprezentării, nu doar ca noțiune teoretică, ci ca instrument juridic indispensabil în relațiile civile și comerciale.

# CAPITOLUL II

# CONSIDERAȚII TEORETICE ȘI PRACTICE PRIVIND REPREZENTAREA ÎN ACTIVITATEA NOTARIALĂ

## 1. ACTIVITATEA NOTARIALĂ

Instituția notariatului ocupă un loc extrem de important în România, notarul public reprezentând una dintre garanțiile respectării legislației naționale și a siguranței circuitului juridic civil. În profesia notarială, funcția juridică și cea socială se întrepătrund, atribuțiile notarilor publici acoperind practic toate etapele majore din viața persoanelor, de la momentul logodnei, continuând cu încheierea și desfacerea căsătoriei, partajarea bunurilor comune, achiziționarea imobilelor și desfășurarea activităților economice prin constituirea societăților comerciale, până la redactarea testamentelor și dezbaterea succesiunilor, ulterior decesului persoanei.

Instituția notarului public își are rădăcinile în perioade foarte îndepărtate ale istoriei, dezvoltându-se odată cu apariția necesității de a întocmi acte care să consemneze diverse operațiuni juridice[237]. Astfel, primele înscrisuri de tip notarial, precum testamentele, contractele de vânzare sau de închiriere, au fost descoperite cu mii de ani în urmă în Mesopotamia[238]. În perioada antică, existau deja funcționari cu atribuții similare celor notariale, cunoscuți în Grecia Antică sub denumiri precum agoranomos, hieromemmos sau epistates, care îndeplineau totodată și rolul de preoți în comunitățile respective[239]. În Roma

[237] J.F. Pillebout, *Droit professionnel notarial.* Ed. Litec, 7eme ed., 2006, p. 15.
[238] P. Nigel R. Brooke, *Brookes notary.*, Ed. Sweet&Maxwell, London, 2002, p. 12.
[239] V. Mănescu (coordonator) *Reglementări privind organizarea activității notarilor publici.* Ed. Notarom, București, 2005, p. 5.

antică, o categorie specială, formată din sclavi ai familiilor bogate, avea sarcina de a întocmi „note” privind convențiile încheiate, acestea servind ulterior ca dovadă în cazul nerespectării obligațiilor stabilite între părți. Cu timpul, aceste „note” au devenit standardizate, iar sclavii respectivi au fost numiți „notari”, adică persoane care luau notițe[240].

Instituția notariatului pe teritoriul românesc are o tradiție îndelungată, primele documente întocmite de notari fiind atestate în spațiul transilvănean încă din secolul al XII-lea, iar în Țara Românească începând cu secolul al XV-lea. Activitatea notarială a fost mereu strâns legată de autoritatea centrală care administra principatele, având rolul de a emite și autentifica diverse tipuri de acte oficiale.

Începând din secolul al XV-lea, odată cu preluarea justiției exclusiv[241] de către domnitor, autentificarea oricărui înscris se realizează prin intermediul cancelariilor domnești, administrate de logofeți. Ulterior, Legiuirea Caradja și Codul Callimachi au marcat o laicizare accentuată a activității notariale, contribuind decisiv la procesul de unificare legislativă, continuat prin adoptarea Regulamentelor Organice și finalizat sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza[242].

Prin adoptarea Decretului nr. 79 din 30 martie 1950 a fost instituit Notariatul de Stat, a cărui organizare a fost completată prin Decizia Ministrului Justiției nr. 1827/1950, care stabilea activitățile desfășurate în cadrul notariatelor de stat[243]. Ulterior, Decretul nr. 377/1960 privind organizarea și funcționarea Notariatului de Stat a clarificat competențele notarilor de stat, atribuțiile altor entități abilitate să îndeplinească acte notariale, regimul răspunderii disciplinare a notarilor, precum și procedurile aferente exercitării fiecărei atribuții specifice activității notariale[244].

---

[240] V. M. Ciobanu, *op. cit.*, p. 631.

[241] Sergiu Bodlev, *Instituția notariatului în spațiul de identitate românesc* www.juridice.ro 29 august 2024.

[242] Georgeta Filitti, *Din istoria notariatului*, Buletinul Notarilor Publici nr. 3/2001.

[243] Publicat în M. Of. nr. 22 din 20 octombrie 1960.

[244] Dan Top, N. Enache, *Istoria dreptului şi statului românesc,* Ediția a IV-a, Ed. Zven, Târgoviște, 2022.

Prin intrarea în vigoare a Legii nr. 36 din 12 mai 1995 privind notarii publici și activitatea notarială din România, s-a încheiat perioada notariatelor de stat și s-a revenit la modelul privat de notariat, specific sistemului „latin”[245].

## 2. PROTECȚIA DREPTURILOR PERSOANEI FIZICE ÎN ACTIVITATEA BIROULUI NOTARIAL

Legea nr. 140/2022, care reglementează anumite măsuri de protecție pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale[246], a fost adoptată și a intrat în vigoare având ca principal obiectiv armonizarea legislației naționale în domeniul protecției persoanelor vulnerabile cu dispozițiile Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CDPD). Această convenție a fost adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 13 decembrie 2006, semnată de România la 26 septembrie 2007 și ulterior ratificată prin Legea nr. 221/2010. Drept urmare, România a ales să respecte legislația internațională relevantă abia în anul 2022, deși convenția în cauză a fost ratificată în 2010. Se pare că legiuitorul român a găsit imposibilă implementarea regulilor consacrate de dreptul internațional privind protecția persoanelor fizice din Codul civil care a intrat în vigoare în 2011, întrucât un proiect al acestui din urmă act normativ a fost inițiat încă din 2004 și Legea Codului civil a fost adoptată și publicată în Monitorul Oficial al României în anul 2009. România a dorit cu siguranță să-și adapteze legislația în acest domeniu, iar acest lucru s-a întâmplat în 2022, odată cu adoptarea și intrarea în vigoare a Legii nr. 140. Acest act legislativ nu numai că aduce numeroase modificări în domeniul sus-menționat, ci afectează și multe alte domenii ale dreptului nostru, în special capacitatea persoanelor de a încheia acte juridice civile.

[245] Sergiu Bodlev, *art.cit.*
[246] Publicată în M. Of. nr.500 din 20 mai 2022.

Totodată, dispozițiile prezentei legi prezintă un interes deosebit pentru notarii publici, în primul rând pentru că instituirea uneia dintre noile măsuri de protecție a persoanei, și anume asistența la încheierea actelor juridice, revine acestora și, nu de puține ori, persoana ocrotită este interesată să încheie acte juridice autentice sau să participe la proceduri care intră în competența notarilor publici"[247].

Sunt prevăzute de lege mai multe măsuri de protecție a persoanei fizice (în special a persoanei fizice majore), stabilite treptat, în funcție de gradul de dizabilitate intelectuală[248] și psihosocială.

Prima măsură este asistență la încheierea actelor juridice[249] – singura măsură ce poate fi dispusă de notarul public, prevăzută de art. 1-6 din Legea nr. 140/2022, art. 12 lit. s1), art. 15 lit. f1), art. 1381. -1385 și Art. 164 din Legea nr. 36/1995 cu privire la a căror utilitate practică avem rezerve semnificative.

Având în vedere prevederile legale mai sus menționate, precizăm că notarul public poate dispune asistență pentru încheierea de acte juridice pentru o persoană majoră cu anumite dizabilități intelectuale sau psihosociale, întrucât această măsură nu afectează capacitatea persoanei de vârsta majoră pentru a-și exercita drepturile. Notarul public numește un asistent, un intermediar între persoana adultă, capabilă, protejată și terți, însă actele juridice se încheie personal de persoana protejată, care are capacitate deplină, și nu de asistent. Acesta din urmă nici măcar nu avizează actele juridice ale persoanei care primește asistență la încheierea actelor juridice.

În consecință, suntem îndreptățiți să afirmăm că puterile asistentului sunt inferioare celor ale unui mandatar. Prin urmare, nu reușim să identificăm utilitatea reglementării acestei măsuri de protecție. Nu credem că o persoană

---

[247] Ilioara Genoiu, *Notarial activity – a continuous challenge, Valahia University Law Study nr. 2 (42)/2023,* p. 8.

[248] Carmen Tamara Ungureanu, I. Al. Toader, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2022, p. 500 și urm.

[249] M. Moise, *Ocrotirea persoanei cu dizabilități prin instituirea asistentului prevăzut de Legea 140/2022, în "Notar de Bucureşti",* accesat la data de 12 decembrie 2022.

fizică majoră cu anumite dizabilități intelectuale sau psihosociale, dar care are discernământul necesar pentru a încheia acte juridice, inclusiv cele de dispoziție, are nevoie de o asemenea măsură de protecție, a cărei stabilire este costisitoare, implicând timp, intervenția notarului public și plata costurilor ocazionate în această procedură.

O astfel de persoană, la fel ca orice persoană cu capacitate deplină de exercițiu, are la dispoziție un alt instrument juridic pentru încheierea actelor sau efectuarea anumitor proceduri, și anume procura, act juridic unilateral cu o îndelungată existență, a cărui utilitate este unanim recunoscută și la care se recurge frecvent. De asemenea, dacă o persoană fizică are capacitatea de a încheia acte juridice, dar se află în imposibilitatea de a semna, aceasta poate beneficia de intervenția martorilor-asistenți, în condițiile prevăzute de lege.

Consilierea judiciară este o măsură de ocrotire, reglementată de art. 164-167 C. civ., care poate fi dispusă numai de instanța de tutelă atunci când deteriorarea facultăților mintale ale persoanei majore este parțială, iar aceasta are nevoie să fie consiliată în mod continuu în exercitarea drepturilor și libertăților sale. Măsura poate fi instituită numai dacă protecția adecvată a persoanei nu poate fi asigurată prin instituirea asistenței pentru încheierea actelor juridice.

Persoana fizică care a împlinit vârsta majoratului și care beneficiază de măsura consilierii judiciare are, în temeiul art. 41 alin.2 din Codul civil, o capacitate de exercițiu restrânsă, fiind asimilată, din acest punct de vedere, unui minor care a împlinit vârsta de 14 ani.

Tutela specială este o măsură de ocrotire reglementată de art. 164–177 C. civ., care poate fi dispusă numai de instanța de tutelă. Măsura poate fi instituită atunci când deteriorarea facultăților mintale ale persoanei este totală și, după caz, permanentă, iar aceasta are nevoie să fie reprezentată în mod continuu în exercitarea drepturilor și libertăților sale. Tutela specială poate fi dispusă numai dacă protecția adecvată a persoanei nu poate fi asigurată prin instituirea asistenței pentru încheierea actelor juridice sau a consilierii judiciare.

Conform prevederilor acestei legi, „Minorii care au capacitate restrânsă de exercitare a drepturilor pot beneficia, de asemenea, de o formă specială de tutelă. Cu toate acestea, în situația în care instanța de tutelă constată că protecția persoanei poate fi asigurată prin instituirea unei tutele sau prin aplicarea măsurii consilierii judiciare, aceasta poate dispune o astfel de măsură cu cel mult un an înainte ca minorul să împlinească vârsta de 18 ani, măsura producând efecte începând cu data majoratului".

În sfârșit, dorim doar să subliniem că persoanele care beneficiază de măsura tutelei speciale sunt lipsite de capacitate de exercițiu în temeiul art. 43 din Codul civil, fiind asimilate minorilor care nu au împlinit vârsta de 14 ani.

Actele juridice civile de dispoziție (categorie rezultată din luarea în considerare a criteriului importanței lor, alături de actele de administrare și actele de conservare[250]) sunt acele acte care au ca efect înlăturarea unui bun sau a unui drept din patrimoniul sau împovărându-l cu o sarcină reală.

Exempli gratia: contracte de vânzare, donație, schimb, întreținere, rentă viageră, împrumut de consum, acte prin care un bun este grevat real (cum ar fi crearea unui drept de uzufruct, folosință, locuire, servitute sau superficie sau o ipotecă sau gaj), renunțarea la un drept, inclusiv renunțarea la moștenire, remiterea datoriilor etc.

Actele juridice ale persoanelor lipsite de capacitate de exercițiu — minorii care nu au împlinit vârsta de 14 ani și persoanele majore care beneficiază de tutela specială — se încheie, în numele acestora, de reprezentanții lor legali, în condițiile prevăzute de lege, potrivit art. 43 alin. (1) și (2) din Codul civil. Prin excepție, în temeiul art. 43 alin. (3) din Codul civil, persoanele lipsite de capacitate de exercițiu pot încheia singure acte de conservare, precum și acte de dispoziție de mică valoare, cu caracter curent și care se execută la momentul încheierii lor.

[250] M. Nicolae, *Drept civil. Teoria generală, vol. II. Teoria drepturilor subiective civile*, Ed. Solomon, București,2018, p. 325-327.

Actele pe care persoana lipsită de capacitate de exercițiu le poate încheia singură pot fi încheiate și de reprezentantul său legal, cu excepția cazului în care legea prevede altfel sau natura actului nu permite reprezentarea, potrivit art. 43 alin. (4) din Codul civil. [251]

Pentru încheierea unui act de dispoziție de către persoana lipsită de capacitate de exercițiu, atunci când între aceasta și reprezentantul său legal există un conflict de interese, trebuie desemnat un curator special. În plus, actul este supus autorizării instanței de tutelă în cazurile prevăzute de lege.

Având în vedere prevederile legale în vigoare, respectiv art. 150 alin. 3 Cod civil și art. 229 alin. 32 din Legea nr. 71/2011 de punere în aplicare a Codului civil, acesta din urmă fiind suspectat de neconstituționalitate, numirea tutorelui special poate fi făcută de notarul public, atunci când acesta este sesizat cu dezbaterea moștenirii și constată necesitatea desemnării unui tutore, care va fi validat de autoritatea tutelară, sau va fi numit direct de autoritatea tutelară, dacă cel interesat nu depune cererea în prealabil, la un notar public. În ceea ce ne privește, considerăm că persoana interesată poate solicita desemnarea unui tutore special și a instanței de tutelă concomitent cu solicitarea autorizației pentru încheierea actelor de dispoziție.

Mai mult, practica instanțelor din județul Dâmbovița ne întărește punctul de vedere, deoarece, de la intrarea în vigoare a Legii nr. 140/2022, ne-am confruntat cu o singură cauză în care instanța de tutelă a respins cererea privind numirea unui tutore, îndreptând persoanele interesate către autoritatea tutelară și admițând pretențiile privind autorizarea de a încheia acte de dispoziție. Cert este că numai instanța de tutelă are competența de a autoriza încheierea actelor de dispoziție.

Ar trebui făcută o discuție separată în legătură cu încheierea actului de lichidare a regimului matrimonial, act foarte des întâlnit în contextul procedurilor de moștenire notarială în care defunctul, care a decedat după 1

[251] Ilioara Genoiu, *op. cit.,* p. 11.

octombrie 2011, era căsătorit și cel puțin unul dintre moștenitorii săi este o persoană lipsită de capacitate de exercițiu.

Pare a fi destul de dificil de calificat acest act juridic, având în vedere criteriul importanței sale, adică de a aprecia dacă actul de lichidare a regimului matrimonial este un act de dispoziție sau doar un act de administrare. Indiferent de calificarea acordată acestui act, persoana lipsită de capacitate de exercițiu nu îl poate încheia singură, ci doar reprezentată. Totuși, dacă acest act ar fi calificat drept act de administrare, nu ar mai fi necesară autorizarea instanței de tutelă. Practica notarială și judiciară actuală este aceea că autentificarea actului de lichidare, care are unele dintre caracteristicile unui act de înlăturare, trebuie să fie precedată de autorizarea instanței de tutelă.

Din perspectiva persoanei lipsite de capacitate juridică, este necesară o analiză asupra naturii contractului de donație, având în vedere dispozițiile legale aplicabile. În acest sens, trebuie corelate atât norme de drept cu caracter general, precum cele prevăzute la art. 43 alin. (2) și art. 144 alin. (1)–(2) din Codul civil, cât și dispoziția cu caracter special din art. 1013 alin. (3) din același act normativ.

Astfel, potrivit art. 43 alin. (2) din Codul civil, „Actele juridice ale persoanelor lipsite de capacitate juridică se încheie în numele acestora de către reprezentanții lor legali, în condițiile stabilite de lege". Totodată, conform art. 144 din Codul civil, „Tutorelui îi este interzis să facă donații sau să garanteze obligațiile altcuiva în numele minorului, cu excepția cadourilor obișnuite, potrivite situației materiale a acestuia. De asemenea, tutorele nu poate, fără avizul consiliului de familie și autorizarea instanței de tutelă, să înstrăineze, să efectueze partajul, să ipotecheze sau să greveze bunurile minorului cu alte sarcini reale, să renunțe la drepturile de proprietate ale minorului ori să încheie alte acte juridice care depășesc limitele dreptului său de administrare".

Cu toate acestea, în ceea ce privește donația, art. 1013 alin. (3) din Codul civil stabilește că „Donația realizată în favoarea unei persoane lipsite de capacitate de exercițiu trebuie acceptată de reprezentantul său legal". Astfel,

chiar dacă o persoană lipsită de capacitate de exercițiu nu poate încheia personal acte juridice, legislația permite ca donația făcută acesteia să producă efecte juridice prin acceptarea expresă realizată de reprezentantul său legal.

Având în vedere toate aceste texte legale și regula de interpretare logică *specialia generalibus derogant*, considerăm că donația făcută unei persoane lipsite de capacitate de exercițiu este acceptată de reprezentantul său legal, fără autorizarea instanței de tutelă.

În ceea ce privește posibilitatea unei persoane lipsite de capacitate de exercițiu de a întocmi un testament, considerăm că aceasta ar putea include în testamentul său numai prevederi precum recunoașterea unui copil sau dispoziții referitoare la propria înmormântare sau corpul său după moartea sa.

Actele persoanei fizice cu capacitate de exercițiu restrânsă (adică minori cu vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani și adulți care beneficiază de consiliere juridică) se încheie personal de către aceasta, dar cu acordul prealabil al tutorelui său legal (părinte, tutore, curator) și, în cazurile prevăzute de lege (cum ar fi actele de dispoziție), și cu autorizarea instanței de tutelă. Prin urmare, persoana cu capacitate restrânsă este asistată doar de tutorele său legal la încheierea actelor juridice, spre deosebire de persoana fără capacitate, care este reprezentată în acte civile. Asistența tutorelui legal al persoanei la încheierea actelor juridice civile presupune acordarea unei autorizații pentru încheierea unui act juridic, care trebuie să fie individuală (acordată pentru fiecare act juridic individual) și anterioară sau cel mult concomitentă (nu ulterior) cu încheierii actului.

O persoană fizică având capacitate de exercițiu restrânsă poate încheia anumite acte juridice în mod individual, fără a necesita acordul prealabil al tutorelui legal. Potrivit dispozițiilor art. 41 alin. (1) lit. a) din Codul civil, astfel de acte includ: actele de conservare, actele de dispoziție de mică valoare, cu caracter curent și care se execută imediat la momentul încheierii, precum și actele de administrare care nu sunt de natură să îi cauzeze prejudicii.

De asemenea, persoana cu capacitate de exercițiu restrânsă poate accepta o moștenire sau donații care nu sunt afectate de sarcini ori alte obligații, fără a fi necesară intervenția tutorelui. Aceste dispoziții conferă persoanelor aflate în această situație o anumită autonomie juridică, permițându-le să desfășoare acte de gestiune a intereselor lor, în măsura în care acestea nu implică riscuri patrimoniale semnificative.

Prin urmare, o persoană cu capacitate de exercițiu restrânsă are nevoie de acordul prealabil al tutorelui legal pentru a încheia acte de administrare care ar putea să îi cauzeze prejudicii. În plus, pentru efectuarea actelor de dispoziție, inclusiv a celor care implică renunțarea la drepturi, precum renunțarea la moștenire sau lichidarea regimului matrimonial, este necesară și autorizarea instanței de tutelă. Aceste restricții sunt menite să protejeze interesele patrimoniale ale persoanei cu capacitate de exercițiu restrânsă, asigurând că deciziile cu implicații semnificative sunt luate cu o supraveghere adecvată.

Pentru ca o persoană cu capacitate restrânsă care, interesele sale sunt contrare cu cele ale tutorele său legal să încheie un act de transmitere a drepturilor sau un act de constatare a drepturilor, trebuie desemnat un tutore special în condițiile menționate la punctul anterior și instanța de tutelă trebuie să autorizeze actul de dispunere.

Dimpotrivă, dacă persoana cu capacitate restrânsă nu se află în conflict de interese cu tutorele său legal, instanța de tutelă trebuie doar să autorizeze actul de dispoziție. În consecință, actul juridic civil se încheie de persoana cu capacitate restrânsă, asistată de tutore legal (deci, atât persoana protejată, cât și tutorele vor semna actul în cauză).

# 3. NECESITATEA ȘI UTILITATEA SERVICIILOR BIROULUI NOTARIAL

Obligația notarului public de a calcula, reține și vira impozitul aferent transferului dreptului de proprietate prin acte încheiate între persoane în viață este reglementată de prevederile Codului fiscal[252]. Potrivit articolului 111 alineatul (1), în forma sa aplicabilă de la 1 ianuarie 2023, transferul dreptului de proprietate și al dezmembrămintelor acestuia, realizat prin acte juridice între persoane vii, asupra imobilelor și terenurilor aferente, precum și asupra terenurilor fără construcții, este supus impozitării.

Contribuabilii au obligația de a achita un impozit calculat în funcție de valoarea tranzacției. Pentru clădirile și terenurile aferente acestora, precum și pentru terenurile fără construcții deținute pe o perioadă de până la trei ani inclusiv, se aplică o cotă de trei la sută. În situația în care imobilele respective sunt deținute pentru o perioadă mai mare de trei ani, cota de impozitare este de unu la sută.

În mod firesc, aplicarea acestei legi necesită existența unor reguli metodologice de implementare, care nu vor fi îndeplinite până la data de 29.12.2023. În tot acest timp, de aproximativ un an, notarii publici au calculat și încasat această taxă la încheierea actului notarial și apoi l-au virat la bugetul de stat, având în vedere vechile reguli metodologice, care s-au dovedit a fi cu adevărat salvatoare. Mai mult, noile reguli metodologice preiau regulile de calcul a impozitului în cauză din cele vechi. Cele noi au meritul de a defini impozitul pe venit, de a identifica contribuabilul pentru fiecare raport juridic și de a determina momentul în raport cu care se calculează data dobândirii dreptului de transmis.

De precizat că plata acestui impozit nu exclude obligația vânzătorului de a plăti impozitul de 80% datorat în cazul vânzării de terenuri agricole situate

[252] Legea nr. 227/2005, publicat în M. Of. nr.688 din 10 septembrie 2005.

în mediul rural, înainte de împlinirea a 8 ani de la cumpărare, prevăzut de Legea. nr 17/2014[253].

Ca urmare, notarul public nu este obligat doar să asigure valabilitatea actului autentificat, ci și să calculeze, să rețină și să reverse impozitele datorate de contribuabil către Stat[254].

Notarul public are obligația de a face înscrieri/verificări în registrele ținute la nivelul Uniunii și biroului notarial, fapt pentru care Uniunea Națională a Notarilor Publici din România s-a preocupat în permanență de asigurarea unei practici notariale unificate și convergente și de a oferi notarilor publici instrumente de lucru utile adaptate noilor cerințe legale și realităților sociale.

La nivelul Uniunii se țin două categorii de registre și evidențe, în format electronic sau hârtie, toate fiind de interes pentru activitatea notarială, unele în care evidențele privesc notarii publici, dar sunt ținute de Uniune, iar altele, administrate de C.N.A.R.N.N. – INFONOT și în care evidența / verificările se fac de către notarii publici.

Din această din urma categorie pot fi menționate mai multe registre pe care le voi prezenta în cele ce urmează.

Registrul Național Notarial al Liberalităților (R.N.N.E.L) care are ca scop ținerea evidenței liberalităților (în sensul larg al acestei noțiuni), și anume testamente și codicile, declarații de revocare de testamente și codicile, retrageri de revocare de testamente și codicile, testamente, dispozițiile stabilite cu privire la sumele și valorile depuse la instituțiile de credit și revocările acestora, acordurile de donație, acceptarea donațiilor, revocarea donațiilor și declarațiile de înlăturare a efectelor de nedemnitate.

Registrul Național Notarial al Opțiunilor succesorale (R.N.N.O.S) care are ca scop ținerea evidenței de declarații de acceptare și renunțare la moștenire, declarații de neacceptare a moștenirii făcute după expirarea

[253] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 178 din 12 martie 2014**,** cu modificările ulterioare.
[254] Ilioara Genoiu, *op. cit.,* p. 12.

termenului opțiunii de succesiune, declarații de neacceptare a moștenirii, revocarea renunțării la moștenire, declarațiile de acceptare sau de renunțare la sarcina de executor.

Registrul Național Notarial al Împuternicirilor și Revocărilor de Procuri (R.N.N.E.P.R) care ține evidenta împuternicirilor, a contractelor de împuterniciri și a revocărilor acestora, a contractelor de gestiune și a revocărilor acestora, în măsura în care toate aceste acte au fost autentificate de notari publici din. România sau de către misiunile diplomatice ale României în străinătate.

Registrul Național Notarial al Regimurilor Matrimoniale (R.N.N.R.M) destinat să țină evidența regimurilor matrimoniale adoptate de soți și a convențiilor matrimoniale.

Registrul Național Notarial al Creditorilor Persoanelor Fizice și al obiecțiilor la executarea secției moșteniri (R.N.N.E.C) creat și administrat în scopul asigurării, din motive de opozabilitate față de terți, a ținerii evidenței creanțelor creditorilor cu privire la a pretențiilor pe care le au împotriva unei persoane fizice.

Registrul Național Notarial al Cererilor de Divorț (R.N.N.E.C.D) creat pentru a ține evidența cererilor de divorț adresate notarilor publici, pentru evitarea dublei înregistrări, precum și evidența soluțiilor emise de notarii publici în procedurile de divorț.

Registrul Național de Publicitate a Bunurilor Afectate Exercițiului Individual al Profesiei (R.N.P.M.P) în care sunt înscrise actele de constituire a bunurilor, care pot fi încheiate în condițiile art. 33 din Codul civil.

Registrul Național al Măsurilor de Ocrotire (R.N.E.M.S.O) un registru definitiv înființat ca urmare a intrării în vigoare a Legii nr. 140/2022, în care se consemnează măsurile de protecție dispuse de notarul public sau instanța de tutelă față de persoana fizică.

Responsabilitatea pentru înregistrarea și interogarea corectă a acestor registre revine notarului public și personalului biroului notarial al acestuia.

Pe lângă aceste registre ținute în format electronic, notarul public este obligat să țină, la nivelul biroului său, pe hârtie, și să completeze o serie de registre, precum, registrul general notarial, opisul general al registrului notarial, registrul succesiunilor, opisul registrului succesiunilor, registrul termenelor succesorale, registrul consultărilor notariale, registrul depozitelor, registrul protestelor, registrul corespondenței, registrul traducerilor, registrul divorțurilor, opisul registrului divorțurilor.

Prin urmare, la autentificarea actelor, notarul public este obligat să le înscrie în registrele ținute la nivel de Uniune precum și în registrele proprii. În mod similar, la autentificarea unor documente sau la efectuarea unor proceduri care intră în competența sa, notarul public este obligat să consulte anumite registre.

O altă responsabilitate a notarului public este să obțină, anterior autentificării actelor de transmitere a dreptului de proprietate asupra bunurilor imobile, un extras din cartea funciară pentru autentificare și să înscrie aceste acte în cartea funciară a imobilului în cauză. Notarul public nu trebuie să neglijeze nici Registrul achizițiilor de locuințe cu cota redusă de TVA de 5%, de la 1 ianuarie 2023, ținut electronic la nivelul ANAF și reglementat de art. 291 alin. 35 din Codul fiscal.

În efortul continuu de digitalizare a activității notariale, UNNPR a creat software-ul de management al activității notariale iNot și a întocmit un proiect de lege privind activitatea notarială electronică, toate cu scopul clar de standardizare și modernizare a activității notariale, care de altfel este deosebit de complexă.

Notarul public are responsabilitatea pentru aplicarea legislației în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, precum și în domeniul asigurării obligatorii a locuințelor.

Legea nr. 129/2019 privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte

normative[255] stabilește o serie de obligații pentru notarul public. Având calitatea de entitate raportoare în sensul art.5 din prezenta lege, notarul public are obligația de a raporta tranzacțiile pe care le consideră suspecte, precum și de a aplica măsuri standard și simplificate de identificare a clientului pentru toate operațiunile sau tranzacțiile ce implică sume de bani ori transferuri de proprietate. De asemenea, este necesară adoptarea unor măsuri suplimentare de cunoaștere a clientului în situațiile care, prin natura lor, pot prezenta un risc ridicat de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului.

În consecință, notarul public este obligat să solicite clientului să completeze fișa Cunoaște-ți clientul și să evalueze riscurile afacerii în legătură cu expunerea la spălarea banilor și finanțarea terorismului, ținând cont de factorii de risc, inclusiv cei care țin de clienți, țări sau zone geografice, produse, servicii, tranzacții sau canale de distribuție. Totodată, notarul public pune la dispoziție în acest scop cecurile pe site-ul ONPCSB, păstrând și arhivând toate probele administrate.

O altă obligație recent introdusă în sarcina notarului public este prevăzută de Regulamentul Autorității de Supraveghere Financiară nr. 38/2023 privind asigurarea obligatorie a locuințelor împotriva cutremurelor, alunecărilor de teren și inundațiilor. Astfel, conform art. 15 din acest regulament, „(...) proprietarul locuinței este obligat să prezinte un contract PAD valabil la momentul înscrierii în cartea funciară, ori de câte ori dreptul de proprietate asupra imobilului se modifică prin transfer voluntar sau prin moștenire."

Ca urmare, notarul public este obligat să solicite un contract PAD valabil pe numele proprietarului locuinței la momentul autentificării unui act de transmitere a dreptului de proprietate sau la momentul dezbaterii moștenirii. Nerespectarea acestei obligații va avea ca rezultat[256] respingerea înscrierii actului în cartea funciară.

---

[255] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr 589 din 18 iulie 2019.
[256] Ilioara Genoiu, *op. cit.,* p. 14.

Nu vom discuta aici, deși există un mare interes în acest sens, aspecte precum legitimitatea Autorității de Supraveghere Financiară de a modifica o lege printr-o normă proprie, adică cine este parte la contractul PAD, în eventualitatea a transmiterii dreptului de proprietate asupra locuinței prin moștenire. Nu facem deci decât să subliniem multiplele sarcini și responsabilități care îl privesc pe notarul public în exercitarea activității sale.

# 4. DIGITALIZAREA ACTIVITĂȚII NOTARIALE

## 4.1. PROCEDURILE NOTARIALE INSTRUMENTATE „ÎN PERSOANĂ" ȘI „PE HÂRTIE"

Procedurile notariale se desfășoră predominant prin prezență fizică și pe suport de hârtie, iar mijloacele digitale și echipamentele informatice sunt utilizate în principal pentru gestionarea proceselor și procedurilor interne (cum ar fi înregistrarea procurilor, declarațiilor de opțiune succesorală, convențiilor matrimoniale și a succesiunilor în registre electronice), precum și pentru comunicarea cu bazele de date publice (Direcția de Evidență a Persoanei și Administrarea Bazelor de Date, Agenția Națională de Cadastru și Publicitate Imobiliară, Agenția Națională de Administrare Fiscală, Depozitarul Central sau diverse Direcții de Impozite și Taxe Locale), însă nu și în relația directă dintre notar și client.

Astfel, notarul public preia documentele în format fizic de la client, iar ulterior redactează și transmite electronic aceste acte, semnate digital, în vederea înscrierii lor în registrele notariale electronice și în registrele publice, precum și pentru arhivarea acestora în evidențele proprii.

Legea nr. 589/2004 privind regimul juridic al activității electronice notariale reglementează desfășurarea activităților notariale în mediul electronic[257], stabilește în articolul 5 că anumite acte notariale pot fi realizate

[257] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1227 din 20 decembrie 2004.

în format electronic. Printre acestea se numără legalizarea copiilor electronice ale documentelor originale, aplicarea datei certe prin marcare temporală și atestarea locului unde acestea au fost încheiate, precum și primirea și păstrarea în arhiva electronică a documentelor care îndeplinesc condițiile legale. De asemenea, pot fi efectuate legalizări de traduceri în format electronic, eliberarea de duplicate și alte operațiuni prevăzute de lege. Deși în practică nu sunt frecvent întâlnite acte notariale încheiate în formă electronică[258], cadrul legal permite această posibilitate.

Actele notariale întocmite în formă electronică beneficiază de același regim juridic ca și cele realizate în conformitate cu prevederile Legii nr. 36/1995. Acestea pot fi instrumentate de notarii publici doar după obținerea unei autorizații emise de autoritatea competentă în domeniu, responsabilă cu reglementarea și supravegherea activității notariale electronice.

Articolul 265 din Codul de procedură civilă adoptă o perspectivă extinsă asupra conceptului de înscris, definindu-l ca orice scriere sau altă consemnare care conține informații referitoare la un act sau fapt juridic, indiferent de suportul material sau de modalitatea de conservare și stocare. Astfel, înscrisul nu constituie actul juridic propriu-zis, ci reprezintă doar o reflectare a acestuia[259], materializând intenția părților și transpunând-o într-o formă obiectivă.

În ceea ce privește înscrisurile electronice, Codul de procedură civilă evită să ofere detalii extinse[260], limitându-se să precizeze[261] că acestea sunt reglementate prin lege specială (Legea nr. 214/2022), care definește înscrisul în formă electronică drept „conținutul creat și utilizat în format electronic, asimilat documentului electronic” (art. 2 alin. (1) lit. a) din Legea nr.

[258] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1227 din 20 decembrie 2004.
[259] Al. Bleoancă, *Contractul în formă electronică*, Ed. Hamangiu, București, 2010, p. 120-140.
[260] M. Tudorache, *Contractul încheiat prin mijloace electronice în reglementarea din Noul Cod civil*, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 134-136.
[261] M. Fodor, *Probele în procesul civil. Legislație, doctrină și jurisprudență*, Ed. Universul Juridic, București, 2021, p. 598.

214/2022). Astfel, noua lege aduce clarificări importante inclusiv pentru juriști, precizând expres natura și caracteristicile acestui tip de document[262].

Astfel, este făcută legătura cu definiția documentului electronic, explicându-ni-se că înscrisul în format electronic este o formă de document electronic[263].

Prin Decizia nr. 7/2018, Înalta Curte de Casație și Justiție a stabilit că regimul probator al înscrisurilor poate fi determinat pe baza dispozițiilor Codului de procedură civilă, pornind de la definiția înscrisului prevăzută la art. 265 și corelând-o cu prevederile art. 266 și 267, care reglementează proba în cazul a două categorii distincte de înscrisuri: înscrisurile pe suport informatic și înscrisurile în formă electronică.

Această distincție este esențială, deoarece doar înscrisurile în formă electronică intră sub incidența dispozițiilor Legii nr. 455/2001 privind semnătura electronică. Principala diferență dintre cele două tipuri de înscrisuri constă în faptul că înscrisul în formă electronică este asociat unei semnături electronice, conferindu-i astfel forța probantă specifică actelor autentificate prin mijloace electronice. În schimb, înscrisul pe suport informatic nu beneficiază de o semnătură electronică, ceea ce îi determină un regim juridic diferit în ceea ce privește valoarea probatorie. Suportul informatic nu necesită în mod automat asocierea unei semnături (electronice). Orice colecție de date poate fi transferată din mediul fizic pe un suport informatic, fie direct, fie prin aplicarea unei prelucrări digitale.

De exemplu, un document redactat inițial pe hârtie poate fi transformat într-un fișier electronic prin scanare. Un document electronic, în sens propriu, este un conținut creat și destinat a fi utilizat exclusiv în mediul digital. Este esențial să fie accesat într-un mediu electronic, deoarece tipărirea sa pe hârtie îi alterează natura originară. Odată extras din contextul electronic în care a fost

[262] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.647 din 8 iulie 2024.
[263] Radu Rizoiu, *Ați fost scanat! Despre formă și format(are) în materie de documente electronice,* www.juridice.ro, accesat 16 iulie 2024.

generat, documentul respectiv nu mai poate fi calificat drept document electronic. Această schimbare a suportului conduce practic la pierderea caracterului său inițial[264].

Pentru ca un document să facă parte dintr-o arhivă electronică[265], acesta trebuie obligatoriu să fie însoțit de o semnătură electronică și să îndeplinească astfel condițiile unui înscris în formă electronică. Totuși, conținutul unui asemenea document poate avea ca sursă un înscris tradițional care a fost convertit ulterior în format digital.

Întrucât semnătura electronică este aplicată documentului chiar de către titularul dreptului de a dispune asupra acestuia, înscrisul stocat pe suport informatic dobândește astfel calitatea de document electronic. Prin urmare, natura juridică a documentului se modifică[266] odată cu atașarea semnăturii electronice, transformându-l într-un înscris în formă electronică.

Toate aceste considerații sunt aplicabile, cel puțin teoretic, procurii de reprezentare necesară deseori în activitatea notarială.

Înscrisurile în formă electronică, astfel cum sunt prevăzute în art. 267 din Codul de procedură civilă, corespund noțiunii de documente electronice, potrivit definiției oferite de Regulamentul (UE) nr. 910/2014.

Conform art. 25 alin. (2) din Regulamentul (UE) nr. 910/2014, un document semnat cu semnătură electronică calificată are statutul juridic echivalent unui înscris sub semnătură privată, atât timp cât această semnătură electronică calificată este echivalată legal cu semnătura olografă. Astfel, documentele semnate electronic calificat au aceeași valoare juridică precum înscrisurile semnate olograf.

---

[264] Radu Rizoiu, *Ați fost scanat! Despre formă și format(are) în materie de documente electronice,* www.juridice.ro, accesat 16 iulie 2024.

[265] Prin arhivă electronică se înțelege ansamblul documentelor electronice create, primite și păstrate de o organizație în exercitarea activității sale.

[266] Radu Rizoiu, *art.cit*

Înscrisul electronic emis de către o autoritate publică și semnat cu semnătură electronică calificată este considerat, din punct de vedere juridic, echivalentul unui înscris autentic, având aceeași forță probantă.

Atunci când legea impune forma scrisă ca cerință obligatorie pentru validitatea unui act, documentul electronic semnat cu semnătură electronică calificată sau cu semnătură electronică avansată, având aceleași efecte juridice ca semnătura olografă, îndeplinește această condiție.

## 4.2. CUM VA FI DIGITALIZATĂ ACTIVITATEA NOTARIALĂ

Platforma electronică Top se află sub administrarea Uniunii Naționale a Notarilor Publici din România și are ca obiective gestionarea[267] și arhivarea actelor notariale, precum și a documentelor care au stat la baza întocmirii lor, garantând în același timp securitatea, confidențialitatea, trasabilitatea și protecția datelor gestionate.

Serviciile și soluțiile informatice necesare pentru dezvoltarea platformei vor putea fi furnizate de către operatori privați, însă regulile de desfășurare ale acestei activități vor fi stabilite prin norme emise de Uniunea Națională a Notarilor Publici din România. În plus, Autoritatea pentru Digitalizarea României (ADR) va emite un aviz privind îndeplirea cerințelor tehnice de securitate, confidențialitate, trasabilitate și integritate ale sistemului informatic utilizat.

Platforma Top-not va avea rol și de suport tehnic destinat schimbului de informații și date între notarii publici și autoritățile publice, facilitând astfel comunicarea electronică și transferul securizat de date între aceștia.

Uniunea Națională a Notarilor Publici din România, împreună cu administratorii serviciilor oferite prin platforma Top-not și responsabilii cu securitatea cibernetică a acesteia, au obligația de a asigura monitorizarea și

[267] Adrian Vasilache, *Statul vrea să digitalizeze relația notar-client: Toate actele și procedurile electronice se vor face printr-o singură platformă IT,* www.HotNews.ro, accesat la data de 19 septembrie 2024.

înregistrarea tuturor operațiunilor desfășurate și datelor gestionate în platformă, în scopul asigurării transparenței, securității și trasabilității datelor utilizate. Aceste măsuri urmăresc garantarea unei utilizări transparente și auditabile a informațiilor gestionate prin intermediul platformei.

Înregistrarea evenimentelor și a accesului la date se păstrează pe o perioadă egală cu durata legală obligatorie stabilită pentru conservarea documentelor, în conformitate cu prevederile nomenclatorului arhivistic notarial.

Orice intenție de modificare a funcționalităților platformei Top-not care ar putea influența activitatea electronică notarială, orice dezvoltare sau schimbare a datelor și procedurilor operaționale care ar putea afecta buna funcționare sau securitatea acestei platforme, precum și orice incident de securitate cibernetică trebuie notificate Autorității competente. Platforma sau anumite componente ale acesteia vor fi supuse în mod obligatoriu unor audituri, având atât scopul evaluării funcționalității cât și al asigurării securității. Aceste audituri vizează în mod specific aspecte privind securitatea, confidențialitatea, integritatea, trasabilitatea și calitatea operațională și vor fi realizate periodic, în conformitate cu cerințele interne și externe stabilite în acest sens. Costurile auditului sunt suportate din bugetul Uniunii Naționale a Notarilor Publici din România.

Referitor la actele și procedurile notariale, notarii publici au posibilitatea să le îndeplinească atât pe suport hârtie, cât și electronic. Totuși, notarii care aleg să realizeze acte și proceduri în formă electronică au obligația de a solicita în prealabil accesul la platforma Top-not și la aplicația informatică unică privind registrele biroului notarial, precum și autorizarea pentru efectuarea acestora în mediul electronic.

Pentru notarii publici care aleg să îndeplinească acte și proceduri notariale în format electronic, Uniunea va realiza mențiunile necesare în Registrul Național de Evidență a Notarilor Publici și va publica pe site-ul propriu lista actualizată a notarilor care oferă astfel de servicii electronice.

## 4.3. CE ACTE ELECTRONICE VOR PUTEA FI ÎNTOCMITE DE NOTARI FĂRĂ PREZENȚA FIZICĂ A PĂRȚILOR

Această nouă reglementare apare ca răspuns[268] la deficiențele identificate în Legea nr. 589/2004, privind activitatea electronică notarială, remediind lacunele acesteia și adaptând astfel cadrul legal existent la cerințele actuale.

În esență, activitatea notarială electronică presupune îndeplinirea actelor și procedurilor notariale în format electronic, acestea putând fi realizate doar cu prezența părților în fața notarului public, utilizând semnătura electronică calificată.

Cu toate acestea, notarii publici vor putea realiza electronic, fără prezența fizică a părților, numai anumite acte și proceduri notariale, cum ar fi: consultanța juridică notarială acordată în formă electronică, primirea și arhivarea electronică a documentelor în arhiva notarială digitală, conferirea datei certe înscrisurilor electronice, legalizarea semnăturii electronice a interpretului și a traducătorului autorizat pe documentele traduse în format electronic, transmiterea și stocarea electronică a documentelor în arhiva electronică notarială, precum și comunicarea documentelor către Oficiile de Cadastru și Publicitate Imobiliară în vederea înscrierii în cartea funciară.

De asemenea, este reglementată posibilitatea eliberării documentelor notariale într-o formă diferită față de cea inițială, instituindu-se astfel noțiunea de emitere a duplicatelor și copiilor în alt format decât cel original.

Totodată, se reglementează conceptul de duplicat electronic („e-duplicat”), care permite notarului să emită versiuni electronice ale documentelor notariale inițial întocmite pe suport hârtie. De asemenea, în privința copiilor legalizate, notarul public poate elibera copii în formă electronică ale documentelor originale pe suport hârtie și invers, facilitând astfel integrarea eficientă a instrumentelor digitale în activitatea notarială.

---

[268] Simona Voiculescu, *Proiect: Ce propune Ministerul Justiției în privința digitalizării notariatului în România, www.avocatnet.ro ,* accesat la data de 20 septembrie 2024.

Optimizarea activității notariale se realizează inclusiv prin introducerea „evidenței electronice a activității notariale”, care presupune gestionarea electronică a procedurilor notariale. Totodată, sunt prevăzute și sancțiuni disciplinare specifice în cazul încălcării obligațiilor ce derivă din utilizarea mijloacelor electronice în activitatea notarială.

Este important de precizat că notarii publici pot alege să își desfășoare activitatea atât în formă clasică (pe suport hârtie), cât și în format electronic, neexistând o obligație de a adopta exclusiv instrumentele digitale.

## 5. CONCLUZIILE SECȚIUNII

Analiza aspectelor referitoare la activitatea notarială evidențiază rolul esențial pe care această profesie îl joacă în asigurarea securității juridice și în prevenirea litigiilor. Prin intermediul procedurilor notariale, persoanele fizice și juridice beneficiază de posibilitatea de a obține constatarea raporturilor juridice civile sau comerciale nelitigioase, de a exercita drepturi și de a-și proteja interesele în conformitate cu dispozițiile legale. Acest principiu este consacrat de Legea nr. 36/1995, care reglementează statutul și atribuțiile notarului public, consolidându-i rolul de garant al legalității și al stabilității circuitului civil.

Importanța activității notariale derivă nu doar din funcția sa de autentificare a actelor juridice, ci și din contribuția la desfășurarea procedurilor de drept preventiv, prin care se evită conflictele și se clarifică obligațiile și drepturile părților. Printre cele mai relevante aspecte ale dreptului notarial se numără reglementarea detaliată a întocmirii actelor juridice, care asigură transparență, siguranță și eficiență în raporturile juridice.

Un subiect de actualitate în acest domeniu îl constituie digitalizarea activității notariale, un proces care deja influențează modul în care notarul public își exercită atribuțiile. În prezent, notarul utilizează mijloace electronice

pentru verificarea informațiilor din Cartea Funciară, facilitând astfel accesul la date esențiale privind existența unor sarcini sau interdicții ce pot afecta înstrăinarea imobilelor. Pe lângă funcția de verificare, notarul are și obligația de a explica părților conținutul contractului, oferindu-le informații detaliate despre implicațiile juridice și riscurile asociate actului juridic pe care urmează să-l încheie.

Într-o perspectivă viitoare, este de așteptat ca activitatea notarială să fie realizată preponderent în format electronic, ceea ce va permite autentificarea anumitor acte și desfășurarea unor proceduri necontencioase fără a mai necesita prezența fizică a părților. Această evoluție va contribui semnificativ la eficientizarea și accesibilitatea serviciilor notariale, aliniindu-le la tendințele tehnologice și la cerințele unei societăți tot mai digitalizate.

Un element central al acestei transformări îl constituie introducerea conceptului de „E-duplicat", care va facilita accesul rapid și securizat la documentele notariale pentru persoanele interesate. Această inovație va simplifica procedurile administrative, va reduce timpii de obținere a actelor și va îmbunătăți gestionarea arhivelor notariale. Totodată, digitalizarea va aduce modificări semnificative și în ceea ce privește reprezentarea părților în fața notarului, prin dezvoltarea unor noi mecanisme juridice menite să permită încheierea actelor la distanță.

În acest context, viitoarea lege privind activitatea notarială electronică va avea un rol crucial în conturarea unui cadru legislativ modern și eficient, capabil să integreze noile tehnologii în practica notarială, asigurând totodată protecția drepturilor și intereselor părților implicate. Această schimbare va marca o evoluție semnificativă în domeniul notarial, determinând o redefinire a procedurilor și o adaptare a profesiei la realitățile juridice și economice ale secolului XXI.

# PARTEA A II-A
# PROCURA ȘI DREPTUL COMPARAT

# CAPITOLUL III
# PROCURA (ÎMPUTERNICIREA) DE REPREZENTARE

## 1. NOȚIUNE ȘI TRĂSĂTURI CARACTERISTICE

Procură și împuternicire sunt doi termeni juridici, care sunt utilizați de obicei pentru a acorda autoritate unei persoane pentru ca aceasta să poată acționa în numele altei persoane în diverse situații. În pofida faptului că, în mod obișnuit, acești termeni juridici sunt folosiți în mod interschimbabil, între ei se creează adeseori confuzie, fie în ceea ce privește natura lor juridică, fie scopurile pentru care sunt utilizați.

Procura reprezintă materializarea unui mandat. În acest fel, i se aplică principiile contractului de mandat, reglementat de art. 2009 și următoarele din Codul civil.

Procura este un instrument juridic prin care o persoană își transferă temporar puterile și autoritatea către o altă persoană. Documentul procură notarială se redactează și se eliberează de un birou notarial autorizat. În plus, aceasta trebuie să respecte prevederile legislative în vigoare.

Procurile reprezintă în prezent un instrument esențial pentru gestionarea patrimoniilor și intereselor juridice ale persoanelor implicate în circuitul privat internațional. Într-o lume din ce în ce mai interconectată, posibilitatea de a acționa printr-un reprezentant permite exercitarea drepturilor și asumarea obligațiilor fără a fi necesară prezența fizică în fiecare loc în care se desfășoară o activitate juridică.

Postmodernismul a consacrat această abordare, inclusiv în privința unor acte juridice care, în mod tradițional, presupuneau un caracter eminamente personal. Astfel, ceea ce este conceput într-un anumit loc poate produce efecte juridice într-o altă jurisdicție, facilitând desfășurarea relațiilor juridice internaționale. Un act redactat într-o țară poate fi destinat să își producă efectele, integral sau parțial, într-un alt stat, fiind conceput în funcție de impactul său juridic.

Totuși, atunci când aceste efecte vizează regimul juridic al bunurilor imobile, este necesară o analiză detaliată a normelor aplicabile în funcție de locul situării acestora, având în vedere particularitățile legislației fiecărui stat în materie de proprietate și tranzacții imobiliare[269].

Procurile notariale pot fi clasificate în funcție de scopul și domeniul lor de aplicare. Printre cele mai frecvente tipuri se numără procura pentru administrarea unei societăți, procura generală pentru administrarea unui imobil, fie că este vorba de teren, apartament sau casă, precum și procura pentru folosirea unui automobil. Alte categorii includ procura pentru obținerea cazierului judiciar, procura judiciară, procura de reprezentare în procedura de divorț, fie în fața instanței, fie în fața notarului public, precum și procura pentru reprezentare în cadrul unei succesiuni. De asemenea, există procuri destinate operațiunilor bancare, ridicării pensiei, achiziției sau vânzării unui imobil, vânzării unui autoturism, precum și procuri speciale pentru minori, cum ar fi cele necesare pentru obținerea pașaportului.

Împuternicirea este un act prin care o persoană conferă altei persoane dreptul de a acționa în numele său într-un anumit context sau într-un domeniu de activitate bine definit. Spre deosebire de procura notarială, care implică o delegare mai amplă a autorității și puterilor conferite, împuternicirea este, de regulă, mai restrânsă și limitată la acțiuni clar precizate de către mandant.

---

[269] D. A. Popescu, *Flexibilitate și formalism în dreptul internațional privat*, Ed. Hamangiu, București, 2023, p. 113.

În cazul reprezentării convenționale, împuternicirea îmbracă, de regulă, forma unei procuri, conform dispozițiilor articolului 2012 alineatul (2) din Codul civil. Aceasta poate fi definită atât ca actul juridic unilateral prin care reprezentatul împuternicește reprezentantul să încheie acte juridice cu terțe persoane, cât și ca înscrisul care consemnează această împuternicire. De cele mai multe ori, procura este acordată în temeiul unui contract de mandat, însă poate deriva și din alte tipuri de contracte, precum contractul de societate.[270]

Principala diferență dintre procură și împuternicire rezidă în întinderea puterilor și autorităților acordate.

În jurisprudența și doctrina franceză contemporană se remarcă o tendință semnificativă, care nu poate fi ignorată. Aceasta susține ideea că obiectul prestației mandatarului nu se limitează exclusiv la încheierea de acte juridice în numele mandantului, așa cum postula concepția clasică a dreptului civil. În schimb, se consideră că poate include și acte pregătitoare pentru încheierea unor contracte, precum activitățile de intermediere sau negociere, specifice contractelor de agenție ori de intermediere (curtaj). Deși aceste activități nu constituie acte juridice propriu-zise, ele sunt desfășurate pe seama sau în numele comitentului sau clientului. Acest principiu se aplică chiar și în situațiile în care agentul sau intermediarul nu este împuternicit să încheie contractele pe care le negociază sau intermediază. Totuși, acest aspect poate fi reglementat printr-un acord expres între părți, caz în care se creează un mandat cu reprezentare[271].

Aceeași situație se regăsește și în dreptul din Québec[272], unde intermediarul (curtierul) de valori mobiliare acționează în calitate de mandatar al clientului.

---

[270] D. Cosma, *Teoria generală a actului juridic civil*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1969, p. 88.

[271] J. Ghestin, Ch. Jamin, M. Biliau, *Traité de droit civil sous la direction de J. Ghestin. Les effets du contrat*, 3-e édition, LGDJ, Paris, 2002, p. 997.

[272] J.-L. Baudouin, Y. Renaud, *Code civil du Québec annoté*, t. 2, 13-e édition, p. 3034.

Persoana care a emis o procură notarială, fie generală, fie specială, în calitate de mandant, are dreptul de a o revoca oricând printr-o declarație notarială de revocare, care poate fi întocmită la orice notar public din România, indiferent de biroul notarial unde procura a fost inițial autentificată. Fundamentul juridic al revocării procurilor este prevăzut de art. 2031 din Codul civil.

Notarul public care autentifică declarația de revocare are obligația de a solicita înscrierea acesteia în Registrul național notarial de evidență a procurilor și revocărilor acestora. Acest registru, administrat de Uniunea Națională a Notarilor Publici din România, cuprinde evidența procurilor emise în vederea încheierii de acte și îndeplinirii procedurilor notariale, precum și a actelor prin care acestea sunt revocate.

De asemenea, în practica notarială, declarația de revocare conține, de regulă, o mențiune prin care solicitantul se angajează să informeze mandatarul cu privire la revocarea procurii, fie printr-o scrisoare recomandată, fie prin intermediul unui executor judecătoresc.

Analizând nulitatea procurii notariale prin prisma practicii judiciare, poate fi luată în considerare următoarea speță:

„Prin cererea de chemare în judecată formulată la data de 19 iunie 2014, reclamanta a solicitat, în contradictoriu cu pârâții P.M., I.E.G., I.M., B.N.P. M. și Societatea Profesională Notarială M. și A., constatarea nulității absolute a două acte notariale, respectiv a unei procuri speciale autentificate și a unui contract de vânzare-cumpărare încheiat ulterior.”

În motivarea cererii, reclamanta a arătat că este proprietara unui teren în suprafață de 1022 mp, situat în comuna C, județul Iași, dobândit prin cumpărare conform unui act autentic din anul 2007. Aceasta a susținut că, fără știrea sa, numitul PM ar fi întocmit în fals procura autentică din anul 2014, prin care a obținut dreptul de a înstrăina terenul. Reclamanta a afirmat că nu a semnat respectiva procură, nu a fost prezentă în fața notarului și că documentul

ar fi fost utilizat de comun acord cu pârâții Iosub pentru finalizarea vânzării imobilului.

De asemenea, reclamanta a precizat că în anul 2011 a construit pe acel teren o casă, fără a obține autorizație de construire, și a locuit împreună cu PM, concubinul său. La data de 9 ianuarie 2014, în urma unor presupuse acte de violență, a decis să părăsească locuința, fără a lua cu sine documentele și alte bunuri personale. Ulterior, pe 4 mai 2014, a fost contactată telefonic de PM, care i-a comunicat că a vândut imobilul.

În acest context, reclamanta a solicitat constatarea lipsei totale a consimțământului său și, pe cale de consecință, anularea absolută a celor două acte notariale. În susținerea cererii, a invocat dispozițiile art. 1204, 1235 și următoarele, precum și art. 1246 din Codul civil, alături de prevederile art. 271 din noul Cod de procedură civilă.

Pentru dovedirea celor susținute, reclamanta a solicitat administrarea probelor cu interogatoriul pârâților, înscrisuri, declarații ale martorilor și efectuarea unei expertize grafologice. La data de 1 august 2014, Biroul Notarial a depus întâmpinare, invocând excepția lipsei calității sale procesuale pasive și solicitând respingerea cererii ca neîntemeiată. În argumentația sa, a susținut că procedura de autentificare a actelor notariale a fost respectată în totalitate, iar reclamanta a fost prezentă la momentul încheierii actului, având posibilitatea de a-l citi și semna în fața notarului. De asemenea, s-a subliniat că, deși reclamanta a afirmat că și-a pierdut actul de identitate, aceasta nu a întreprins demersurile necesare pentru declararea pierderii în termenul legal de 48 de ore la cea mai apropiată secție de poliție. Împuternicirea avocațială a fost anexată la întâmpinare.

Ulterior, la data de 19 august 2014, pârâtul IEG a depus propria întâmpinare, solicitând respingerea acțiunii ca neîntemeiată. În motivare, acesta a precizat că, după mai multe întâlniri cu agenți imobiliari, a fost contactat de PM, care, conform informațiilor deținute la acel moment, era mandatat de soția sa, DS, pentru a vinde terenul de 1022 mp. Explicațiile

primite cu privire la procura prin care reclamanta, despre care i s-a spus că plecase în Italia, își dăduse acordul pentru înstrăinarea terenului, păreau coerente. Întrucât procura fusese întocmită în formă autentică, pârâtul nu a identificat nicio problemă care să împiedice încheierea contractului de vânzare-cumpărare.

Pârâtul a mai arătat că i-au fost puse la dispoziție toate documentele necesare, inclusiv avizele urbanistice și autorizațiile de construcție. De asemenea, a menționat că la unele dintre discuțiile purtate au fost prezenți doi martori, CL și ARS. Până la primirea primei citații, pârâtul susține că nu a fost informat despre existența vreunei probleme legate de această tranzacție.

În drept, acesta a invocat prevederile articolelor 205 și 258 din noul Cod de procedură civilă. Sub aspect probatoriu, a solicitat administrarea probelor prin înscrisuri, declarații ale martorilor și interogatoriul reclamantei.

În ședința publică din 3 decembrie 2014, instanța a dispus conexarea excepției lipsei calității procesuale pasive a Biroului Notarial cu fondul cauzei. Totodată, a încuviințat proba cu înscrisurile deja depuse la dosar, interogatoriul pârâților persoane fizice și al reclamantei, precum și audierea martorilor propuși de pârât. În schimb, a respins ca neutilă proba cu interogatoriul societății individuale și al Biroului Notarial, solicitând, în același timp, identificarea unei eventuale probe video deținută de biroul notarial.

În cadrul ședinței din 25 februarie 2015, instanța a administrat interogatoriul pârâtului IEG, a admis proba testimonială cu doi martori propuși de Biroul Notarial și a dispus citarea reclamantei, punându-i în vedere obligația de a se prezenta personal în fața instanței și de a indica motivele pentru care dorește să se înscrie în fals.

În ședința din 6 mai 2015, instanța a procedat la audierea, separat, a celor patru martori încuviințați anterior. De asemenea, a constatat absența reclamantei, precum și lipsa oricăror precizări din partea acesteia referitoare la înscrierea în fals. După ascultarea pledoariilor pe fondul cauzei, instanța a reținut dosarul în vederea soluționării.

Analizând cu prioritate excepția lipsei calității procesuale pasive invocate de Biroul Notarial M, instanța constată că, în orice situație, calitatea procesuală presupune o corespondență între calitatea de parte într-un raport juridic și calitatea de parte procesuală în cadrul litigiului. Deși nulitatea absolută a unui act impune atragerea în proces a părților semnatare, aceasta nu conferă în mod automat biroului notarial unde actul a fost autentificat legitimitate procesuală pasivă.

În ceea ce privește opozabilitatea, reclamanta nu poate justifica o astfel de calitate procesuală a biroului notarial, deoarece o hotărâre judecătorească de constatare a nulității absolute ar invalida exclusiv actul juridic semnat de părți, care produce efecte doar între acestea. În consecință, instanța reține că reclamanta nu a reușit să probeze legitimitatea procesuală pasivă a biroului notarial, motiv pentru care excepția este întemeiată și urmează a fi admisă. Ca efect direct, acțiunea formulată împotriva acestui pârât va fi respinsă pentru lipsa calității procesuale pasive.

Referitor la solicitarea Biroului Individual Notarial M privind acordarea cheltuielilor de judecată sub forma onorariului de avocat, instanța reține că, deși ar putea fi îndreptățit la recuperarea costurilor procesului, biroul nu a dovedit efectuarea unor astfel de cheltuieli. La dosar nu a fost depusă nicio chitanță sau factură care să ateste plata onorariului, motiv pentru care cererea va fi respinsă ca neîntemeiată.

Analizând materialul probatoriu administrat în cauză, instanța constată că reclamanta solicită constatarea nulității absolute a două acte autentice, respectiv procura specială autentificată la data de 8 aprilie 2014, sub numărul 1…., și contractul de vânzare-cumpărare autentificat la același birou notarial, la data de 15 aprilie 2014, sub numărul 689/2014.

Se impune astfel precizarea că norma de drept material aplicabilă cauzelor de nulitate este cea în vigoare la momentul încheierii actului, acesta fiind singurul reper luat în considerare pentru aprecierea valabilității sale. Prin

urmare, legea aplicabilă în prezenta cauză este reprezentată de dispozițiile Noului Cod civil.

Este important de subliniat că, în ambele acte autentice, reclamanta DSV figurează atât în calitate de mandatar, cât și de vânzător, fiind menționată drept proprietar al imobilului prin intermediul mandatarului. Reclamanta a invocat lipsa totală a consimțământului ca motiv de nulitate absolută, susținând că procura și actul autentic au fost semnate în fals de către mandatarul PM.

Cu privire la calea procedurală aleasă de reclamantă, instanța reține că procedura înscrierii în fals presupune prezența personală a persoanei interesate sau reprezentarea acesteia printr-un mandatar împuternicit prin procură specială, în vederea susținerii motivelor de declarare a înscrisului ca fiind fals. Întrucât reclamanta nu s-a prezentat la termen și nu a desemnat o altă persoană care să-i reprezinte interesele, instanța a aplicat dispozițiile art. 306 alin. (3) din Codul de procedură civilă.

Potrivit dispozițiilor art. 1204 din Codul civil, consimțământul părților trebuie să fie exprimat în mod serios, liber și în cunoștință de cauză. De asemenea, conform art. 1235 din același act normativ, cauza contractului este motivul determinant care stă la baza manifestării de voință a fiecărei părți.

Un act juridic nu poate produce efecte în lipsa unei manifestări valabile de voință la momentul încheierii acestuia. Un consimțământ valabil trebuie să îndeplinească următoarele condiții: să emane de la o persoană cu discernământ, să fie exprimat cu intenția de a produce efecte juridice, să fie serios și să nu fie formulat în glumă (jocandi causa) sau sub o rezervă mentală cunoscută de cealaltă parte (reservatio mentalis). De asemenea, consimțământul nu poate fi exprimat sub o condiție potestativă pură, adică un eveniment viitor a cărui realizare depinde exclusiv de voința uneia dintre părți. Totodată, manifestarea de voință trebuie să fie clară, să fie exteriorizată în mod explicit – fie în scris, oral, prin gesturi, simboluri sau orice alt fapt concludent – și să nu fie afectată de viciile de consimțământ.

Consimțământul și cauza constituie elementele fundamentale ale voinței juridice care stă la baza încheierii oricărui act juridic, indiferent de natura acestuia. Absența uneia dintre aceste componente poate atrage nulitatea actului, iar motivele care conduc la această situație sunt analizate în funcție de cauza care a determinat lipsa sau alterarea acestora.

Spre deosebire de consimțământ, care reprezintă acordul de voință exprimat de părți, cauza constituie rațiunea determinantă care motivează fiecare parte să semneze actul. În prezenta cauză, reclamanta a invocat lipsa totală a consimțământului, începând cu procura de reprezentare acordată pârâtului PM, ceea ce, în opinia sa, ar invalida încheierea contractului de vânzare-cumpărare realizat prin intermediul acestuia.

Cu toate acestea, reclamanta nu a reușit să probeze inexistența consimțământului, depozițiile martorilor angajați ai societății notariale oferind detalii clare privind procedura urmată la încheierea actelor autentice. Mai mult, declarațiile martorilor au subliniat prezența reclamantei la momentul întocmirii procurii de reprezentare. Martora PI a descris modalitatea în care reclamanta și pârâtul PM s-au prezentat personal, fără programare, fiind solicitate actele de identitate, verificate documentele originale, pregătită documentația și finalizată semnarea actului în fața notarului. Martora PL a confirmat, de asemenea, prezența efectivă a reclamantei.

Aceste depoziții trebuie corelate cu atitudinea procesuală a reclamantei, care nu și-a susținut cererea de înscriere în fals. Potrivit normelor legale, actul autentic beneficiază de o forță probantă deplină cu privire la constatarea personală a notarului referitoare la prezența și identitatea părților, exprimarea consimțământului și conținutul actului, până la momentul în care este dovedită contrariul prin procedura înscrierii în fals. Întrucât reclamanta nu a urmat această cale procedurală, susținerile sale referitoare la lipsa consimțământului nu pot fi reținute ca întemeiate.

Simpla manifestare a intenției în cererea introductivă, urmată de nerespectarea etapelor stricte ale procedurii înscrierii în fals, nu poate echivala

cu o contestare validă a menţiunilor consemnate într-un act autentic de către funcţionarul public competent, care le-a perceput prin propriile simţuri. Astfel, forţa probantă a acestor menţiuni – referitoare la prezenţa reclamantei, semnarea personală a actului intitulat „procură" la data indicată, după citirea conţinutului – nu a fost înlăturată.

Presumţia de valabilitate a actului autentic se extinde implicit şi asupra contractului de vânzare-cumpărare autentificat, în condiţiile în care acesta are la bază procura prin care reclamanta, în calitate de proprietar, a fost reprezentată.

Deşi reclamanta s-a prevalat, în temeiul normelor de drept invocate, şi de invaliditatea cauzei, susţinând că pârâţii Pătraşcu şi familia Iosub au încheiat contractul de vânzare-cumpărare în mod fraudulos, cunoscând inexistenţa unui mandat din partea sa şi bazându-se pe o cauză ilicită, aceasta nu a reuşit să demonstreze nici lipsa mandatului şi nevalabilitatea procurii din cauza absenţei totale a consimţământului, nici reaua-credinţă a cumpărătorilor la momentul încheierii contractului. Pârâţii s-au bazat pe înscrisurile autentice prezentate, extrasele de carte funciară şi contractul de vânzare-cumpărare anterior, pe care le-au avut la dispoziţie.

În consecinţă, instanţa constată că ambele motive de nulitate absolută invocate – respectiv lipsa totală a consimţământului şi caracterul ilicit al cauzei – sunt neîntemeiate, urmând să respingă acţiunea formulată de reclamantă[273].

## 2. CONDIŢIILE DE FOND ŞI DE FORMĂ ALE PROCURII DE REPREZENTARE

Se afirmă că activitatea notarială este una deosebit de complexă, constituind pentru practicienii săi o provocare continuă, care necesită un nivel

[273] Judecătoria Iaşi Sentinţa civilă nr. 6867 din 9 octombrie 2015, https://legeaz.net/spete-civil-2, accesat la data de 11 februarie 2025.

foarte ridicat de pregătire și responsabilitate profesională[274]. În acest context, întocmirea unei procuri notariale trebuie să respecte nu doar prevederile legislative în vigoare, ci și să fie redactată clar și detaliat, specificând în mod precis puterile și autoritatea conferite mandatarului, precum și durata de valabilitate a procurii.

Procura notarială este un act juridic unilateral, ceea ce înseamnă că semnătura este necesară doar din partea persoanei care împuternicește o altă persoană să acționeze în numele său. Totodată, procura reprezintă înscrisul care enumeră actele juridice pe care mandatarul le poate încheia în numele mandantului.

Obiectul procurii trebuie să fie determinabil, posibil și licit. Aceasta poate viza doar încheierea actelor juridice, în timp ce actele materiale pot avea doar un caracter accesoriu. De asemenea, actele juridice cu caracter strict personal (intuitu personae) nu pot fi realizate prin intermediul unui mandatar.

Pe lângă cerințele generale de valabilitate ale unui act juridic, trebuie îndeplinite și anumite condiții specifice mecanismului reprezentării convenționale, respectiv existența puterii de reprezentare, intenția clară de a reprezenta, adusă la cunoștința terțului contractant, manifestarea unei voințe valabile, libere și neviciate din partea reprezentantului.

În practica judecătorească[275] s-a stabilit că, în conformitate cu dispozițiile articolului 1204 din Codul civil, consimțământul părților trebuie să fie serios, liber și exprimat în cunoștință de cauză. De asemenea, conform articolului 1235 din Codul civil, cauza reprezintă motivul determinant pentru care fiecare parte încheie un contract. Un act juridic nu poate produce efecte în lipsa unei manifestări valabile de voință la momentul încheierii acestuia.

Consimțământul este considerat valabil atunci când sunt îndeplinite anumite condiții: acesta trebuie să provină de la o persoană cu discernământ,

[274] I. Genoiu, *Notarial activity – a continuous challenge,* Valahia University Law Study nr.2 (42)/2023, p.7.
[275] Judecătoria Iași, s. civ. nr. 6867/2015, https://legeaz.net/spete-civil.

să fie exprimat cu intenția clară de a produce efecte juridice, să fie serios și să nu fie acordat în mod fictiv sau sub o rezervă mentală cunoscută de cealaltă parte. De asemenea, consimțământul nu poate fi condiționat de un eveniment viitor care depinde exclusiv de voința uneia dintre părți. Manifestarea voinței trebuie să fie precisă, exteriorizată în scris, oral, prin gesturi sau prin orice altă formă concludentă și să nu fie afectată de vicii de consimțământ.

În speța analizată, reclamanta a invocat lipsa totală a consimțământului începând cu procura de reprezentare acordată pârâtului PM, ceea ce, în opinia sa, ar fi invalidat contractul de vânzare-cumpărare încheiat prin acest mandatar. Cu toate acestea, reclamanta nu a reușit să probeze inexistența consimțământului, declarațiile martorilor angajați ai societății notariale oferind detalii clare despre procedura aplicată în cazul actelor autentice.

Martora PI a descris modul în care reclamanta și pârâtul PM s-au prezentat personal la biroul notarial, fără programare, fiind solicitate și verificate actele de identitate, pregătită documentația, iar ulterior actul a fost semnat în fața notarului. Martora PL a confirmat, la rândul său, prezența efectivă a reclamantei. Aceste declarații trebuie analizate împreună cu atitudinea procesuală a reclamantei, care nu a susținut cererea de înscriere în fals.

Un act autentic beneficiază de o forță probantă deplină în ceea ce privește constatările personale ale notarului referitoare la prezența părților, identitatea acestora, exprimarea consimțământului și conținutul actului. Această forță probantă rămâne valabilă până la momentul în care este dovedită contrariul prin procedura înscrierii în fals, pe care reclamanta nu a urmat-o.

Simpla invocare a unui viciu în cererea introductivă, fără parcurgerea etapelor necesare pentru a demonstra falsul unui înscris autentic, nu poate echivala cu o contestare validă a mențiunilor acestuia. Astfel, forța probantă a actului notarial, în ceea ce privește prezența reclamantei, semnarea personală a procurii la data de 8 aprilie 2014 și citirea conținutului actului, nu a fost înlăturată.

Presumția de valabilitate a actului autentic se extinde și asupra contractului de vânzare-cumpărare autentificat sub numărul 689/2014, întrucât acesta s-a bazat pe procura prin care reclamanta, în calitate de proprietar, era reprezentată.

De asemenea, reclamanta a susținut că pârâții Pătrașcu și familia Iosub au acționat în mod fraudulos, având cunoștință de lipsa mandatului și bazându-se pe o cauză ilicită. Cu toate acestea, nu a reușit să demonstreze nici lipsa efectivă a mandatului și nevalabilitatea procurii din cauza absenței totale a consimțământului, nici reaua-credință a cumpărătorilor la momentul semnării contractului. Aceștia s-au bazat pe documentele autentice prezentate, extrasele de carte funciară și contractul de vânzare-cumpărare anterior, acte aflate la dispoziția lor în momentul încheierii tranzacției.

În concluzie, instanța a reținut că niciunul dintre motivele de nulitate absolută invocate de reclamantă – lipsa totală a consimțământului și caracterul ilicit al cauzei – nu este întemeiat, motiv pentru care a respins acțiunea formulată.

Conform unei definiții consacrate, puterea de reprezentare este mecanismul juridic prin care o persoană, denumită reprezentant, dobândește capacitatea de a încheia un act juridic în numele și pe seama altei persoane, denumită reprezentat, astfel încât efectele actului să se producă direct în patrimoniul acestuia din urmă[276].

Codul civil prevede în mod expres că obiectul puterii de reprezentare în contractul de mandat constă în încheierea de acte juridice unilaterale sau contracte. Din această reglementare rezultă[277] clar că actele materiale, faptele juridice licite și, cu atât mai mult, cele ilicite, nu intră în sfera de aplicare a reprezentării, fiind incompatibile cu acest mecanism juridic.

Pentru ca reprezentarea convențională să fie valabilă, nu este suficientă doar manifestarea de voință liberă, valabilă și neviciată a reprezentantului,

[276] M. N. Costin, C.M. Costin, *op.cit.* p. 783.
[277] Iulia Oprea, *op. cit.* p. 55-90.

considerată o condiție esențială în doctrină, ci și a reprezentatului. Acesta trebuie să fie în măsură să împuternicească o altă persoană pentru a încheia un act juridic ale cărui efecte vor produce consecințe asupra sa și patrimoniului său.

Conform articolului 1298 din Codul civil, atât reprezentatul, cât și reprezentantul trebuie să aibă capacitatea necesară pentru încheierea actului juridic pentru care a fost acordată reprezentarea. Astfel, capacitatea cerută mandatarului trebuie analizată în raport cu natura actului juridic pe care a fost împuternicit să îl încheie. În ceea ce-l privește pe mandant, acesta trebuie să dețină capacitatea impusă de lege pentru a putea încheia în mod valabil actele juridice pentru care l-a desemnat pe mandatar.

Deși Codul civil nu oferă o definiție expresă a capacității civile, acesta stabilește elementele sale componente. Astfel, în conformitate cu prevederile articolului 28 alineatul 2, coroborate cu articolele 34 și 37 din Codul civil, capacitatea civilă este alcătuită din capacitatea de folosință și capacitatea de exercițiu. Aceasta reprezintă aptitudinea unei persoane de a avea drepturi și obligații civile, precum și de a încheia acte juridice civile, în limitele stabilite de lege.

Din această perspectivă, capacitatea juridică se suprapune[278] cu personalitatea juridică și cu statutul de subiect de drept. Prin urmare, în această accepțiune, noțiunea de capacitate civilă se referă la o calitate generală recunoscută tuturor subiectelor de drept, fără a ține cont de particularitățile personale ale fiecărui individ.

Din perspectiva unei persoane lipsite de capacitate juridică, este necesară o analiză detaliată a naturii contractului de donație, având în vedere prevederile legale aplicabile. În acest sens, trebuie armonizate mai multe dispoziții relevante din Codul civil, dintre care unele au caracter general, precum articolele 43 alineatul 2 și 144 alineatele 1 și 2, iar altele sunt de natură specială, cum este articolul 1013 alineatul 3.

---

[278] Ana-Maria Lupulescu, *Unele aspecte referitoare la capacitatea de exercițiu a persoanei fizice în lumina recentelor modificări ale Codului civil,* în Dreptul nr. 9/2023, p. 10.

Articolul 43 alineatul 2 din Codul civil prevede că pentru persoanele lipsite de capacitate juridică, actele juridice sunt încheiate în numele acestora de către reprezentanții lor legali, în condițiile prevăzute de lege. Articolul 144 stabilește că tutorele nu poate, în numele minorului, să efectueze donații sau să garanteze obligațiile altor persoane, cu excepția cadourilor obișnuite, adecvate stării materiale a minorului. De asemenea, tutorele nu poate înstrăina, împărți, ipoteca sau greva bunurile minorului cu sarcini reale, nu poate renunța la drepturile de proprietate ale acestuia și nu poate încheia alte acte care depășesc dreptul de administrare, fără avizul consiliului de familie și autorizarea instanței de tutelă.

Cu toate acestea, conform articolului 1013 alineatul 3 din Codul civil, donația făcută unei persoane lipsite de capacitate juridică poate fi acceptată de reprezentantul său legal. Aplicând principiul de interpretare specialia generalibus derogant, rezultă că acceptarea donației în numele unei astfel de persoane nu necesită autorizarea instanței de tutelă.

În ceea ce privește încetarea unei procuri, aceasta își produce efectele pe durata stabilită de părți. În absența unei clauze exprese privind durata, procura încetează automat la trei ani de la momentul încheierii. Totodată, mandantul, adică persoana care a emis împuternicirea, are dreptul de a revoca oricând procura.

Într-o speță[279], ratificarea tacită a fost dedusă din împrejurarea că, deși mandatarul a încheiat contractul de ipotecă cu o altă bancă decât cea menționată în procură, mandantul a solicitat băncii creditoare în favoarea căreia s-a constituit ipoteca răscumpărarea imobilului. Această conduită a fost interpretată ca o confirmare implicită a actului încheiat de mandatar, având ca efect validarea acestuia.

[279] C. Ap. București, s. a IV-a civ. , dec. nr. 1890/2003, în L. C. Stoica, *Mandatul. Reprezentarea judiciară. Practică judiciară, Editura Hamangiu,* București, 2010, p. 38 și urm., nr. 8.

Mandatul este, prin natura sa, un contract revocabil, această caracteristică menținându-se chiar și în prezența unei clauze care prevede expres irevocabilitatea mandatului. O astfel de stipulație nu îl privează pe mandant de dreptul de a revoca mandatul, ci doar mută sarcina probei asupra sa. În cazul în care mandatarul solicită daune-interese pentru o revocare nejustificată, mandantul va trebui să demonstreze existența unor motive întemeiate care au condus la încetarea mandatului.

Ar fi util ca în textele Codului civil să fie prevăzut în mod expres că revocarea mandatului poate fi realizată tacit, nu doar prin împuternicirea unui nou mandatar pentru aceeași afacere, ci și prin executarea directă a actului respectiv de către mandant. O astfel de dispoziție ar aduce claritate și ar evita eventuale interpretări contradictorii în practică.

Această reglementare există, de exemplu, în articolul 1724 din Codul civil italian, care prevede în mod explicit că mandatul încetează nu doar prin desemnarea unui alt mandatar pentru aceeași afacere, ci și prin acțiunea directă a mandantului, care îndeplinește el însuși actele pe care le delegase anterior. O astfel de prevedere ar putea fi benefică și în sistemul juridic românesc, consolidând principiul conform căruia mandatul este revocabil prin însăși natura sa și oferind mai multe posibilități pentru manifestarea clară a voinței mandantului de a pune capăt raportului juridic cu mandatarul.[280].

Notarul care autentifică actul pentru încheierea căruia a fost dată o procură are obligația de a verifica în Registrul național notarial dacă respectiva procură a fost revocată. În cazul în care revocarea este înregistrată, notarul va refuza autentificarea actului care constituie obiectul mandatului. Dacă nu există o înregistrare a revocării, notarul va proceda la autentificarea actului, însă, dacă procura fusese revocată anterior printr-un alt mijloc, vor deveni aplicabile dispozițiile articolului 1306 din Codul civil. Potrivit acestuia, modificarea și revocarea împuternicirii trebuie să fie aduse la cunoștința

[280] G. Di Rosa, *Il mandato. Tomo secundo. Artt. 1710 – 1730*, Giuffrè Editore, S.p.A Milano, 2017, p. 23.

terților prin mijloace adecvate. În caz contrar, acestea nu le sunt opozabile decât dacă se poate dovedi că terții le cunoșteau sau ar fi putut să le cunoască la momentul încheierii actului.

În procesul de autentificare a actelor, notarul public are obligația de a le înregistra atât în registrele ținute la nivelul Uniunii Naționale a Notarilor Publici, cât și în registrele proprii. Cele mai frecvente procuri autentificate de notar pot fi clasificate în două categorii.

Procuri generale, prin care mandatarul este împuternicit să gestioneze toate actele și activitățile administrative ale mandantului. O astfel de procură, cunoscută sub denumirea de *procuratio omnium bonorum*, oferă mandatarului dreptul de a administra toate bunurile și interesele mandantului.

Conform Codului civil, un mandat general conferă mandatarului puterea de a realiza doar acte de conservare, cum ar fi întreruperea unei prescripții, înscrierea unei ipoteci sau a unui privilegiu, somația sau aplicarea de sigilii. De asemenea, mandatul general permite efectuarea actelor de administrare, cum ar fi încasarea veniturilor, culegerea fructelor, vânzarea bunurilor perisabile, închirierea unui imobil sau contractarea reparațiilor necesare acestuia.

Procura este considerată specială atunci când este acordată pentru o singură operație juridică (procuratio unicus rei) sau pentru anumite operații determinate. În acest sens, articolul 2016 alineatul 2 din Codul civil prevede că, pentru a încheia acte de înstrăinare, precum vânzarea sau donația, pentru a constitui o ipotecă, a realiza tranzacții sau compromisuri, a emite cambii sau bilete la ordin, a iniția acțiuni în justiție ori pentru orice alte acte de dispoziție, mandatarul trebuie să fie împuternicit în mod expres.

Prin urmare, nu este posibilă întocmirea unei procuri generale pentru actele de dispoziție, cum ar fi contractul de vânzare-cumpărare, donație, întreținere, rentă viageră, partaj, schimb, ipotecă, gaj, renunțarea la un drept sau la o cale de atac, ori tranzacția. Aceste acte necesită în mod obligatoriu un mandat sau o împuternicire specială.

Conform articolului 91 alineatul (2) din Legea nr. 36/1995, părțile pot fi reprezentate la autentificare printr-un mandatar cu procură specială, cu excepțiile prevăzute de lege. În această situație, notarul public are obligația de a verifica în Registrul național notarial de evidență a procurilor și revocărilor acestora și, dacă identifică o revocare, trebuie să respingă cererea de autentificare. Această reglementare impune în mod clar respectarea formei cerute de legea română pentru procurile întocmite în țară.

Astfel, forma procurii nu este determinată de lex auctoris, ci de legea aleasă de mandant, conform articolului 2637 alineatul (1) din Codul civil, coroborat cu articolul 2639 alineatul (3), sau de legea locului încheierii (lex loci actus). Excepțiile menționate în finalul textului legal derivă tocmai din aplicarea normei de conflict prevăzute în Codul civil, în articolul 2639.

Procurile speciale sunt acordate exclusiv pentru realizarea unei anumite operațiuni juridice, cum ar fi încheierea unui act autentic sau reprezentarea în fața notarului în cadrul unei proceduri succesorale. De asemenea, acestea pot fi utilizate pentru înregistrarea dreptului de proprietate, ridicarea pensiei, depunerea și ridicarea actelor de stare civilă, precum și în multe alte situații în care o persoană nu poate fi prezentă personal.

Conform articolului 2016 alineatul 3 din Codul civil, mandatul se extinde și asupra tuturor actelor necesare executării lui, chiar dacă acestea nu sunt menționate expres. Din această reglementare rezultă că mandatarul are dreptul să îndeplinească toate actele care, deși nu sunt precizate în mod explicit în procură, sunt indispensabile pentru îndeplinirea mandatului său. Aceste acte sunt considerate accesorii operațiunilor pentru care mandatarul a fost împuternicit.

Astfel, de exemplu, un mandatar împuternicit să recepționeze un bun achiziționat de mandant poate refuza recepția dacă predarea nu respectă condițiile stabilite, chiar dacă acest drept nu este menționat în mod expres în procură.[281].

[281] Dan Chirică, *op. cit.*

În dreptul italian[282], se consideră că un mandatar împuternicit să vândă un bun al mandantului are și posibilitatea de a încheia un antecontract cu privire la acel bun, ceea ce ar putea crea o obligație în sarcina mandantului. Cu toate acestea, în această situație, mandatarul nu are dreptul să încaseze prețul vânzării și nici să predea bunul promitentului-cumpărător, întrucât aceste atribuții ar necesita o împuternicire expresă din partea mandantului.

În principiu, aceeași persoană poate cumula mai multe calități juridice și poate deține mai multe împuterniciri simultan. Totuși, în astfel de cazuri, există întotdeauna suspiciunea că acordul exprimat de reprezentant ar putea fi distorsionat în favoarea uneia dintre părțile pe care le reprezintă[283], ceea ce impune o analiză atentă a situației pentru a preveni eventuale conflicte de interese.

O altă măsură menită să asigure transparența și securitatea actelor notariale este prevăzută de art. 67 din Regulamentul privind aplicarea Legii nr. 36/1995[284], care stabilește că „în situația autentificării procurilor pentru încheierea unor contracte de vânzare-cumpărare, atunci când cumpărătorul sau soțul acestuia este totodată și mandatar al vânzătorului, notarul public are obligația de a solicita includerea explicită în procură a tuturor clauzelor esențiale ale contractului".

În anumite țări, chiar și actele strict personale, cum ar fi căsătoria, pot fi încheiate prin intermediul unui mandatar, în anumite condiții. Aceste căsătorii, denumite „proxy marriages", sunt permise în state precum[285] California, Colorado, Montana și Texas din Statele Unite, fiind recunoscute și în alte jurisprudențe, cum ar fi în Republica Democrată Congo, Mali și altele, conform legislației specificate de Secțiunea 206(b) din Uniform Marriage and Divorce Act, în vigoare în Arizona, Georgia, Minnesota și Washington.

---

[282] A. Baldasari, M. Magri, F. Santi, *op. cit.*, p. 264.
[283] Cristinel Ioan Murzea, Emil Poenaru, *Reprezentarea în dreptul privat*, op. cit., p. 13.
[284] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 92 din 16 mai 1995.
[285] S. C. Symeonides, Choice of Law, *The Oxford Commentaries on American Law*, Oxford Univ. Press, 2016, p. 555.

Încheierea căsătoriei prin mandatar se situează într-o zonă intermediară, fiind văzută atât ca o problemă legată de consimțământ și de modul în care acesta este exprimat, cât și ca o problemă de formă, care ține de cerințele legale ale locului în care are loc celebrarea căsătoriei. Într-adevăr, exteriorizarea consimțământului este strâns legată de ceremonia și procedura de celebrare, fiind reglementată de legea locului în care se celebrează căsătoria (lex loci celebrationis).

Într-o hotărâre recentă din 29 septembrie 2021, Curtea Supremă din Germania (Bundesgerichtshof) [286] a confirmat validitatea unei căsătorii celebrate în străinătate, în condițiile în care cerințele formale ale legii locului celebrării au fost îndeplinite. Părțile, o femeie din Germania și un bărbat cetățean sirian, au încheiat căsătoria prin procură în Baja California Sur (Mexic), fără ca niciunul dintre ei să fie prezent fizic în Mexic. Împuternicirile au fost întocmite de un notar german, în limba engleză și spaniolă. Bundesgerichtshof a stabilit că, în acest caz, procura reprezenta doar o chestiune de validitate formală a căsătoriei, deoarece părțile și-au exprimat deja consimțământul în mod clar la momentul încheierii căsătoriei, procurile având doar rolul de a le reprezenta la întocmirea declarațiilor de intenție.

Este important de menționat că instanța supremă germană, recunoscând validitatea căsătoriilor încheiate în străinătate prin mandatar, în măsura în care legea locului celebrării permite acest lucru, a stabilit totuși o condiție esențială: în cuprinsul procurii de reprezentare, mandantul trebuie să specifice identitatea viitorului soț. Într-adevăr, căsătoria este un act juridic încheiat intuitu personae, iar persoana viitorului soț sau viitoarei soții nu poate rămâne la latitudinea mandatarului. Astfel, potrivit Bundesgerichtshof, celebrarea unei căsătorii în străinătate prin mandatar este considerată o cerință formală în ceea ce privește încheierea căsătoriei, doar în cazul în care mandantul a exprimat clar intenția de a încheia căsătoria, identificând persoana viitorului soț. În schimb, căsătoria nu va fi recunoscută dacă mandantul a lăsat la latitudinea mandatarului alegerea

[286] *Bundesgerichtshof* – BGH, Beschluss vom 29. September 2021 – XII ZB 309/21.

viitorului soț sau a viitoarei soții, întrucât acest aspect ar afecta condițiile esențiale ale căsătoriei, fiind inadmisibil conform legislației germane.

O poziție diferită, bazată pe calificarea reprezentării soțului la încheierea căsătoriei ca o problemă legată de condițiile de fond, respectiv consimțământul, a fost exprimată printr-o hotărâre recentă a Curții de Casație din Franța[287]. Instanța a stabilit că, în lipsa unei contestații referitoare la validitatea consimțământului, prevederea din legislația marocană care admite exprimarea consimțământului soției prin procură nu este, în mod evident, contrară ordinii publice în sensul articolului 4 din Convenția franco-marocană.[288].

## 3. TIPURI DE PROCURI

Deși sunt multe tipuri de procură, câteva dintre acestea se întâlnesc mult mai des. Cele mai întâlnite tipuri au ca obiect depunerea declarațiilor fiscale la ANAF, încheierea actelor de vânzare sau cumpărare, înmatricularea de autoturisme.

Mandatul necesar pentru încheierea actelor de vânzare sau cumpărare reprezintă un mandat special[289], acordat pentru realizarea unei anumite afaceri sau pentru o serie de afaceri specifice, fiind destinat unui număr de acte juridice determinate, atât sub aspectul naturii lor, cât și al obiectului acestora. De exemplu, un mandat special poate avea ca obiect vânzarea unui sau mai multor imobile ale mandantului, cu sau fără specificarea unor condiții, cum ar fi: cu cine să fie încheiată tranzacția, care va fi prețul, sau locul și momentul încheierii acesteia.

---

[287] Cass. 1re civ., 18 mars 2020, nr. 19-11.573, în Bulletin des arrêts des chambres civiles I, nr. 215, în Dalloz actualité, 5 mai 2020.

[288] E. Raiser, *La réception en droit français d'un mariage par procuration contracté par une femme étrangère*, în R.C.D.I.P. nr. 4/2020, p. 837-838.

[289] M. Duțu, *Considerații referitoare la mandatul special*, Dreptul nr. 4/2006, p. 184.

În cadrul dosarului nr. 3479/196/2008, Judecătoria Brăila a pronunțat sentința civilă nr. 5707/1.10.2008, prin care a respins excepția lipsei de interes formulată de pârâții-reclamanți B.I. și B.S. ca nefondată. Instanța a admis acțiunea de anulare a actului formulată de reclamantul I.M. împotriva pârâților B.I. și B.S. și a constatat nulitatea absolută a contractului de vânzare-cumpărare autentificat sub nr. 3683/16.04.2008 de biroul notarial. Astfel, părțile au fost repuse în situația anterioară încheierii contractului nul. Instanța a dispus restituirea sumei de 4.500 RON către pârâtul B.I., reprezentând prețul de vânzare al unui imobil situat în comuna Vădeni, județul Brăila, cu o suprafață de 45.000 mp. De asemenea, a dispus revenirea în patrimoniul reclamantului I.M. a dreptului de proprietate asupra imobilului din extravilanul comunei Vădeni. Cererea reconvențională a fost respinsă ca nefondată.

Pentru a pronunța această hotărâre[290], instanța a constatat că reclamantul are un interes legitim în promovarea acțiunii, întrucât urmărește modificarea unei situații juridice pe care o consideră prejudiciabilă și care îi afectează direct patrimoniul. Reclamantul, în calitate de mandant, și-a revocat mandatul în baza căruia fusese încheiat actul juridic a cărui nulitate solicită să fie constatată, demonstrând astfel un interes actual, personal și direct în susținerea acțiunii.

Referitor la fondul cauzei, s-a reținut că între reclamantul I.M. și pârâtul B.I. a fost încheiat un mandat special, autentificat prin actul nr. 3319/30.03.2007. Prin acest document, B.I. era împuternicit să includă în masa succesorală a defunctului G.C. un teren de 45.000 mp, obținut prin reconstituirea dreptului de proprietate conform Legii nr. 247/2005, pentru care nu fusese emis un titlu de proprietate. De asemenea, mandatarul avea atribuția de a solicita eliberarea certificatului de moștenitor suplimentar și de a efectua formalitățile necesare pentru a-și transfera sieși sau unei societăți comerciale, unde deținea calitatea de asociat și administrator, dreptul de proprietate asupra terenului respectiv. În conținutul procurii, mandantul a declarat că a primit de

[290] Judecătoria Brăila, s. civ. nr.3479/196/2008.

la mandatar suma de 4.500 RON, sumă considerată contravaloarea drepturilor sale asupra terenului, asupra căruia renunță la orice pretenție.

Ulterior, la data de 04.03.2008, I.M. a revocat în mod expres acest mandat printr-o declarație notarială și l-a notificat oficial pe B.I. prin intermediul unui executor judecătoresc în aceeași zi. Deși inițial pârâtul a negat că a fost prezent la convocarea executorului, la termenul de judecată din 24.09.2008, acesta a recunoscut că a fost informat despre revocare, dar nu a ridicat suma de 4.500 RON pusă la dispoziția sa de către mandant.

Cu toate acestea, la data de 16.04.2008, B.I., în calitate de mandatar, a procedat la înstrăinarea terenului de 45.000 mp situat în extravilanul comunei Vădeni, județul Brăila, către propria sa persoană, folosindu-se de mandatul revocat, fără a aduce acest aspect la cunoștința notarului. Acest lucru a fost confirmat ulterior chiar de către pârât, prin răspunsurile la interogatoriu.

Chiar dacă s-ar putea susține că revocarea mandatului a fost intempestivă și fără o culpă dovedită a mandatarului, instanța a reținut că, având în vedere caracterul gratuit al acestuia și lipsa unei clauze de irevocabilitate în procură, mandantul avea dreptul de a-și retrage încrederea în reprezentantul său. Revocarea a fost efectuată într-un mod legal, transparent și obiectiv, iar din momentul în care B.I. a luat cunoștință despre aceasta, respectiv la 04.03.2008, el nu mai avea nicio putere de a acționa în numele și pe seama mandantului.

Prin urmare, instanța a constatat că pârâtul și-a depășit atribuțiile în mod abuziv, ceea ce a dus la concluzia că actul de vânzare-cumpărare autentificat la 16.04.2008 este lovit de nulitate absolută, întrucât la momentul încheierii acestuia lipsea consimțământul vânzătorului real.

În ceea ce privește cererea reconvențională formulată de pârât, prin care acesta a susținut că procura specială conține și un antecontract de vânzare-cumpărare, instanța a respins-o ca neîntemeiată. S-a argumentat că procura este un act juridic unitar, iar în cadrul său nu poate exista un alt act cu efecte contrare voinței mandantului. Acceptarea unei asemenea interpretări ar însemna că mandantul, deși are dreptul de a revoca mandatul, ar putea fi pus

într-o situație mai gravă decât dacă nu l-ar fi revocat deloc, ceea ce ar anula însăși esența principiului libertății contractuale în raport cu contractul de mandat.

Astfel, instanța a reținut că, deși în anumite circumstanțe ar fi posibilă acordarea de despăgubiri pentru prejudiciul suferit de mandatar în urma revocării intempestive, în speță, o astfel de cerere nu a fost formulată. Prin urmare, instanța, respectând principiul disponibilității, nu a analizat această posibilitate și a constatat nulitatea absolută a contractului de vânzare-cumpărare încheiat de mandatar după revocarea mandatului.

Împotriva acestei hotărâri, pârâții B.I. și B.S. au declarat recurs, susținând că instanța a emis o soluție nemotivată în drept. Aceștia au argumentat că, deși instanța a interpretat normele juridice atât în ceea ce privește capetele de cerere, cât și excepția invocată, analiza probelor s-a realizat într-un mod selectiv și lipsit de obiectivitate, contrazicând realitatea faptică. Totodată, pârâții au susținut că interpretările instanței nu reflectă voința reală a părților și nu au un fundament juridic solid, conducând astfel la o soluție neîntemeiată și injustă, care încurajează abuzul de drept.

În ceea ce privește excepția lipsei de interes, recurenții au arătat că instanța a omis să ia în considerare declarația expresă și autentificată a reclamantului, prin care acesta a confirmat că, la momentul vânzării, a primit suma convenită și nu mai are nicio pretenție asupra bunului. De asemenea, s-a susținut că instanța a ignorat intenția comună a părților de a finaliza vânzarea, apreciind în mod nefondat că procura se limita exclusiv la obligațiile asumate în mod gratuit de către pârât.

Recurenții au mai argumentat că instanța a afirmat, fără o justificare juridică clară, că procura reprezintă un act juridic unitar și nu poate cuprinde elemente specifice unui alt act juridic. În opinia acestora, esența unui act juridic este determinată de conținutul său, nu de denumirea atribuită acestuia.

Referitor la cererea reconvențională, recurenții au subliniat că motivarea instanței este ambiguă și dificil de interpretat. Aceștia au considerat că instanța

nu a analizat un aspect esențial, și anume faptul că, prin revocarea mandatului, reclamantul a dorit să înceteze reprezentarea sa de către pârât în orice act juridic, inclusiv în contractul de vânzare-cumpărare, însă acest fapt nu afectează consimțământul inițial exprimat cu privire la tranzacție.

În drept, recurenții au invocat dispozițiile art. 304 pct. 8 și 9 din Codul de procedură civilă.

Tribunalul a constatat că recursul formulat de pârâți este nefondat, pentru următoarele motive: Prin procura specială autentificată cu nr. 3319/30.03.2007, reclamantul I.M. l-a mandatat pe pârâtul B.I., conferindu-i, printre altele, dreptul de a efectua formalitățile necesare pentru a-și vinde sie însuși sau unei societăți comerciale în care deținea calitatea de asociat și administrator, dreptul de proprietate asupra unui teren de 45.000 mp situat în comuna Vădeni, județul Brăila. De asemenea, în conținutul aceleiași procuri, mandantul a declarat că a primit de la mandatar suma de 4.500 RON, considerată prețul pentru vânzarea terenului, asupra căruia nu mai avea nicio pretenție. Ulterior, la data de 04.03.2008, printr-o declarație autentificată cu nr. 1964/4.03.2008, reclamantul I.M. a revocat în întregime mandatul acordat lui B.I., notificându-l în mod oficial prin intermediul executorului judecătoresc, conform notificării nr. 26/4.03.2008. Cu toate acestea, la data de 16.04.2008, pârâtul B.I. a procedat la înstrăinarea terenului către propria sa persoană, în calitate de cumpărător, în baza mandatului primit anterior, care fusese deja revocat.

În aceste condiții, Tribunalul a apreciat că reclamantul avea un interes legitim, actual, personal și direct în promovarea acțiunii, întrucât urmărea înlăturarea efectelor unui act juridic încheiat asupra unui bun aflat în proprietatea sa, fără un consimțământ valabil exprimat. Ca urmare, excepția lipsei de interes, invocată de recurenți, a fost respinsă în mod corect și justificat de către instanța de fond.

Referitor la critica potrivit căreia hotărârea instanței nu ar fi motivată în drept, Tribunalul a constatat că această susținere este lipsită de temei, întrucât interpretarea normelor juridice este atributul exclusiv al instanței de judecată.

Mai mult, s-a observat că pârâții-recurenți nu au invocat niciun temei juridic concret în susținerea excepției lipsei de interes și nici în cadrul cererii reconvenționale. Aspectele semnalate în recurs nu au relevanță în ceea ce privește temeinicia excepției invocate.

Cu privire la susținerea recurenților conform căreia procura ar reprezenta și un antecontract de vânzare-cumpărare, Tribunalul a constatat că această afirmație nu este întemeiată. Pe lângă faptul că procura reprezintă un act juridic unitar, așa cum a reținut corect instanța de fond, se observă că documentul în cauză nu îndeplinește condițiile legale pentru a fi considerat un antecontract de vânzare-cumpărare. Un astfel de contract este un act bilateral și trebuie semnat de ambele părți contractante, ceea ce nu s-a întâmplat în speță.

Chiar și în ipoteza în care ar fi existat un antecontract de vânzare-cumpărare, Tribunalul a subliniat că, după revocarea mandatului, contractul de vânzare-cumpărare ar fi putut fi încheiat doar personal de către proprietarul bunului, respectiv reclamantul I.M., și nu de către fostul său mandatar. Prin urmare, instanța a apreciat că respingerea cererii reconvenționale a fost justificată și temeinică.

Tribunalul a constatat, de asemenea, că instanța de fond a reținut în mod corect nulitatea absolută a contractului de vânzare-cumpărare autentificat sub nr. 3683/16.04.2008, întrucât acesta a fost întocmit în baza unui mandat revocat. În plus, în hotărârea instanței de fond nu s-au identificat contradicții între interpretarea probelor și situația de fapt și nici interpretări care să depășească voința reală a părților implicate.

Pentru toate aceste considerente, Tribunalul Brăila a apreciat că sentința recurată este legală și temeinică, motiv pentru care, în conformitate cu dispozițiile art. 312 C.pr.civ., a respins recursul prin decizia nr. 45/3.03.2009.

În esență, semnificația noțiunii de „mandat special” era aceea de act singular, distinct, care se deosebea de acele acte ce făceau parte dintr-un cadru mai larg, precum administrarea unuia sau mai multor bunuri ale mandantului, caracterizate prin repetitivitate și lipsa unei specificări precise în cuprinsul

procurii. Practica judiciară a statuat că, pentru ca un mandat să fie considerat special în sensul prevederilor art. 1535 din anteriorul Cod civil, era suficient ca operațiunile vizate să fie determinate prin simpla referire la natura acestora, fără a fi necesare detalii suplimentare."[291]

În sistemul juridic românesc, având în vedere caracterul monist al reglementării din Codul civil, care a unificat dreptul obligațiilor civile și comerciale[292], trebuie subliniat că mandatul comercial avea o sferă de aplicare mai extinsă decât cel civil. Astfel, obligațiile mandatarului nu se limitau doar la încheierea de acte juridice în numele mandantului, ci includeau și activități prealabile de negociere și intermediere desfășurate în vederea perfectării unui anumit contract. Aceste operațiuni puteau avea loc fie în numele și pe seama mandantului (reprezentare perfectă), fie în nume propriu, dar pe seama mandantului (reprezentare imperfectă). În această din urmă situație, agentul sau intermediarul era învestit cu autoritatea de a exprima un interes distinct de al său, manifestând o voință juridică ce nu îi aparținea propriu-zis, ci aparținea celui care i-a delegat această putere, iar efectele actelor astfel încheiate se răsfrângeau nu asupra mandatarului, ci asupra mandantului.

Într-o speță, Universitatea din Târgu-Jiu a lansat o invitație de participare la ofertare pentru achiziționarea unei construcții împreună cu terenul aferent. Ca răspuns la această solicitare, o persoană fizică, A, a înaintat o ofertă de vânzare, iar universitatea a desemnat o comisie de negociere pentru a purta discuții cu ofertantul, în vederea stabilirii valorii imobilului pe baza unei evaluări de specialitate. După efectuarea expertizei, negocierile s-au finalizat prin întocmirea unui proces-verbal.

Cu toate acestea, ulterior, universitatea a ales să achiziționeze un alt imobil, de la un ofertant diferit, finalizând tranzacția printr-un contract de vânzare-cumpărare autentificat. În aceste condiții, A a formulat o acțiune în

---

[291] C. Ap. București, s. a IX-a civ. și de prop. int., dec. nr. 223/A/2006, în L. C. Stoica, *Mandatul. Reprezentarea judiciară*. *Practică judiciară*, *op.cit,* p. 26 și urm., nr. 7.

[292] M. Nicolae, *Unificarea dreptului obligațiilor civile și comerciale*, Editura Universul Juridic, București, 2015.

instanță împotriva universității, solicitând obligarea acesteia la perfectarea vânzării imobilului, motivând că procesul-verbal de negociere echivalează cu o promisiune bilaterală de vânzare-cumpărare.

În apărarea sa, universitatea a susținut că documentul semnat între comisia de negociere și reclamant nu a fost aprobat de Senatul Universității, organ care a decis în final achiziționarea unui alt imobil.

Tribunalul Gorj a admis acțiunea reclamantului și, prin hotărârea pronunțată, a dispus perfectarea contractului de vânzare-cumpărare între părți.

În apel, soluția pronunțată de instanța de fond a fost infirmată, iar acțiunea reclamantului a fost respinsă ca neîntemeiată[293]. În motivarea deciziei, s-a reținut, în esență, că procesul-verbal de negociere semnat de intimat și de comisia de negociere reprezenta un act pregătitor, având rolul de a verifica și concretiza toate elementele ofertei de vânzare, inclusiv de a negocia prețul. Totuși, comisia de negociere nu avea competența de a lua decizia finală sau de a accepta oferta în locul organului colectiv de conducere cu atribuții în acest sens, respectiv Senatul Universității.

De menționat că, în dreptul francez, contractele de agenție și intermediere (curtaj) sunt analizate în detaliu în secțiunea dedicată „mandatelor particulare” [294].

De asemenea, des întâlnită este și procura pentru plecarea copilului în străinătate, cunoscută și sub denumirea de procură minor. Aceasta se realizează atunci când un părinte sau ambii părinți își dau acordul pentru ca minorul să poată părăsi țara cu un alt însoțitor.

Dacă solicitantul actului de identitate se află temporar în afara țării, cererea sau, după caz, primirea actului de identitate se poate realiza și prin intermediul unei procuri speciale eliberate de către misiunile diplomatice sau

---

[293] C. Ap. Craiova, s. civ., min. și fam., dec. nr. 138/2009, în D. Anghel, L. Harabagiu, *Contractul de vânzare. Practică judiciară și reglementarea din noul Cod civil*, Editura Hamangiu, 2011, pp. 38 și urm.

[294] F. Collart Dutilleul, Ph. Delebecque, *Contrats civils et commerciaux*, Precis Dalloz, 10-e édition, Paris, 2015, p. 598.

oficiile consulare ale României din statul respectiv. Procura trebuie să conțină fotografia solicitantului și să fie autentificată prin aplicarea timbrului sec al misiunii diplomatice sau oficiului consular respectiv. La procură se anexează, de asemenea, o fotografie identică celei aplicate pe document.

În mod obligatoriu, procura specială trebuie să precizeze explicit scopul pentru care a fost emisă, respectiv depunerea cererii de eliberare și/sau ridicarea actului de identitate, precum și motivul sau motivele pentru care aceasta este solicitată (de exemplu: expirarea, pierderea sau schimbarea domiciliului).

Persoana împuternicită va depune procura specială, alături de documentele solicitantului, la serviciul de evidență a persoanelor.

Prin procură notarială bancară, se poate împuternici o altă persoană să reprezinte la bancă o altă persoană pentru a realiza operațiuni bancare cum ar fi contractarea unui credit, emiterea sau ridicarea unui card, retragerea anumitor sume de bani din cont, constituirea sau lichidarea de depozite și conturi curente, ordine de plată, obținerea extraselor de cont etc.

În practica judecătorească, în legătură cu momentul de la care începe să curgă termenul de prescripţie a dreptului material la acţiune în cazul neexecutării obligației mandatarului de a da socoteală mandantului despre îndeplinirea mandatului s-a decis[295] că domeniul de aplicare a regulii speciale consacrate de art. 8 alin. (1) din Decretul-lege nr. 167/1958 (act normativ abrogat prin Legea nr. 71/2011), potrivit căreia prescripția dreptului la acțiune în repararea pagubei cauzate printr-o faptă ilicită „începe să curgă de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba cât și pe cel care răspunde de ea” este unul care acoperă întreaga răspundere civilă, așadar, atât ipoteza de răspundere delictuală, cât și pe cea de răspundere contractuală,

[295] I.C.C.J., Secţia I civilă, decizia nr. 2199 din 16 noiembrie 2023, *Buletinul Casației* nr.2/2023, 204-210.

întrucât legea nu distinge între felul răspunderii civile, ci stabilește *in terminis* condiția existenței unui prejudiciu cauzat printr-o „faptă ilicită”.

Astfel, răspunderea pentru fapta ilicită poate avea atât un caracter contractual, cât și extracontractual. Un exemplu relevant îl constituie situația în care mandatarul încalcă obligația contractuală de a justifica gestiunea sa și de a preda mandantului sumele obținute din lichidarea depozitelor bancare, precum și de a utiliza fondurile bănești exclusiv în interesul acestuia, conform dispozițiilor art. 1541 din Codul civil din 1864.

Prin urmare, prevederile art. 8 alin. (1) din Decretul-lege nr. 167/1958 nu pot fi interpretate într-un sens restrictiv, care să limiteze aplicabilitatea exclusiv la dreptul la acțiune pentru repararea prejudiciului derivat din „delictul civil” ce angajează răspunderea civilă delictuală. Rațiunea normei speciale consacrate de acest text de lege este valabilă și în cazul răspunderii civile contractuale, fiind aplicabil principiul logic exprimat prin adagiul „ubi eadem est legis ratio, ibi eadem est legis dispositio”.

A susține contrariul și a exclude din sfera de aplicare a normei o întreagă categorie de „fapte ilicite”, precum cele care fundamentează o acțiune întemeiată pe răspunderea civilă contractuală, în condițiile în care textul art. 8 alin. (1) din Decret nu realizează nicio distincție cu privire la acest aspect general al răspunderii civile, ar echivala cu încălcarea unei reguli fundamentale de interpretare logică, consacrată prin adagiul „ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus”.

Astfel, având în vedere că termenul de prescripție a început să curgă, conform regulii generale prevăzute de art. 7 din Decret, de la data încetării contractului de mandat prin executarea sa, respectiv din momentul în care mandatarul a lichidat depozitele și a închis conturile bancare deschise pe numele mandantului, instanțele de fond au interpretat eronat problema referitoare la momentul de debut al prescripției extinctive.

Prin urmare, în situația acțiunii în despăgubiri pentru repararea prejudiciului patrimonial suferit de mandant ca urmare a faptei ilicite a

mandatarului, constând în neîndeplinirea obligației contractuale de a justifica executarea mandatului și de a restitui sumele provenite din lichidarea depozitelor și închiderea conturilor bancare deschise pe numele mandantului, dispoziția specială privind momentul de început al prescripției, prevăzută de art. 8 alin. (1) din Decretul-lege nr. 167/1958, prevalează asupra regulii generale stipulate de art. 7 alin. (1) din același act normativ.

În cazul contractelor de mandat, prestația caracteristică revine mandatarului (agentului), acesta fiind cel care desfășoară activitatea principală, adesea în mod profesional. De asemenea, raporturile interne dintre mandant și mandatar sunt reglementate de Regulamentul Roma I, oferindu-le părților libertatea de a alege legea aplicabilă conform dispozițiilor art. 3, cu excepția aspectelor referitoare la puterea de reprezentare, care sunt excluse din această posibilitate de alegere.

Pe de altă parte, procurile, fiind acte juridice unilaterale, nu pot fi supuse unei alte legi decât cea aleasă de emitentul lor, respectiv legea statului în care acesta își are reședința obișnuită la momentul semnării documentului.

În temeiul art. 129 alin. (1) din Legea nr. 8/1996, mandatul de gestiune colectivă a drepturilor patrimoniale de autor și a celor conexe este acordat direct, prin contract scris, de către titularii drepturilor. Totuși, această reglementare poate fi criticată din cel puțin două perspective.

În primul rând, formularea imperativă a textului poate induce ideea că titularii de drepturi sunt obligați să acorde un mandat direct pentru gestiunea colectivă, ceea ce nu corespunde realității juridice. Având în vedere că ne aflăm în domeniul contractelor, principiul libertății contractuale rămâne aplicabil, astfel încât titularii au doar opțiunea, nu obligația, de a conferi un asemenea mandat.

În al doilea rând, textul nu precizează în mod explicit cui trebuie acordat mandatul de gestiune colectivă. În practică, acest mandat este încredințat unui Organism de Gestiune Colectivă, entitate specializată în administrarea drepturilor patrimoniale de autor și a drepturilor conexe.

## 3.1. PROCURA PENTRU PLECAREA COPILULUI ÎN STRĂINĂTATE

Declarația prin care părinții, sau unul dintre ei, își manifestă consimțământul pentru ieșirea din țară a copilului minor este adesea utilizată, în mod impropriu, sub denumirile de „procură plecare copil minor" sau „procură ieșire minor".

Diferența dintre procură și declarație rezidă în faptul că, prin procură, mandantul conferă unei alte persoane (mandatarul) împuternicirea de a încheia acte juridice în numele său, în timp ce, prin declarație, persoana se limitează la a exprima sau confirma anumite fapte ori situații, fără a institui un mandat.

Declarația de acord pentru ieșirea minorului din țară reprezintă un act notarial[296] necesar la trecerea frontierei. Aceasta se întocmește fie la un birou notarial, fie la ambasadă sau consulat (pentru părinții aflați în străinătate), fiind dată de ambii părinți sau, după caz, doar de părintele care nu însoțește copilul în afara țării.

În România, această declarație poate fi autentificată la orice birou notarial, competența notarului fiind generală. Prin intermediul declarației, părinții minorului sau părintele care nu îl va însoți își exprimă acordul pentru ieșirea din țară a copilului, fie împreună cu celălalt părinte, fie însoțit de o terță persoană.

În exercitarea autorității părintești, fiecare dintre părinți are dreptul de a consimți, de a refuza sau de a-și retrage acordul cu privire la exercitarea unui drept de către minor, cu condiția ca acest drept să nu fi fost deja exercitat de către acesta.

Se poate susține[297] și teza conform căreia părintele care, după exprimarea inițială a consimțământului, nu mai este de acord cu exercitarea de către minor a unui anumit drept subiectiv nu dispune de o altă modalitate de manifestare a

---

[296] Maria Cazan, *Procură plecare minor, https://notarultau.ro* accesat la data de 14 decembrie 2024.

[297] Dragoş Isache, *Revocarea acordului pentru deplasarea unui minor – modalitate de exercitare a autorității părintești,* Buletinul notarilor publici, nr.3/2019, https://buletinulnotarilor.ro accesat la data de 12 februarie 2025.

dezacordului decât prin sesizarea instanței de judecată. În această perspectivă, s-ar putea argumenta că autoritatea părintească, atunci când există divergențe, nu s-ar putea exercita decât pe cale judiciară. Totuși, o astfel de abordare ar putea genera riscul ca, până la soluționarea litigiului, drepturile minorului să fie afectate în lipsa posibilității părintelui de a-și exprima unilateral retragerea acordului.

Mai mult, legiuitorul nu a instituit o procedură specială care să impună părinților, în ipoteza revocării unui act unilateral, obligația de a se adresa instanței pentru obținerea unei încuviințări prealabile.

În realitate, însă, revocarea acordului constituie, în sine, dovada unei neînțelegeri între părinți și, în același timp, fundamentul sesizării instanței, care are rolul de a tranșa conflictul dintre aceștia în interesul superior al minorului.

Motivele care pot determina un părinte să își retragă acordul cu privire la efectuarea unei călătorii de către minor sunt variate și pot viza aspecte distincte. Acestea pot fi legate de persoana însoțitorului (de exemplu, un părinte poate continua să fie de acord cu deplasarea minorului, dar să nu mai accepte ca acesta să fie însoțit de o anumită persoană), de scopul călătoriei (cum ar fi refuzul ca minorul să participe la o competiție sportivă sau să frecventeze o tabără), precum și de existența unor indicii temeinice care să justifice temerea că minorul ar putea fi expus unui risc de abuz, fie din partea celuilalt părinte, fie din partea unor terți, dacă deplasarea ar avea loc.

Evident, aceste motive nu au relevanță juridică directă în ceea ce privește formalizarea actului de revocare, însă ele devin esențiale pentru instanță în analiza cauzelor neînțelegerii dintre părinți și, mai ales, în determinarea interesului superior al minorului.

În practică, retragerea acordului reflectă adesea conflicte personale și emoționale între părinți, care, în încercarea de a-și afirma poziția, ajung să trateze copiii ca pe bunuri partajabile. O perspectivă poate excesiv de crudă, dar, din păcate, fidelă realității. Există situații în care părinții ajung la un consens în ceea ce privește „distribuția" responsabilităților, dar și cazuri în care fie nu reușesc să se pună de acord, fie își schimbă ulterior poziția.

Din punct de vedere juridic, revocarea consimțământului poate constitui fie o manifestare abuzivă a autorității părintești, atunci când este exercitată în scop pur conflictual sau de represalii, fie un act justificat, menit să protejeze efectiv interesul minorului.

Întrucât, la un moment dat, s-a analizat și ipoteza ca acordurile unilaterale ale părinților să poată fi considerate acte juridice colective – în situația în care acestea sunt exprimate simultan – este necesar să facem câteva precizări cu privire la natura actului juridic colectiv și implicațiile sale în această materie.

Actul juridic colectiv este definit ca fiind „manifestarea mai multor voințe care converg către același scop", ceea ce evidențiază, în mod inerent, existența unei pluralități de părți[298]. Se ridică însă întrebarea dacă această pluralitate de părți implică în mod necesar existența unei „părți plurale" sau dacă, dimpotrivă, fiecare manifestare de voință ar putea fi privită ca generând un act juridic distinct pentru fiecare participant.

În ceea ce privește actul juridic colectiv, doctrina recunoaște că ansamblul manifestărilor de voință constituie un act juridic unic, în ciuda faptului că acestea emană de la subiecți diferiți. Această caracteristică reflectă specificitatea actului juridic colectiv, care nu trebuie confundat nici cu actul juridic unilateral – caracterizat prin voința unui singur subiect de drept – și nici cu contractul, care presupune acordul de voință al două sau mai multe părți, aflate în poziții juridice diferite.

Originea actului juridic colectiv poate fi regăsită în conceptul de act complex, formulat inițial de doctrinarii germani, preluat ulterior de literatura juridică italiană și adoptat de doctrina franceză la începutul secolului al XX-lea. Potrivit acestor teorii, unitatea actului juridic colectiv se explică prin fuziunea manifestărilor de voință, care contribuie la crearea unui act unic, având drept finalitate obținerea unui rezultat comun. Esențial pentru această

[298] Anne-Laure Pastré-Boyer, *L'acte juridique collectif en droit privé français*, Presses Universitaires d'Aix-Marseille, Aix-en-Provence, 2006, p. 149 și urm.

categorie de acte juridice este faptul că interesul urmărit de toate părțile implicate este unul singular și identic.

În doctrina italiană, conceptul de act juridic complex nu a generat dezbateri la fel de ample ca în literatura juridică franceză, fiind considerat o varietate a actului juridic unilateral, însă caracterizat prin existența mai multor manifestări de voință. Teoreticienii italieni disting între două tipuri de acte juridice complexe, în funcție de gradul de fuziune a voințelor implicate.

Primul tip de act juridic complex este cel în care mai multe persoane contribuie la formarea actului, iar manifestările lor de voință se contopesc într-o singură expresie juridică aparținând unui subiect unic de drept. Al doilea tip de act juridic complex presupune, de asemenea, participarea mai multor persoane, însă manifestările lor de voință, deși converg către un scop comun, își păstrează individualitatea. În acest din urmă caz, actul juridic rămâne unic, dar voințele constitutive rămân distincte și nu fuzionează.

În doctrina franceză, mecanismul de fuziune a voințelor într-un act juridic colectiv a fost explicat prin existența unei proceduri specifice, aplicabile la momentul formării actului, care asigură legătura dintre manifestările individuale de voință. Această teorie susține că succesiunea de consimțăminte culminează cu adoptarea unui act juridic final, în cadrul căruia fiecare manifestare de voință a contribuit la decizia colectivă. Spre deosebire de contracte, care implică acorduri între voințe aflate, de regulă, într-un raport antagonist, actele juridice complexe sunt caracterizate de voințe identice, orientate către același rezultat.

O contribuție semnificativă în analiza acestui concept îi aparține profesorului R. Cabrillac, care a adus în discuție distincția dintre persoana juridică individuală și entitatea colectivă constituită dintr-un grup de persoane unite de un interes comun. Dacă în trecut partea dintr-un act juridic era identificată exclusiv cu o persoană individuală, ulterior s-a recunoscut că mai multe persoane pot constitui împreună o „parte plurală” într-un raport juridic.

Doctrina juridică identifică trei exemple relevante pentru existența unei „părți plurale”: persoanele reunite pentru constituirea unei persoane juridice, membrii unei adunări generale și grupurile de persoane care participă la încheierea unui contract colectiv. Potrivit profesorului Cabrillac, este esențial să se facă o distincție între actele juridice colective în care conjunctivitatea este indispensabilă pentru formarea lor și cele în care aceasta nu reprezintă un element determinant.

De exemplu, în anumite situații, participarea mai multor persoane la încheierea unui act juridic este impusă de lege, precum în cazul constituirii unei societăți sau al desfășurării unei adunări generale. În alte cazuri, coparticiparea poate fi stabilită convențional, părțile implicate alegând să creeze un act juridic colectiv prin voință proprie. În ambele situații, conjunctivitatea reprezintă o condiție esențială pentru existența actului juridic.

Totuși, există și acte juridice deschise, în care participarea mai multor persoane nu este o cerință obligatorie, ci doar o posibilitate facultativă. În astfel de cazuri, conjunctivitatea nu influențează nici formarea, nici valabilitatea actului, care rămâne opozabil chiar dacă este încheiat de un singur subiect de drept.

În orice circumstanță, conform teoriei profesorului Cabrillac, toate actele juridice colective sunt, prin natura lor, și conjuncte. Acesta explică în continuare că însuși calificativul de „colectiv” justifică faptul că efectele actului se extind și asupra unor persoane care nu au participat direct la formarea sa, așa cum se întâmplă, de exemplu, în cazul hotărârilor adoptate de adunările generale.

În doctrină, o abordare mai recentă propune o nuanțare a acestei perspective, argumentând că pot exista și acte juridice colective simple, care nu au caracter conjunct. Spre deosebire de actele colective conjuncte, acestea nu presupun existența unei părți plurale, ci sunt generate de voința unui singur subiect de drept. În acest caz, ceea ce conferă actului caracterul colectiv nu este pluralitatea participanților la formarea sa, ci mai degrabă destinația sa sau efectele pe care le produce. Un exemplu elocvent în acest sens îl constituie „statutul colectiv” aplicabil salariaților.

Importanța caracterizării unui act juridic ca fiind colectiv este esențială pentru analiza noastră, întrucât, acolo unde acordul este colectiv, și dezacordul ar trebui, în mod logic, să fie exprimat tot colectiv. Această premisă ridică o întrebare fundamentală:

În măsura în care voințele părinților sunt exprimate simultan, se poate considera că acordul acestora constituie un act juridic colectiv? Mai precis, părinții formează o singură „parte plurală", care exprimă un interes unic, iar retragerea consimțământului ar trebui, în mod similar, să respecte aceeași logică?

Legiuitorul român pare să ofere un exemplu de act juridic colectiv conjunct în materia mandatului[299]. Conform dispozițiilor art. 2.031 alin. (3) din Codul civil, coroborat cu prevederile art. 2.028 din același act normativ, mandatul acordat de mai multe persoane „pentru o afacere comună", printr-un singur înscris, nu poate fi revocat decât prin consimțământul tuturor mandanților.

Totuși, formularea utilizată de legiuitor este problematică și a generat controverse semnificative în practică. În realitate, nu „afacerea comună" este cea care conferă actului juridic caracterul colectiv, ci existența unui interes comun între părți. Este evident că doi vânzători coproprietari sau codevălmași, la fel ca doi cumpărători, deși pot fi priviți juridic ca reprezentând aceeași parte în cadrul tranzacției, nu împărtășesc neapărat un interes comun, ci mai degrabă interese individuale, care pot fi uneori chiar concurente sau contrare.

Prin urmare, aplicabilitatea acestor dispoziții trebuie restrânsă doar la acele situații în care „afacerea comună" reflectă un interes colectiv autentic, care determină contopirea voințelor individuale într-o singură voință juridică, capabilă să creeze o „parte plurală".

În acest context, nu orice act juridic în care două sau mai multe persoane urmăresc un obiectiv comun, precum vânzarea sau cumpărarea unui bun, poate

[299] Dragoș Isache, *op.cit.*

fi calificat automat drept act juridic colectiv. Dacă s-ar accepta o astfel de interpretare, orice act juridic în care sunt implicate cel puțin două părți cu un scop convergent ar trebui considerat colectiv, ceea ce nu a fost niciodată susținut în doctrină. De altfel, doi coproprietari care vând împreună sau doi cumpărători care dobândesc același bun nu formează, în sens juridic strict, o „parte plurală", ci își menține individualitatea juridică, chiar dacă acționează în aceeași operațiune juridică.

Autoritatea părintească exercitată în comun de ambii părinți reprezintă o formă de cotitularitate asupra unui drept unic.[300] Această cotitularitate reflectă situația juridică în care mai multe persoane dețin împreună același drept. Dreptul pozitiv recunoaște această instituție și o împarte în două forme: titularitatea comună asupra unui drept unic, specifică sistemului juridic de inspirație germanică, și titularitatea divizată asupra unor drepturi identice, caracteristică dreptului succesoral roman.

În prima categorie, doctrina include exemple precum exercitarea autorității părintești și gestiunea bunurilor comune de către soți în cadrul regimului matrimonial. În cea de-a doua categorie se regăsește coproprietatea, unde titularii au drepturi distincte, dar echivalente asupra aceluiași bun.

Cotitularitatea poate avea ca obiect atât drepturi reale, cât și drepturi personale, fiind astfel o instituție juridică de o aplicabilitate extinsă, cu implicații semnificative în multiple ramuri ale dreptului.

În virtutea cotitularității autorității părintești, la fel ca în cazul cotitularității asupra bunurilor comune din regimul matrimonial, părinții dețin drepturi egale asupra persoanei și bunurilor copilului, iar aceste drepturi trebuie exercitate în mod comun. Conceptul de „împreună" implică o colaborare efectivă între părinți, iar prepoziția „cu" poate desemna atât simultaneitatea manifestărilor de voință, cât și modalitatea sau raportul în care acestea sunt exprimate.

[300] M. Avram, *Drept civil. Familia*, Hamangiu, Bucureşti, 2013, p. 463.

În considerarea interesului superior al copilului, legiuitorul a instituit ca principiu fundamental exercitarea în comun a autorității părintești.[301] Această abordare reflectă convingerea că dezvoltarea și educația minorului sunt cel mai bine asigurate prin implicarea ambilor părinți. Cu toate acestea, în lipsa unui acord între aceștia, întregul mecanism de exercitare a autorității părintești riscă să devină disfuncțional. Este esențial de subliniat că interesul avut în vedere nu este cel al părinților, ci exclusiv al copilului, iar aceștia trebuie să ajungă, împreună, la o înțelegere asupra conținutului acestui interes.

Un argument împotriva calificării exercitării autorității părintești drept un act juridic colectiv constă în faptul că un asemenea act presupune, în mod obligatoriu, manifestarea concomitentă și simultană a voințelor părților, într-un cadru sau o procedură juridică stabilită de legiuitor. Or, în cazul autorității părintești, nu există o reglementare specifică privind un mecanism procedural care să impună un cadru organizat pentru luarea deciziilor, similar cu cel existent în cazul constituirii unei societăți sau al adoptării hotărârilor într-o adunare generală.

Spre deosebire de asociați, care trebuie să respecte norme stricte pentru ca hotărârile lor să producă efecte juridice, părinții dispun de o libertate mult mai largă în luarea deciziilor privitoare la minor. Această autonomie le permite să își exprime consimțământul pentru exercitarea unui drept al copilului în momente distincte, fără ca această manifestare succesivă de voință să afecteze validitatea deciziei luate.

În plus, clasificarea actelor juridice în acte unilaterale, contracte și acte juridice colective rămâne, în prezent, o teorie minoritară în doctrină și continuă să fie subiectul unor dezbateri juridice. Dacă legiuitorul ar fi intenționat să consacre expres această distincție, ar fi fost necesar să o reglementeze în mod clar. În acest context, forțarea încadrării exercitării autorității părintești într-o categorie juridică ce nu i se potrivește poate genera confuzii și, implicit, prejudicii semnificative în aplicarea normelor legale.

---

[301] Laurence Gareil, *L'exercice de l'autorité parentale*, L.G.D.J, Paris, 2004, p.175.

Atât timp cât un act juridic unilateral nu și-a produs încă efectele, manifestarea unilaterală de voință poate fi retrasă, inclusiv atunci când aceasta a fost exprimată simultan de ambii părinți. Astfel, în situația în care un părinte își exprimă acordul pentru ca minorul să încheie un act juridic viitor sau să exercite un anumit drept, iar acest acord nu s-a materializat prin încheierea actului sau prin exercitarea dreptului, revocarea rămâne permisă. Nu există temei juridic care să impună caracterul absolut irevocabil al unui act juridic unilateral.

Pe de altă parte, dacă efectele actului juridic unilateral s-au produs concomitent cu manifestarea de voință a părintelui – de exemplu, în situația în care părintele a fost prezent și și-a exprimat în mod expres încuviințarea pentru încheierea unui act juridic de către minor – atunci orice încercare de revocare ulterioară devine lipsită de eficiență juridică.

Această particularitate diferențiază actele juridice unilaterale de contracte, unde, prin acordul părților, chiar și după producerea efectelor contractului, acestea pot, prin consimțământ mutual, să modifice sau să desființeze întreaga situație juridică inițială. Totuși, chiar și în acest caz, există limite de drept care trebuie respectate, în special în ceea ce privește protejarea drepturilor dobândite de terți, care s-au putut întemeia pe contractul încheiat între părțile inițiale.

## 3.2. PROCURA DE REPREZENTARE LA MOȘTENIRE

În majoritatea situațiilor, opțiunea succesorală se materializează prin acceptarea moștenirii, iar declarația de acceptare nu este condiționată de forma autentică, conform art. 1108 din Codul civil. Totuși, în practică, se preferă utilizarea formei autentice în cazul acceptării exprese a moștenirii.

Persoanele cu capacitate de exercițiu restrânsă pot, în temeiul art. 41 alin. (3) C. civ., să accepte singure o moștenire, fără încuviințarea ocrotitorului legal și fără autorizarea instanței de tutelă. Această posibilitate este prevăzută expres de lege, alături de încheierea actelor de conservare, a actelor de administrare

care nu le prejudiciază, a actelor de acceptare a liberalităților fără sarcini, precum și a actelor de dispoziție de mică valoare, cu caracter curent și care se execută la momentul încheierii lor. Procura de reprezentare la moștenire este, însă, un act juridic de o complexitate sporită, având un conținut adaptabil în funcție de scopul urmărit. Astfel, pe lângă mandatul de acceptare a moștenirii, aceasta poate include împuternicirea mandatarului de a efectua demersuri necesare pentru obținerea probelor privind calitatea de moștenitor legal sau testamentar, identificarea numărului de moștenitori ori stabilirea componenței masei succesorale și alte activități conexe.

Moștenitorul care, din diverse motive, nu poate participa personal la procedura notarială de dezbatere a succesiunii, poate mandata o altă persoană printr-o procură notarială în formă autentică, conferindu-i astfel dreptul de a-l reprezenta în cadrul acestei proceduri succesorale.

Procura de reprezentare la succesiune trebuie să cuprindă în mod clar mențiunea că împuternicitul (mandatarul) va putea solicita notarului deschiderea procedurii succesorale. Apoi trebuie menționat că împuternicitul te va reprezenta în fața notarului învestit cu dezbaterea și soluționarea procedurii succesorale, va declara bunurile aflate la masa succesorală și va depune actele necesare.

Procura trebuie să conțină și mențiunile că împuternicitul va putea formula și depune cereri sau declarații, va putea depune și ridica documente, va achita taxe și va întreprinde orice demers necesar pentru împărțirea masei succesorale.

Astfel, procura va preciza că mandatarul este împuternicit să solicite deschiderea procedurii succesorale, să participe la dezbaterea moștenirii, să administreze probele necesare, să achite taxele aferente, să ridice certificatul de moștenitor, să solicite rectificarea rolurilor fiscale pe baza acestui certificat, precum și să încheie orice tranzacție cu ceilalți moștenitori, inclusiv partajul bunurilor din masa succesorală. În situația suspendării procedurii succesorale și a îndrumării moștenitorilor către instanța de judecată, mandatarul este împuternicit să formuleze acțiunea principală, cererea reconvențională, cererea de intervenție, să exercite și să susțină căile de atac, să mă reprezinte în fața

tuturor instanțelor competente, să primească actele de procedură, inclusiv hotărârile judecătorești, să angajeze avocat și să încheie tranzacții cu ceilalți moștenitori. Mandatarul va avea deplină libertate de a realiza toate actele pe care le-aș putea îndeplini personal, fără ca mandatul să îi poată fi limitat ori contestat sub aspectul conținutului său. Pentru îndeplinirea mandatului, mandatarul va semna în numele și pe seama mea oriunde va fi necesar, semnătura sa producându-mi efecte în limitele împuternicirii acordate.

În baza dispozițiilor art. 144 C. civ., operațiunile de dezbatere succesorală fac parte din cele prevăzute de legiuitor și încadrate ca fiind acte de dispoziție, iar potrivit art. 145 C.civ., toate acțiunile de dezbatere succesorală prezintă un folos neîndoielnic pentru persoanele ocrotite (minorii), întrucât patrimoniul acestora urmează a se majora. Pentru aceste considerente și în completare cu dispozițiile art. 501 alin. 1 C. civ. și art. 502 C. civ., instanțele de judecată vor admite o astfel de cerere și vor autoriza pentru minori întocmirea tuturor acte necesare dezbaterii succesorale după defunct.

Chiar dacă mama nu ar întreprinde nimic care să îi vatăme pe minori în interesele lor și ar susține în mod corect interesele acestora, în situația în care la moștenirea unui părinte decedat vin în concurs soția supraviețuitoare și copiii, se consideră că atât minorii cât și părintele au fiecare un interes propriu care ar putea intra în conflict cu interesele celuilalt și de aceea se solicită autorizarea instanței de tutelă pentru întocmirea tuturor actelor necesare dezbaterii succesorale și implicit numirea unui curator special.

Este admisibilă o astfel de cerere datorită faptului că, pentru încheierea valabilă a unor certificate de moștenitori de către minori este nevoie de autorizarea instanței de tutelă, în vederea ocrotirii drepturilor copiilor, actele de acceptare a moștenirii și lichidarea regimului bunurilor succesorale neputând fi încheiate de către aceștia decât cu încuviințarea prealabilă a ocrotitorului legal și cu autorizarea instanței de tutelă.

Așadar, mama (soția supraviețuitoare) va solicita[302] instanței de judecată să autorizeze participarea minorilor la dezbaterea succesiunii după tatăl lor pentru declararea masei succesorale, pentru declararea și semnarea declarației de acceptare a succesiunii legale în cota prevăzută de lege, pentru participarea la ședințele de dezbatere a succesiunii, pentru semnarea actelor notariale, a certificatelor de moștenitori, dar și a oricăror cereri sau declarații necesare dezbaterii succesiunii.

Românii aflați în străinătate, care din diverse motive nu pot reveni în țară pentru dezbaterea unei succesiuni, au posibilitatea de a încheia procuri prin care împuternicesc alte persoane să îi reprezinte în fața birourilor notariale din România.

În funcție de scopul urmărit — fie exclusiv declararea opțiunii succesorale, fie atât exprimarea opțiunii, cât și reprezentarea în procedura succesorală — aceste procuri pot fi autentificate fie de notarii publici din statul de reședință, fie la consulatele României din respectivele țări.

Opiniile specialiștilor sunt divergente, însă majoritatea consideră că procurile privind procedurile succesorale ar trebui întocmite, în mod obligatoriu[303], la consulatele României din țările respective.

Întrucât opțiunea succesorală vizează, de regulă, acceptarea moștenirii, iar declarația de acceptare nu este condiționată de forma autentică, conform art. 1108 Cod civil, notarii publici din România acceptă și declarațiile întocmite în străinătate în forma prevăzută de legea locală, mai ales în situațiile în care succesibilul nu a avut posibilitatea de a se adresa misiunii diplomatice sau consulatului român din statul respectiv. Cu alte cuvinte, „mandatarea unei persoane exclusiv pentru acceptarea succesiunii poate fi realizată la un notar

---

[302] Andreea Marca, *Autorizarea instanței de tutelă pentru ocrotirea drepturilor minorilor în cadrul lichidării regimului bunurilor succesorale după unul dintre părinți*, www.juridice.ro, accesat la 31 ianuarie 2025.

[303] Manuela Rășină, *Moștenitor în străinătate: Când poți face procura pentru succesiune la notarul local și când trebuie să o faci la consulat*, www.avocatnet.ro, accesat la data de 28 februarie 2023.

din statul în care se află succesibilul care nu se poate prezenta la biroul notarial unde are loc dezbaterea succesiunii”[304].

Declarația de acceptare atestă doar faptul că succesibilul și-a însușit calitatea de moștenitor. În schimb, o procură care conferă mandatarului atribuții extinse reprezintă un act mai complex, cu un conținut variabil, și poate fi întocmită la un notar din străinătate doar în situația în care defunctul era necăsătorit sau văduv și nu avea datorii. Aceasta deoarece, pe lângă acceptarea moștenirii, mandatul poate include împuternicirea mandatarului de a efectua demersurile necesare pentru dovedirea calității de moștenitor legal sau testamentar, stabilirea numărului de moștenitori sau identificarea componenței masei succesorale.

Această situație se aplică atunci când autorul moștenirii era necăsătorit sau văduv, iar succesiunea presupune doar transmiterea de bunuri și drepturi, fără existența unor obligații. În asemenea cazuri, procura întocmită în forma prevăzută de legislația locală poate fi acceptată de notarul public.

În situația în care defunctul era căsătorit și/sau moștenirea implică și pasiv succesoral (datorii), procura trebuie întocmită la consulat, întrucât Codul civil prevede reglementări stricte aplicabile acestor cazuri.

Astfel, regimul matrimonial încetează prin deces, iar lichidarea acestuia este supusă unor reguli stricte; conform art. 320 din Codul civil, actul de lichidare poate fi reprezentat exclusiv de o hotărâre judecătorească definitivă sau de un înscris autentificat de notar public.

Încheierea actului de lichidare a regimului matrimonial[305], un act foarte des întâlnit în contextul procedurilor de moștenire notarială, intervine în cazul în care defunctul, care a decedat după data de 1 octombrie 2011, era căsătorit și cel puțin o persoană. dintre moștenitorii săi este o persoană lipsite de capacitate de exercițiu .

---

[304] *Ibidem*.

[305] M. Avram, *Drept civil. Familia,* ediția 3-a, editura Hamangiu, București, 2022, p. 738 și urm.

Pare a fi destul de dificil de calificat acest act juridic, având în vedere criteriul importanței sale, adică de a aprecia dacă actul de lichidare a regimului matrimonial este un act de dispoziție sau doar un act de administrare. Indiferent de calificarea acordată acestui act, persoana lipsită de capacitate de exercițiu nu îl poate încheia singură, ci doar reprezentată. Totuși, dacă acest act ar fi calificat drept act de administrare, nu ar mai fi necesară autorizarea instanței de tutelă.

Practica notarială și judiciară actuală este aceea că autentificarea actului de lichidare, care are unele dintre caracteristicile unui act de înlăturare, trebuie să fie precedată de autorizarea instanței de tutelă.

În cadrul procedurii succesorale, conform art. 1155 din Codul civil, creditorii moștenirii trebuie să fie plătiți înainte de partajarea bunurilor între moștenitori. În situația în care datoriile moștenirii nu pot fi acoperite integral din lichiditățile existente la data decesului, stingerea acestora se poate realiza prin darea în plată a unor imobile din masa succesorală, act juridic care, la rândul său, trebuie întocmit în formă autentică.

Trebuie menționată și obligația[306] notarului public de a face înscrieri/verificări în registrele ținute la nivelul Uniunii Naționale a Notarilor Publici din România, respectiv în Registrul Național Notarial al Opțiunilor succesorale (R.N.N.O.S) în care declarații de acceptare și renunțare la moștenire, declarații de neacceptare a moștenirii făcute după expirarea termenului opțiunii de succesiune, declarații de neacceptare a moștenirii făcute în temeiul art. 1111 din se înregistrează Codul civil, revocarea renunțării la moștenire, declarațiile de acceptare sau de renunțare la sarcina de executor.

În materia succesiunilor, legislația europeană nu impune, în ceea ce privește actele de opțiune succesorală – în special renunțarea la succesiune – condiția formei autentice prevăzute de lex successionis. Potrivit art. 28 lit. (b) din Regulamentul (UE) nr. 650/2012, astfel de acte sunt considerate valide dacă respectă cerințele de formă prevăzute de legea statului în care declarantul își are reședința obișnuită la momentul manifestării voinței.

[306] I Genoiu, *art. cit,* p. 11.

Se poate observa o diferență de abordare între reglementarea relativ flexibilă a formelor juridice aplicabile instrumentelor de planificare succesorală și regimul mai restrictiv impus actelor de opțiune succesorală. În acest din urmă caz, moștenitorii, legatarii sau alte persoane interesate au posibilități limitate de alegere a normei aplicabile, fiind obligați să respecte fie rigorile formale impuse de legea succesiunii, fie pe cele stabilite de legea statului în care își au reședința obișnuită.

Cu alte cuvinte, singura concesie făcută favor negotii de către legiuitorul european constă în recunoașterea[307] validității formale a acestor declarații, cu condiția ca ele să respecte cerințele de formă impuse de legea statului în care declarantul își are reședința obișnuită. Scopul acestei dispoziții, prevăzută de art. 28 lit. (b) din Regulamentul (UE) nr. 650/2012, este de a facilita recunoașterea acestor manifestări de voință, chiar și în situațiile în care acestea nu îndeplinesc rigorile formale impuse de dreptul succesoral aplicabil.

Această flexibilitate legislativă are în vedere dificultățile pe care moștenitorii sau legatarii le pot întâmpina atunci când dreptul succesoral aplicabil le este nefamiliar, mai ales în cazul în care aceștia trăiesc într-un stat diferit de cel al ultimei reședințe obișnuite a defunctului sau de cel a cărui lege a fost aleasă de acesta în temeiul art. 22 din regulament. O astfel de situație este frecvent întâlnită în cazul în care succesiunea este guvernată de un sistem juridic cu tradiție diferită sau aparține unui stat situat la o distanță considerabilă față de locul în care moștenitorul își desfășoară viața de zi cu zi.

Pe de altă parte, declarațiile de opțiune succesorală trebuie formulate în cadrul unui termen prevăzut de legea aplicabilă fondului moștenirii, termen a cărui durată poate varia semnificativ în funcție de sistemul succesoral aplicabil. Această diversitate legislativă poate îngreuna respectarea cerințelor formale impuse de lex successionis în cazul moștenitorilor sau legatarilor care își au reședința obișnuită într-un alt stat.

---

[307] P. Wautelet, în A. Bonomi, P. Wautelet, *Droit européen des successions. Commentaire du Règlement n° 650/2012 du 4 juillet 2012*, 2e éd., Bruylant, Bruxelles, 2016, p. 478.

Pentru a preveni eventualele dificultăți juridice și pentru a proteja drepturile persoanelor aflate într-o astfel de situație, legiuitorul european a recunoscut posibilitatea ca aceste declarații să fie valabile și dacă îndeplinesc cerințele de formă impuse de legea statului în care se află reședința obișnuită a declarantului. Această soluție legislativă urmărește evitarea riscului de nulitate a declarațiilor formulate în alte jurisdicții, precum și eliminarea necesității unui dublu formalism impus din precauție pentru asigurarea eficacității opțiunilor succesorale. Cu toate acestea, această flexibilitate normativă poate genera unele dificultăți practice în ceea ce privește delimitarea exactă a legii aplicabile.

În ceea ce privește practica actuală, în situația în care succesibilul nu intenționează să renunțe la moștenire, ci dorește să împuternicească o altă persoană pentru a-l reprezenta în cadrul procedurii succesorale desfășurate în fața notarului public român, acesta este obligat să acorde o procură autentică. Această cerință derivă din principiul simetriei formelor, conform căruia actele juridice trebuie încheiate sub aceeași formă cerută pentru actele pe care le generează sau în legătură cu care sunt utilizate.

În analiza problematicii succesiunii criptomonedelor, un aspect esențial îl reprezintă planificarea succesorală adecvată.[308] Persoanele care dețin criptomonede ar trebui să fie informate sau consiliate de specialiști în drept cu privire la importanța formalizării acestei deținеri printr-un testament sau printr-un alt instrument juridic adecvat. Un asemenea demers este necesar pentru ca moștenitorii să fie informați nu doar cu privire la existența acestor active digitale, ci și cu privire la modalitatea de acces la acestea, inclusiv prin furnizarea detaliilor referitoare la locația portofelului digital și a codului numeric sau QR asociat.

Datorită caracterului pseudoanonim al deținătorilor și specificului descentralizat al sistemului blockchain, moștenitorii nu beneficiază de o

[308] Cristina Carata, Ana Luisa Chelaru, *Moștenirea digitală în evoluție: transferul monedelor digitale de tip bitcoin prin succesiune. Aspecte legale, tehnice și practice,* în Dreptul nr.10/2024, p.98.

autoritate centrală căreia să i se poată adresa pentru a obține informații privind aceste active. În absența unei planificări succesorale corespunzătoare, există un risc considerabil ca aceste criptomonede să devină inaccesibile, pierzându-se definitiv din patrimoniul succesoral.

## 3.3. PROCURA DE REPREZENTARE LA DIVORȚUL NOTARIAL

Potrivit dispozițiilor art. 375 din Codul civil, în situația în care soții convin asupra desfacerii căsătoriei, notarul public competent – respectiv cel de la locul încheierii căsătoriei sau al ultimei locuințe comune a acestora – poate constata divorțul prin acordul părților și, în consecință, poate elibera certificatul de divorț, conform prevederilor legale aplicabile.

De asemenea, art. 269 din Regulamentul de aplicare a Legii notarilor publici și a activității notariale nr. 36/1995[309], publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 479 din 1 august 2013, prevede că soții trebuie să se prezinte personal în fața notarului public, atât pentru depunerea cererii de divorț, cât și ulterior, pe parcursul procedurii, pentru a-și reconfirma intenția de a divorța și pentru a-și exprima consimțământul liber și neviciat privind desfacerea căsătoriei.

Prin excepție, cererea de divorț poate fi formulată și printr-un mandatar desemnat prin procură autentică, cu condiția ca aceasta să includă toate elementele prevăzute de lege, astfel încât să garanteze îndeplinirea tuturor cerințelor legale aplicabile la data depunerii cererii.

În cazul divorțului prin acordul părților desfășurat în fața notarului public, soții au posibilitatea de a depune cererea de divorț prin intermediul unei terțe persoane, împuternicită prin procură autentică notarială. Reprezentarea poate fi realizată fie pentru ambii soți, fie doar pentru unul dintre aceștia, inclusiv prin împuternicirea acordată de un soț celuilalt.

[309] Publicat în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 479 din 1 august 2013.

În ceea ce privește competența, aceasta revine, la opțiunea[310] soților, notarului public care își exercită atribuțiile în circumscripția judecătoriei sau a Tribunalului București, în funcție de locul în care a fost încheiată căsătoria sau unde se află ultima locuință comună a soților.

Notarul public are obligația de a verifica competența teritorială la momentul primirii cererii de divorț. În situația în care soții insistă să înregistreze cererea la un birou notarial care nu are competență teritorială, notarul este obligat să procedeze la înregistrarea acesteia, dar va pronunța ulterior o încheiere de respingere a cererii. Dacă notarul constată că cererea este de competența unui alt birou notarial, va îndruma soții să se adreseze notarului public corespunzător.

Ulterior depunerii cererii, notarul public acordă soților un termen de reflecție de 30 de zile, în conformitate cu dispozițiile legale. După expirarea acestui termen, ambii soți sunt obligați să se prezinte personal la biroul notarial pentru eliberarea certificatului de divorț.

Prin procură specială, o persoană este împuternicită să reprezinte solicitantul exclusiv pentru depunerea cererii de divorț la Biroul Notarului Public ales. În conținutul procurii se va specifica faptul că „sunt de acord cu toate aspectele menționate în cererea de divorț", iar la final se va preciza că „pentru îndeplinirea prezentului mandat, mandatarul meu va semna cererea de divorț în fața notarului public, va depune documentele necesare desfacerii căsătoriei și va semna oriunde va fi necesar, în limitele mandatului acordat, semnătura sa fiindu-mi opozabilă".

Se poate observa că depunerea[311] cererii de divorț la Biroul Notarului Public ales se deosebește de depunerea cererii de divorț.la instanța de judecată, unde nu se mai cere ca mandatarul convențional, care de regulă este un avocat,

[310] art. 375 alin. (1) C. civ., art. 267 alin. (2) din Ordinul nr. 2.333/C/2013.

[311] Cererea de divorţ primeşte şi un număr de înregistrare unic la nivel naţional din Registrul naţional de evidenţă a certificatelor de divorţ (RNECD).

să semneze cerea prin care solicită desfacerea căsătoriei în fața persoanei delegate de preşedintele instanței cu primirea cererilor.

În situația în care toate condițiile legale sunt îndeplinite, notarul public emite o încheiere de admitere a cererii de divorț prin acordul soților și eliberează certificatul de divorț, constatând astfel desfacerea căsătoriei. Acest certificat nu conține nicio mențiune referitoare la culpa soților, divorțul fiind pronunțat exclusiv în temeiul acordului acestora.

Este important de menționat că reprezentarea prin procură notarială nu mai este permisă în etapa eliberării certificatului de divorț. Astfel, pentru finalizarea procedurii notariale, este necesară prezența personală a ambilor soți la biroul notarial.

Certificatul de divorț se întocmește în șase exemplare originale, fiecare având o destinație clară: câte un exemplar pentru fiecare dintre soți, unul pentru dosarul de divorț, unul pentru mapa de divorțuri aflată la biroul notarial, unul destinat registrului stării civile de la locul în care a fost încheiată căsătoria sau unde a fost transcris certificatul de căsătorie emis în străinătate, precum și un exemplar pentru registrul stării civile gestionat de direcția județeană de evidență a persoanelor.

Este esențial să se facă o distincție clară între procura utilizată în procedura notarială a divorțului și procura de reprezentare în procesul de divorț. Cea din urmă reprezintă o procură specială judiciară, prin care unul dintre soții implicați într-un litigiu de divorț împuternicește o terță persoană să îi reprezinte interesele în fața instanței judecătorești competente să pronunțe divorțul.

## 3.4. PROCURĂ PENTRU ELIBERAREA PAȘAPORTULUI COPILULUI MINOR (SUB 14 ANI)

Procura pentru eliberarea pașaportului unui copil minor reprezintă un act juridic cu natura unui contract de mandat, autentificat notarial. Prin acest document, un părinte poate împuternici celălalt părinte sau o terță persoană să

formuleze și să depună cererea de eliberare a unui pașaport simplu pentru copil, în cazul în care acesta nu a împlinit vârsta de 14 ani.

În situația în care împuternicirea este acordată între părinți, legea oferă și alternativa declarației notariale de consimțământ. Prin această declarație, unul dintre părinți își manifestă acordul ca celălalt să îndeplinească formalitățile necesare la autoritățile competente pentru solicitarea și eliberarea pașaportului copilului. Această opțiune simplifică procesul, eliminând necesitatea încheierii unui contract de mandat formalizat prin procură autentică.

Reglementările legale prevăd mai multe situații[312], în care cererea pentru eliberarea pașaportului unui minor sub 14 ani poate fi formulată. Conform art. 7 din Hotărârea Guvernului nr. 94/2006, această cerere poate fi depusă de către ambii părinți sau de către unul singur, cu împuternicirea celuilalt exprimată printr-o procură specială autentică ori prin declarație notarială de consimțământ.

De asemenea, părintele care a obținut custodia exclusivă a minorului printr-o hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă poate solicita eliberarea pașaportului fără a mai fi necesar acordul celuilalt părinte. În cazul în care un părinte refuză nejustificat să își exprime consimțământul, instanța poate pronunța o hotărâre prin care suplinește acordul acestuia, permițând celuilalt părinte să solicite eliberarea documentului de călătorie pentru minor.

În anumite circumstanțe excepționale, cererea poate fi formulată de unul dintre părinți fără acordul celuilalt, dacă minorul trebuie să călătorească pentru studii, competiții oficiale sau tratamente medicale esențiale pentru sănătatea și viața sa. În astfel de cazuri, legea prevede că autoritățile competente trebuie să informeze celălalt părinte despre eliberarea pașaportului fie simultan cu emiterea acestuia, fie imediat ce este posibil.

Alte persoane care pot solicita eliberarea pașaportului în numele minorului includ părintele supraviețuitor, reprezentantul legal al copilului sau

[312] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 27 ianuarie 2006.

o persoană împuternicită prin procură specială de către una dintre categoriile menționate anterior.

Împuternicirea notarială pentru eliberarea pașaportului este aplicabilă doar pentru minorii sub 14 ani. Începând cu această vârstă, minorul este obligat să depună personal cererea, nefiind posibilă reprezentarea printr-un mandatar. Totuși, în cazul în care minorul care a împlinit 14 ani nu poate ridica personal documentul, acesta poate împuternici o altă persoană pentru ridicarea pașaportului, situație valabilă și pentru persoanele majore.

Depunerea cererii pentru eliberarea pașaportului depinde de locul în care solicitantul se află. În România, cererea trebuie depusă la serviciile publice comunitare pentru eliberarea și evidența pașapoartelor simple, în funcție de domiciliul sau reședința solicitantului. În străinătate, această formalitate se îndeplinește la misiunile diplomatice și oficiile consulare ale României, conform dispozițiilor art. 15 alin. (8), coroborat cu alin. (2) din Legea nr. 248/2005.

Este important să se facă distincția între procura pentru eliberarea pașaportului și procura specială de reprezentare într-un proces de divorț. Prima este un act juridic cu scop administrativ, prin care unul dintre părinți autorizează o altă persoană să solicite pașaportul minorului. În schimb, procura specială utilizată în procedurile de divorț are un caracter judiciar, permițând unuia dintre soți să împuternicească un avocat sau o altă persoană pentru a-l reprezenta în fața instanței.

Reglementările privind eliberarea pașaportului pentru minorii sub 14 ani au fost concepute pentru protejarea interesului superior al copilului și pentru prevenirea abuzurilor în exercitarea autorității părintești. Procura notarială reprezintă un instrument esențial în cazurile în care ambii părinți nu pot fi prezenți simultan la depunerea cererii, asigurând flexibilitate și respectarea normelor legale.

În concluzie, legislația în vigoare oferă o combinație între reguli stricte și soluții flexibile, menite să echilibreze nevoia de protecție a minorului cu

drepturile și obligațiile părinților. Respectarea cerințelor legale privind forma, competența și limitele reprezentării prin procură este esențială pentru asigurarea validității și eficienței procesului de eliberare a pașaportului.[313].

## 3.5. PROCURĂ PENTRU RIDICAREA PAŞAPORTULUI

Procura notarială pentru ridicarea pașaportului simplu reprezintă un act autentic, prin care o persoană, în calitate de mandant, împuternicește o altă persoană, numită mandatar, să ridice pașaportul său de la serviciul public comunitar sau, după caz, de la misiunile diplomatice și oficiile consulare ale României din străinătate.

### Limitările mandatului acordat prin procură

Persoana împuternicită prin această procură notarială specială are exclusiv dreptul de a ridica pașaportul, fără a avea posibilitatea de a efectua alte operațiuni în numele titularului. Depunerea actelor necesare eliberării pașaportului trebuie realizată personal de către solicitant, nefiind permisă reprezentarea prin procură în această etapă. Cu alte cuvinte, titularul cererii de eliberare a pașaportului nu poate delega unei alte persoane competența de a depune actele, această obligație revenindu-i în mod direct.

În ceea ce privește depunerea cererilor pentru eliberarea pașaportului, acestea trebuie formulate în funcție de locul în care solicitantul se află, astfel:

Pe teritoriul României, cererile se depun la serviciile publice comunitare pentru eliberarea și evidența pașapoartelor simple aflate în raza de domiciliu sau reședință a solicitantului.

În străinătate, cererile se depun la misiunile diplomatice și oficiile consulare ale României, în conformitate cu dispozițiile art. 15 alin. (8), coroborat cu alin. (2) din Legea nr. 248/2005 privind regimul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate.

---

[313] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 682 din 29 iulie 2005, cu modificările și completările ulterioare.

Pentru persoanele care, din motive obiective, nu se pot prezenta la serviciul public comunitar competent conform domiciliului sau reședinței, Legea nr. 248/2005 prevede o excepție. Astfel, în baza art. 15 alin. (9), coroborat cu alin. (3) din același act normativ, cererile pentru eliberarea pașapoartelor simple electronice pot fi depuse la cel mai apropiat serviciu public comunitar pentru eliberarea și evidența pașapoartelor.

Pentru a fi valabilă, procura notarială specială trebuie să îndeplinească cerințele prevăzute la art. 9 din Hotărârea Guvernului nr. 94/2006, care aprobă Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 248/2005. Printre principalele condiții de valabilitate se numără:

**Apostilarea documentelor** – În cazul statelor semnatare ale Convenției de la Haga din 5 octombrie 1961, privind suprimarea cerinței supralegalizării actelor oficiale străine, documentele eliberate de autoritățile acestor state trebuie apostilate, în conformitate cu dispozițiile Ordonanței Guvernului nr. 66/1999, aprobată prin Legea nr. 52/2000, cu modificările ulterioare.

**Scutirea de supralegalizare** – Documentele emise de autoritățile statelor cu care România a încheiat tratamente de asistență juridică sunt exceptate de la supralegalizare, apostilare sau orice altă formalitate, conform prevederilor cuprinse în tratatele bilaterale încheiate de România.

**Supralegalizarea documentelor** – În situațiile în care documentele nu se încadrează în categoriile menționate anterior, acestea trebuie supralegalizate în conformitate cu dispozițiile art. 162 din Legea nr. 105/1992 privind reglementarea raporturilor de drept internațional privat. Deși această lege a fost în vigoare din 30 noiembrie 1992 până la 14 februarie 2013, ea a fost abrogată prin Legea nr. 76/2012, care a pus în aplicare Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă.

Procura notarială pentru ridicarea pașaportului este un instrument juridic esențial pentru persoanele care nu se pot prezenta personal la serviciul public comunitar sau la oficiile consulare pentru a-și ridica documentul de călătorie. Totuși, această procură are o aplicabilitate limitată, fiind valabilă exclusiv pentru ridicarea pașaportului, nu și pentru depunerea actelor necesare eliberării acestuia.

În plus, pentru ca procura emisă în afara României să fie recunoscută și acceptată de autoritățile competente, aceasta trebuie să îndeplinească cerințele formale internaționale, fie prin apostilare, fie prin supralegalizare, în funcție de regimul juridic aplicabil statului emitent.

În concluzie, cadrul normativ privind eliberarea pașapoartelor în România asigură un echilibru între necesitatea securizării documentelor de călătorie și flexibilitatea oferită cetățenilor care, din diverse motive, nu se pot prezenta personal pentru ridicarea acestora. Totodată, regulile stricte privind reprezentarea prin procură protejează titularii pașapoartelor împotriva unor eventuale abuzuri sau fraude.[314]

## 3.6. PROCURA PENTRU DREPTURILE DE ASIGURĂRI SOCIALE PRIVIND PENSIA

Prin Ordin al președintelui Casei Naționale de Pensii Publice, se stabilesc regulile pentru emiterea procurii speciale necesare pentru gestionarea pensiei. Procura specială permite unui mandatar să depună dosarul de pensie, să deschidă un cont bancar pentru pensie și să încaseze drepturile de pensie în numele titularului.

Ordinul nr. 214/2012 privind procura specială utilizată în sistemul public de pensii[315] este înlocuit de o nouă reglementare care specifică condițiile de autentificare a procurii (de către misiuni diplomatice, notari publici din România sau din alte țări) și elementele obligatorii ale unui astfel de document, inclusiv detaliile titularului și mandatarului, obiectul mandatului, obligațiile mandatarului și perioada de valabilitate a procurii (18 luni) și se bazează[316] pe legislația actualizată privind sistemul public de pensii, inclusiv Legea 360/2023 privind sistemul public de pensii.

---

[314] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 365 din 30 mai 2012.
[315] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 401 din 15 iunie 2012
[316] Cristian Stănescu, *CNPP aduce la zi reglementările privind mandatarea în sistemul de pensii,* avocatnet.ro, accesat la data de 19 septembrie 2024

De asemenea, se ia în considerare reglementări europene, precum Regulamentul (CE) 883/2004 și Regulamentul (CE) 987/2009, precum și acorduri bilaterale de securitate socială la care România este parte.

Misiunile diplomatice și oficiile consulare ale României au competența de a autentifica procuri pentru cetățenii români sau străini care își au reședința în străinătate, cu condiția ca această prerogativă să nu fie restricționată de legislația statului de reședință ori de dispozițiile unor acorduri bilaterale în vigoare.

Notarii publici din România pot autentifica procura atât pentru cetățenii români, cât și pentru cei străini. Notarii publici din alte țări vor putea, totodată, să autentifice acest tip de documente, în baza unor condiții specifice (OG 66/1999 și tratatele sau convențiile de asistență juridică bilaterală la care România este parte).

Ordinul stabilește clar elementele obligatorii ale procurii speciale, printre care se numără datele de identificare complete ale titularului dreptului la pensie și ale mandatarului, obiectul mandatului, inclusiv menționarea explicită a operațiunilor permise (depunerea dosarului de pensie, deschiderea contului, ridicarea deciziei de pensie etc.), precum și specificarea obligației mandatarului de a comunica orice schimbare relevantă pentru plata pensiei.

Procura specială emisă într-o limbă străină trebuie să. fie însoțită de traducerea legalizată în limba română. Aceeași regulă se aplică și apostilei, dacă este cazul.

Mai este necesar să precizăm că pe site-ul Casei Naționale de Pensii Publice, precum și pe cele ale caselor județene de pensii este postat un model simplu de procură, care poate fi utilizat în relațiile dintre pensionari și Casele de pensii.

Această formă de reprezentare este agreată din motive practice, care nu presupune costuri și poate aduce rezolvări mult mai rapide decât în cazul recurgerii la o procură notarială.

## 3.7. PROCURA PENTRU CAZIER JUDICIAR

O persoană poate fi împuternicită să efectueze demersurile necesare pentru obținerea certificatului de cazier judiciar de la unitățile de poliție competente.

Pentru a solicita eliberarea certificatului de cazier judiciar în România, persoanele fizice interesate pot depune cererea-tip fie personal, fie prin intermediul unui mandatar împuternicit, la ghișeele subunităților de poliție din localitatea de naștere, domiciliu sau reședință.

În cazul persoanelor care au domiciliul în străinătate, cererea pentru obținerea certificatului de cazier judiciar poate fi formulată la misiunile diplomatice și oficiile consulare ale României, care au competența de a intermedia acest proces în conformitate cu dispozițiile legale aplicabile.

Pentru ca procură prin care este desemnat mandatarul să fie valabilă, aceasta trebuie redactată în termeni clari și preciși, astfel încât să rezulte fără echivoc identitatea persoanei împuternicite, scopul mandatului, precum și durata acestuia.

De regulă un asemenea conținut este următorul: pentru a duce la îndeplinire prezentul mandat, mandatarul meu este împuternicit să depună sau să ridice orice acte necesare, inclusiv certificatul de cazier judiciar, să completeze cereri şi formulare, să plătească taxe cu orice titlu, semnând în numele meu şi pentru mine oriunde va fi necesar, semnătura sa fiindu-mi opozabilă în limitele prezentului mandat. Prezentul mandat este gratuit şi valabil începând de astăzi, data autentificării, până la aducerea lui la îndeplinire sau până la revocarea sa expresă.

Potrivit semnificației conferite pentru noțiunile utilizate în conținutul său, Legea nr. 290/2004[317] definește certificatul de cazier judiciar ca reprezentând un document eliberat de către autoritățile locale specializate (unitățile Poliției Române), la cererea unei persoane care atestă situația judiciară a acesteia.

[317] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 777 din 13 noiembrie 2009.

Certificatul de cazier judiciar nu este identic cu copia de pe cazierul judiciar. Cel din urmă reprezintă documentul eliberat autorităților române competente ori de câte ori este necesar în situații precum desfășurarea unei urmăriri penale sau al unei judecăți cu privire la o persoană. Copia de pe cazierul judiciar conține mai multe date decât certificatul de cazier judiciar, care se eliberează persoanelor fizice la cerere.

De menționat că certificatul de cazier judiciar poate fi obținut online, prin. de către persoanele fizice, de cetățenie română. Solicitanţii au la dispoziție două mecanisme de acces pentru obținerea certificatului de cazier judiciar electronic: platformele ghișeul.ro și hub.mai.gov.ro. unde vor completa un formular disponibil în platformă, iar pentru a li se stabili cu certitudine identitatea, se vor prezenta fizic, o singură dată, la unitățile de poliție care eliberează certificate de cazier judiciar.

## 3.8. PROCURA ACORDATĂ ÎNTR-UN ALT STAT PENTRU PERFECTAREA UNUI ACT AUTENTIC ÎN ROMÂNIA

În calitate de act juridic generativ al puterii de reprezentare, procura este guvernată de normele naționale de conflict prevăzute în Codul civil român. Conform dispozițiilor art. 2637 alin. (1) C. civ., condițiile de fond ale actului juridic sunt supuse fie legii alese de părți, fie – în cazul unui act unilateral – legii alese de autorul acestuia. În ipoteza în care nu a fost exprimată o astfel de alegere, se aplică dispozițiile art. 2638 alin. (1) C. civ., potrivit cărora legea aplicabilă este cea a statului cu care actul juridic prezintă legăturile cele mai strânse. Dacă nici această lege nu poate fi determinată, se recurge la aplicarea legii locului unde a fost încheiat actul juridic.

Din aceste dispoziții rezultă că, în situația în care autorul procurii a ales în mod expres legea aplicabilă acestui act juridic – de exemplu, legea statului în care procura a fost încheiată, considerată mai favorabilă – aceasta va guverna validitatea actului. În lipsa unei astfel de alegeri, determinarea legii

aplicabile se va realiza în funcție de statul cu care procura prezintă cele mai strânse legături.

În analiza acestui criteriu, trebuie reținut că statul cu cele mai strânse legături[318]. nu este cel în care urmează să fie executată împuternicirea de reprezentare și nici cel în care este situat imobilul ce face obiectul procurii. Dimpotrivă, statul relevant este cel în care autorul procurii își are reședința obișnuită, această localizare fiind considerată punctul de referință esențial pentru stabilirea legii aplicabile actului juridic.

Forma procurilor este reglementată exclusiv în scopul protejării consimțământului celui care împuternicește, respectiv mandantul. Standardul juridic care asigură această protecție este cel prevăzut de legislația statului în care mandantul își are reședința obișnuită. Acest loc este considerat punctul său de integrare juridică, reprezentând statul său de referință, independent de deținerea cetățeniei acestuia.

Din această perspectivă, ar fi nerezonabil și nejustificat să se impună forma autentică a procurii în situațiile în care sistemul juridic al statului de reședință obișnuită nu recunoaște sau nu aplică acest concept. Așadar, forma procurii trebuie să fie conformă cu standardele naționale ale statului în care mandantul este integrat din punct de vedere juridic, și nu cu cele ale unui alt sistem de drept care i-ar fi străin.

**Mandantul ca titular al prestației caracteristice în cadrul procurii**

Din punct de vedere juridic, protecția trebuie acordată mandantului, deoarece acesta este persoana care îndeplinește prestația caracteristică în cazul procurii. Acest act juridic are o natură distinctă față de contractul care urmează să fie încheiat în temeiul său.

[318] D. A. Popescu*, Din nou despre forma procurilor încheiate în străinătate, Notar de București,* Publicație periodică de informare editată de Camera Notarilor Publici București - anul XVIII nr. 88, http://notardebucuresti.ro , accesat la data de 16 ianuarie 2025.

Potrivit dispozițiilor art. 2638 alin. (2) din Codul civil, „se consideră că există astfel de legături cu legea statului în care debitorul prestației caracteristice sau, după caz, autorul actului are, la momentul încheierii actului, reședința obișnuită, fondul de comerț ori sediul social.”

Deși, în sens strict, mandantul nu poate fi calificat drept debitor al mandatarului, el rămâne persoana care conferă valoare juridică înscrisului procurii. Prin manifestarea sa de voință, mandantul este cel care creează și conferă puterea de reprezentare, activând mecanismul juridic al reprezentării. Astfel, fără consimțământul clar și protejat al mandantului, procura nu ar putea produce efecte juridice valabile.

În mod corect, Înalta Curte de Casație și Justiție a constatat că, în conformitate cu dispozițiile art. 2638 alin. (2) din Codul civil, legea aplicabilă procurii este legea germană, având în vedere că mandantul – în calitate de autor al actului unilateral – își avea reședința obișnuită în Germania la momentul întocmirii procurii[319].

Prin decizia pronunțată în recurs, Înalta Curte s-a îndepărtat de practica constantă a instanțelor naționale, care, în mod tradițional, considerau lovite de nulitate absolută contractele încheiate în baza unor procuri cu simplă legalizare de semnătură, emise în străinătate[320]. În schimb, instanța supremă a adoptat o interpretare conformă cu principiile dreptului internațional privat, confirmând validitatea unui contract de vânzare-cumpărare autentificat de un notar public din Municipiul București la data de 19.01.2010.

În speță, contractul a fost încheiat între un vânzător – persoană fizică domiciliată în Germania și o societate de naționalitate română, iar tranzacția a fost realizată prin intermediul unei procure speciale, prin care mandantul l-a împuternicit pe un terț – fiica sa – să-l reprezinte în actul de înstrăinare a mai multor apartamente situate în București.

---

[319] Decizia nr. 1530 din 10 oct. 2023, dosar nr. 1277/120/2021, recurs, nepublicată.

[320] Decizia nr. 14/C/2018 a Curții de Apel Oradea, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, dosar nr. 1673/111/C/2017-A, pronunțată la data de 30 ian. 2018, nepublicată.

Această soluție consfințește principiul potrivit căruia validitatea actului juridic trebuie analizată prin raportare la legea statului cu care acesta prezintă cele mai strânse legături, în conformitate cu regulile dreptului internațional privat aplicabile în materia conflictului de legi. Prin urmare, recunoașterea efectelor unei procure autentificate conform dreptului german și utilizarea acesteia în fața autorităților române reprezintă o aplicare corectă a normelor conflictuale din Codul civil, care permit validitatea unei forme juridice conforme legislației statului de reședință obișnuită a mandantului.

Procura de vânzare a fost instrumentată de un notar public din Germania, în conformitate cu normele de drept german prevăzute la § 167 par. (2) din BGB (Bürgerliches Gesetzbuch – Codul Civil German). Aceasta a fost legalizată prin autentificarea semnăturii și apostilată, conform cerințelor impuse de sistemul juridic german.

În baza acestei procuri, mandatara recurentă a încheiat contractul de vânzare-cumpărare, încasând integral prețul aferent tranzacției. Ulterior, după decesul tatălui său, aceasta a formulat, în anul 2021, o acțiune în constatarea nulității absolute a contractului de vânzare-cumpărare, invocând neîndeplinirea cerinței formei autentice a procurii, necesară conform principiului simetriei formelor.

Analizând cazul, Înalta Curte de Casație și Justiție a constatat, în mod corect, că speța prezintă elemente de extraneitate, având în vedere că procura a fost întocmită într-un stat străin, conform legislației acelui stat, însă urma să producă efecte juridice în România, unde contractul de vânzare-cumpărare a fost perfectat.

Astfel, instanța supremă a fost pusă în situația de a determina norma de conflict aplicabilă în cauză din punct de vedere intertemporal, pentru a stabili legea competentă în reglementarea validității actului de reprezentare și, implicit, a contractului de vânzare-cumpărare încheiat în temeiul său. Această analiză presupune identificarea dreptului aplicabil procurii, respectiv dacă aceasta trebuie apreciată conform normelor statului unde a fost întocmită

(Germania) sau conform legislației române, în raport cu principiul simetriei formei aplicabil actelor juridice solemne.

În acest context, Înalta Curte și-a concentrat raționamentul juridic asupra determinării normelor conflictuale incidente, având în vedere dispozițiile Codului civil român privind dreptul internațional privat, precum și principiile generale aplicabile raporturilor juridice transfrontaliere.[321]

O problemă fundamentală în dreptul internațional privat este determinarea validității procurilor întocmite în alte state, atunci când acestea sunt utilizate pentru încheierea contractelor de constituire sau transfer al drepturilor reale asupra imobilelor situate în România. Această dificultate se accentuează în cazul sistemelor juridice care, nu cunosc conceptul de act autentic – așa cum se întâmplă, de regulă, în țările de common law (precum Regatul Unit sau Statele Unite), unde autenticitatea actului nu este condiționată de intervenția unui notar public cu atribuții similare celor din sistemele de drept continental și nu impun principiul simetriei formei în materia mandatului – spre exemplu, § 167 par. (2) din Codul civil german (BGB) permite utilizarea unei procuri cu simplă legalizare de semnătură, fără a impune autentificarea acestui act ca o condiție obligatorie pentru validitatea sa.

Într-un asemenea context, se ridică întrebarea: Care este regimul juridic al contractelor de vânzare-cumpărare sau de constituire a drepturilor reale asupra imobilelor situate în România, încheiate pe baza unor procuri instrumentate în astfel de sisteme de drept?

În mod tradițional, instanțele românești considerau că, pentru a produce efecte în România, procura trebuie să respecte principiul simetriei formei. Aceasta înseamnă că, dacă actul juridic pe care îl generează necesită forma autentică, procura prin care se acordă împuternicirea trebuie să îndeplinească aceleași cerințe de formă. Prin urmare, în practică, instanțele declarau lovite de nulitate absolută contractele de vânzare-cumpărare încheiate în România în

[321] D. A. Popescu, E. A. Oprea, *Drept internațional privat*, Ed. Hamangiu, 2023, p. 155.

baza unor procuri autentificate doar prin legalizarea semnăturii în străinătate, și nu printr-un act autentic conform dreptului român.

Un alt aspect controversat este legat de interpretarea art. 207 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, care reglementează aplicarea în timp a noilor dispoziții ale Codului civil. În doctrină s-a susținut că această prevedere este criticabilă, întrucât determină aplicarea retroactivă a noii reglementări asupra unor raporturi juridice născute anterior și care și-au produs în întregime efectele înainte de intrarea în vigoare a Codului civil din 2011.

Această interpretare poate avea consecințe semnificative asupra validității actelor juridice încheiate anterior intrării în vigoare a Codului civil actual, în special în ceea ce privește procurile și contractele de vânzare-cumpărare autentificate în străinătate. Aplicarea retroactivă a noilor reguli privind forma actelor juridice ar putea duce la anularea unor contracte care erau valabile conform legislației în vigoare la momentul încheierii lor, ceea ce ar încălca principiul securității juridice și al neretroactivității legii civile.

Problema formei procurilor emise în alte state și utilizate pentru tranzacții imobiliare în România este una de drept internațional privat, care necesită o interpretare atentă a normelor conflictuale și a principiului aplicării în timp a legii civile. În acest sens:

În sistemele de common law, unde autentificarea notarială a procurilor nu este uzuală, este necesară o adaptare a regulilor conflictuale pentru a evita invalidarea tranzacțiilor.

În state precum Germania, care nu impun autentificarea procurii pentru validitatea sa, problema care se pune este dacă legislația română ar trebui să accepte această regulă sau să mențină principiul simetriei formei.

Art. 207 alin. (1) din Legea nr. 71/2011 a generat critici privind aplicarea sa retroactivă asupra actelor juridice încheiate anterior, ridicând întrebări despre impactul său asupra securității juridice și asupra stabilității contractelor perfectate în trecut.

Această problemă rămâne una de actualitate, iar interpretarea sa trebuie să echilibreze principiul respectării legii străine aplicabile actului cu necesitatea asigurării validității și opozabilității actelor juridice în România.[322].

Determinarea normei de conflict aplicabile unui raport juridic[323], trebuie realizată în funcție de momentul nașterii acestuia și de producerea efectelor sale, fără a fi influențată de data deschiderii unei proceduri judiciare sau notariale în vederea valorificării drepturilor care decurg din acel raport. Norma de conflict nu este condiționată de apariția unui litigiu și nu rămâne în așteptare până la sesizarea unei instanțe sau a unui notar public competent, așa cum se întâmplă, spre exemplu, în cadrul procedurilor succesorale notariale.

Odată ce un raport juridic s-a născut, acesta dobândește stabilitate juridică, fiind guvernat de dreptul material desemnat de norma de conflict în vigoare la momentul producerii efectelor sale. Aceste efecte devin câștigate în timp, ceea ce înseamnă că o nouă normă de conflict nu le poate influența retroactiv. Prin urmare, chiar dacă legislația conflictuală se modifică ulterior, noua reglementare nu poate invalida sau altera efectele deja produse sub imperiul normei de conflict anterioare.

Acest principiu consacră intangibilitatea efectelor juridice produse anterior schimbării normei de conflict, asigurând astfel securitatea raporturilor juridice. Dreptul material desemnat inițial rămâne aplicabil în ceea ce privește efectele juridice deja consumate, fără ca o modificare legislativă ulterioară să poată influența validitatea sau eficacitatea acestora.

Așadar, efectele juridice produse în trecut rămân intacte, fiind excluse de sub incidența noii norme de conflict, indiferent de schimbările intervenite în sistemul juridic ulterior. Acest principiu fundamental al neretroactivității normelor conflictuale protejează stabilitatea și previzibilitatea raporturilor juridice internaționale, evitând aplicarea arbitrară a unor reguli conflictuale noi asupra unor acte juridice deja perfectate.

---

[322] D. A. Popescu, *Dreptul internațional privat intertemporal. op. cit.*, pp. 96-128.
[323] I. P. Filipescu, *Drept internațional privat*, Ed. Actami, București, 1999, p. 139.

Procura, în calitate de act juridic unilateral care generează[324] puterea de reprezentare, este supusă normelor naționale de conflict reglementate de Codul civil român. În acest sens, art. 2637 alin. (1) C. civ. prevede că condițiile de fond ale actului juridic sunt guvernate de legea aleasă de părți sau, în cazul unui act unilateral, de legea aleasă de autorul acestuia.

În situația în care nu a fost exprimată o alegere explicită, dispozițiile art. 2638 alin. (1) C. civ. stabilesc că se aplică legea statului cu care actul juridic prezintă legăturile cele mai strânse. În ipoteza în care această lege nu poate fi determinată, se recurge la un criteriu subsidiar, respectiv legea locului în care a fost încheiat actul juridic.

Prin urmare, stabilirea dreptului aplicabil procurii este guvernată de o ierarhie a normelor conflictuale, începând cu libertatea de alegere a autorului actului, continuând cu determinarea legăturii celei mai strânse dintre actul juridic și un anumit sistem de drept și, în ultima instanță, aplicând legea locului încheierii actului ca regulă de supleanță.

Această abordare asigură flexibilitate și previzibilitate în regimul juridic al procurilor cu elemente de extraneitate, oferind soluții clare pentru determinarea legii aplicabile în raporturile de reprezentare internațională.

Rezultă[325] din analiza normelor conflictuale că, dacă autorul procurii a ales legea aplicabilă acesteia – de exemplu, legea locului încheierii, considerată mai favorabilă – validitatea procurii va fi guvernată de această lege. În absența unei astfel de alegeri explicite, se aplică legea statului cu care procura prezintă cele mai strânse legături, conform regulilor prevăzute în art. 2638 alin. (1) din Codul civil.

În ceea ce privește forma înscrisului procurii, aceasta este stabilită de regula generală prevăzută în art. 2639 alin. (1) C. civ., care prevede că „condițiile de formă ale unui act juridic sunt stabilite de legea care îi cârmuiește

[324] M. McParland, *The Rome I Regulation on the Law Applicable to Contractual Obligation*, Oxford, 2015, p. 250.
[325] D. A. Popescu, *Dreptul internațional privat intertemporal. op. cit.*, pp. 96-128.
[325] I. P. Filipescu, *op. cit.*, p. 139 – 145.

fondul”. Prin urmare, dacă autorul procurii a ales legea locului încheierii, această alegere implică și determinarea formei actului, care poate fi una neautentică (de exemplu, un înscris cu legalizare de semnătură).

Într-un astfel de scenariu, procura întocmită într-o formă neautentică, dar conformă normelor de drept ale statului unde a fost redactată, ar trebui considerată valabilă, chiar dacă este destinată utilizării în vederea încheierii unui act autentic în România (cum ar fi vânzarea unui teren). Această concluzie derivă din aplicarea principiului conform căruia forma actului juridic este guvernată de legea care reglementează fondul acestuia.

Totuși, această interpretare ridică întrebări referitoare la principiul simetriei formelor, conform căruia dacă actul final necesită forma autentică, și procura care îl generează ar trebui să respecte aceeași cerință. În practică, instanțele române au oscilat între acceptarea procurilor întocmite conform dreptului străin și invalidarea acestora atunci când nu respectă forma autentică cerută de dreptul român pentru anumite categorii de acte juridice solemne.

**Contractele de mandat și prestația caracteristică**

În ceea ce privește contractele de mandat, prestația caracteristică este cea îndeplinită de mandatar (agent), acesta fiind cel care exercită conduita activă în numele și pe seama mandantului. De cele mai multe ori, această prestație este realizată cu titlu profesional, fiind supusă normelor specifice aplicabile activităților de reprezentare.

Prin urmare, determinarea dreptului aplicabil procurii și formei sale trebuie să țină cont atât de libertatea de alegere a autorului actului, cât și de necesitatea asigurării validității și opozabilității actului în raport cu sistemul juridic în care va fi utilizat. Această interpretare echilibrează principiul autonomiei de voință cu exigențele specifice ale dreptului material aplicabil actelor juridice solemne, evitând astfel situațiile de conflict între diversele regimuri juridice naționale.

În ceea ce privește raporturile juridice dintre mandant și mandatar, acestea sunt guvernate de Regulamentul (CE) nr. 593/2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I)[326]. Potrivit art. 3 din Regulamentul Roma I, părțile contractante beneficiază de libertatea de a alege legea aplicabilă contractului de mandat. Excluderea din sfera de aplicare a acestui regulament se referă doar la regimul juridic al puterii de reprezentare, care rămâne guvernată de normele conflictuale specifice fiecărui sistem de drept.

Spre deosebire de contractele de mandat, care presupun acordul de voință al ambelor părți, procurile sunt acte juridice unilaterale, iar validitatea lor nu poate fi supusă voinței ambelor părți implicate în raportul juridic. În acest sens, legea aplicabilă unei procuri este determinată exclusiv de alegerea făcută de autorul acesteia, respectiv legea reședinței obișnuite a mandantului la momentul semnării actului. Această regulă asigură previzibilitatea și protecția consimțământului mandantului, evitând situațiile în care forma și valabilitatea actului sunt contestate în funcție de dreptul material al altei jurisdicții.

Înalta Curte de Casație și Justiție a constatat corect că principiul simetriei formelor nu face parte din ordinea publică română de drept internațional privat, astfel cum este aceasta definită de art. 2564 alin. (1) din Codul civil. Instanța supremă a subliniat că această regulă reprezintă o normă specifică dreptului intern, iar înlăturarea sa nu aduce atingere principiilor esențiale ale dreptului român, ale dreptului Uniunii Europene și nici drepturilor fundamentale ale omului.

Prin această interpretare, Înalta Curte a reafirmat principiul recunoașterii efectelor juridice ale actelor străine, în conformitate cu normele de drept internațional privat și cu cerințele ordinii juridice europene. Aceasta a confirmat că procurile întocmite în străinătate, conform legii aplicabile acestora, nu pot fi invalidate doar pe considerentul că nu respectă cerința formei autentice impusă de dreptul român.

---

[326] Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale.

Legea română nu poate impune forma procurilor întocmite în afara teritoriului național, atâta timp cât acestea nu constituie acte care, prin ele însele, să producă efecte juridice directe asupra drepturilor reale având ca obiect imobile situate în România. Această concluzie este esențială pentru evitarea conflictelor de legi în materia actelor juridice și pentru asigurarea recunoașterii actelor de reprezentare emise în alte jurisdicții.

În consecință, validitatea procurilor utilizate pentru tranzacții imobiliare în România trebuie analizată prin raportare la dreptul statului în care au fost întocmite, și nu prin impunerea automată a cerințelor formale prevăzute de legislația română. Această abordare respectă principiul stabilității raporturilor juridice și contribuie la evitarea anulării unor acte juridice întocmite în mod valabil conform normelor internaționale aplicabile.

# 4. PROCURA (ÎMPUTERNICIREA) ÎN ACTIVITATEA PROFESIONIȘTILOR

## 4.1. CONSIDERAȚII GENERALE

Conform art. 8 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, care pune în aplicare Legea nr. 287/2009 privind Codul civil[327], termenul „profesionist", astfel cum este utilizat la art. 3 C. civ., include comercianții, întreprinzătorii, operatorii economici, precum și orice alte persoane autorizate să desfășoare activități economice sau profesionale, în conformitate cu reglementările legale în vigoare la momentul intrării în vigoare a noului Cod civil. Această definire largă reflectă intenția legiuitorului de a asigura o uniformizare terminologică și de a adapta dispozițiile legale la cerințele actuale ale mediului economic și profesional.

[327] Republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 505 din 15 iulie 2011.

Deși reglementarea actuală oferă un cadru clar pentru efectele contractului de mandat, aplicabil și în raporturile dintre profesioniști, o reformă de lege ferenda ar trebui să includă o stipulare expresă a obligației de loialitate reciprocă între părți.

În prezent, această obligație rezultă implicit din prevederile art. 2018 Cod civil, în ceea ce privește mandatarul, și art. 2025 alin. (1) Cod civil, în ceea ce privește mandantul. În doctrină, obligația de loialitate este, în mod obișnuit, atribuită exclusiv mandatarului, în cazul mandatului de drept comun. Totuși, în situația mandatului în interes comun, se admite că și mandantul este ținut de o asemenea obligație.

Prin urmare, o intervenție legislativă explicită ar putea contribui la eliminarea oricăror incertitudini interpretative, consacrând în mod expres obligația de loialitate reciprocă, atât pentru mandatar, cât și pentru mandant, în orice tip de contract de mandat.

Un alt aspect care necesită clarificare legislativă este obligația mandantului de a furniza mandatarului instrucțiunile necesare pentru îndeplinirea misiunii sale. În forma actuală, această obligație rezultă doar implicit din art. 2025 alin. (1) C. civ.

Pentru mandatarii neprofesioniști, o reglementare expresă a acestei obligații ar fi oportună, întrucât ar asigura o mai bună protecție a intereselor părților, eliminând riscurile interpretative care pot apărea în lipsa unor instrucțiuni clare.

În mod corelativ, mandatarul profesionist ar trebui să fie supus unei obligații de consiliere a mandantului, similară celei consacrate în dreptul francez. Această obligație ar impune mandatarului să îndrume activ mandantul, oferindu-i informații relevante pentru adoptarea celor mai avantajoase decizii în executarea mandatului. O astfel de reglementare ar fi deosebit de importantă în contractele de mandat în domenii specializate, cum ar fi mandatul comercial, financiar sau juridic.

O altă lacună legislativă care ar trebui corectată este lipsa unei prevederi exprese privind datoria de confidențialitate a mandatarului. În prezent, mandatarul nu este obligat în mod explicit să păstreze confidențialitatea informațiilor la care are acces în exercitarea mandatului său.

Având în vedere natura contractului de mandat și riscurile asociate divulgării unor informații sensibile, ar fi oportună introducerea unei dispoziții exprese care să impună mandatarului o datorie de confidențialitate, protejând astfel interesele mandantului și consolidând încrederea în raportul contractual.

Executarea obligațiilor mandatarului nu presupune neapărat încheierea efectivă a actului juridic pentru care a fost împuternicit, ci este suficient ca acesta să fi depus diligența necesară pentru îndeplinirea misiunii sale. Această interpretare reflectă caracterul intuitu personae al contractului de mandat, în care prestația mandatarului constă, în principal, în efortul depus pentru realizarea obiectivului fixat, și nu neapărat în obținerea rezultatului dorit de mandant.

Această diferență de tratament între obligațiile de mijloace și obligațiile de rezultat este esențială în stabilirea răspunderii mandatarului, în funcție de tipul de mandat încredințat.

Legiuitorul reglementează un regim distinct al diligenței cerute în executarea mandatului, în funcție de caracterul său oneros sau gratuit. Potrivit art. 2018 alin. (1) C. civ., această diferențiere a fost interpretată doctrinar în sensul că:

În cazul mandatului oneros, mandatarul este supus unui standard mai ridicat de diligență și poate fi obligat să repare întregul prejudiciu suferit de mandant, în cazul în care instanța constată culpa sa.

În cazul mandatului gratuit, răspunderea mandatarului este mai atenuată, iar despăgubirile acordate pot fi doar parțiale, întrucât acesta nu a primit un beneficiu material în schimbul prestației sale.

Această interpretare subliniază principiul echității și al proporționalității în materia răspunderii contractuale, protejând mandatarul neprofesionist care acționează fără o contraprestație.

Regimul juridic aplicabil persoanei juridice, în calitate de mandant, este mai sever decât cel aplicabil persoanei fizice. Acest aspect derivă din diferențele de reglementare privind efectele actelor juridice excesive încheiate de mandatar, în raport cu terții contractanți.

Pentru persoanele fizice, mandantul nu poate fi ținut răspunzător pentru actele excesive ale mandatarului său decât în condițiile art. 1309 alin. (2) C. civ., respectiv atunci când terțul contractant de bună-credință se poate prevala de existența unui mandat aparent.

Pentru persoanele juridice, răspunderea este mai extinsă, întrucât, potrivit art. 218 alin. (2) C. civ., persoana juridică este angajată prin actele organelor sale, chiar dacă acestea exced puterea de reprezentare conferită prin actul constitutiv sau statut, cu excepția cazului în care dovedește că terții contractanți aveau cunoștință despre aceste limitări la momentul încheierii actului.

Aceste diferențe reflectă o distincție esențială între mandatul acordat unei persoane fizice și cel exercitat de organele unei persoane juridice.

În cazul persoanelor fizice, limitele puterii de reprezentare sunt opozabile terților, ceea ce înseamnă că mandantul poate invoca existența unor restricții în mandat pentru a contesta validitatea unui act juridic excesiv încheiat de mandatar, cu excepția ipotezei mandatului aparent.

În cazul persoanelor juridice, limitele interne ale mandatului nu sunt, în principiu, opozabile terților, aceștia având dreptul să prezume că organele persoanei juridice acționează în limitele competențelor conferite de lege. Mandantul-persoana juridică poate însă evita efectele unui act excesiv numai dacă dovedește că terții cunoșteau, la momentul încheierii actului, faptul că limitele puterii de reprezentare au fost depășite.

Această regulă protejează siguranța circuitului civil, oferind o mai mare stabilitate raporturilor juridice în cazul actelor încheiate de persoanele juridice prin intermediul reprezentanților lor statutari.

Regimul juridic al contractului de mandat evidențiază o diferențiere clară între răspunderea mandatarului și a mandantului, precum și între efectele actelor juridice încheiate de persoanele fizice și cele juridice.

Mandatarul nu trebuie să garanteze obținerea unui rezultat, ci doar dovada diligenței sale.

Răspunderea mandatarului este mai severă în cazul unui mandat oneros și mai atenuată în cazul unui mandat gratuit.

Persoanele fizice beneficiază de o mai mare protecție împotriva actelor excesive ale mandatarului, în timp ce persoanele juridice sunt, în general, angajate de actele organelor lor statutare, cu excepția cazului în care pot dovedi că terții cunoșteau existența unor limitări în puterea de reprezentare.

Art. 218 din Codul civil reglementează puterea de reprezentare a organelor de administrare ale persoanelor juridice, ridicând întrebări privind natura juridică a acestei reprezentări.

Pe de o parte, se poate susține că administratorii exercită o formă de reprezentare legală[328], întrucât persoana juridică nu poate acționa direct, ci doar prin intermediul organelor sale.[329] Această perspectivă este susținută de art. 209 C. civ., care instituie un principiu de drept imperativ conform căruia persoana juridică își exercită capacitatea de exercițiu prin organele sale statutare.

Această interpretare este similară cu regimul reprezentării legale a persoanelor fizice lipsite de capacitate de exercițiu, în care reprezentantul desemnat prin lege exercită drepturile și obligațiile reprezentatului în raport cu terții.

---

[328] Iulia Oprea, *op. cit.,* p. 63.

[329] S. Bodu, *Organul administrativ și reprezentarea legală a societății comerciale (I),* extras din RRDA nr. 6/2017, p. 1, www.universuljuridic.ro , accesat la data de 25.03.2024., p. 1.

Pe de altă parte, există argumente solide și în favoarea unei reprezentări convenționale, întrucât administratorul își dobândește rolul în baza unei convenții, fie prin numirea sa de către asociați/acționari, fie prin dispozițiile actului constitutiv. În acest sens, relația dintre administrator și societate este fundamentată pe un contract, care determină și limitele puterii de reprezentare.

Această abordare relevă faptul că reprezentarea exercitată de administrator nu este exclusiv legală, ci conține și elemente de natură contractuală, întrucât raportul dintre administrator și societate nu este impus prin lege, ci derivă dintr-o manifestare de voință.

În doctrina dreptului societar, acest regim juridic hibrid a fost conceptualizat sub termenul de „mandat legal" [330], subliniind faptul că administratorul acționează în numele societății, dar în baza unui contract de administrare, care este distinct atât de contractul de mandat clasic, cât și de gestiunea bunurilor altuia.

O particularitate esențială a reprezentării exercitate de administratorii societăților constă în faptul că entitatea juridică nu este autonomă în manifestarea voinței sale, ci aceasta este rezultatul unui mecanism decizional intern, în care există o separare clară între organul deliberativ și organul executiv. Organele deliberative (Adunarea Generală a Acționarilor / Asociaților) stabilesc limitele mandatului și politica generală a societății, având puterea de a numi și revoca administratorii. Organele executive (administratorii) pun în aplicare voința socială, exercitând puterea de reprezentare și gestiune.

Această scindare funcțională demonstrează că reprezentarea administratorului nu este complet autonomă[331], ci dependentă de voința

[330] T. Prescure, B. Teodorescu, *Despre natura juridică a contractului de administrare dintre o societate comercială și administratorii acesteia*, extras din RRDA nr. 4/2017, p. 1, www.universuljuridic.ro , accesat la data de 25 martie 2024, p. 1.

[331] Ovidiu Podaru, *Actul administrativ. Repere pentru o teorie altfel,* Vol. I, Ed. Hamangiu, București, 2010, p. 88.

exprimată de organul deliberativ, ceea ce întărește ideea că această reprezentare are un caracter convențional și nu strict legal.

Activitatea administratorilor nu se limitează doar la încheierea de acte juridice, ci include și gestionarea patrimoniului social și luarea deciziilor strategice privind afacerea[332]. Această realitate juridică a condus la teorii doctrinare care susțin că raportul dintre societate și administrator reprezintă un contract sui generis, denumit contract de administrare sau administrație[333].

Această conceptualizare este susținută de art. 1441 alin. (6) din Legea nr. 31/1990, care face referire la administrarea societăților, recunoscând astfel existența unei categorii contractuale distincte de mandatul obișnuit reglementat de Codul civil.

Persoanele juridice pot fi reprezentate nu doar prin organele lor statutare, ci și prin mandatari desemnați prin contract de mandat, în conformitate cu dispozițiile art. 2017 C. civ.

Diferența fundamentală constă în faptul că administratorii au o putere de reprezentare inerentă funcției lor și sunt angajați în mod direct prin actele lor, iar mandatarii persoanei juridice sunt supuși regulilor generale ale mandatului, putând acționa doar în limitele precise ale împuternicirii acordate.

Această distincție justifică un tratament juridic diferențiat între administratorii societății și reprezentanții desemnați prin mandat convențional.

## 4.2. PROCURA PENTRU ADMINISTRARE SOCIETATE

Procura notarială generală pentru administrarea unei societăți reprezintă un contract de mandat prin care administratorul acesteia, în calitate de mandant, împuternicește o altă persoană, denumită mandatar, să efectueze, să încheie și să execute orice acte și operațiuni juridice necesare pentru buna

[332] S. Bodu, *Organul administrativ și reprezentarea legală a societății comerciale*, *op.cit*., p. 3.
[333] I. Sferdian, *Efectele expirării mandatului administratorului unei societăți,* în RRDP nr. 2/2019, p. 147.

funcționare a societății. Aceste acte pot fi de administrare, de conservare sau de dispoziție, în funcție de nevoile specifice ale societății.

Actele de administrare includ operațiuni precum închirierea bunurilor societății, încasarea veniturilor din chirii, încheierea sau rezilierea contractelor de muncă, precum și semnarea contractelor de prestări servicii. De asemenea, mandatul poate viza acte de conservare, cum ar fi depunerea bilanțurilor contabile, supravegherea și verificarea evidenței financiare, contestarea actelor întocmite de autoritățile fiscale sau alte organe de control, semnarea și avizarea declarațiilor fiscale, precum și achitarea taxelor și impozitelor datorate statului. În ceea ce privește actele de dispoziție, acestea pot include efectuarea operațiunilor bancare din și în conturile societății, vânzarea unor active din patrimoniul acesteia, precum și operațiuni privind dizolvarea, lichidarea sau cesionarea părților sociale ale societății comerciale.

Prin urmare, procura notarială generală de administrare conferă mandatarului o gamă largă de competențe, permițându-i să gestioneze și să administreze activitățile societății, însă aceste competențe pot fi limitate prin voința mandantului, astfel încât acesta să păstreze un anumit control asupra deciziilor strategice.

În ceea ce privește contractul de comision, acesta reprezintă o formă specială de mandat în care comisionarul acționează cu titlu profesional, desfășurând activități economice în schimbul unei remunerații numite comision. Potrivit dispozițiilor Codului civil, contractul de comision are ca obiect achiziționarea sau vânzarea de bunuri, prestarea de servicii sau executarea unor operațiuni economice pe seama comitentului.

Deși între comitent și comisionar există un raport juridic specific mandatului, deoarece comisionarul acționează pe seama comitentului, acesta nu este reprezentantul său în raport cu terții. Comisionarul încheie acte juridice în nume propriu, asumând personal obligațiile față de terți, iar efectele juridice ale actelor astfel încheiate sunt transferate ulterior comitentului. Din acest motiv, doctrina juridică descrie contractul de comision ca fiind un mandat fără

reprezentare, fiind utilizată și denumirea de „mandat nereprezentativ” sau „mandat imperfect”.

Elementul esențial[334] care caracterizează acest tip de raport juridic constă în configurația specifică a puterii de reprezentare acordate comisionarului. Spre deosebire de mandatul clasic, în care reprezentantul creează efecte juridice directe pentru reprezentat, în cazul comisionului, efectele actelor juridice încheiate de comisionar nu se produc automat în patrimoniul comitentului, ci sunt transferate acestuia ulterior, printr-un mecanism distinct de transmitere a drepturilor și obligațiilor.

În sistemul juridic italian[335], conceptul de „administrare ordinară” se referă la dreptul de a efectua acte de conservare și de administrare, în timp ce „administrarea extraordinară” desemnează dreptul de a încheia acte de dispoziție. Această distincție este esențială în delimitarea competențelor celor care exercită funcții de administrare în cadrul unei entități juridice, influențând limitele mandatului conferit prin procură.

Dintre multiplele aplicabilități ale mandatului, cel conferit administratorilor societăților comerciale a fost subiectul unor dezbateri doctrinare intense, având în vedere implicațiile sale semnificative în viața economică și juridică a unei societăți. Natura și întinderea acestui mandat determină în mod direct gradul de autonomie al administratorului în gestionarea patrimoniului societății și în raporturile sale cu terții.

În practica judiciară, s-a ridicat problema interpretării naturii și întinderii unui mandat conferit prin două acte succesive, fiecare dintre acestea fiind intitulat „procură specială”. Fiecare dintre cei doi soți, asociați într-o societate cu răspundere limitată, a emis câte o astfel de procură în favoarea surorii soției, împuternicind-o să administreze societatea în modalități pe care le considera profitabile. În mod expres, procura acorda dreptul de a angaja personal pentru activitatea de pensiune, de a încheia contracte de aprovizionare, închiriere și

[334] Cristinel Ioan Murzea, Emil Poenaru, *Reprezentarea în dreptul privat*, op. cit., p. 9.
[335] A . Baldasari, M. Magri, F. Santi, *op. cit.*, pp. 269-270.

împrumut, de a efectua plăți, de a încasa sume de bani și de a contracta credite bancare.

Totodată, prin actele respective se conferise împuternicirea de a modifica actele constitutive ale societății, dar și de a încheia contracte de vânzare-cumpărare autentice pentru achiziționarea și înstrăinarea de imobile pe teritoriul României, în condiții considerate avantajoase pentru societate. Această situație a ridicat problema delimitării dintre mandatul de administrare și cel de dispoziție, precum și a efectelor juridice produse de exercitarea acestuia în raport cu terții și cu interesele societății.

Instanța Supremă[336] a concluzionat că cele două mandate conferite mandatarei s-au limitat strict la actele de conservare și administrare a societății, conform dispozițiilor art. 1536 din Codul civil anterior. Prin urmare, acestea nu conferă dreptul de a efectua acte de dispoziție, pentru care legea impune existența unui mandat special, în conformitate cu prevederile art. 1535, teza I, din Codul civil anterior.

Instanța de recurs a confirmat analiza instanței de fond, subliniind că cele două procuri nu fac referire expresă la imobilele vândute de mandatară și nu conțin o mențiune clară privind operațiunile juridice determinate pe care aceasta le-ar fi putut realiza. În absența unei prevederi explicite privind dreptul de a cumpăra sau vinde bunuri imobile, instanța a apreciat că procurile analizate au doar caracterul unor procuri generale de administrare și nu pot fi considerate împuterniciri valide pentru efectuarea unor acte de dispoziție.

Astfel, decizia instanței stabilește un principiu esențial în materia puterii de reprezentare, consolidând ideea că actele de dispoziție necesită o împuternicire expresă, iar existența unei procuri generale de administrare nu poate substitui un mandat special în acest sens.

În doctrină s-a susținut că mandatele în cauză erau lovite de nulitate absolută, întrucât aveau ca obiect administrarea unei societăți comerciale în care soții mandanți erau asociați. Potrivit articolului 197 alineatul 1 din Legea

[336] Înalta Curte de Casație și Justiție, Sec. pen., dec. nr. 101/2014 (nepublicată).

societăților nr. 31/1990[337], un astfel de mandat nu putea fi acordat în mod individual de fiecare asociat, ci doar prin intermediul actului constitutiv sau printr-o hotărâre a adunării generale a asociaților. Mai mult, pentru ca un astfel de mandat să fie opozabil terților, acesta trebuia să fie înregistrat în registrul comerțului, conform cerințelor de publicitate impuse de lege[338].

Prin urmare, întrucât procurile analizate nu au fost emise în condițiile legale, iar mandatarul nu fusese împuternicit în mod valabil să reprezinte societatea, toate actele juridice încheiate în baza acestora – inclusiv contractele de vânzare-cumpărare în numele societății – sunt lovite de nulitate absolută.

Această concluzie subliniază importanța respectării regulilor privind mandatul în societățile comerciale și necesitatea îndeplinirii formelor legale de desemnare și publicitate, astfel încât terții să poată verifica în mod clar puterea de reprezentare a unei persoane care acționează în numele unei entități juridice.

Administratorii unei societăți comerciale pot transmite dreptul de reprezentare numai dacă această posibilitate le-a fost conferită în mod expres. În cazul în care un administrator își substituie, fără drept, o altă persoană în exercitarea atribuțiilor sale, acesta răspunde în mod solidar cu persoana desemnată pentru eventualele prejudicii cauzate societății.

În acest context, prin sentința nr. 1895/CA/2009, pronunțată de Tribunalul Hunedoara – secția comercială și contencios administrativ, a fost respinsă acțiunea formulată de reclamantul R.I.A. împotriva pârâților T.(P.) I.A. și P.V. În motivarea hotărârii, instanța a reținut următoarele aspecte:[339]:

Prin procură specială autentificată la notar sub nr. 3669 din 13 octombrie 2008, pârâta P.I.A., atât în nume personal, cât și în calitate de asociat și administrator al SC A.H.T. SRL, l-a desemnat pe tatăl său, P.V., conferindu-i atribuții extinse de reprezentare. Mandatarul a fost împuternicit să acționeze în

---

[337] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 126 din 17 noiembrie 1990, cu modificările și completările ulterioare.

[338] S. Bodu, *Legea societăților comerciale comentată și adnotată,* Editura Rosetti, București, 2017, p. 981.

[339] Tribunalul Hunedoara-secția comercială și contencios administrativ, sentința nr. 1895/CA/2009 https://www.jurisprudenta.com, accesat la data de 11 februarie 2025.

numele acesteia pentru apărarea intereselor personale și ale societății, să preia activele și documentele financiare ale societății, să gestioneze activitățile curente și să o reprezinte în relațiile comerciale cu partenerii contractuali.

Instanța a constatat că nu orice motiv care a determinat o persoană să încheie un act juridic poate fi calificat drept cauză juridică, fiind necesar ca acesta să reprezinte un motiv determinant, care să constituie impulsul esențial al voinței părții încheietoare. În acest sens, s-a subliniat că, dacă orice motiv ar fi considerat suficient pentru anularea unui act juridic, s-ar ajunge la o stare de insecuritate juridică, afectând stabilitatea circuitului civil.

Conform dispozițiilor Codului civil, cauza unui act juridic se prezumă valabilă până la proba contrarie. Întrucât reclamanții nu au reușit să răstoarne această prezumție, instanța a concluzionat că nu există temei pentru constatarea nulității absolute a procurii speciale, aceasta respectând toate cerințele de validitate impuse de articolul 948 din Codul civil. S-a reținut, de asemenea, că nulitatea unui act pentru cauză ilicită sau imorală poate fi stabilită doar dacă partea interesată face dovada caracterului ilicit al acestuia, ceea ce, în prezenta speță, nu a fost probat.

Reclamanții au susținut că scopul încheierii procurii speciale ar fi fost generarea unor prejudicii societății sau obținerea unor beneficii necuvenite, însă aceste afirmații nu au fost susținute de probe concludente.

Totodată, aceștia au invocat nulitatea procurii pentru fraudă la lege, argumentând că pârâta ar fi încheiat procura specială fără acordul celorlalți asociați și în absența unei hotărâri a adunării generale. Instanța a respins acest motiv de nulitate, reținând că împuternicitul P.V. nu a fost desemnat administrator al societății, ci doar a primit mandat pentru a o reprezenta pe fiica sa în exercitarea atribuțiilor sale de administrator.

S-a concluzionat că procura specială nu modifică în niciun fel dispozițiile articolelor 20 și 25 din Statutul societății, ci constituie exprimarea dreptului unei persoane de a desemna un reprezentant pentru realizarea anumitor operațiuni. Astfel, instanța a considerat că procura analizată nu contravine

normelor privind organizarea și funcționarea societății comerciale și nu poate fi anulată pe motiv de fraudă la lege.

Instanța a concluzionat că, întrucât pârâtul P.V. nu a fost numit administrator al societății, nu era necesară adoptarea unei hotărâri a asociaților pentru încheierea actului juridic denumit procură. De asemenea, s-a reținut că acest mandat și-a încetat efectele odată cu deschiderea procedurii insolvenței față de SC A.H.T. SRL. Prin încheierea nr. 1142/F/nov.2008, pronunțată de Tribunalul Hunedoara, a fost desemnat un administrator judiciar, respectiv A. & Q. C. SPRL – Filiala D., care a preluat gestionarea activităților societății în cadrul procedurii insolvenței.

Reclamantul a formulat apel împotriva sentinței pronunțate, solicitând admiterea apelului și modificarea hotărârii atacate, în sensul admiterii cererii de chemare în judecată astfel cum a fost formulată inițial.

În motivarea apelului, acesta a susținut că instanța de fond a interpretat eronat dispozițiile articolului 71 alineatul 1 din Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale, precum și prevederile statutului SC A.H.T. SRL. A arătat că instanța a considerat în mod greșit că aceste norme nu sunt aplicabile în cauză, justificând această concluzie prin faptul că pârâtul P.V. nu a fost numit administrator, ci doar a fost împuternicit să o reprezinte pe fiica sa în exercitarea atribuțiilor de administrator. Instanța a mai reținut că, întrucât acesta nu deținea formal calitatea de administrator, nu era necesară adoptarea unei hotărâri a Adunării Generale a Asociaților în acest sens.

Reclamantul a susținut însă că dispozițiile legale și statutare invocate interzic expres transmiterea dreptului de reprezentare a societății, indiferent dacă acest transfer de atribuții implică sau nu schimbarea persoanei administratorului. În acest context, a argumentat că mandatul acordat în speță a fost încheiat cu încălcarea legii, iar un astfel de act juridic este lovit de nulitate absolută.

Reclamantul a susținut că, în temeiul mandatului acordat, pârâtul a semnat acte juridice și a întreprins operațiuni care au prejudiciat interesele

societății, dar și pe cele ale reclamantului în calitate de asociat. În mod concret, acesta a arătat că pârâtul a reprezentat SC A.H.T. SRL și a angajat un avocat pentru a asigura reprezentarea pârâtei în litigiul înregistrat la Judecătoria Deva sub nr. 4951/221/2006, având ca obiect pretenții, deși avea interese contrare cu cele ale societății, fiind asociatul unic al SC V. SRL, entitate cu interese economice divergente față de societatea în cauză.

Reclamantul a mai susținut că pârâtul a semnat decizia de suspendare a contractului de muncă dintre reclamant și SC A.H.T. SRL și a formulat o cerere de ordonanță președințială având ca obiect suspendarea reclamantului din funcția de administrator al societății, cerere înregistrată sub nr. 3197/CA/2008 pe rolul Tribunalului Hunedoara. Pe durata suspendării reclamantului din funcția de administrator, pârâtul a avut acces nerestricționat la documentele financiar-contabile ale societății și a reprezentat societatea în derularea activităților curente, inclusiv în relația cu administratorul judiciar desemnat în dosarul nr. 7550/97/2008 de pe rolul Tribunalului Hunedoara. Această împrejurare a generat un conflict de interese semnificativ, întrucât pârâtul deținea, în același timp, calitatea de asociat unic al creditoarei SC V. SRL.

Reclamantul a subliniat că desființarea actelor juridice considerate frauduloase, semnate de pârâtul P.V. în numele SC A.H.T. SRL, ar putea avea loc doar în ipoteza constatării nulității mandatului conferit prin procura autentificată sub nr. 3669/13.10.2008. În caz contrar, respingerea cererii de chemare în judecată ar echivala cu validarea tuturor actelor încheiate de pârât în temeiul acestui mandat, ceea ce ar conduce, în mod inevitabil, la „legalizarea" unor operațiuni juridice ce ar putea fi viciate de lipsa de reprezentare valabilă.

Analizând apelul formulat și motivele invocate, instanța a reținut că acesta este nefondat, aspectele care au stat la baza acestei soluții urmând a fi expuse în considerentele deciziei.[340]:

[340] Decizia comercială nr.3/A/20 ianuarie 2010, https://www.jurisprudenta.com, accesat la data de 11 februarie 2025.

Prin procura specială autentificată de notarul public Ș.O.I. sub nr. 3669 din 13 octombrie 2008, pârâta T.I.A. l-a împuternicit pe tatăl său cu puteri depline pentru a-i susține atât interesele personale, cât și pe cele ale societății SC A.H.T. SRL.

La momentul încheierii contractului de mandat, pârâta era gravidă în luna a opta, ceea ce o împiedica să se ocupe în mod direct de administrarea societății, această incapacitate menținându-se și după naștere. Pe lângă dificultățile cauzate de situația personală, între pârâtă și reclamant exista un conflict generat de divorțul acestora, urmat de procesul de partaj al bunurilor comune.

În ceea ce privește situația juridică aplicabilă în speță, instanța de apel a reținut că, în fața primei instanțe, reclamantul și-a întemeiat acțiunea pe dispozițiile articolului 111 din Codul de procedură civilă. Ulterior, în faza apelului, acesta a invocat drept temei juridic articolul 71 din Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale.

Instanța a apreciat că, chiar și în situația aplicării acestui temei juridic, sancțiunea pentru încălcarea dispozițiilor articolului 71 alineatul 1 din Legea nr. 31/1990 poate fi considerată doar o nulitate relativă. În acest sens, s-a argumentat că nulitatea absolută este destinată protecției unor interese de ordine publică, în timp ce nulitatea relativă are ca scop apărarea unor interese de natură particulară, care pot fi invocate doar de partea prejudiciată.

Articolul 71 alineatul 1 din Legea nr. 31/1990 prevede că administratorii care au dreptul de a reprezenta societatea nu pot transmite acest drept decât dacă le-a fost conferit în mod expres. Întrucât acest articol include și alineatele 2 și 3, care reglementează sancțiunile aplicabile în cazul nerespectării alineatului 1, instanța a considerat că, în caz de încălcare a acestor dispoziții, intervine nulitatea relativă.

Această interpretare este susținută și de faptul că nerespectarea prevederilor alineatului 1 poate fi confirmată de partea care a suferit un prejudiciu, ceea ce este specific nulității relative. În schimb, nulitatea absolută,

prin natura sa, nu poate fi confirmată și poate fi invocată inclusiv de către autorul actului viciat. Această distincție evidențiază faptul că actul juridic contestat poate fi anulat doar dacă partea interesată demonstrează existența unui prejudiciu concret, iar nulitatea relativă rămâne supusă regulilor generale de invocare și confirmare prevăzute de lege.

În speța de față, instanța a reținut în mod corect că reclamanții s-au limitat la a afirma că scopul încheierii procurii speciale a fost acela de a prejudicia societatea sau de a obține foloase necuvenite, fără însă a furniza probe concrete în susținerea acestor acuzații.

În lipsa contestării explicite a actelor presupus frauduloase și prejudiciabile, invocate în apel – precum semnarea deciziei de suspendare a contractului de muncă al reclamantului – și a dovedirii unui prejudiciu real, prezumția de valabilitate a actului juridic rămâne aplicabilă. Astfel, în absența unor probe clare care să răstoarne această prezumție, procura specială trebuie considerată valabilă și producătoare de efecte juridice.

De asemenea, chiar dacă un administrator al unei societăți nu a obținut acordul celorlalți administratori pentru delegarea atribuțiilor de reprezentare, actul de transmitere a dreptului de reprezentare rămâne valabil. Într-o asemenea situație, administratorul care a procedat la încălcarea interdicției legale nu atrage nulitatea actelor încheiate în baza mandatului, ci răspunde solidar pentru eventualele prejudicii cauzate societății.

În consecință, având în vedere toate aceste considerente, instanța a apreciat că apelul formulat este nefondat și urmează a fi respins.

## 4.3. PROCURĂ NOTARIALĂ PENTRU ÎMPUTERNICIREA CONTABILULUI

Prin procură notarială, se va putea permite contabilului să acționeze în numele și în interesul societății. Această procură notarială este un document legal care conferă puteri limitate sau nelimitate unei persoane numite în acest caz contabilul, de către proprietarul companiei sau administratorul firmei.

Procura notarială poate fi utilizată pentru a acorda puteri contabilului de a deschide un cont bancar în numele companiei, de a semna contracte sau de a depune documente la instituții guvernamentale, precum și pentru alte activități care sunt necesare pentru a menține buna funcționare a firmei.

Procura mai poate include, de exemplu, puterea de a semna declarațiile fiscale și de a depune impozitele la autoritățile fiscale, de a semna contracte cu furnizorii și de a gestiona plata salariilor și a facturilor.

Trebuie precizat că depunerea bilanțului contabil al unei societăți comerciale sau organizație non-profit poate fi depus de către un contabil autorizat la ANAF, fără a fi însoțit de împuternicire, deoarece acest lucru rezultă *ope legis*.

Conform Ordonanței Guvernului nr. 65/1994 privind organizarea activității de expertiză contabilă și a contabililor autorizați[341], expertul contabil are dreptul de a presta, fie individual, fie prin intermediul unei societăți, diverse tipuri de servicii pentru persoane fizice și juridice[342].

Printre aceste atribuții se regăsește și acordarea de asistență de specialitate pentru înființarea și reorganizarea societăților. În acest sens, potrivit art. 1 din Hotărârea nr. 25/2025 emisă de Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România, împuternicirea acordată experților contabili pentru a asista sau reprezenta beneficiarii/clienții la oficiile registrului comerțului de pe lângă tribunale[343] se concretizează într-un „document cu regim special, denumit «Împuternicire pentru asistarea/reprezentarea unui beneficiar/client în relația cu oficiile registrului comerțului de pe lângă tribunale» (...)". Împuternicirea este valabilă timp de 60 de zile de la data emiterii și poate fi revocată în orice moment de către beneficiar/client, prin notificarea transmisă împuternicitului. Documentul circulă în original și este numerotat intern, atribuindu-se un număr unic fiecărei împuterniciri. Alocarea

[341] Republicată în M.Of. nr. 13 din 8 ianuarie 2008.
[342] Alexandru Boiciuc, *Un model oficial de împuternicire pentru experții contabili care asistă sau reprezintă contribuabilii la Registrul comerțului, stabilit de CECCAR,* în www.avocatnet.ro, accesat la data de 30 ianuarie 2025.
[343] Publicată în M.Of. nr. 83 din 30 ianuarie 2025.

intervalului de numere pentru aceste împuterniciri se realizează printr-o decizie internă emisă de expertul contabil desemnat cu gestionarea acestei activități.

În temeiul împuternicirii, experții contabili sunt abilitați, potrivit art. 3, să ofere asistența de specialitate necesară și să presteze, pentru persoane fizice și juridice, servicii profesionale în relația cu oficiile Registrului comerțului.

Aceste servicii sunt prestate în baza împuternicirii prezentate fie în original, fie în format electronic, semnată cu semnătură electronică calificată.

Potrivit art. 4 din reglementare, „evidența împuternicirilor se ține într-un registru special dedicat exclusiv acestei activități". De asemenea, conform art. 6, un exemplar original al fiecărei împuterniciri este arhivat de către expertul contabil pentru o perioadă de minimum 5 ani.

Uniunea Națională a Barourilor din România apreciază[344] că Hotărârea privind împuternicirea experților contabili să asiste sau să reprezinte beneficiarii/clienții în fața oficiilor registrului comerțului de pe lângă tribunale reprezintă o nouă încercare de intruziune, cu încălcarea dispozițiilor legale, în domeniul activităților juridice specifice profesiei de avocat.

Hotărârea menționată nu poate produce efecte juridice având în vedere Decizia I.C.C.J. nr. XXII din 12 iunie 2006[345], pronunțată în soluționarea unui recurs în interesul legii, precum și prevederile art. 3 alin. 1 lit. b) din Legea nr. 51/1995, art. 2 alin. 5 lit. e) din Legea nr. 265/2022 privind registrul comerțului și pentru modificarea și completarea altor acte normative cu impact asupra înregistrării în registrul comerțului, dar și ale art. 6 lit. e), g) și k) din O.G. nr. 65/1994 privind organizarea activității de expertiză contabilă și a contabililor autorizați. În niciuna dintre aceste reglementări nu se conferă membrilor corpului profesional al experților contabili competența de a „asista și reprezenta un beneficiar/client în relația cu oficiile Registrului Comerțului de pe lângă tribunale" în vederea prestării serviciilor profesionale, astfel încât hotărârea publicată la 30 ianuarie 2025 constituie, în mod evident, o adăugare la lege.

---

[344] *Împuternicirea experților contabili să asiste clienții la oficiile registrului comerțului de pe lângă tribunale.*

[345] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 936 din 20 noiembrie 2006.

Hotărârea în discuție aduce atingere unor atribuții specifice profesiei de avocat, care nu sunt reglementate în cadrul normativ aplicabil profesiei de expert contabil, motiv pentru care UNBR a solicitat Ministerului Justiției, autoritate în subordinea căreia funcționează Registrul Comerțului, ca ONRC să nu accepte astfel de împuterniciri. Totodată, UNBR analizează „oportunitatea acționării în justiție" [346] în cazul în care CECCAR nu va modifica respectiva hotărâre pentru a o alinia dispozițiilor legale și jurisprudenței instanțelor de judecată.

Reprezentanții contabililor argumentează că orice persoană poate fi desemnată prin împuternicire pentru a reprezenta un client în relația cu oficiile Registrului comerțului, neputând fi invocat un „monopol" al avocaților asupra acestei activități. În susținerea poziției lor, aceștia invocă dispozițiile art. 3 pct. 5 lit. e) din Legea nr. 265/2022, care prevede expres că orice persoană poate fi împuternicită să acționeze în relația cu oficiile registrului comerțului de pe lângă tribunale.

În consecință, experții contabili au dreptul legal de a acționa în calitate de împuterniciți ai clienților lor, fără a afecta activitățile juridice care revin exclusiv avocaților. Susținerea potrivit căreia această activitate ar fi rezervată exclusiv profesiei de avocat nu are un fundament legal și constituie o încercare nejustificată de a restrânge un drept recunoscut de lege pentru mai multe categorii de persoane.

Legea nr. 265/2022 nu reglementează modelul împuternicirii și nici procedura de gestionare a acesteia. CECCAR, în temeiul art. 18 din OG nr. 65/1994, deține competența exclusivă de a organiza și de a supraveghea activitatea profesioniștilor din cadrul său. În consecință, reglementările adoptate de CECCAR privind gestionarea împuternicirilor sunt conforme cu legea, adresându-se exclusiv membrilor organizației. Aceste norme nu constituie o adăugare la lege, ci stabilesc proceduri clare, menite să asigure un cadru organizat și transparent în beneficiul atât al membrilor CECCAR, cât și al clienților acestora.

---

[346] Alexandru Boiciuc, *UNBR spune că experții contabili NU pot asista și reprezenta contribuabilii la Registrul comerțului, pentru că sunt activități specifice avocaților,* www.avocatnet.ro , accesat la data de 3 februarie 2025.

## 4.4. ÎMPUTERNICIRE PENTRU REGISTRUL COMERȚULUI

Prin intermediul unei procuri notariale sau al unei împuterniciri autentificate, o entitate juridică, cum ar fi o societate comercială, sau o persoană fizică autorizată (PFA) poate delega unei terțe persoane fizice dreptul de a o reprezenta în fața Oficiului Registrului Comerțului pentru realizarea unor formalități specifice.

În conformitate cu dispozițiile articolului 4 din Legea nr. 265/2022, care reglementează organizarea și funcționarea registrului comerțului, precum și modificarea și completarea altor acte normative cu impact asupra înregistrărilor comerciale, acest tip de mandat conferă împuternicitului competența de a desfășura activități administrative și juridice strict în limitele stabilite prin procura acordată[347].

Registrul comerțului reprezintă un serviciu public de interes general care asigură înregistrarea și publicitatea profesioniștilor, persoane fizice autorizate, întreprinderi individuale și întreprinderi familiale, precum și înmatricularea și publicitatea profesioniștilor persoane juridice, cum ar fi societățile, societățile europene, societățile cooperative, societățile cooperative europene, organizațiile cooperatiste de credit, grupurile de interes economic și grupurile

Potrivit art. 41 din Legea nr. 265/2022, profesioniștii au obligația de a solicita înregistrarea în registrul comerțului înainte de a începe desfășurarea activității economice.

Conform art. 79 din Legea nr. 265/2022, cererea de înmatriculare a unei persoane juridice în registrul comerțului se semnează de către reprezentantul legal al acesteia sau de împuternicitul acestuia, în baza unei procuri speciale sau generale autentice, de avocat, în baza unei împuterniciri avocațiale, ori de oricare dintre asociați, acționari sau membri.

Astfel, persoana împuternicită prin procura notarială poate avea atribuții specifice, printre care se numără înregistrarea unei societăți comerciale, operarea modificărilor în actul constitutiv și statutul acesteia, semnarea actelor

[347] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.750 din 26 iulie 2022.

adiționale pentru extinderea obiectului de activitate, declararea înființării unui nou punct de lucru, precum și retragerile sau completările necesare în documentația depusă la Oficiul Registrului Comerțului. Aceste prerogative sunt exercitate exclusiv în limitele stabilite prin procura acordată, având ca scop facilitarea derulării procedurilor administrative și juridice specifice.

Înregistrarea și depunerea documentelor la registrul comerțului poate fi efectuată doar de categoriile de persoane expres prevăzute de Legea nr. 265/2022, respectiv de către reprezentantul legal al profesionistului, de împuternicitul acestuia în baza unei procuri speciale sau generale autentice, de avocatul desemnat prin împuternicire avocațială sau de oricare dintre asociații, acționarii ori membrii persoanei juridice.

Prin împuternicit se înțelege, conform art. 3 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 265/2022, consilierul juridic salariat al persoanei juridice, persoanei fizice autorizate, întreprinderii individuale sau întreprinderii familiale, avocatul desemnat prin împuternicire avocațială, persoana împuternicită prin procură specială sau generală, autentificată, să semneze și/sau să depună cereri în numele persoanei fizice sau juridice, precum și alte persoane fizice salariate ale persoanei juridice, persoanei fizice autorizate, întreprinderii individuale sau întreprinderii familiale, împuternicite să depună cereri ori să ridice documente de la sau către registrul comerțului.

Legea nr. 265/2022 constituie actul normativ care reglementează competențele și procedurile aferente înregistrării în registrul comerțului și nu prevede[348] în mod expres posibilitatea ca experții contabili să asiste sau să reprezinte un beneficiar ori client în relația cu oficiile registrului comerțului pentru realizarea serviciilor profesionale.

[348] Alexandru Boiciuc, *ONRC tranșează conflictul CECCAR-UNBR: Legea registrului comerțului NU prevede posibilitatea ca experții contabili să asiste clienții în relația cu oficiile,* www.avocatnet.ro , accesat la data de 6 februarie 2025.

# 5. ÎMPUTERNICIREA PENTRU REPREZENTARE ÎN RELAȚIA CU ORGANELE FISCALE

Ca regulă generală, în conformitate cu prevederile articolului 18 alineatul 1 din Codul de procedură fiscală[349], contribuabilii au posibilitatea de a fi reprezentați[350] de un împuternicit în relația cu organul fiscal.

Astfel, conținutul și limitele reprezentării sunt stabilite fie prin actul de împuternicire, fie prin dispozițiile legale aplicabile. În principiu, împuternicirea trebuie să conțină cel puțin următoarele informații: datele de identificare ale contribuabilului și ale persoanei împuternicite, perioada pentru care împuternicitul este autorizat să acționeze și limitele specifice ale mandatului acordat.

Un aspect esențial de avut în vedere este faptul că desemnarea unui împuternicit nu îl împiedică pe contribuabil să își îndeplinească personal obligațiile fiscale, chiar și în lipsa unei revocări exprese a mandatului.

De asemenea, persoana împuternicită are obligația de a depune la organul fiscal actul de împuternicire, fie în original, fie în copie legalizată. În acest context, organul fiscal nu poate impune împuternicitului obligația de a prezenta un act de împuternicire autentificat la notar. Revocarea împuternicirii produce efecte față de organul fiscal începând cu data depunerii actului de revocare, fie în original, fie în copie legalizată.

În situația în care contribuabilul este reprezentat de un avocat[351], consultant fiscal[352] sau expert contabil, forma și conținutul împuternicirii

---

[349] Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 547 din 23 iulie 2015, cu modificările și completările ulterioare.

[350] Orlando Surugiu-Pânzaru, *Ce trebuie să știe firmele dacă vor să împuternicească terțe persoane să le reprezinte în relația cu Fiscul, www.avocatnet.ro ,* accesat la data de 7 septembrie 2023.

[351] Legea nr. 51/1995 pentru organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 113 din 6 martie 2001.

[352] Ordonanţa Guvernului nr.71/2001 privind organizarea şi exercitarea activităţii de consultanţă fiscală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 538 din 1 septembrie 2001, cu modificările și completările ulterioare.

trebuie să respecte dispozițiile legale specifice organizării și exercitării profesiei respective.

Este important de menționat că, în materie fiscală, împuterniciții sunt acele persoane care au dreptul de a reprezenta contribuabilii în relațiile acestora cu organele fiscale, în timp ce, în dreptul comun, împuternicirea pentru reprezentare este reglementată sub forma contractului de mandat.

Conform prevederilor articolului 2009 din Codul civil, mandatul este contractul prin care o parte, denumită mandatar, se angajează să încheie unul sau mai multe acte juridice în numele și pe seama altei părți, numită mandant.

Reprezentarea contribuabilului în fața organului fiscal se realizează în temeiul unui mandat care poate avea caracter general, atunci când împuternicitul este autorizat să gestioneze toate aspectele fiscale ale contribuabilului, sau poate fi special, în situația în care împuternicitului i se conferă competența de a îndeplini doar o anumită operațiune juridică.

În practică, persoana împuternicită să reprezinte contribuabilul este, de regulă, un specialist în domeniul fiscal, cum ar fi un contabil autorizat, un expert contabil, un avocat sau un consultant fiscal, având competența de a oferi asistență de specialitate în relația cu administrația fiscală. Un alt aspect esențial de avut în vedere este obligația contribuabililor care nu au domiciliul fiscal[353] în România, dar care sunt supuși obligației de a depune declarații la organul fiscal, de a desemna un împuternicit cu domiciliul fiscal în România.

Acest împuternicit este responsabil de îndeplinirea, în numele și din patrimoniul contribuabilului, a tuturor obligațiilor fiscale impuse de legislația în vigoare. Prin această desemnare, se asigură conformitatea contribuabilului cu cerințele fiscale locale și se facilitează comunicarea cu autoritățile fiscale, garantând astfel respectarea obligațiilor declarative și de plată în mod corespunzător.

[353] Domiciliul fiscal este adresa care este frecventată, acolo unde sunt prezente persoanele care reprezintă legal entitatea și are loc activitatea propriu-zisă.

## 6. CONCLUZIILE SECȚIUNII

Siguranța juridică și eficiența actului de reprezentare constituie aspecte fundamentale în domeniul notarial, iar procura notarială reprezintă un instrument indispensabil în acest sens. Aceasta permite mandantului să transfere un set de atribuții unui mandatar, fie pentru îndeplinirea unor acte juridice punctuale, fie pentru gestionarea unor aspecte complexe, de natură patrimonială, administrativă sau personală.

Notarul public nu are doar obligația formală de a autentifica procurile, ci și responsabilitatea de a examina conținutul acestora pentru a asigura respectarea tuturor cerințelor legale necesare valabilității actului. Această verificare include mai multe aspecte esențiale: Confirmarea identității mandantului și mandatarului, prevenind astfel eventuale fraude sau uzurpări ale calității de reprezentant; Analizarea clarității și preciziei mandatului, astfel încât să nu existe interpretări ambigue sau efecte juridice incerte; Asigurarea respectării cerințelor de fond și de formă, astfel încât actul să fie opozabil terților și să nu poată fi contestat ulterior pe motive de neconformitate; Verificarea compatibilității mandatului cu normele de ordine publică și bunele moravuri, întrucât notarul are obligația de a refuza autentificarea oricărui act care contravine principiilor fundamentale ale dreptului.

Prin urmare, simpla autentificare nu este suficientă, notarul având un rol activ în garantarea legalității și conformității actului, protejând astfel atât interesele părților, cât și stabilitatea raporturilor juridice.

Varietatea procurilor utilizate în practică – de la procuri pentru acte administrative simple, precum ridicarea unor documente oficiale, până la procuri complexe, destinate administrării patrimoniului sau încheierii de contracte – impune o reglementare detaliată și clară a acestora.

În funcție de natura și amploarea mandatului conferit, procurile pot fi clasificate în mai multe categorii: Procuri generale, care conferă mandatarului un mandat extins, permițându-i să îndeplinească o varietate de acte juridice în

numele mandantului, fără a fi necesară o autorizare specifică pentru fiecare operațiune; Procuri speciale, limitate la un act juridic sau la o categorie de acte bine determinate, specificând în mod clar limitele competențelor mandatarului; Procuri irevocabile, utilizate în situații particulare, cum ar fi mandatele în interes comun, care nu pot fi revocate unilateral de către mandant; Procuri cu durată determinată, care își încetează efectele la expirarea termenului stabilit sau la atingerea scopului pentru care au fost emise.

Reglementarea distinctă a fiecărui tip de procură oferă o mai mare predictibilitate juridică și contribuie la protejarea drepturilor atât ale mandantului, cât și ale mandatarului și ale terților implicați.

Având în vedere progresul tehnologic și digitalizarea serviciilor publice, este imperios necesar ca legislația să permită emiterea și utilizarea procurilor în format electronic, semnate digital, astfel încât acestea să poată fi utilizate eficient în fața instituțiilor publice și private.

Adoptarea unor soluții digitale în gestionarea procurilor ar putea aduce mai multe beneficii. Depunerea și gestionarea procurilor într-un registru electronic securizat, accesibil notarilor și instituțiilor publice competente; Verificarea rapidă a autenticității și valabilității unei procuri prin sisteme informatice interconectate, reducând astfel riscurile de fraudă; Emiterea procurilor electronice cu semnătură digitală calificată, care să fie recunoscute de toate autoritățile relevante, asigurând astfel un grad ridicat de securitate juridică; Simplificarea procesului de revocare a procurilor, prin implementarea unui mecanism centralizat, care să permită accesul instantaneu la datele relevante privind actele revocate.

O astfel de reformă legislativă ar contribui la reducerea birocrației, îmbunătățirea accesibilității serviciilor notariale și sporirea eficienței în derularea actelor juridice.

Procura notarială constituie un instrument juridic fundamental, care asigură posibilitatea delegării unor drepturi și obligații într-un cadru sigur și reglementat. Responsabilitatea notarului nu se rezumă doar la autentificarea

actului, ci presupune și o verificare riguroasă a conținutului acestuia, astfel încât să fie respectate toate cerințele legale.

Într-un context social și economic în continuă evoluție, este necesară actualizarea legislației, astfel încât aceasta să clarifice limitele reprezentării, să faciliteze utilizarea procurilor digitale și să asigure un cadru normativ adaptat nevoilor moderne ale cetățenilor și mediului de afaceri. Prin adoptarea unor astfel de măsuri, se poate garanta o mai mare eficiență a actelor juridice, asigurând totodată protecția drepturilor tuturor părților implicate.

# CAPITOLUL IV
# ASPECTE DE DREPT COMPARAT

## 1. REPREZENTAREA ÎN DREPTUL ANGLO-SAXON

### 1.1. CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND REPREZENTAREA

În terminologia juridică anglo-saxonă, termenul representation poate avea mai multe semnificații, care trebuie delimitate cu atenție. În materia formării contractului, acesta desemnează, de regulă, o declarație referitoare la o situație de fapt ori la intenția actuală a unei persoane, formulată în cursul negocierilor și susceptibilă să determine cealaltă parte să încheie contractul. O asemenea declarație nu dobândește în mod necesar natura unei clauze contractuale, însă caracterul său inexact poate atrage aplicarea remediilor specifice instituției misrepresentation.[354]

În cadrul anumitor operațiuni, în special al celor financiare, declarațiile și garanțiile contractuale — representations and warranties — îndeplinesc un rol distinct. Prin intermediul acestora, debitorul furnizează informații privind situația sa juridică și financiară, precum și împrejurările relevante pentru asumarea obligației ori pentru constituirea unei garanții. Aceste declarații contribuie la stabilirea cadrului factual în considerarea căruia finanțatorul acceptă încheierea contractului. Încălcarea lor poate determina aplicarea remediilor contractuale și, după caz, poate constitui un caz de neexecutare a obligațiilor asumate.[355]

---

[354] Edwin Peel, *Treitel on The Law of Contract*, 16th ed., Sweet & Maxwell, London, 2025, Chapter 9 – Misrepresentation; a se vedea și Misrepresentation Act 1967, secțiunea 2.

[355] Hugh Beale (general ed.), *Chitty on Contracts*, vol. I, 34th ed., Sweet & Maxwell, London, 2021, partea consacrată declarațiilor precontractuale, garanțiilor contractuale și efectelor declarațiilor inexacte.

Această accepțiune a termenului representation nu trebuie confundată cu instituția juridică a reprezentării unei persoane în raporturile cu terții. În această din urmă materie, dreptul anglo-saxon utilizează noțiunea de agency, care desemnează raportul juridic în temeiul căruia o persoană, denumită agent — agent — este învestită cu autoritatea de a acționa pentru o altă persoană, denumită principal — principal. În măsura în care agentul acționează în limitele autorității conferite, actele sale pot produce efecte juridice în raporturile dintre principal și terț.

Instituția agency este întemeiată pe raportul dintre principal și agent, dar produce efecte și în raporturile acestora cu terții. Puterea agentului poate rezulta din acordul expres sau implicit al părților, din ratificarea ulterioară a actului, din anumite situații recunoscute de lege ori din comportamentul principalului care a creat, în percepția rezonabilă a terțului, aparența existenței autorității de reprezentare.[356]

În funcție de izvorul și de modul de manifestare a puterii de reprezentare, analiza dreptului anglo-saxon privește, în principal, reprezentarea întemeiată pe acordul dintre principal și agent, autoritatea conferită în situațiile prevăzute de lege și autoritatea aparentă — apparent authority sau ostensible authority. Totodată, raportul dintre principal și agent poate da naștere unor obligații fiduciare, între care ocupă un loc central obligația de loialitate, interdicția obținerii unor avantaje neautorizate și obligația evitării conflictelor de interese. Acestora li se pot adăuga, în funcție de natura raportului juridic, obligațiile de diligență, informare și dare de seamă.[357]

Spre deosebire de sistemele de drept continental, în care reprezentarea este reglementată în principal prin dispoziții cuprinse în codurile civile și comerciale, instituția agency s-a dezvoltat în dreptul anglo-saxon în mod preponderent pe

[356] Peter Watts, F.M.B. Reynolds, Bowstead and Reynolds on Agency, 22nd ed., Sweet & Maxwell, London, 2020, paras. 1-001–1-010; Freeman & Lockyer (a firm) v. Buckhurst Park Properties (Mangal) Ltd [1964] 2 QB 480, pp. 502–503.

[357] FHR European Ventures LLP and others v. Cedar Capital Partners LLC [2014] UKSC 45, paras. 5–7; Bristol and West Building Society v. Mothew [1998] Ch 1, p. 18.

cale jurisprudențială. Această origine explică flexibilitatea regimului său juridic, dar impune ca soluțiile prezentate să fie raportate la ordinea juridică avută în vedere, întrucât regulile aplicabile pot prezenta diferențe între dreptul englez și celelalte sisteme aparținând familiei common law.

## 1.2. REPREZENTAREA CONTRACTUALĂ ÎN DREPTUL ANGLO-SAXON (AGENCY LAW)

Reprezentarea contractuală, desemnată în dreptul anglo-saxon prin noțiunea de agency, ocupă un loc important îndeosebi în raporturile comerciale. Prin intermediul acesteia, o persoană, denumită agent — agent — este autorizată să acționeze pentru o altă persoană, denumită principal — principal, astfel încât actele îndeplinite în limitele autorității conferite să producă efecte juridice în raporturile dintre principal și terț.

Raportul de agency implică, în principal, trei participanți. Principalul este persoana fizică sau juridică pentru care agentul acționează; agentul este persoana învestită cu autoritatea de a acționa pentru principal; terțul este persoana cu care agentul intră în raporturi juridice în exercitarea autorității sale. Din această perspectivă, instituția presupune atât un raport intern între principal și agent, cât și un raport extern, în cadrul căruia actele agentului pot produce efecte față de principal[358].

În sistemele de drept continental se distinge între mandatul cu reprezentare, în cadrul căruia mandatarul acționează în numele și pe seama mandantului, și mandatul fără reprezentare, în care mandatarul acționează în nume propriu, dar pe seama mandantului. Dreptul anglo-saxon nu operează întotdeauna cu o distincție identică, deoarece instituția agency este construită în jurul autorității agentului și al efectelor pe care actele sale le produc în raporturile dintre principal și terți.

[358] Peter Watts, F.M.B. Reynolds, Bowstead and Reynolds on Agency, 22nd ed., Sweet & Maxwell, London, 2020, paras. 1-001–1-010.

Această diferență nu înseamnă însă că toate formele de intermediere cunoscute în dreptul continental sunt cuprinse, fără distincție, în noțiunea de agency. Calificarea unei persoane drept agent depinde de natura atribuțiilor exercitate și, în special, de existența autorității de a influența raporturile juridice ale principalului cu terții. Prin urmare, un intermediar care se limitează la apropierea părților sau la transmiterea unor informații nu dobândește în mod necesar calitatea juridică de agent[359].

Instituția agency era recunoscută și dezvoltată în dreptul englez cu mult înaintea adoptării Directivei 86/653/CEE. Aceasta nu a instituit dreptul comun al reprezentării, ci a urmărit armonizarea legislațiilor statelor membre referitoare la agenții comerciali independenți. Directiva privește categoria particulară a intermediarilor independenți însărcinați, în mod permanent, să negocieze vânzarea sau cumpărarea de mărfuri pentru o altă persoană ori să negocieze și să încheie asemenea operațiuni în numele și pe seama acesteia[360].

În dreptul britanic, directiva a fost transpusă prin Commercial Agents (Council Directive) Regulations 1993. Aplicarea acestui regim presupune ca intermediarul să exercite un rol efectiv în negocierea sau promovarea operațiunilor încheiate pentru principal. În cauza Parks v. Esso Petroleum Co. Ltd, instanța a analizat dacă operatorul unei stații de distribuție a carburanților putea fi calificat drept agent comercial în sensul reglementării. S-a reținut că simpla participare la vânzarea produselor principalului nu este suficientă atunci când persoana respectivă nu exercită un rol material în negocierea sau dezvoltarea operațiunilor comerciale.

Autoritatea în temeiul căreia agentul acționează poate îmbrăca mai multe forme. Autoritatea efectivă — actual authority — poate fi expresă sau implicită. Autoritatea expresă există atunci când principalul îi conferă

---

[359] Roderick Munday, *Agency: Law and Principles,* 3rd ed., Oxford University Press, Oxford, 2017, pp. 1–16; F.A. Moțiu, Contractele comerciale de intermediere fără reprezentare, Editura Lumina Lex, București, 2005, p. 17.

[360] Directiva 86/653/CEE a Consiliului din 18 decembrie 1986 privind coordonarea legislațiilor statelor membre referitoare la agenții comerciali independenți, art. 1 alin. (2); a se vedea și Parks v. Esso Petroleum Co. Ltd [1999] EWCA Civ 1942, [2000] Eu LR 25.

agentului, verbal sau în scris, puterea de a îndeplini anumite acte. Autoritatea implicită rezultă din conduita părților, din natura raportului dintre acestea sau din atribuțiile funcției încredințate agentului și cuprinde actele necesare pentru realizarea scopului urmărit prin acordarea autorității[361].

Ratificarea — ratification — intervine atunci când principalul aprobă ulterior actul încheiat în numele său de o persoană care, la momentul respectiv, nu avea autoritatea necesară ori își depășise limitele acesteia. Dacă sunt îndeplinite condițiile recunoscute de dreptul englez, ratificarea produce, în principiu, efecte retroactive, actul fiind tratat ca și cum ar fi fost autorizat de la început.

Agenția întemeiată pe necesitate — agency of necessity — are un caracter excepțional. Simpla existență a unei situații urgente nu este suficientă pentru recunoașterea sa. În mod tradițional, aceasta presupune imposibilitatea obiectivă a comunicării cu principalul, necesitatea adoptării unei măsuri pentru protejarea intereselor sale și caracterul rezonabil și de bună-credință al conduitei persoanei care a intervenit[362].

Autoritatea aparentă — apparent authority sau ostensible authority — se întemeiază pe aparența creată prin declarațiile ori conduita principalului. Principalul poate fi ținut de actul încheiat de pretinsul agent atunci când terțul a fost determinat în mod rezonabil să creadă că acesta dispunea de autoritatea necesară. Aparența trebuie să fie imputabilă principalului, neputând fi creată exclusiv prin declarațiile persoanei care pretinde că este agent[363].

În executarea raportului juridic, agentul trebuie să respecte limitele autorității conferite și instrucțiunile licite ale principalului. În funcție de natura raportului, acestuia îi revin obligații de diligență, informare, confidențialitate și dare de seamă. Totodată, obligația fiduciară de loialitate îi interzice să

[361] Hely-Hutchinson v. Brayhead Ltd [1968] 1 QB 549, pp. 583–584; Peter Watts, F.M.B. Reynolds, Bowstead and Reynolds on Agency, 22nd ed., Sweet & Maxwell, London, 2020, capitolul consacrat autorității efective a agentului.

[362] Great Northern Railway Co. v. Swaffield (1874) LR 9 Ex 132; Springer v. Great Western Railway Co. [1921] 1 KB 257.

[363] Freeman & Lockyer (a firm) v. Buckhurst Park Properties (Mangal) Ltd [1964] 2 QB 480, pp. 502–503; Armagas Ltd v. Mundogas S.A. (The Ocean Frost) [1986] AC 717, pp. 777–778.

urmărească interese incompatibile cu cele ale principalului, să obțină avantaje neautorizate din exercitarea funcției sau să se plaseze într-o situație de conflict de interese.

La rândul său, principalul trebuie să îndeplinească obligațiile asumate față de agent, inclusiv plata remunerației convenite și restituirea cheltuielilor efectuate în mod legitim pentru executarea însărcinării. În condițiile stabilite de raportul juridic și de regulile aplicabile, principalului îi poate reveni și obligația de a-l despăgubi pe agent pentru pierderile suportate în exercitarea autorizată a atribuțiilor sale.

Raportul de agency poate înceta prin acordul părților, expirarea termenului, realizarea scopului pentru care autoritatea a fost conferită, revocarea autorității, renunțarea agentului sau prin intervenirea altor împrejurări prevăzute de lege. Revocarea autorității poate produce efecte distincte în raportul intern și în raporturile cu terții. Astfel, chiar dacă revocarea încalcă obligațiile contractuale asumate față de agent și poate atrage răspunderea principalului, aceasta poate determina încetarea autorității efective. Față de terții care nu au cunoscut încetarea raportului, pot deveni aplicabile regulile referitoare la autoritatea aparentă.

## 1.3. REPREZENTAREA LEGALĂ ÎN DREPTUL ANGLO-SAXON

Reprezentarea legală este un concept juridic fundamental prin care o persoană (reprezentantul legal) este desemnată de lege pentru a acționa în numele și în interesul unei persoane care, potrivit legii, nu își poate exercita singură, în tot sau în parte, drepturile și obligațiile. Această formă de reprezentare este impusă de lege, spre deosebire de reprezentarea contractuală, care se bazează pe un acord voluntar între părți.

În dreptul anglo-saxon, reprezentarea legală este reglementată printr-o combinație de legi statutare și precedente judiciare (Common Law). Scopul său principal este protecția persoanelor vulnerabile, cum ar fi minorii,

persoanele cu dizabilități mintale sau cei care, din alte motive, nu pot lua decizii legale în mod independent.

Părțile implicate în reprezentarea legală: Persoana protejată (Ward/Protected Person) – Cel care nu poate acționa singur, cum ar fi un minor sau o persoană lipsită de capacitate de exercițiu; Reprezentantul legal (Legal Representative/Guardian/Trustee/Attorney) – Persoana desemnată să ia decizii în numele celui protejat; Instanța sau autoritatea de reglementare – Organismul care supraveghează desemnarea și activitatea reprezentantului legal.

În funcție de situație, dreptul anglo-saxon recunoaște mai multe forme de reprezentare legală.

Tutela minorilor (Guardianship of Minors). Această formă de reprezentare legală apare atunci când un minor rămâne fără părinți sau când aceștia sunt declarați inapți pentru îngrijirea copilului.

Poate fi tutore legal: un părinte supraviețuitor desemnat prin testament; o rudă desemnată de instanță; un serviciu social sau o instituție desemnată de stat.

Rolul tutorelui constă în a lua decizii privind educația, sănătatea și bunăstarea minorului; de a administra bunurile și veniturile minorului și de a-l reprezenta în instanță și în alte chestiuni juridice.

Tutela persoanelor lipsite de capacitate juridică (Guardianship of Incapacitated Adults). Se aplică persoanelor adulte care nu pot lua decizii singure din cauza unor dizabilități mentale, boli cronice sau alte probleme de sănătate.

O asemenea tutelă se instituie fie  când o persoană este diagnosticată cu o boală degenerativă (ex. Alzheimer); fie când o persoană suferă un accident care o lasă în incapacitate de a lua decizii sau când o instanță stabilește că o persoană nu are discernământ suficient pentru a-și gestiona bunurile.

Rolul tutorelui constă în administrarea veniturilor și a bunurilor persoanei ocrotite, în reprezentarea acesteia la încheierea actelor juridice și în cadrul procedurilor judiciare, precum și, dacă legea și hotărârea instanței îi conferă asemenea atribuții, în luarea deciziilor referitoare la îngrijirea și tratamentul său medical. De exemplu, o persoană poate solicita instanței să fie desemnată tutore

al tatălui său diagnosticat cu demență severă, pentru a-i administra conturile bancare și bunurile și, în limitele competențelor stabilite de instanță, pentru a participa la luarea deciziilor privind îngrijirea medicală a acestuia.

Procura generală sau specială (Power of Attorney – POA) reprezintă un instrument al reprezentării voluntare prin care o persoană conferă alteia puterea de a acționa în numele său, în limitele stabilite prin actul de împuternicire. De exemplu, o persoană care pleacă în străinătate poate desemna, printr-o procură specială, un reprezentant care să încheie în numele său contractul de vânzare a unui imobil.

În dreptul anglo-saxon sunt întâlnite mai multe categorii de procuri: procura generală (General Power of Attorney), care conferă reprezentantului atribuții extinse în administrarea intereselor patrimoniale ale reprezentatului; procura specială sau limitată (Limited Power of Attorney), aplicabilă unui anumit act ori unui domeniu determinat; procura medicală (Medical Power of Attorney), prin care reprezentantului îi este conferită puterea de a participa la luarea deciziilor medicale; și procura durabilă (Durable Power of Attorney – DPOA), care își menține efectele și în cazul pierderii ulterioare a capacității persoanei reprezentate, în condițiile legii aplicabile.

Administrarea patrimoniului (Trusteeship & Estate Administration). În cazul în care o persoană moare și lasă moștenire bunuri, dar moștenitorii sunt minori sau incapabili juridic, instanța poate desemna un administrator (Trustee/Executor) pentru a gestiona aceste bunuri până când moștenitorii devin capabili să le administreze singuri. De exemplu, un părinte lasă prin testament o avere unui copil de 10 ani. Instanța desemnează un trustee care să administreze fondurile până când copilul împlinește 18 ani.

În sistemele de common law, una dintre cele mai concise și sugestive definiții ale trust-ului îl descrie ca reprezentând, în esență, „plasarea încrederii într-o altă persoană.” [364] Trust-ul nu constituie un contract în sens strict, putând

[364] Donovan Waters, *The future of the trust from a worldwide perspective,* în International Trust and Corporate Planning, vol. 11, nr. 4/2004, p. 201.

lua și forma unei simple declarații unilaterale. Spre deosebire de alte instituții juridice, trust-ul nu este supus obligațiilor de înregistrare sau publicitate și poate avea o durată nelimitată. Acesta este utilizat pe scară largă pentru realizarea de liberalități, fie inter vivos, fie mortis causa[365].

Trust-ul reprezintă obligația sau ansamblul de obligații care incumbă unei persoane numite trustee, având legătură cu o proprietate pe care acesta o deține sau o controlează. Trustee-ul are responsabilitatea, impusă de instanța competentă în materie de echitate, de a administra această proprietate în conformitate cu dispozițiile stabilite prin actul constitutiv al trust-ului. În absența unor prevederi exprese, ori în cazul în care acestea sunt invalide sau lipsesc, trustee-ul este ținut să acționeze potrivit principiilor echității. Astfel, administrarea proprietății nu se face în interesul trustee-ului, ci în beneficiul persoanelor desemnate drept cestui que trust (beneficiari), dacă aceștia există, ori pentru atingerea unui scop recunoscut și susceptibil de executare de către lege. Trustee-ul poate fi, de asemenea, și beneficiar, situație în care avantajele rezultate îi vor reveni proporțional cu interesul său în calitate de beneficiar[366].

Reprezentantul legal are, între obligațiile sale principale, îndatorirea de a acționa cu diligență și bună-credință, în interesul persoanei protejate, de a păstra evidența actelor și deciziilor adoptate și de a nu utiliza autoritatea sau bunurile administrate în interes personal.

Are dreptul la compensație financiară în anumite cazuri (de exemplu administratori de patrimoniu). Poate lua decizii legale în numele persoanei protejate. Poate contesta în instanță decizii care afectează persoana protejată.

Reprezentarea legală poate înceta în următoarele cazuri: minorul devine major și dobândește capacitate juridică; persoana protejată își recapătă discernământul ori capacitatea de a-și exercita singură drepturile, în condițiile legii aplicabile (de exemplu în urma unei îmbunătățiri a stării de sănătate); prin

[365] Andreea Ana-Maria Stănciulescu, *Fiducia și trust-ul* www.juridice.ro, accesat la data de 21 februarie 2025 .
[366] Daniel Moreanu*, Fiducia și Trust-ul*, Editura C.H. Beck, București, 2017, p. 405.

hotărâre judecătorească, dacă se constată că reprezentantul nu și-a îndeplinit corect obligațiile; prin decesul persoanei protejate.

Reprezentarea legală este un mecanism esențial pentru protecția persoanelor vulnerabile în sistemul juridic anglo-saxon. Aceasta asigură că minorii, persoanele cu dizabilități sau cei care nu pot lua decizii legale sunt protejați prin intermediul unui reprezentant desemnat fie de lege, fie de instanță.

## 1.4. REPREZENTAREA APARENTĂ (APPARENT AUTHORITY)

Reprezentarea aparentă („Apparent Authority" sau „Ostensible Authority") este un principiu juridic din dreptul anglo-saxon conform căruia, dacă un terț are un motiv rezonabil să creadă că o persoană este agentul unei alte persoane (principalul), atunci actele acestui agent pot fi considerate obligatorii pentru principal, chiar dacă acesta nu i-a dat un mandat expres.

Acest principiu protejează terții de riscul de a încheia contracte cu persoane care, deși nu au o autoritate formală, par a avea o autoritate recunoscută. Principalul poate fi considerat responsabil pentru acțiunile „agentului" dacă a creat (intenționat sau neintenționat) impresia că acea persoană are autoritate sau nu a intervenit pentru a corecta această impresie.

Pentru ca un terț să invoce „Apparent Authority", trebuie să fie îndeplinite trei condiții esențiale, dupa cum urmează.

O aparență de autoritate creată de principal. Principalul (compania, angajatorul etc.) trebuie să fi creat, intenționat sau neintenționat, o situație care sugerează că agentul are autoritate. Această aparență poate fi creată prin titlul persoanei (de ex. „Director de Vânzări") sau prin comportamentul principalului.

Încrederea rezonabilă a terțului. Terțul trebuie să creadă, în mod rezonabil, că agentul are autoritatea de a acționa în numele principalului. Această credință trebuie să fie bazată pe faptele și comportamentul principalului, nu doar pe afirmațiile agentului.

Acțiunea agentului în cadrul acestei autorități aparente. Agentul trebuie să acționeze într-un mod care să fie în concordanță cu autoritatea pe care aparent o are. Dacă acțiunile agentului sunt complet neobișnuite pentru rolul său, terțul poate fi considerat că nu a fost diligent.

Exemple practice ale reprezentării ostentative: Un angajat al unei companii semnează un contract cu un furnizor, deși nu are o autorizație scrisă din partea conducerii. Dacă acest angajat a fost văzut în trecut negociind și semnând contracte similare fără obiecții din partea companiei, furnizorul poate considera că are „autoritate aparentă", iar compania ar putea fi obligată să respecte contractul; Un manager IT al unei companii comandă echipamente în numele firmei, dar fără o aprobare formală. Dacă firma a acceptat astfel de comenzi în trecut fără a contesta autoritatea managerului, furnizorul poate considera că acesta are autoritate aparentă; Un agent imobiliar lucrează pentru o agenție și încheie un contract de vânzare în numele agenției, deși nu a fost autorizat expres. Dacă agenția a permis în trecut ca acesta să semneze astfel de contracte fără intervenție, cumpărătorul ar putea susține că agentul avea autoritate aparentă.

Reprezentarea aparentă este un principiu esențial al dreptului anglo-saxon, protejând terții care se bazează pe aparența unei autorități create de principal.

Chiar dacă nu există un mandat oficial, comportamentul unui principal poate duce la angajarea răspunderii sale pentru actele unei alte persoane. Este aplicabilă: dacă principalul creează o aparență de autoritate; dacă un terț se bazează în mod rezonabil pe această aparență sau dacă agentul acționează în cadrul acestei autorități aparente.

## 1.5. OBLIGAȚIILE FIDUCIARE ALE AGENTULUI

În dreptul anglo-saxon, raportul dintre principal și agent poate da naștere unor obligații fiduciare (fiduciary duties), în temeiul cărora agentul este ținut să acționeze cu loialitate, bună-credință și diligență în interesul principalului.

Aceste obligații îi impun, între altele, să evite conflictele de interese, să nu obțină avantaje personale neautorizate și să informeze principalul cu privire la împrejurările relevante pentru executarea însărcinării primite.

Obligațiile fiduciare se disting prin rigoarea standardului de loialitate impus agentului. Acesta trebuie să evite conflictele dintre interesul propriu și interesul principalului, să nu obțină beneficii neautorizate din exercitarea însărcinării și să comunice principalului informațiile relevante.

Exemple caracteristice de raporturi fiduciare sunt cele dintre trustee și beneficiar, dintre agent și principal, dintre avocat și client, precum și dintre administratorii unei societăți și societatea administrată. Obligații de natură fiduciară pot apărea și în alte raporturi profesionale, în funcție de particularitățile relației și de normele aplicabile în ordinea juridică analizată.

Aceste obligații au un rol esențial în regimul juridic al raportului de agency, asigurând protecția principalului împotriva conflictelor de interese, a folosirii neautorizate a informațiilor și a avantajelor obținute de agent în interes propriu. Pentru ca o relație să fie considerată fiduciară, trebuie să îndeplinească următoarele criterii: Obligația de loialitate absolută – Fiduciarul trebuie să acționeze exclusiv în interesul principalului și nu în interesul propriu; Interdicția conflictelor de interese – Fiduciarul nu poate lua decizii care ar putea aduce beneficii personale în detrimentul principalului; Obligația de transparență – Toate informațiile relevante trebuie comunicate clar și fără reținere principalului; Bună-credință și diligență – Fiduciarul trebuie să demonstreze un standard ridicat de profesionalism și să ia decizii informate și corecte; Păstrarea confidențialității – Informațiile sensibile ale principalului nu pot fi divulgate sau utilizate în scopuri proprii.

Fiducia este, în esență, considerată o „rudă” mai puțin cunoscută și răspândită a trust-ului, acesta din urmă fiind consacrat drept un instrument juridic inovator, utilizat în jurisdicțiile de common law, dar și în anumite sisteme de drept civil care l-au adoptat, în special în cadrul tranzacțiilor comerciale complexe moderne. Trust-ul a devenit un subiect de interes major

atât la nivel european, cât și internațional, interes reflectat, pe plan european, prin elaborarea de către un grup de specialiști a Principiilor Dreptului European al Trust-ului (Principles of European Trust Law) și, pe plan internațional, prin adoptarea și semnarea Convenției de la Haga din 1 iulie 1985 privind legea aplicabilă trust-urilor și recunoașterea acestora[367]. Din această perspectivă, sistemele de drept civil, inclusiv cel românesc, nu au putut rămâne indiferente influenței exercitate de acest instrument juridic inovator al dreptului anglo-saxon. Ca urmare, a fost adoptată fiducia, concepută ca un mecanism intermediar, mai bine ajustat realităților și particularităților specifice sistemului de drept civil.[368]

Părțile contractului de fiducie sunt constituitorul și fiduciarul. Beneficiarul reprezintă o terță persoană care nu intervine la încheierea contractului, nici personal și nici prin reprezentant, având statutul de terț legat, în sensul că, prin derogare de la principiul relativității efectelor actului juridic civil, anumite efecte ale contractului de fiducie se produc și în privința sa. Astfel, fiducia presupune o operațiune juridică în care sunt implicați constituitorul, fiduciarul și beneficiarul, dar contractul propriu-zis reglementează exclusiv raporturile dintre constituitor și fiduciar[369].

Relațiile fiduciare pot apărea în diferite domenii juridice și comerciale. În cadrul raportului dintre avocat și client, avocatul are obligația de a acționa cu loialitate și bună-credință, de a proteja interesele legitime ale clientului, de a evita conflictele de interese și de a păstra confidențialitatea informațiilor care i-au fost încredințate. Astfel, avocatul nu poate asista sau reprezenta clienți ale căror interese sunt contrare și nici nu poate divulga informațiile confidențiale ale clientului fără consimțământul acestuia, în afara cazurilor prevăzute de lege. De asemenea, atunci când acordă consultanță juridică, avocatul trebuie să

[367] Un număr total de 15 state fie au semnat, fie au ratificat, fie au aderat la Convenţia de la Haga, printre acestea nu se numără și România.
[368] Daniel Moreanu, *Fiducia și Trust-ul*, Editura C.H. Beck, București, 2017, p. XVII.
[369] Vasile Nemeș, *Drept comercial. Ediția a 2-a revizuită și adăugită*, Editura Hamangiu, București, 2015, p. 307.

informeze clientul, în limitele mandatului profesional primit, cu privire la riscurile juridice relevante ale operațiunii avute în vedere.

În dreptul român, avocatul poate avea calitatea de fiduciar în condițiile prevăzute de Codul civil. În această ipoteză, drepturile și obligațiile sale sunt stabilite prin dispozițiile Codului civil referitoare la fiducie, prin contractul de fiducie și prin normele speciale care reglementează exercitarea profesiei de avocat.

În dreptul societar anglo-saxon, administratorii au, ca regulă generală, obligații fiduciare față de societate, iar nu direct față de fiecare acționar. Aceștia trebuie să acționeze cu loialitate și bună-credință, în interesul societății, să evite conflictele de interese și să nu utilizeze în interes personal informațiile sau oportunitățile de afaceri dobândite în exercitarea funcției. Astfel, administratorul nu poate încheia, fără informarea corespunzătoare și fără obținerea aprobărilor necesare, operațiuni care îl avantajează personal ori care favorizează o altă societate în care are interese. De exemplu, dacă află, în virtutea funcției sale, că societatea intenționează să achiziționeze o altă companie și cumpără acțiuni ale acesteia înainte ca informația să devină publică, administratorul poate încălca atât obligațiile sale fiduciare, cât și normele aplicabile utilizării informațiilor privilegiate.

În doctrină s-a arătat că părțile pot insera în contractul de fiducie o clauză penală, prin care să stabilească anticipat consecințele neexecutării sau ale executării necorespunzătoare a obligațiilor asumate de fiduciar prin convenție.[370]

Obligațiile fiduciare ale agentului se numără printre cele mai riguroase obligații juridice recunoscute în dreptul anglo-saxon. Acestea impun agentului un standard înalt de loialitate, transparență, bună-credință și corectitudine în raporturile sale cu principalul.

[370] Mădălina Afrăsinie et al., *Noul Cod civil. Comentarii, doctrină și jurisprudență,* vol. I, art. 1–952, Editura Hamangiu, București, 2012, p. 1095.

## 2. REPREZENTAREA ÎN DREPTUL CIVIL ITALIAN

Reprezentarea[371] este mecanismul juridic prin care o persoană, denumită reprezentant, încheie acte juridice în numele și pe seama altei persoane, denumită reprezentat, astfel încât efectele acestora se produc direct în sfera juridică a reprezentatului. Raportul juridic rezultat din actul încheiat se stabilește între reprezentat și terț, reprezentantul fiind numai autorul formal al manifestării de voință.

Potrivit articolului 1387 din Codul civil italian[372], „puterea de reprezentare este conferită de lege sau de către persoana interesată". Prin urmare, reprezentarea permite reprezentantului, în temeiul legii sau al împuternicirii acordate de persoana interesată, să încheie acte juridice în numele și pe seama reprezentatului, cu producerea directă a efectelor în sfera juridică a acestuia din urmă.

Un aspect esențial al reprezentării constă în aceea că actul juridic este încheiat de reprezentant, însă efectele sale se produc direct în sfera juridică a persoanei reprezentate, cu condiția ca reprezentantul să acționeze în limitele puterii care i-a fost conferită.

Din perspectiva modului în care acționează reprezentantul și a producerii efectelor juridice, se poate distinge între două forme[373] de reprezentare: reprezentarea directă și reprezentarea indirectă. Reprezentarea este directă atunci când reprezentantul acționează în numele și pe seama reprezentatului, exteriorizând față de terț atât calitatea sa de reprezentant, cât și identitatea persoanei pentru care acționează[374]. În această situație, efectele actului juridic încheiat în limitele puterii de reprezentare se produc direct în sfera juridică a reprezentatului.

---

[371] Valeria De Lorenzi, *La rappresentanza. Art. 1387-1400*, Giuffré Editore,Milano, 2012, p.5.
[372] Decretul regal, nr. 262 din 16 martie 1942.
[373] Cariota Ferrara, *Il negozio giuridico nel diritto privato italiano*, Napoli, 1962, p. 158.
[374] M.C. Bianca, *Diritto civile*, vol. III, Milano, 2000, p. 83; Bigliazzi Geri, „Procura", în *Enciclopedia del diritto*, vol. XXXVI, p. 995.

În cazul reprezentării indirecte, reprezentantul acționează în nume propriu, dar în interesul și pe seama altei persoane. Întrucât acesta nu aduce la cunoștința terțului faptul că acționează pentru reprezentat, efectele actului juridic se produc inițial în propria sa sferă juridică. Pentru ca drepturile și obligațiile rezultate din act să fie transmise persoanei în interesul căreia a acționat, este necesară încheierea unui act juridic ulterior între reprezentant și aceasta.

Pentru existența reprezentării nu este suficientă simpla utilizare a numelui altei persoane. Poziția juridică a reprezentantului trebuie delimitată de aceea a simplului nuncius, respectiv a persoanei care se limitează la transmiterea declarației de voință formulate de altul. Spre deosebire de reprezentant, nuncius nu exprimă o voință juridică proprie, ci comunică voința persoanei care i-a încredințat declarația. În consecință, chiar și un minor sau o persoană lipsită de capacitate deplină de exercițiu poate îndeplini rolul de nuncius, cu condiția să aibă discernământul necesar pentru a transmite în mod fidel declarația de voință care i-a fost încredințată[375].

Spre deosebire de nuncius, reprezentantul participă la formarea actului juridic prin exprimarea propriei voințe. Deși trebuie să respecte instrucțiunile primite și limitele puterii de reprezentare, acesta dispune de o anumită autonomie în negocierea și încheierea actului. Astfel, dacă împuternicirea stabilește un plafon valoric pentru contractul care urmează să fie încheiat, reprezentantul poate negocia clauzele și prețul, cu respectarea limitei prevăzute în procură.

Caracterul exterior al reprezentantului față de raportul juridic născut între reprezentat și terț rezultă din articolul 1388 din Codul civil italian. Potrivit acestei dispoziții, contractul încheiat de reprezentant, în numele și în interesul reprezentatului și în limitele puterilor conferite, produce efecte direct în sfera juridică a reprezentatului.

---

[375] Cfr. Chianale, „La rappresentanza", în *I contratti in generale*, t. 2, coord. Gabrielli, Torino, 1999, p. 1130.

În dreptul italian, reprezentarea este analizată în cadrul fenomenului mai larg al substituției în activitatea juridică[376]. Aceasta presupune că o persoană, denumită substitut sau gestionar, desfășoară o activitate juridică destinată realizării intereselor altei persoane. Substituirea poate avea un temei legal sau convențional și nu este admisă în cazul actelor cu caracter strict personal, care trebuie îndeplinite nemijlocit de titular.

Elementul comun al diferitelor forme de substituire îl constituie gestionarea interesului altei persoane. Atunci când substitutul este învestit cu putere de reprezentare și acționează în numele și pe seama reprezentatului, ne aflăm în prezența reprezentării în sens tehnic, iar efectele actului se produc direct în sfera juridică a reprezentatului. Dacă substitutul acționează în nume propriu, dar în interesul altei persoane, efectele actului se produc inițial în propria sa sferă juridică, urmând să fie ulterior transmise persoanei în interesul căreia a acționat.

## 2.1. REPREZENTAREA INDIRECTĂ ȘI SIMULAREA

Reprezentarea indirectă intervine atunci când o persoană încheie un act juridic în nume propriu, dar în interesul și pe seama altei persoane, fără a dezvălui terțului identitatea acesteia din urmă. Într-o asemenea situație, efectele actului se produc inițial în sfera juridică a reprezentantului indirect. Pentru ca drepturile și obligațiile rezultate din act să ajungă în patrimoniul persoanei în interesul căreia s-a acționat, este necesar, de regulă, un act juridic ulterior de transmitere.

Prin aceste caracteristici, reprezentarea indirectă este asociată interpunerii reale de persoane. În această ipoteză, persoana interpusă participă efectiv la încheierea actului și dobândește în mod real drepturile și obligațiile rezultate din acesta, urmând ca ulterior să le transmită persoanei în interesul căreia a acționat. Interpunerea reală trebuie delimitată de interpunerea fictivă de persoane, care constituie o formă a simulației subiective.

[376] Brocardi.it, https://www.brocardi.it.

Articolele 1414 și următoarele din Codul civil italian reglementează efectele simulației, fără a oferi o definiție expresă a acestei instituții, conturarea noțiunii revenind doctrinei. Simulația presupune încheierea unui act juridic aparent, destinat să creeze față de terți o situație juridică diferită de aceea convenită în mod real de părți. În raporturile dintre acestea, actul aparent nu produce efectele declarate, fiind relevantă voința exprimată prin înțelegerea secretă, în limitele permise de lege.

În funcție de conținutul înțelegerii dintre părți, se distinge între simulația absolută și simulația relativă. Simulația este absolută atunci când părțile încheie un act juridic aparent, fără a urmări producerea efectelor juridice corespunzătoare acestuia și fără ca în locul său să existe un alt act juridic destinat să producă efecte între ele.

În practică, simulația absolută poate fi utilizată pentru crearea unei aparențe de solvabilitate. De exemplu, o persoană care urmărește să obțină un împrumut poate încheia în mod fictiv un contract de vânzare privind un bun de valoare considerabilă, pentru a crea terțului impresia că dispune de resurse patrimoniale suficiente. Bazându-se pe această aparență, terțul poate aprecia în mod eronat că solicitantul împrumutului are capacitatea financiară necesară executării obligației asumate.

Simulația este relativă atunci când părțile încheie un act juridic aparent, dar convin ca, în raporturile dintre ele, să producă efecte un alt act juridic, denumit act secret sau disimulat. În acest caz, simulația poate privi natura actului, conținutul acestuia ori identitatea uneia dintre părți.

Simulația subiectivă, cunoscută și sub denumirea de interpunere fictivă de persoane, prezintă o relevanță deosebită în materia reprezentării. Aceasta intervine atunci când o persoană figurează numai aparent ca parte a actului juridic, părțile convenind ca efectele acestuia să se producă în realitate față de o altă persoană. Spre deosebire de interpunerea reală, în care persoana interpusă dobândește efectiv drepturile și obligațiile rezultate din act, în cazul interpunerii

fictive persoana aparentă nu este adevăratul titular al raportului juridic, identitatea părții reale fiind ascunsă prin acordul participanților la simulație.

## 2.2. MANDATUL ÎN DREPTUL CIVIL ITALIAN

În dreptul italian, mandatul este reglementat de articolele 1703–1730 din Codul civil. Potrivit articolului 1703, mandatul este contractul prin care o persoană, denumită mandatar, se obligă să îndeplinească unul sau mai multe acte juridice pe seama altei persoane, denumită mandant. Mandatul cuprinde nu numai actele pentru care a fost conferit, ci și actele necesare executării acestora.

În temeiul articolului 1709 din Codul civil italian, mandatul este prezumat a fi cu titlu oneros. Atunci când remunerația mandatarului nu a fost stabilită de părți, aceasta se determină potrivit tarifelor profesionale sau uzanțelor, iar în lipsa acestora, de către instanță. Dacă mandatul este cu titlu gratuit, răspunderea mandatarului pentru culpă este apreciată cu mai puțină severitate.

Mandatul poate fi însoțit de puterea de reprezentare, situație în care mandatarul este îndreptățit să acționeze în numele și pe seama mandantului[377]. În această ipoteză, raportului juridic îi sunt aplicabile și dispozițiile articolelor 1387 și următoarele din Codul civil italian referitoare la reprezentare. Actele încheiate de mandatar în limitele puterii conferite produc efecte direct în sfera juridică a mandantului.

În cazul mandatului fără reprezentare, mandatarul acționează în nume propriu, dar pe seama mandantului. În consecință, acesta dobândește drepturile și își asumă obligațiile rezultate din actele încheiate cu terții, chiar dacă aceștia cunosc existența mandatului. Ca regulă, între mandant și terți nu se stabilește un raport juridic direct, fiind necesară transmiterea ulterioară către mandant a drepturilor dobândite de mandatar. Codul civil italian recunoaște însă mandantului, în condițiile legii, posibilitatea de a exercita drepturile de creanță rezultate din executarea mandatului.

[377] Paolo Franceschetti, *Responsabilità civile*, Maggioli, 2008.

În funcție de întinderea sa, mandatul poate fi general sau special[378]. Mandatul general privește ansamblul actelor de administrare referitoare la interesele mandantului, însă nu cuprinde actele care depășesc administrarea obișnuită decât dacă acestea sunt indicate în mod expres. Mandatul special este conferit pentru îndeplinirea unuia sau a mai multor acte juridice determinate.

Mandatarul trebuie să execute mandatul cu diligența cerută unui bun administrator, să respecte limitele împuternicirii și instrucțiunile primite, să îl informeze pe mandant cu privire la împrejurările relevante pentru executarea mandatului și să îi comunice fără întârziere îndeplinirea acestuia. De asemenea, mandatarul are obligația de a da socoteală asupra gestiunii sale și de a remite mandantului tot ceea ce a primit în temeiul mandatului. Actele îndeplinite cu depășirea limitelor mandatului rămân, ca regulă, în sarcina mandatarului, dacă nu sunt ratificate de mandant.

În împrejurări excepționale, mandatarul se poate abate de la instrucțiunile primite dacă au intervenit situații necunoscute mandantului, care nu i-au putut fi comunicate în timp util, și dacă se poate aprecia în mod rezonabil că mandantul ar fi aprobat conduita adoptată. Această posibilitate nu înlătură obligația mandatarului de a acționa cu prudență și exclusiv în interesul mandantului.

La rândul său, mandantul trebuie să pună la dispoziția mandatarului mijloacele necesare executării mandatului și îndeplinirii obligațiilor asumate de acesta în nume propriu. Mandantul este, de asemenea, obligat să plătească remunerația convenită, să restituie avansurile efectuate de mandatar, împreună cu dobânzile legale, și să îl despăgubească pentru prejudiciile suferite ca urmare a executării mandatului, dacă acestea nu îi sunt imputabile mandatarului.

Pentru realizarea creanțelor sale rezultate din executarea mandatului, mandatarul beneficiază, în condițiile legii, de un drept de preferință asupra sumelor de bani rezultate din actele juridice pe care le-a încheiat, în raport cu mandantul și cu creditorii acestuia.

---

[378] M.C. Bianca, *Il contratto*, Giuffrè, Milano, 2000, p. 123.

Mandantul poate revoca mandatul în mod expres sau tacit, revocarea tacită putând rezulta, printre altele, din desemnarea unui nou mandatar pentru aceeași operațiune. Dacă părțile au convenit că mandatul este irevocabil, revocarea fără justă cauză poate atrage obligația mandantului de a repara prejudiciul produs. În cazul mandatului cu titlu oneros, revocarea înainte de expirarea termenului ori înainte de finalizarea operațiunii pentru care mandatul a fost conferit poate determina, în lipsa unei juste cauze, angajarea răspunderii mandantului. Aceeași consecință poate interveni în cazul mandatului cu durată nedeterminată, dacă revocarea este realizată fără un preaviz adecvat.

Potrivit articolului 1722 din Codul civil italian, mandatul încetează, între altele, prin expirarea termenului, îndeplinirea actului pentru care a fost conferit, revocarea de către mandant, renunțarea mandatarului, precum și prin decesul, interdicția sau incapacitatea uneia dintre părți, sub rezerva excepțiilor prevăzute de lege. În cazul mandatului care are ca obiect acte referitoare la exercitarea unei întreprinderi, raportul juridic poate continua dacă activitatea este continuată, fără a aduce atingere dreptului părților ori al moștenitorilor de a se retrage în condițiile legii.

Mandatul conferit și în interesul mandatarului sau al unui terț nu poate fi revocat în mod discreționar de mandant, dacă părțile nu au convenit contrariul sau dacă nu există o justă cauză de revocare. La rândul său, mandatarul care renunță la mandat fără justă cauză poate fi obligat să repare prejudiciul produs mandantului. Renunțarea trebuie comunicată într-un termen și într-o modalitate care să îi permită mandantului să ia măsurile necesare pentru protejarea intereselor sale, exceptând situațiile în care continuarea mandatului este împiedicată de motive grave.

Distincția dintre mandatul cu reprezentare și mandatul fără reprezentare prezintă o importanță esențială. În primul caz, mandatarul acționează în numele și pe seama mandantului, iar efectele actului juridic se produc direct între mandant și terț. În cel de-al doilea caz, mandatarul acționează în nume propriu, dar pe seama mandantului, astfel încât efectele actului se produc inițial

între mandatar și terț, urmând ca drepturile dobândite să fie transmise mandantului în condițiile legii.

În sistemul juridic italian, obligația mandatarului de a da socoteală constituie o componentă esențială a executării mandatului. Mandatarul trebuie să prezinte o evidență clară și completă a operațiunilor realizate, a sumelor încasate și a cheltuielilor efectuate și să remită mandantului documentele justificative aferente gestiunii sale. Această obligație îi permite mandantului să verifice dacă mandatul a fost executat în conformitate cu instrucțiunile primite și în limitele stabilite.

Atât doctrina, cât și jurisprudența italiană subliniază că mandatarul trebuie să își îndeplinească obligațiile potrivit standardului de diligență specific unui bun administrator. Acest standard își are originea în conceptul tradițional de bonus pater familias[379] și presupune o conduită prudentă, loială și responsabilă, orientată spre protejarea intereselor mandantului.

În ceea ce privește limitele mandatului, mandatarul nu poate depăși atribuțiile stabilite prin contract sau prin împuternicirea primită. Actele săvârșite cu depășirea acestor limite nu produc efecte față de mandant decât dacă sunt ratificate de acesta. În lipsa ratificării, consecințele actelor respective rămân, ca regulă, în sarcina mandatarului.

Reglementarea italiană urmărește astfel să asigure transparența executării mandatului, protejarea intereselor mandantului și responsabilizarea mandatarului, prin stabilirea unor obligații clare privind diligența, informarea, respectarea limitelor împuternicirii și prezentarea dării de seamă.

## 2.3. CARACTERISTICILE PROCURII ÎN DREPTUL ITALIAN

În dreptul italian, mandatul, reglementat de articolele 1703–1730 din Codul civil, este contractul prin care o persoană, denumită mandatar, se obligă să îndeplinească unul sau mai multe acte juridice pe seama altei persoane,

[379] Claudia Roșu, *Contractele de mandat și efectele lor în dreptul civil*, op. cit., p. 59.

denumită mandant. Mandatul cuprinde atât actele pentru care a fost conferit, cât și actele necesare executării acestora.

Mandatul este prezumat a fi cu titlu oneros. Dacă remunerația mandatarului nu a fost stabilită de părți, aceasta se determină potrivit tarifelor profesionale sau uzanțelor, iar în lipsa acestora, de către instanță. Atunci când mandatul este cu titlu gratuit, răspunderea mandatarului pentru culpă este apreciată cu mai puțină severitate.

Mandatul poate fi însoțit de puterea de reprezentare, dacă mandatarului i-a fost conferită posibilitatea de a acționa în numele și pe seama mandantului[380]. În această situație, contractului de mandat îi sunt aplicabile și dispozițiile articolelor 1387 și următoarele din Codul civil italian referitoare la reprezentare. Actele îndeplinite de mandatar în limitele puterilor conferite produc efecte direct în sfera juridică a mandantului.

În cazul mandatului fără reprezentare, mandatarul acționează în nume propriu, dar pe seama mandantului. În consecință, mandatarul dobândește drepturile și își asumă obligațiile rezultate din actele încheiate cu terții, chiar dacă aceștia cunosc existența mandatului. Ca regulă, între terți și mandant nu se stabilește un raport juridic direct. Cu toate acestea, mandantul poate exercita, în condițiile legii, drepturile de creanță rezultate din executarea mandatului, substituindu-se mandatarului.

În funcție de întinderea sa, mandatul poate fi general[381], atunci când privește ansamblul actelor de administrare referitoare la interesele mandantului, sau special, atunci când este conferit pentru unul ori mai multe acte juridice determinate. Mandatul general nu cuprinde actele care depășesc administrarea obișnuită, dacă acestea nu sunt menționate în mod expres.

Mandatarul este obligat, în principal, să execute mandatul cu diligența unui bun administrator, să îl informeze pe mandant despre împrejurările care ar putea determina revocarea sau modificarea mandatului și să îi comunice fără

[380] Paolo Franceschetti, *Responsabilità civile*, Maggioli, 2008.
[381] M.C. Bianca, *Il contratto*, Giuffrè, Milano, 2000, p. 123.

întârziere îndeplinirea acestuia. De asemenea, mandatarul trebuie să dea socoteală asupra activității desfășurate și să respecte limitele stabilite prin mandat. Actul îndeplinit cu depășirea acestor limite rămâne, ca regulă, în sarcina mandatarului, dacă nu este ratificat de mandant. Mandatarul se poate abate de la instrucțiunile primite atunci când intervin împrejurări necunoscute mandantului, care nu îi puteau fi comunicate în timp util și care permit să se aprecieze, în mod rezonabil, că acesta ar fi aprobat conduita adoptată. Dacă nu a fost scutit în mod expres, mandatarul este, totodată, obligat să prezinte mandantului o dare de seamă privind actele îndeplinite.

La rândul său, mandantul trebuie să plătească remunerația cuvenită mandatarului, dacă mandatul este cu titlu oneros, și să îi pună la dispoziție mijloacele necesare executării mandatului și îndeplinirii obligațiilor asumate de acesta în nume propriu. Mandantul este, de asemenea, obligat să restituie avansurile efectuate de mandatar și să repare prejudiciile suferite de acesta ca urmare a executării mandatului, dacă respectivele prejudicii nu îi sunt imputabile mandatarului.

Mandatarul are dreptul să își realizeze cu prioritate creanțele bănești rezultate din actele juridice încheiate în executarea mandatului, în raport cu mandantul și cu creditorii acestuia, în condițiile prevăzute de lege.

Mandantul poate revoca mandatul în mod expres sau tacit, revocarea tacită putând rezulta, între altele, din desemnarea unui nou mandatar pentru aceeași operațiune. Dacă părțile au convenit irevocabilitatea mandatului, revocarea fără justă cauză poate atrage obligația mandantului de a repara prejudiciul produs. În cazul mandatului cu titlu oneros, mandantul care revocă mandatul fără justă cauză înainte de expirarea termenului sau înainte de finalizarea operațiunii pentru care acesta a fost conferit poate fi obligat la plata unor despăgubiri. Dacă mandatul a fost încheiat pe durată nedeterminată, aceeași consecință poate interveni atunci când revocarea este realizată fără acordarea unui preaviz adecvat.

Mandatul încetează prin expirarea termenului, prin îndeplinirea operațiunii pentru care a fost conferit, prin revocarea dispusă de mandant, prin renunțarea mandatarului ori prin falimentul acestuia, precum și prin decesul, interdicția sau incapacitatea mandantului ori a mandatarului. Cu toate acestea, mandatul având ca obiect îndeplinirea unor acte referitoare la exercitarea unei întreprinderi nu încetează dacă activitatea întreprinderii este continuată, fără a se aduce atingere dreptului părților sau al moștenitorilor acestora de a se retrage în condițiile legii.

Mandatul conferit și în interesul mandatarului sau al unui terț nu încetează prin simpla revocare dispusă de mandant, dacă părțile nu au convenit contrariul ori dacă nu există o justă cauză de revocare. În condițiile prevăzute de lege, caracterul unui asemenea mandat influențează și efectele decesului sau ale incapacității survenite a mandantului asupra raportului juridic. Mandatarul care renunță la mandat fără justă cauză este obligat să repare prejudiciul produs. În toate cazurile, renunțarea trebuie comunicată într-un termen și într-o modalitate care să îi permită mandantului să ia măsurile necesare pentru protejarea intereselor sale, cu excepția situației în care continuarea mandatului este împiedicată de un motiv grav.

Dintre izvoarele reprezentării voluntare, contractul de mandat îndeplinește un rol primordial. Prin intermediul acestuia, mandatarul își asumă obligația de a îndeplini acte juridice pe seama mandantului și, dacă i-a fost conferită puterea de reprezentare, în numele acestuia. Din această perspectivă, distincția dintre mandatul cu reprezentare și mandatul fără reprezentare prezintă o importanță deosebită.

În cazul mandatului cu reprezentare, mandatarul acționează în numele și pe seama mandantului, iar efectele actului juridic se produc direct între mandant și terț, potrivit mecanismului specific reprezentării. În cazul mandatului fără reprezentare, mandatarul acționează în nume propriu, dar pe seama mandantului, astfel încât efectele actului se produc inițial între mandatar și terț. Pentru transmiterea acestor efecte în sfera juridică a mandantului este

necesară, de regulă, o operațiune juridică ulterioară, sub rezerva situațiilor în care legea îi permite mandantului să exercite direct anumite drepturi.

În sistemul juridic italian, mandatarului îi revine o obligație extinsă de a da socoteală mandantului cu privire la gestionarea mandatului, această obligație prezentând un conținut mai detaliat decât cel consacrat de reglementarea română. Mandatarul trebuie să prezinte o evidență contabilă completă, din care să rezulte veniturile, cheltuielile și soldul final aferente executării mandatului. Această evidență trebuie însoțită de o prezentare clară a operațiunilor desfășurate, astfel încât mandantul să poată avea o imagine exactă asupra modului în care au fost gestionate interesele sale.

Atât jurisprudența, cât și doctrina juridică italiană subliniază că mandatarul trebuie să își îndeplinească atribuțiile potrivit exigențelor unei bune administrări. În acest sens, mandatarul trebuie să manifeste diligența și responsabilitatea cu care un bun administrator și-ar gestiona propriile interese. Legislația italiană îi impune astfel un standard de conduită derivat din conceptul tradițional de bonus pater familias[382], care presupune grijă, prudență și protejarea intereselor mandantului.

În dreptul italian, mandantul este obligat să îi restituie mandatarului cheltuielile efectuate și să îl despăgubească pentru prejudiciile suferite cu prilejul executării mandatului. Exercitarea corespunzătoare a acestor drepturi presupune însă îndeplinirea de către mandatar a obligației de a da socoteală și prezentarea documentelor contabile și justificative referitoare la gestiunea sa.

În ceea ce privește limitele împuternicirii conferite, reglementarea italiană, asemenea celei române, stabilește că mandatarul nu poate depăși sfera atribuțiilor prevăzute prin contractul de mandat. Dacă mandatarul depășește aceste limite, actele îndeplinite nu produc efecte juridice față de mandant, exceptând situația în care acesta din urmă le ratifică. În lipsa ratificării, consecințele actelor îndeplinite cu depășirea mandatului rămân în sarcina mandatarului, care va răspunde pentru acestea.

[382] Claudia Roșu, *Contractele de mandat și efectele lor în dreptul civil*, op. cit., p. 59.

Această reglementare evidențiază preocuparea dreptului italian pentru asigurarea transparenței și a răspunderii în executarea mandatului. Prin obligația de a păstra o evidență riguroasă a operațiunilor desfășurate și de a prezenta darea de seamă, este consolidat controlul mandantului asupra modului în care mandatarul îi gestionează interesele.

# 3. REPREZENTAREA ÎN DREPTUL FRANCEZ

## 3.1. DEFINIȚIE ȘI NATURĂ JURIDICĂ

Prin Ordonanța nr. 2016-131 din 10 februarie 2016[383], legiuitorul francez a consacrat, în articolele 1153–1161 din Codul civil, un regim juridic general al reprezentării. Până la adoptarea acestei reforme, mecanismul reprezentării era reglementat numai incidental în Codul civil. Deși reforma dreptului obligațiilor a remediat această lacună, semnalată anterior de doctrină, rămâne discutabil dacă regimul astfel instituit oferă soluții pentru toate dificultățile juridice pe care le ridică reprezentarea.

Codul civil francez nu definește în mod expres reprezentarea, astfel încât noțiunea acesteia trebuie dedusă din regimul juridic aplicabil. Reprezentantul este persoana care, în temeiul unei puteri de reprezentare, încheie acte juridice în numele și pe seama altei persoane, denumită reprezentat.

Din această definiție rezultă, în primul rând, că mecanismul reprezentării poate fi utilizat numai pentru încheierea actelor juridice[384], iar nu pentru săvârșirea unor simple fapte juridice. În al doilea rând, reprezentarea are ca efect producerea consecințelor juridice ale actului încheiat de reprezentant direct în sfera juridică a reprezentatului, ca și cum acesta din urmă ar fi încheiat personal

[383] Ordonanța nr. 2016-131 din 10 februarie 2016 privind reforma dreptului contractelor, a regimului general și a probei obligațiilor, publicată în *Journal officiel de la République française*, JORF nr. 0035 din 11 februarie 2016, https://www.legifrance.gouv.fr.

[384] Eric Savaux, *Droit civil. Les obligations. L'acte juridique*, ed. a XVII-a, Sirey Dalloz, Paris, 2022, pp. 548–551.

actul respectiv. Reprezentarea operează astfel ca o ficțiune juridică, împrejurare care justifică reglementarea riguroasă a condițiilor și efectelor sale.

Reprezentarea trebuie privită ca o derogare de la principiul potrivit căruia fiecare persoană se angajează juridic pentru sine. Ca regulă, efectele unui act juridic se produc în sfera persoanei care l-a încheiat. O persoană nu poate acționa în mod valabil în numele și pe seama alteia numai în temeiul propriei voințe, fără existența unei puteri de reprezentare. Din acest motiv, puterea de reprezentare nu se prezumă, iar situațiile în care legea instituie o asemenea prezumție sunt limitate și supuse unei reglementări stricte.

Pentru ca o persoană să poată acționa în calitate de reprezentant, aceasta trebuie să fie învestită cu puterea juridică necesară încheierii actului în numele și pe seama reprezentatului.

Puterea de reprezentare poate fi conferită prin lege, printr-o hotărâre judecătorească sau prin convenția părților. În consecință, după izvorul său, reprezentarea poate fi legală, cum este cazul reprezentării minorului sau a persoanei juridice; judiciară, atunci când puterea de reprezentare este conferită de instanță, precum în cazul reprezentării unei persoane lipsite de capacitate, a unui coproprietar care nu își poate exprima voința[385] ori a unei persoane prezumate absente[386]; sau convențională, atunci când puterea de reprezentare își are temeiul în acordul părților.

## 3.2 PARTICULARITĂȚI ALE REPREZENTĂRII CONVENȚIONALE

Puterea de reprezentare poate fi conferită reprezentantului printr-o convenție. În această situație, ea constituie rezultatul acordului de voințe al

[385] Articolul 815-4 din Codul civil francez.

[386] Potrivit articolului 113 din Codul civil francez, „judecătorul poate desemna una sau mai multe rude ori afini sau, după caz, orice alte persoane pentru a reprezenta persoana prezumată absentă în exercitarea drepturilor sale ori cu privire la orice act în care aceasta ar avea un interes, precum și pentru a administra total sau parțial bunurile sale; reprezentarea persoanei prezumate absente și administrarea bunurilor acesteia sunt supuse normelor aplicabile tutelei majorilor fără consiliu de familie, sub rezerva modificărilor prevăzute de lege”.

părților. O asemenea ipoteză se regăsește, în mod obișnuit, în cazul încheierii unui contract de mandat însoțit de acordarea puterii de reprezentare.

În acest sens, articolul 1984 din Codul civil francez prevede că „mandatul sau procura este un act prin care o persoană conferă alteia puterea de a îndeplini un act pentru mandant și în numele acestuia".

Astfel, actele încheiate de mandatar în limitele puterii de reprezentare sunt considerate, sub aspectul efectelor lor juridice, ca fiind încheiate de mandant și produc efecte direct în sfera juridică a acestuia.

Cu toate acestea, dreptul francez recunoaște și existența mandatului fără reprezentare [387]. O asemenea situație poate apărea în cazul contractelor încheiate cu un intermediar, precum agentul de afaceri. Spre deosebire de mandatarul învestit cu putere de reprezentare, intermediarul acționează pe seama clientului, dar în nume propriu. În consecință, el nu poate încheia acte direct în numele clientului și nu îl poate angaja juridic față de terți în lipsa unei puteri de reprezentare.

Reprezentarea presupune încheierea unor acte juridice în numele și pe seama altei persoane. Atunci când un agent de afaceri, precum un broker sau un agent imobiliar, primește un mandat care nu este însoțit de puterea de reprezentare, acesta acționează pe seama clientului, dar în nume propriu. Numai dacă i-a fost conferită o putere specială de reprezentare va putea încheia acte juridice direct în numele clientului.

Potrivit articolului 1153 din Codul civil francez, „reprezentantul legal, judiciar sau convențional este îndreptățit să acționeze numai în limitele puterilor care i-au fost conferite". Aceasta înseamnă că, indiferent de izvorul puterii de reprezentare, reprezentantul nu îl poate angaja juridic pe reprezentat dincolo de limitele puterilor sale.

Pentru stabilirea întinderii puterilor reprezentantului, articolul 1155 din Codul civil francez impune distincția între două situații. Atunci când puterea de

[387] Christian Larroumet, Sarah Bros, *Traité de droit civil. Tome 3. Les obligations. Le contrat*, 10e éd., Economica, Paris, 2021, pp. 99–105.

reprezentare este definită în termeni generali, ea acoperă numai actele de conservare și de administrare, reprezentantul neputând să încheie acte de dispoziție în numele și pe seama reprezentatului. Atunci când puterea de reprezentare este determinată în mod special, reprezentantul poate îndeplini numai actele pentru care a fost împuternicit, precum și actele accesorii acestora.

Din articolul 1154 din Codul civil francez rezultă că efectele reprezentării diferă în funcție de modalitatea în care reprezentantul acționează, respectiv după cum este vorba despre o reprezentare perfectă sau despre una imperfectă[388]. În ansamblul regimului juridic al reprezentării, trebuie avut în vedere și izvorul puterii de reprezentare.

Reprezentarea perfectă corespunde situației în care reprezentantul acționează, în limitele puterilor sale, în numele și pe seama reprezentatului, potrivit articolului 1154 alineatul (1) din Codul civil francez. În această ipoteză, numai reprezentatul este ținut de angajamentul astfel contractat, actul fiind considerat, sub aspectul efectelor sale juridice, ca fiind încheiat de acesta personal.

Reprezentarea imperfectă intervine atunci când reprezentantul declară că acționează pe seama altei persoane, dar contractează în nume propriu, potrivit articolului 1154 alineatul (2) din Codul civil francez. În această situație, reprezentantul este singurul angajat juridic față de cocontractant, dobândind, după caz, calitatea de creditor sau de debitor în raportul juridic astfel constituit.

## 3.3. OBSTACOLE ÎN CALEA REPREZENTĂRII CONVENȚIONALE

În exercitarea reprezentării pot interveni două categorii principale de obstacole. Primul obstacol este determinat de incapacitatea care îl afectează pe reprezentant.

[388] François Terré, Philippe Simler, Yves Lequette, François Chénedé, *Droit civil. Les obligations*, 13e éd., Dalloz, Paris, 2022, pp. 251–259.

Potrivit articolului 1160 din Codul civil francez, „puterile reprezentantului încetează dacă acesta este afectat de o incapacitate sau dacă face obiectul unei interdicții". Dispoziția reglementează, în mod expres, situația în care incapacitatea ori interdicția intervine după conferirea puterii de reprezentare. Textul nu precizează însă dacă reprezentantul trebuie să se bucure, ab initio, de capacitate juridică deplină pentru a putea fi învestit în mod valabil cu o asemenea putere.

În lipsa unei reglementări exprese, delimitarea condițiilor de capacitate pe care trebuie să le îndeplinească reprezentantul revine doctrinei și jurisprudenței. Se poate susține că, în cazul reprezentării perfecte, incapacitatea reprezentantului nu afectează în mod necesar valabilitatea actului, întrucât efectele juridice ale acestuia se produc direct în patrimoniul reprezentatului. Reprezentantul participă la formarea actului juridic, dar nu dobândește, în principiu, drepturile și obligațiile care rezultă din acesta.

În consecință, aprecierea valabilității actului trebuie realizată, în primul rând, prin raportare la capacitatea persoanei reprezentate. Această concluzie nu înseamnă însă că situația juridică a reprezentantului este lipsită de relevanță, deoarece acesta trebuie să dispună cel puțin de discernământul necesar pentru exprimarea unei voințe juridice proprii și pentru îndeplinirea misiunii care i-a fost încredințată.

Argumentului menționat i se poate opune faptul că este dificil de acceptat ca persoana desemnată să protejeze interesele unei persoane lipsite de capacitate să fie ea însăși afectată de o incapacitate de aceeași natură. O asemenea situație ar putea compromite exercitarea corespunzătoare a puterii de reprezentare și protejarea efectivă a intereselor reprezentatului. Din această perspectivă, nu poate fi exclus ca jurisprudența să impună îndeplinirea, încă de la momentul conferirii puterii, a anumitor condiții de capacitate, diferențiate eventual în funcție de natura și de întinderea actelor pe care reprezentantul este chemat să le încheie.

Al doilea obstacol este reprezentat de existența unui conflict de interese. În forma sa actuală, articolul 1161 din Codul civil francez prevede că, în materia reprezentării persoanelor fizice, reprezentantul nu poate acționa pe seama mai multor părți la același contract atunci când interesele acestora sunt opuse și nici nu poate contracta pe cont propriu cu persoana reprezentată.

În asemenea situații, actul încheiat este sancționat cu nulitatea, cu excepția cazului în care încheierea sa este autorizată de lege ori reprezentatul a autorizat-o în prealabil sau a ratificat-o ulterior. Reglementarea urmărește să împiedice reprezentantul să utilizeze puterea care i-a fost conferită într-un mod susceptibil să prejudicieze interesele persoanei reprezentate.

Principiul consacrat de această dispoziție constituie una dintre contribuțiile importante ale reformei realizate prin Ordonanța din 10 februarie 2016. Pentru prima dată, interdicția conflictului de interese a fost consacrată, în materia reprezentării, printr-o normă cu caracter general. Anterior reformei, anumite reglementări speciale instituiau deja obligații privind evitarea conflictelor de interese, printre acestea numărându-se Decretul nr. 2005-790 din 12 iulie 2005 referitor la normele deontologice aplicabile profesiei de avocat. Ulterior, domeniul de aplicare al articolului 1161 a fost precizat prin Legea nr. 2018-287 din 20 aprilie 2018, interdicția fiind circumscrisă reprezentării persoanelor fizice și situațiilor în care interesele părților sunt opuse.

În această perspectivă, Comisia Sauvé a formulat o definiție a conflictului de interese în domeniul public[389]. Deși această definiție privește exercitarea funcțiilor publice, elementele sale esențiale pot contribui la înțelegerea conflictului de interese și în materia reprezentării: existența simultană a unor interese distincte, caracterul lor contradictoriu și riscul ca interesul personal ori interesul unei alte persoane să influențeze îndeplinirea imparțială a misiunii încredințate.

[389] Conflictul de interese a fost definit drept „situația de interferență dintre o misiune de serviciu public și interesul privat al unei persoane care participă la exercitarea acestei misiuni, atunci când acest interes, prin natura și intensitatea sa, poate influența sau poate părea că influențează exercitarea independentă, imparțială și obiectivă a atribuțiilor sale”.

Interzicerea conflictului de interese se întemeiază pe ideea că, atunci când aceeași persoană este însărcinată să reprezinte sau să apere interese obiectiv contradictorii, independența și imparțialitatea necesare îndeplinirii misiunii sale sunt compromise. Reprezentantul nu mai poate urmări, în mod exclusiv și loial, protejarea intereselor fiecărei persoane reprezentate.

O asemenea situație creează riscul producerii unui prejudiciu persoanei reprezentate, ale cărei interese ar putea să nu fie apărate cu aceeași diligență ca în cazul în care reprezentantul nu s-ar afla într-un conflict de interese. Pentru prevenirea acestui risc, legiuitorul francez a instituit principiul interzicerii conflictului de interese, în limitele stabilite de articolul 1161 din Codul civil, fără a exclude posibilitatea autorizării sau a ratificării actului de către reprezentat.

Potrivit articolului 1159 alineatul (2) din Codul civil francez, „reprezentarea convențională îi permite reprezentatului să continue să își exercite drepturile”. Spre deosebire de reprezentarea legală sau judiciară, care îl lipsește pe reprezentat, pe durata sa, de puterea de a exercita drepturile încredințate reprezentantului, reprezentarea convențională permite, în principiu, exercitarea concomitentă a acelorași drepturi de către reprezentat și reprezentant.

Această situație se întâlnește în special atunci când reprezentantului i-a fost conferit un mandat neexclusiv. Părțile pot conveni însă ca mandatul să aibă caracter exclusiv. Într-o asemenea ipoteză, mandantul se obligă să nu exercite el însuși drepturile sau să nu încheie actele juridice care intră în sfera mandatului exclusiv acordat mandatarului. Limitarea nu rezultă direct din mecanismul reprezentării convenționale, ci din obligația contractuală asumată de mandant față de mandatar.

Prin urmare, incapacitatea reprezentantului și conflictul de interese constituie obstacole distincte în funcționarea mecanismului reprezentării. Incapacitatea pune în discuție aptitudinea reprezentantului de a exercita puterea care i-a fost conferită, în timp ce existența conflictului de interese

afectează loialitatea, independența și imparțialitatea cu care acesta trebuie să își îndeplinească misiunea. În ambele situații, reglementarea urmărește protejarea reprezentatului și asigurarea exercitării puterii de reprezentare în concordanță cu scopul pentru care aceasta a fost conferită.

## 3.4. SANCȚIUNEA NEÎNDEPLINIRII OBLIGAȚIILOR SAU EXCESULUI DE AUTORITATE

În cazul lipsei puterii de reprezentare sau al depășirii limitelor acesteia, articolul 1156 din Codul civil francez reglementează două sancțiuni distincte: inopozabilitatea actului față de reprezentat și nulitatea actului, care poate fi invocată de terțul contractant în condițiile prevăzute de lege.

Potrivit principiului consacrat de articolul 1156 alineatul (1) din Codul civil francez, „actul îndeplinit de un reprezentant fără putere sau cu depășirea puterilor sale este inopozabil reprezentatului". Inopozabilitatea nu afectează, prin ea însăși, existența actului juridic, ci împiedică producerea efectelor acestuia în sfera juridică a reprezentatului. În consecință, reprezentatul nu poate fi considerat parte în raportul juridic născut din actul astfel încheiat și nu poate fi obligat să execute prestațiile asumate de pretinsul reprezentant în numele său.

În cazul neexecutării contractului, răspunderea contractuală a reprezentatului nu poate fi angajată, întrucât actul nu îi este opozabil. Aceasta nu înseamnă însă că reprezentantul care a acționat fără putere sau cu depășirea acesteia dobândește în mod automat calitatea de debitor ori de creditor în raportul juridic încheiat cu terțul. Eventuala sa răspundere față de terț trebuie stabilită distinct, în funcție de împrejurările concrete, de conduita sa și de prejudiciul cauzat prin invocarea nejustificată a unei puteri de reprezentare.

Articolul 1156 alineatul (1) instituie o excepție de la inopozabilitate atunci când terțul a crezut în mod legitim în existența și întinderea puterilor reprezentantului, în special datorită comportamentului sau declarațiilor persoanei reprezentate. Această situație corespunde teoriei mandatului aparent.

Într-o asemenea ipoteză, actul încheiat de reprezentant fără putere sau cu depășirea puterilor sale devine opozabil reprezentatului și produce efecte în sfera juridică a acestuia.

În consecință, terțul contractant va putea solicita reprezentatului executarea prestației convenite. Prin această reglementare, legiuitorul francez a consacrat soluția adoptată anterior de Curtea de Casație în celebra hotărâre a Adunării plenare din 13 decembrie 1962[390]. În cuprinsul acestei hotărâri, instanța supremă a stabilit că mandantul poate fi angajat în temeiul unui mandat aparent chiar și în absența unei culpe care să îi fie imputabilă, dacă terțul a avut convingerea legitimă că mandatarul dispunea de puterile necesare. Caracterul legitim al acestei convingeri presupune existența unor împrejurări care îl îndreptățeau pe terț să nu verifice limitele exacte ale puterilor mandatarului.

Pentru recunoașterea mandatului aparent, articolul 1156 nu impune existența unei culpe a reprezentatului și nici nu condiționează în mod absolut protecția terțului de împrejurarea că reprezentatul ar fi contribuit în mod direct la formarea aparenței. Textul menționează comportamentul sau declarațiile reprezentatului cu titlu exemplificativ. Elementul determinant îl constituie existența unor împrejurări obiective care au creat terțului contractant convingerea legitimă că reprezentantul era învestit cu puterea necesară încheierii actului.

Cea de-a doua sancțiune, nulitatea actului, este reglementată de articolul 1156 alineatul (2) din Codul civil francez. Potrivit acestei dispoziții, atunci când terțul contractant nu a cunoscut faptul că actul a fost încheiat de un reprezentant lipsit de putere sau care și-a depășit puterile, terțul poate invoca nulitatea actului.

Inopozabilitatea și nulitatea protejează, așadar, interese diferite. Inopozabilitatea îl protejează pe reprezentat, împiedicând ca actul neautorizat să producă efecte în privința sa, în timp ce nulitatea îl protejează pe terțul de bună-credință, care a contractat fără să cunoască lipsa ori depășirea puterii de

[390] Cass., ass. plén., 13 decembrie 1962, nr. 57-11.569.

reprezentare. Terțul nu „optează pentru inopozabilitate” în vederea obținerii executării contractului, deoarece actul inopozabil nu îl obligă pe reprezentat. Dacă sunt îndeplinite condițiile mandatului aparent, terțul poate pretinde executarea actului de către reprezentat; în caz contrar, dacă nu a cunoscut lipsa sau depășirea puterilor, poate solicita anularea actului.

Dreptul de a invoca nulitatea prevăzută de articolul 1156 alineatul (2) aparține terțului contractant care nu a cunoscut lipsa ori depășirea puterii de reprezentare. Prin această soluție, legiuitorul a modificat orientarea exprimată anterior de Curtea de Casație. Astfel, prin hotărârea din 2 noiembrie 2005, instanța supremă reținuse că „nulitatea unui contract determinată de lipsa puterii mandatarului, având caracterul unei nulități relative, poate fi invocată numai de partea reprezentată”[391]. Articolul 1156 conferă însă terțului de bună-credință dreptul de a invoca nulitatea actului, instituind astfel un mecanism distinct de protecție a acestuia.

*Înlăturarea sancțiunilor prin ratificarea actului*

Potrivit articolului 1156 alineatul (3) din Codul civil francez, nici inopozabilitatea, nici nulitatea nu mai pot fi invocate atunci când reprezentatul a ratificat actul. Ratificarea exprimă voința reprezentatului de a-și însuși actul încheiat fără putere de reprezentare sau cu depășirea limitelor acesteia și înlătură neregularitatea rezultată din lipsa autorizării inițiale. Prin efectul ratificării, actul este integrat în sfera juridică a reprezentatului și produce efecte față de acesta. În absența unor prevederi detaliate în articolul 1156, condițiile, forma și întinderea efectelor ratificării urmează să fie stabilite prin aplicarea regulilor generale și prin interpretarea jurisprudențială.

*Sancționarea deturnării puterii de reprezentare*

Sancțiunea deturnării puterii de reprezentare este reglementată de articolul 1157 din Codul civil francez. Potrivit acestuia, „atunci când reprezentantul își

[391] Cass. 1re civ., 2 noiembrie 2005, nr. 02-14.614.

deturnează puterile în detrimentul reprezentatului, acesta din urmă poate invoca nulitatea actului îndeplinit, dacă terțul cunoștea deturnarea sau nu putea să o ignore". Deturnarea puterii privește situația particulară în care reprezentantul acționează, din punct de vedere formal, în limitele puterilor care i-au fost conferite, dar utilizează aceste puteri într-un scop străin misiunii sale sau în interes propriu, deși era obligat să urmărească interesul reprezentatului.

Articolul 1157 din Codul civil francez consacră consecința firească a încălcării finalității puterii de reprezentare: atunci când reprezentantul deturnează puterile care i-au fost încredințate, reprezentatul poate solicita anularea actului, sub rezerva îndeplinirii condițiilor prevăzute de lege.

Spre deosebire de situația lipsei ori depășirii puterii, în cazul deturnării acesteia reprezentantul dispune formal de puterea necesară încheierii actului, însă o exercită în mod abuziv. Reprezentatul are dreptul de a invoca nulitatea actului, dacă sunt îndeplinite cumulativ două condiții.

Prima condiție presupune ca reprezentatul să demonstreze că deturnarea puterii s-a produs în detrimentul său. Prejudicierea intereselor reprezentatului trebuie apreciată în raport cu scopul pentru care puterea de reprezentare a fost conferită și cu efectele concrete ale actului. Atunci când actul a fost încheiat exclusiv în interesul personal al reprezentantului și contrar intereselor reprezentatului, caracterul prejudiciabil al deturnării poate rezulta chiar din împrejurările încheierii actului.

Cea de-a doua condiție privește atitudinea terțului contractant. Anularea actului poate fi obținută numai dacă terțul a cunoscut deturnarea puterii de reprezentare sau, având în vedere împrejurările concrete, nu putea să o ignore. Reglementarea urmărește astfel să asigure un echilibru între protejarea reprezentatului împotriva conduitei neloiale a reprezentantului și protejarea securității circuitului civil și a terțului de bună-credință.

Pentru prevenirea riscului ca actul să fie ulterior lipsit de efecte din cauza lipsei sau a insuficienței puterii de reprezentare, articolul 1158 din Codul civil francez îi recunoaște terțului contractant dreptul de a exercita o acțiune

interogatorie. Această procedură permite clarificarea puterilor reprezentantului înainte de încheierea actului și contribuie la asigurarea securității raporturilor juridice.

Astfel, terțul care are îndoieli cu privire la întinderea puterilor unui reprezentant convențional, în legătură cu un act pe care urmează să îl încheie, îi poate solicita în scris reprezentatului să confirme că reprezentantul este autorizat să încheie actul respectiv. Terțul trebuie să stabilească un termen rezonabil în care reprezentatul să transmită răspunsul. Solicitarea scrisă trebuie să menționeze în mod expres că, în lipsa unui răspuns în termenul acordat, reprezentantul va fi considerat împuternicit să încheie actul. Prin urmare, tăcerea reprezentatului produce, în condițiile prevăzute de articolul 1158, efectul prezumării existenței puterii de reprezentare pentru actul indicat în solicitarea terțului.

## 3.5. EFECTE SPECIFICE ALE MANDATULUI

În sistemul juridic francez, obligația mandatarului de a da socoteală prezintă numeroase asemănări cu reglementarea existentă în dreptul român, fără a exista deosebiri majore sub aspectul principiilor aplicabile. O particularitate a dreptului civil francez constă însă în posibilitatea ca, în anumite limite, mandatarul să fie dispensat prin convenție de îndeplinirea acestei obligații[392]. O asemenea clauză constituie o derogare de la regula transparenței gestiunii și trebuie interpretată restrictiv, fără a putea acoperi frauda, dolul sau conduita culpabilă a mandatarului.

Obligația mandatarului de a da socoteală, chiar dacă poate fi limitată convențional în anumite situații, prezintă două dimensiuni esențiale. În primul rând, mandatarul trebuie să îl informeze pe mandant cu privire la desfășurarea misiunii, la operațiunile efectuate și la rezultatele gestiunii sale. În al doilea rând, la finalul misiunii sau ori de câte ori împrejurările o impun, mandatarul

[392] Claudia Roșu, *Contractele de mandat și efectele lor în dreptul civil*, op. cit., p. 57.

trebuie să prezinte o dare de seamă completă și justificată, din care să rezulte modul în care și-a îndeplinit obligațiile, precum și destinația sumelor, bunurilor sau valorilor primite în executarea mandatului.

Obligația de a da socoteală constituie un mecanism fundamental al dreptului civil, aplicabil, în principiu, persoanelor care administrează bunurile sau interesele altora. Potrivit articolului 1993 din Codul civil francez, mandatarul este ținut să dea socoteală despre gestiunea sa și să predea mandantului tot ceea ce a primit în temeiul împuternicirii, chiar dacă prestația primită nu i-ar fi fost datorată mandantului. Prin urmare, această obligație nu se limitează la verificarea gestiunii financiare, ci presupune și controlul respectării întinderii și finalității mandatului. Mandatarul trebuie să justifice atât modul în care a administrat bunurile și interesele mandantului, cât și îndeplinirea obligațiilor specifice care decurg din misiunea încredințată.

În jurisprudența și doctrina franceză contemporană se observă tendința de a analiza într-o manieră mai largă obiectul prestațiilor asumate în cadrul raporturilor de intermediere. Concepția clasică asupra mandatului are în vedere săvârșirea unor acte juridice pe seama mandantului, cu precizarea că numai mandatul însoțit de putere de reprezentare presupune încheierea acestor acte și în numele mandantului. În practică, misiunea încredințată mandatarului poate cuprinde, pe lângă actele juridice propriu-zise[393], și operațiuni materiale ori intelectuale pregătitoare, precum identificarea cocontractantului, intermedierea și negocierea condițiilor viitorului contract.

Această abordare ia în considerare faptul că activitățile de intermediere și negociere, deși nu reprezintă prin ele însele acte juridice, sunt desfășurate în interesul și pe seama clientului, ceea ce le apropie, sub aspect funcțional, de mecanismul mandatului. Această apropiere nu conduce însă la calificarea automată a oricărui contract de agenție sau de curtaj drept contract de mandat. În principiu, curtierul se limitează la punerea în legătură a viitorilor contractanți, iar agentul sau intermediarul care negociază anumite condiții nu

[393] M. Mureșan, *Dicționar de drept civil*, Ed. Cordial Lex, Cluj-Napoca, 2009, p. 25.

dobândește, numai prin natura activității sale, puterea de a încheia contractul în numele clientului.

Dacă părțile convin în mod expres ca intermediarul sau agentul să fie învestit și cu puterea de a încheia contractele negociate, raportul juridic va cuprinde un mandat însoțit de putere de reprezentare[394]. În această situație, mandatarul acționează în numele și pe seama mandantului, iar actele încheiate în limitele puterilor conferite produc efecte juridice direct în sfera acestuia din urmă. Extinderea conținutului concret al misiunii mandatarului reflectă adaptarea dreptului civil francez la realitățile economice și comerciale contemporane, în cadrul cărora negocierea, intermedierea și încheierea contractelor pot constitui etape succesive ale aceleiași operațiuni.

În dreptul francez, reglementarea obligației mandantului de a-l despăgubi pe mandatar pentru pierderile suferite cu ocazia executării mandatului nu diferă în mod esențial de soluția consacrată în dreptul român. Potrivit articolului 2000 din Codul civil francez, mandantul trebuie să îl despăgubească pe mandatar pentru pierderile suportate în cursul gestiunii, dacă acestea nu îi sunt imputabile mandatarului. În virtutea libertății contractuale, părțile pot stabili întinderea acestei obligații și pot conveni, în limitele permise de lege, excluderea sau restrângerea dreptului mandatarului la indemnizarea anumitor pierderi[395]. O asemenea clauză trebuie însă formulată expres și nu poate înlătura răspunderea în cazurile în care legea interzice limitarea sau exonerarea de răspundere.

Cu titlu comparativ, în dreptul ungar, protecția mandatarului include dreptul acestuia la restituirea cheltuielilor efectuate în vederea executării mandatului. O obligație asemănătoare este consacrată și de dreptul francez, articolul 1999 din Codul civil impunând mandantului restituirea avansurilor și a cheltuielilor efectuate de mandatar pentru executarea mandatului, cu condiția ca acestuia să nu îi poată fi imputată nicio culpă. Remunerația mandatarului

[394] Dan Chirică, *op. cit.*
[395] *Ibidem*, p. 77.

poate fi stabilită prin convenția părților sub forma unei sume fixe, a unor plăți succesive sau a unui comision determinat în funcție de valoarea ori succesul operațiunii. Stabilirea unei remunerații proporționale cu rezultatul reflectă influența practicilor comerciale, dar nu transformă, prin ea însăși, toate obligațiile mandatarului în obligații de rezultat; natura acestora trebuie stabilită în funcție de conținutul concret al contractului.

Un alt aspect important al dreptului francez privește efectele îndeplinirii integrale a misiunii încredințate. Nu mandatarul „își încetează existența juridică", ci raportul de mandat se stinge atunci când operațiunea pentru care a fost încheiat a fost realizată în întregime[396]. După îndeplinirea misiunii, mandatarul nu mai este îndreptățit să încheie noi acte în temeiul puterilor care au fost epuizate. Încetarea mandatului nu înlătură însă obligațiile care, prin natura lor, trebuie executate ulterior, precum obligația mandatarului de a da socoteală și de a restitui bunurile, înscrisurile ori sumele primite, precum și obligația mandantului de a rambursa cheltuielile, de a achita remunerația și, dacă sunt îndeplinite condițiile legale, de a-l despăgubi pe mandatar.

Jurisprudența franceză a consacrat teoria mandatului aparent, mecanism juridic destinat protejării terților de bună-credință care au încheiat acte întemeindu-se în mod legitim pe aparența existenței unei puteri de reprezentare. Aplicarea acestei teorii permite ca actul încheiat de o persoană lipsită de puterea reală de reprezentare sau care și-a depășit puterile să producă efecte față de pretinsul reprezentat, atunci când convingerea terțului privind existența și întinderea puterilor era legitimă și rezonabilă. Această soluție, dezvoltată inițial pe cale jurisprudențială și consacrată ulterior prin articolul 1156 din Codul civil francez, răspunde necesității de a concilia protecția reprezentatului cu securitatea circuitului civil și cu încrederea legitimă a terților.

[396] Nicolae-Alexandru Popa, *op. cit.*

## 3.6. PROCURA DE REPREZENTARE ÎN DREPTUL FRANCEZ

Procura este instrumentul juridic prin care o persoană, denumită mandant, conferă unei alte persoane, denumită mandatar, puterea de a îndeplini anumite acte sau demersuri în numele și, după caz, pe seama sa. Mandatarul poate astfel să efectueze operațiunile prevăzute în cuprinsul împuternicirii și să semneze actele pentru care i-a fost conferită puterea de reprezentare.

Această instituție juridică își găsește fundamentul în articolul 1984 alineatul (1) din Codul civil francez, potrivit căruia „mandatul sau procura este un act prin care o persoană conferă alteia puterea de a îndeplini un act pentru mandant și în numele acestuia". În această definiție, termenul „mandat" desemnează raportul juridic dintre mandant și mandatar, în timp ce procura constituie instrumentul prin care puterea de reprezentare este conferită și poate fi dovedită față de terți.

În principiu, procura necesară efectuării unei operațiuni imobiliare poate fi întocmită de însuși mandantul[397], sub forma unui înscris sub semnătură privată. Posibilitatea utilizării unei asemenea procuri depinde însă de natura operațiunii, de forma cerută pentru actul care urmează să fie încheiat și de cerințele notarului instrumentator. Procura trebuie să identifice în mod precis mandantul și mandatarul, imobilul, actul pentru care este acordată și limitele puterilor conferite.

Atunci când procura este întocmită sub semnătură privată, poate fi necesară sau recomandată certificarea semnăturii mandantului de către autoritatea competentă ori de către un notar. Certificarea urmărește să confirme faptul că semnătura aparține persoanei indicate în cuprinsul procurii. Dacă mandantul se află în străinătate, certificarea poate fi realizată, în condițiile legislației aplicabile, de autoritățile locale competente, de un notar local sau de serviciile diplomatice ori consulare. Formalitățile concrete trebuie stabilite și în funcție de cerințele statului în care procura urmează să fie utilizată.

---

[397] „Procuration chez le notaire: tout ce qu'il faut savoir", disponibil la https://toutvabiens.com, accesat la 12 septembrie 2024.

Împuternicirea conferită prin procură poate avea ca obiect îndeplinirea unor acte curente, precum ridicarea unui colet sau depunerea unor documente, dar și încheierea unor acte juridice cu consecințe patrimoniale importante, cum sunt vânzarea unui imobil, efectuarea unor operațiuni succesorale ori încheierea unei donații. Cu cât actul preconizat prezintă o importanță juridică și patrimonială mai mare, cu atât puterile mandatarului trebuie descrise mai precis.

În anumite situații, procura trebuie să îmbrace forma unui act autentic notarial[398], fie ca urmare a unei dispoziții legale, fie datorită naturii solemne a actului care urmează să fie încheiat. O asemenea formă poate fi necesară în cazul unor operațiuni precum donația, constituirea unei ipoteci convenționale sau încheierea altor acte pentru care legea impune o manifestare de voință autentică. În materia vânzărilor imobiliare, inclusiv a vânzării unui imobil care urmează să fie construit ori renovat, precum și atunci când operațiunea este legată de un împrumut garantat prin ipotecă, forma și conținutul procurii trebuie stabilite împreună cu notarul instrumentator. Cerințe speciale pot exista și în materia convențiilor matrimoniale.

Pentru utilizarea procurii într-un alt stat, autoritatea sau instituția destinatară poate solicita certificarea semnăturii mandantului, legalizarea documentului, aplicarea apostilei ori îndeplinirea altor formalități. Nu se poate afirma că toate statele impun aceleași cerințe, întrucât acestea diferă în funcție de legislația statului de destinație, de existența unor convenții internaționale și de natura actului. Notarul francez poate certifica materialitatea semnăturii, după verificarea identității semnatarului pe baza unui act de identitate[399]. O asemenea certificare privește autenticitatea semnăturii și identitatea semnatarului, iar nu legalitatea sau exactitatea conținutului procurii, mai ales atunci când documentul este redactat într-o limbă pe care notarul nu o cunoaște.

---

[398] Valérie Gomez-Bassac, Estelle Pidoux, *Droit notarial*, Foucher, 2014.

[399] Notaires d'Oc, disponibil la https://www.notairesdoc.fr, accesat la 12 septembrie 2024.

Certificarea semnăturii constituie un nivel important de securitate juridică în circulația internațională a înscrisurilor. Autoritățile competente și modalitățile de verificare diferă însă de la un stat la altul. În mod tradițional, pentru folosirea unui document în străinătate putea fi necesară, pe lângă certificarea semnăturii, legalizarea diplomatică sau consulară. Această procedură presupune verificarea succesivă a autenticității semnăturii, a calității în care a acționat semnatarul și, dacă este cazul, a identității sigiliului sau ștampilei aplicate pe document. Legalizarea continuă să fie necesară în raporturile cu anumite state, dacă nu există o convenție internațională sau o normă care să înlăture această formalitate. Pentru statele părți la Convenția de la Haga din 5 octombrie 1961 a fost instituită o procedură simplificată: apostila.

În raporturile dintre statele cărora li se aplică această convenție, formalitatea legalizării documentelor publice străine este înlocuită, în principiu, prin aplicarea apostilei. Apostila nu certifică exactitatea conținutului documentului, ci autenticitatea semnăturii, calitatea în care a acționat semnatarul și, dacă este cazul, identitatea sigiliului sau ștampilei. În cazul unei procuri sub semnătură privată, poate fi necesară mai întâi certificarea semnăturii de către notar sau de către o altă autoritate competentă, după care apostila va confirma autenticitatea certificării respective. În Franța, începând cu 1 mai 2025, competența de eliberare a apostilelor a fost transferată de la curțile de apel către organismele notariale desemnate. Prin urmare, descrierea procedurii ca implicând în mod obligatoriu transmiterea dosarului de către notar către curtea de apel nu mai corespunde reglementării actuale.

Decretul nr. 2020-1422 din 20 noiembrie 2020 a instituit posibilitatea întocmirii la distanță, pe suport electronic, a procurii notariale autentice. În temeiul acestei reglementări, notarul instrumentator poate întocmi procura chiar dacă mandantul nu este prezent fizic în fața sa. Schimbul informațiilor necesare întocmirii actului, exprimarea consimțământului și semnarea procurii se realizează prin intermediul unui sistem de comunicare și transmitere a informațiilor aprobat și securizat. Procedura trebuie să garanteze identificarea

părții, integritatea documentului și confidențialitatea informațiilor transmise[400]. Procura întocmită în aceste condiții are natura unui act autentic notarial, iar nu a unui simplu înscris sub semnătură privată semnat la distanță.

# 4. REPREZENTAREA CONVENȚIONALĂ ÎN DREPTUL SPANIOL

## 4.1. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

Reprezentarea prezintă o importanță practică incontestabilă în domeniul dreptului, întrucât extinde în mod considerabil posibilitățile de participare ale persoanelor la circuitul civil. Prin intermediul său sunt facilitate și stimulate raporturile juridice și economice dintre participanții la viața socială. Dintre diferitele forme ale reprezentării se distinge reprezentarea voluntară, care permite unei persoane să recurgă la intervenția juridică a alteia pentru încheierea unei varietăți de acte juridice. Actele săvârșite de reprezentant, în limitele puterilor care i-au fost conferite, produc efecte direct în sfera juridică a reprezentatului, acesta din urmă devenind titularul drepturilor și obligațiilor rezultate din activitatea reprezentantului.

Prin mecanismul reprezentării, o persoană poate participa la încheierea unor acte juridice și la constituirea unor raporturi juridice în mai multe locuri, simultan sau succesiv, fără ca prezența sa fizică să fie necesară. Reprezentatul poate astfel să participe la circuitul juridic dincolo de limitele determinate de domiciliul, reședința sau locuința sa, inclusiv în locuri îndepărtate. Din această perspectivă, reprezentarea a fost caracterizată drept un mijloc juridic de extindere a posibilităților de manifestare a personalității umane[401].

---

[400] „La procuration notariée à distance est possible”, disponibil la https://www.notaires.fr, accesat la 12 septembrie 2024.

[401] Norberto R. Benseñor, *Representación convencional y orgánica*, disponibil la https://www.colegio-escribanos.org.ar, accesat la 3 septembrie 2024.

Instituția reprezentării ridică numeroase probleme juridice referitoare la titularii drepturilor și obligațiilor care se nasc din actul încheiat, la capacitatea reprezentatului și a reprezentantului, la conținutul și limitele puterilor conferite, precum și la natura juridică a raporturilor dintre persoanele implicate. Acestor aspecte li se adaugă problema valabilității împuternicirii acordate reprezentantului și aceea a efectelor actelor încheiate în temeiul său. Diversitatea acestor probleme evidențiază natura juridică complexă a reprezentării[402]. Totodată, trebuie analizat dacă actele, drepturile și acțiunile avute în vedere pot fi exercitate prin reprezentare și dacă reprezentantul poate recurge la substituirea sa cu o altă persoană sau dacă exercitarea puterilor conferite are un caracter strict personal.

Actul de conferire a puterii de reprezentare, precum și valabilitatea și eficacitatea juridică a acestuia presupun examinarea mai multor elemente. Prezintă relevanță capacitatea reprezentatului de a încheia actul juridic preconizat, conținutul și limitele puterilor conferite, respectarea cerințelor de formă, precum și aptitudinea juridică a reprezentantului de a exercita în mod valabil puterea care i-a fost acordată. Aceste elemente trebuie analizate atât în raporturile dintre reprezentat și reprezentant, cât și în raporturile acestora cu terțul contractant.

Actualul Cod civil spaniol nu cuprinde o reglementare generală, sistematică și suficient de detaliată a reprezentării voluntare, proporțională cu importanța practică a acestei instituții în domeniul dreptului privat patrimonial. Dispozițiile relevante sunt dispersate, iar o parte importantă a regulilor aplicabile a fost desprinsă din normele referitoare la contractul de mandat. În aceste condiții, jurisprudența Tribunalului Suprem și doctrina juridică spaniolă au desfășurat o activitate interpretativă esențială pentru delimitarea reprezentării de mandat, stabilirea efectelor actelor reprezentantului și definirea limitelor puterii de reprezentare.

---

[402] Ignacio Galindo Garfias, „Representación, mandato y poder”, *Revista de Derecho Privado*, nueva época, año I, núm. 1, enero–abril de 2002, pp. 13–22.

Din aceste considerente, prezintă interes examinarea unei eventuale reforme a legislației spaniole în materia reprezentării voluntare prin raportare la Propunerea revizuită pentru modernizarea dreptului obligațiilor și contractelor din anul 2023. Acest document prelegislativ a fost elaborat de Secția de drept civil a Comisiei Generale de Codificare, prin revizuirea Propunerii de modernizare din 2009. Soluțiile cuprinse în această propunere pot contribui la sistematizarea reglementării reprezentării voluntare și la adaptarea sa la exigențele actuale ale circuitului juridic, fără ca documentul să poată fi considerat, în stadiul actual, drept o reformă deja integrată în Codul civil spaniol.

## 4.2. CONCEPTUL DE REPREZENTARE DIRECTĂ

Este necesară delimitarea reprezentării legale de reprezentarea voluntară[403]. Reprezentarea legală nu își are izvorul în autonomia de voință a persoanei reprezentate, ci se instituie direct în temeiul legii, în situațiile și în condițiile stabilite de aceasta. Puterea reprezentantului nu rezultă, așadar, din voința reprezentatului, ci dintr-o dispoziție normativă destinată, de regulă, protejării persoanei care nu își poate exercita singură, în totalitate, drepturile.

Prin contrast, reprezentarea voluntară își are originea în manifestarea de voință a persoanei reprezentate, care conferă unei alte persoane puterea de a acționa pentru realizarea intereselor sale. Reprezentarea voluntară directă intervine atunci când reprezentantul încheie actul juridic în numele și pe seama reprezentatului, efectele actului producându-se direct în sfera juridică a acestuia din urmă. În cazul așa-numitei reprezentări indirecte, intermediarul acționează pe seama altei persoane, dar în nume propriu, astfel încât drepturile și obligațiile rezultate din act se nasc inițial în patrimoniul său, urmând să fie ulterior transmise persoanei în interesul căreia a acționat. În sens riguros,

[403] „La representación legal y representación voluntaria como modalidades de representación”, disponibil la https://www.iberley.es, secțiunea *Temas*.

reprezentarea indirectă nu constituie o reprezentare propriu-zisă, deoarece lipsește acțiunea în numele reprezentatului.

În materia reprezentării legale a minorilor trebuie evidențiate reformele realizate prin Legea organică nr. 8/2015 din 22 iulie privind modificarea sistemului de protecție a copilului și adolescentului[404] și prin Legea nr. 26/2015 din 28 iulie privind modificarea sistemului de protecție a copilului și adolescentului. Prima dintre aceste reglementări a modificat Legea organică nr. 1/1996 din 15 ianuarie privind protecția juridică a minorilor, precum și anumite dispoziții conexe, iar cea de-a doua a intervenit asupra Codului civil și asupra mai multor reglementări procedurale și sectoriale. Cele două acte normative nu instituie un regim general și autonom al reprezentării legale, ci reformează diferite mecanisme de protecție a minorilor, cu implicații directe asupra exercitării reprezentării acestora.

Această legislație reglementează diferite aspecte referitoare la protecția și reprezentarea minorilor, ale căror posibilități de exercitare personală a drepturilor sunt limitate în funcție de vârstă, maturitate și natura actului juridic. Dispozițiile adoptate privesc, printre altele, condițiile pe care trebuie să le îndeplinească persoanele și instituțiile chemate să asigure protecția minorului, întinderea atribuțiilor acestora și obligația de a acționa cu respectarea interesului superior al copilului. În același timp, exercitarea reprezentării legale trebuie conciliată cu dreptul minorului de a fi ascultat și cu recunoașterea progresivă a autonomiei sale, în raport cu vârsta și gradul său de maturitate.

## 4.3. CONCEPTUL DE REPREZENTARE VOLUNTARĂ

Noțiunea de reprezentare este strâns legată de aceea de act juridic[405]. Reprezentarea intervine atunci când o persoană participă la încheierea unui act

[404] *Boletín Oficial del Estado*, nr. 175 din 23 iulie 2015.
[405] Werner Flume, *El negocio jurídico. Parte general del Derecho civil*, Tomo II, 4.ª ed. no modificada, trad. por Miquel González și Gómez Calle, Fundación Cultural del Notariado, Madrid, 1998, p. 875.

juridic în numele și pe seama alteia, astfel încât efectele actului se produc în sfera juridică a acesteia din urmă. Persoana care acționează este denumită reprezentant, iar persoana în numele și pe seama căreia se încheie actul este denumită reprezentat sau dominus negotii.

Actul juridic încheiat în aceste condiții poate fi denumit act juridic reprezentativ. Atunci când reprezentantul acționează în limitele puterii de reprezentare, actul produce efecte direct în sfera juridică a reprezentatului, ca și cum acesta din urmă l-ar fi încheiat personal. Noțiunea de reprezentare desemnează atât activitatea juridică desfășurată de reprezentant, cât și mecanismul prin care unei persoane îi este conferită puterea de a acționa în numele și pe seama alteia. În acest context, doctrina utilizează expresii precum „conferirea puterii de reprezentare" sau „exteriorizarea calității de reprezentant", pentru a evidenția fie actul prin care puterea este acordată, fie manifestarea în raporturile cu terții a împrejurării că o persoană acționează în temeiul unei asemenea puteri[406].

Reprezentarea voluntară, spre deosebire de reprezentarea legală, se întemeiază pe puterea conferită în mod voluntar de către reprezentat, prin intermediul procurii. Articolul 1259 alineatul (1) din Codul civil spaniol consacră această regulă, prevăzând că nimeni nu poate contracta în numele altei persoane fără să fi fost autorizat de aceasta sau fără să dețină, în temeiul legii, puterea de a o reprezenta. Textul cuprinde astfel cele două izvoare fundamentale ale reprezentării: voința persoanei reprezentate și legea. În cazul reprezentării voluntare, reprezentatul alege persoana reprezentantului și stabilește obiectul, întinderea și limitele puterii care îi este conferită.

În cadrul reprezentării voluntare directe, reprezentantul acționează în numele și pe seama reprezentatului, cu exteriorizarea calității sale de reprezentant – contemplatio domini. Această împrejurare o deosebește de așa-numita reprezentare indirectă, în cadrul căreia intermediarul acționează pe seama altei persoane, dar în nume propriu. Puterea de reprezentare directă este

[406] Manuel Albaladejo, „La representación", *Anuario de Derecho Civil*, 1958-III, p. 767.

conferită prin procură, iar actul juridic încheiat de reprezentant în limitele acestei puteri produce efecte direct în sfera juridică a reprezentatului.

Puterea de reprezentare este conferită de lege, în cazul reprezentării legale, sau de către reprezentat, prin procură, în cazul reprezentării voluntare. În limbajul juridic spaniol, termenul poder este utilizat uneori atât pentru a desemna puterea de reprezentare propriu-zisă, cât și pentru a indica înscrisul în care aceasta este consemnată. Din punct de vedere conceptual, trebuie distinsă însă puterea juridică acordată reprezentantului de instrumentul probator care constată existența și întinderea acesteia.

Reprezentatul poate desemna mai mulți reprezentanți pentru încheierea, în numele și pe seama sa, a unuia sau a mai multor acte juridice. Desemnarea unei pluralități de reprezentanți poate urmări distribuirea atribuțiilor între aceștia, valorificarea competențelor lor diferite sau asigurarea continuității reprezentării în situația în care unul dintre ei nu poate acționa.

În cazul pluralității de reprezentanți, actul de conferire a puterii trebuie să stabilească modul în care aceasta poate fi exercitată. Reprezentarea poate fi individuală, dacă fiecare reprezentant este autorizat să acționeze singur; conjunctă, dacă actul trebuie încheiat prin participarea tuturor reprezentanților; sau mixtă, dacă este suficientă participarea unui număr determinat dintre aceștia[407]. Modul de exercitare a puterii de reprezentare trebuie deosebit de regimul răspunderii reprezentanților.

Articolul 1723 din Codul civil spaniol nu reglementează caracterul individual sau conjunct al exercitării puterii, ci răspunderea pluralității de mandatari. Potrivit acestui articol, „răspunderea a doi sau mai mulți mandatari, chiar dacă aceștia au fost desemnați simultan, nu este solidară dacă solidaritatea nu a fost stipulată în mod expres”. Din această dispoziție rezultă că, în cazul desemnării mai multor mandatari, răspunderea solidară a acestora nu se prezumă, ci trebuie prevăzută expres. Soluția este în concordanță cu

[407] Luis Díez-Picazo, *La representación en Derecho privado*, Civitas, Madrid, 1979, p. 142.

principiul general consacrat de articolul 1137 din Codul civil spaniol, potrivit căruia solidaritatea nu rezultă din simpla pluralitate de debitori sau de creditori.

O reglementare distinctă este cuprinsă în articolul 1275 din Propunerea revizuită pentru modernizarea dreptului obligațiilor și contractelor din 2023 – PMR. Potrivit acestei dispoziții, „dacă o persoană a desemnat mai mulți reprezentanți pentru același act sau pentru o serie de acte, fără să fi prevăzut altfel, valabilitatea actului încheiat presupune fie ca toți reprezentanții să acționeze împreună, fie ca aceia care nu au participat la încheierea actului să îl autorizeze sau să îl ratifice ulterior". Regula propusă consacră, în lipsa unei prevederi contrare, exercitarea conjunctă a puterii de reprezentare. Această soluție aparține însă unui document prelegislativ și nu trebuie prezentată drept normă aflată în vigoare în actualul Cod civil spaniol.

## 4.4. CARACTERISTICILE PROCURII ÎN DREPTUL SPANIOL

Procura este un act juridic unilateral, constituit prin manifestarea de voință a reprezentatului, prin care acesta conferă unei alte persoane puterea de a-l reprezenta. Cel mai adesea, procura este asociată unui raport juridic subiacent, precum contractul de mandat, contractul de prestări de servicii sau un alt raport de colaborare. Cu toate acestea, procura își păstrează caracterul de act juridic unilateral și autonomia față de raportul juridic care justifică acordarea puterii de reprezentare.

Doctrina subliniază că procura reprezintă o manifestare tipică de voință a reprezentatului. Ea constituie actul juridic unilateral prin care un subiect de drept atribuie altui subiect puterea de a acționa în numele și pe seama sa[408]. Caracterul unilateral rezultă din faptul că puterea de reprezentare se întemeiază pe manifestarea de voință a reprezentatului, fără ca formarea procurii să presupună, în sine, un acord de voințe identic celui necesar pentru încheierea contractului de mandat.

[408] Francesco Galgano, *Diritto privato*, Cedam, 2012.

Reprezentarea voluntară își are originea în voința persoanei interesate. Această voință constituie, pe de o parte, izvorul puterii de reprezentare și, pe de altă parte, criteriul de determinare a obiectului și a limitelor activității reprezentantului. Reprezentarea voluntară a fost definită ca un instrument specific autonomiei private, prin intermediul căruia o persoană își organizează interesele și urmărește producerea anumitor efecte juridice, recurgând la colaborarea altei persoane deoarece nu dorește sau nu poate să acționeze personal. Mecanismul reprezentării extinde posibilitățile de participare ale persoanei la circuitul juridic, permite colaborarea reprezentantului la încheierea actelor juridice referitoare la interesele altuia și îi conferă acestuia legitimarea necesară pentru o activitate pe care, în lipsa puterii de reprezentare, nu ar putea să o desfășoare în mod valabil în numele reprezentatului[409].

În funcție de modul în care reprezentantul acționează și, mai ales, de sfera juridică în care se produc efectele actului încheiat, doctrina spaniolă distinge, în mod obișnuit, între reprezentarea directă și reprezentarea indirectă[410]. În cazul reprezentării directe, reprezentantul acționează în numele și pe seama reprezentatului, iar efectele actului se produc direct în sfera juridică a acestuia. În cazul reprezentării indirecte, intermediarul acționează pe seama altei persoane, dar în nume propriu, dobândind el însuși drepturile și asumându-și obligațiile rezultate din actul încheiat cu terțul.

O terminologie asemănătoare este utilizată de Principiile dreptului european al contractelor – Principiile Lando –, care disting între reprezentarea directă și reprezentarea indirectă. De asemenea, articolul II.–6:102 din Cadrul comun de referință – DCFR, consacrat definițiilor în materia reprezentării, are în vedere reprezentantul ca persoană îndreptățită să afecteze în mod direct poziția juridică a altei persoane, denumită reprezentat, în raporturile cu un terț,

---

[409] Rivero Hernández, „La representación voluntaria. Representación directa", în LaCruz Berdejo, Luna Serrano/Rivero Hernández, *Elementos de Derecho civil I. Parte general del Derecho civil*, vol. III, *El derecho subjetivo*, José M.ª Bosch, Barcelona, 1990, pp. 307-308.

[410] Fabre-Magnan, *Droit des obligations. 1. Contrat et engagement unilatéral*, 6e éd., PUF, Paris, 2021, p. 392.

printr-o activitate desfășurată pe seama reprezentatului[411]. Prin urmare, elementul definitoriu al reprezentării directe îl constituie producerea nemijlocită a efectelor actului în sfera juridică a reprezentatului.

Codul civil spaniol nu cuprinde o regulă generală și expresă referitoare la forma procurii. Cu toate acestea, articolul 1710, în materia mandatului, prevede că mandatul poate fi expres sau tacit, iar mandatul expres poate fi conferit printr-un înscris autentic, printr-un înscris sub semnătură privată sau chiar verbal. Pornind de la această dispoziție și de la regulile generale aplicabile obligațiilor și contractelor, doctrina desprinde principiul consensualismului și al libertății formei, fără a ignora cerințele speciale prevăzute pentru anumite categorii de împuterniciri.

În consecință, în principiu, conferirea verbală a puterii de reprezentare este posibilă, sub rezerva situațiilor în care legea impune consemnarea acesteia într-o anumită formă. Articolul 1280 pct. 5 din Codul civil spaniol prevede că trebuie să fie consemnate într-un înscris autentic: procura pentru încheierea căsătoriei; procura generală pentru reprezentarea în litigii și procurile speciale care trebuie prezentate în instanță; procura pentru administrarea bunurilor; precum și orice altă procură care are ca obiect un act redactat ori care trebuie redactat în formă autentică sau care urmează să producă efecte față de terți.

Cerința formei autentice prevăzută de articolul 1280 din Codul civil spaniol nu are, ca regulă generală, caracter constitutiv și nu reprezintă o condiție esențială de valabilitate – ad solemnitatem – pentru toate actele enumerate. Atunci când consimțământul și celelalte condiții de valabilitate sunt îndeplinite, cerința formei trebuie analizată în corelație cu articolul 1279 din același cod, care permite părților să se constrângă reciproc la îndeplinirea formei prevăzute de lege. Această regulă generală nu exclude însă situațiile în care o dispoziție specială impune forma autentică drept condiție de valabilitate a actului.

[411] Javier Lete Achirica, „La representación en Derecho de contratos. Propuestas de reforma del Derecho español desde la perspectiva de los textos de *soft law* europeos e internacionales", *InDret. Revista para el Análisis del Derecho*, nr. 4/2023, pp. 375–440.

Cerința formei aplicabile procurii nu dobândește, prin simpla enumerare cuprinsă în articolul 1280, un caracter solemn. Ea este supusă regimului general prevăzut de articolul 1279 din Codul civil spaniol, astfel încât persoana interesată poate solicita îndeplinirea formei cerute de lege atunci când au fost întrunite condițiile necesare producerii acestei obligații. În cazul unei procuri care nu a fost consemnată în forma impusă, reprezentatul sau, după caz, persoana interesată poate fi obligată să formalizeze puterea de reprezentare prin înscrisul corespunzător. Absența înscrisului autentic poate genera dificultăți privind dovedirea și opozabilitatea puterii față de terți, dar nu determină, în mod automat și în toate situațiile, inexistența sau nulitatea procurii. Terții nu se vor putea prevala însă de necunoașterea puterii atunci când au recunoscut anterior existența acesteia ori când conduita lor anterioară constituie un factum proprium pe care nu îl pot contrazice ulterior[412].

În raporturile de drept internațional privat trebuie distinse legea aplicabilă puterii de reprezentare și legea aplicabilă formei procurii. Articolul 10.11 din Codul civil spaniol reglementează legea aplicabilă reprezentării voluntare, acordând prioritate legii alese în mod expres de reprezentat. În lipsa unei asemenea alegeri, devine aplicabilă legea statului în care reprezentantul exercită puterile conferite. Articolul 11 reglementează, în schimb, forma actelor și contractelor în situațiile care prezintă elemente de extraneitate.

În această materie, încheierea din 24 ianuarie 2024 a Secției a 10-a a Audiencia Provincial de Madrid[413] reprezintă o orientare jurisprudențială relevantă. Instanța a analizat valabilitatea în Spania a unei procuri provenite din Irlanda și a reținut că puterea de reprezentare era supusă legii irlandeze, aleasă de reprezentat în conformitate cu articolul 10.11 din Codul civil spaniol. Întrucât dreptul irlandez nu impunea o formă solemnă pentru valabilitatea unei asemenea procuri, instanța a considerat că aceasta putea fi recunoscută ca

[412] Luis Díez-Picazo, *op. cit.*, p. 149.
[413] Audiencia Provincial de Madrid, Secția a 10-a, Încheierea din 24 ianuarie 2024, recurs nr. 310/2023, hotărârea nr. 24/2024, AAP M 228/2024, ECLI:ES:APM:2024:228A.

valabilă și în Spania, având în vedere și regula locus regit actum consacrată de articolul 11 alineatul (1). Soluția nu trebuie prezentată ca o schimbare definitivă și general obligatorie a jurisprudenței naționale, ci ca o interpretare importantă în materia circulației transfrontaliere a procurilor.

În mod tradițional, utilizarea în Spania a unei procuri întocmite în străinătate presupunea verificarea acesteia de către notarul spaniol. Notarul trebuia să aprecieze caracterul suficient al puterilor conferite pentru actul juridic avut în vedere. Atunci când procura era prezentată ca document public străin, verificarea putea privi atât valabilitatea documentului potrivit legii sale de origine, cât și echivalența funcțională dintre intervenția autorității străine și activitatea desfășurată de notarul spaniol. Judecata privind suficiența puterilor și aceea privind echivalența funcțională reprezintă operațiuni juridice distincte, chiar dacă, în anumite situații, constatarea expresă a suficienței poate presupune și recunoașterea echivalenței documentului străin.

În cadrul acestei verificări, notarul spaniol examinează dacă procura străină poate constitui un titlu reprezentativ – título representativo – suficient pentru autentificarea actului juridic preconizat. Audiencia Provincial de Madrid a subliniat însă că nu se poate pretinde tuturor statelor să adopte modelul notariatului latin și nici ca orice procură străină să îndeplinească întocmai cerințele unui act notarial spaniol. În cauza examinată, instanța a reținut că forma autentică a procurii pentru reprezentarea în litigii nu constituie o cerință de ordine publică internațională și că impunerea rigidă a modelului notarial spaniol ar putea afecta libera circulație a capitalurilor, consacrată de articolul 63 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, întrucât ar îngreuna nejustificat participarea societăților irlandeze la procedurile judiciare din Spania. Într-o perspectivă mai largă, recunoașterea procurilor valabile potrivit legii aplicabile contribuie la securitatea juridică a operațiunilor transfrontaliere și la evitarea unor obstacole disproporționate în exercitarea drepturilor de către persoanele și societățile din alte state.

## 4.5. REPREZENTAREA ȘI MANDATUL

Asocierea tradițională dintre reprezentare și mandat își are una dintre principalele explicații, în sistemele juridice codificate, în formularea articolului 1984 din Codul civil francez, care definește mandatul prin raportare la puterea conferită unei persoane de a acționa în numele alteia. Această reglementare a favorizat, pentru o perioadă îndelungată, tratarea mandatarului și a reprezentantului ca ipostaze ale aceleiași persoane. La mijlocul secolului al XIX-lea, Jhering a evidențiat însă că poziția juridică a mandatarului nu coincide în mod necesar cu aceea a reprezentantului, întrucât mandatul și puterea de reprezentare îndeplinesc funcții juridice diferite.

Această concepție a fost dezvoltată ulterior de Laband, în contextul interpretării Codului comercial general german din 1861 – Allgemeines Deutsches Handelsgesetzbuch (ADHGB) –, precursorul actualului Cod comercial german (HGB). Reglementarea Prokura era cuprinsă în articolele 41 și următoarele din ADHGB, întinderea legală a acestei puteri generale de reprezentare în domeniul comercial fiind stabilită prin articolul 42. Articolul 43 prevedea că limitarea întinderii Prokura nu produce efecte juridice față de terți. Prin urmare, chiar dacă în raportul intern comerciantul putea restrânge activitatea procuristului, asemenea restricții nu puteau fi opuse terților în aceleași condiții.

Laband a evidențiat că, deși mandatul și reprezentarea se suprapun frecvent în practică, acestea reprezintă instituții juridice distincte, îndeplinesc funcții diferite și sunt supuse unor regimuri juridice proprii. Mandatul reglementează raportul obligațional intern dintre părți, în timp ce puterea de reprezentare privește legitimarea reprezentantului de a produce efecte juridice în raporturile dintre reprezentat și terți.

Această concepție a contribuit la consacrarea principiului separației, denumit uneori și principiul abstracției puterii de reprezentare. Potrivit acestuia, actul de conferire a puterii de reprezentare trebuie distins de raportul juridic intern care justifică acordarea puterii, chiar dacă, în practică, cele două pot fi cuprinse în același înscris sau pot lua naștere simultan.

Separarea dintre puterea de reprezentare și raportul juridic intern prezintă un avantaj evident pentru terții care contractează cu reprezentantul. În principiu, aceștia nu sunt obligați să cerceteze conținutul integral și valabilitatea raportului contractual subiacent dintre reprezentat și reprezentant, ci trebuie să verifice existența și întinderea puterii de reprezentare exteriorizate. Această soluție consolidează securitatea circuitului juridic și protejează încrederea terților în aparența legitimă creată prin conferirea puterii.

Doctrina separării mandatului de puterea de reprezentare a influențat Codul civil german și, ulterior, alte codificări europene, printre care Codul elvețian al obligațiilor și Codul civil italian din 1942. Aceste reglementări s-au îndepărtat de concepția tradițională care identifica mandatul cu reprezentarea, consacrând, cu intensități și particularități diferite, autonomia puterii de reprezentare față de raportul juridic intern[414].

Mandatul poate constitui temeiul juridic sau raportul intern pe care se fundamentează conferirea puterii de reprezentare. El stabilește obligațiile reciproce ale mandantului și mandatarului, scopul misiunii încredințate și condițiile în care aceasta trebuie îndeplinită.

Raportul juridic subiacent nu trebuie însă să fie, în mod necesar, un contract de mandat. Puterea de reprezentare poate fi asociată unui contract de prestări de servicii, unui raport de societate, unui raport de muncă sau unui alt raport juridic care justifică intervenția reprezentantului. Atunci când este învestit cu putere de reprezentare, reprezentantul acționează în numele și pe seama reprezentatului. Raportul intern generează drepturi și obligații între reprezentat și reprezentant, în timp ce puterea de reprezentare îi conferă acestuia din urmă legitimarea de a emite sau de a primi declarații de voință față de terți, cu producerea efectelor direct în sfera juridică a reprezentatului. Prin urmare, puterea de reprezentare nu decurge în mod necesar și automat din contractul de mandat sau dintr-un alt raport contractual, ci își are fundamentul într-un act distinct, cel puțin din punct de

[414] Helmut Coing, *Derecho privado europeo*, tomul II, trad. Pérez Martín, Fundación Cultural del Notariado, 1996, p. 506.

vedere conceptual, de conferire a puterii. Cele două manifestări de voință pot fi însă cuprinse în același act juridic[415].

Nu este întâmplător faptul că Laband și-a dezvoltat teoria puterii de reprezentare în domeniul dreptului comercial. Rapiditatea și securitatea circuitului comercial impun ca puterea de reprezentare să fie delimitată de raportul obligațional intern dintre reprezentat și reprezentant. Terții care contractează cu reprezentantul nu pot cunoaște și, de regulă, nici nu sunt obligați să verifice dacă acesta își respectă toate obligațiile asumate față de reprezentat.

În consecință, eficacitatea actelor încheiate prin reprezentare trebuie apreciată, în raporturile cu terții, în funcție de existența și întinderea puterii de reprezentare, iar nu exclusiv prin raportare la modul în care reprezentantul își execută obligațiile izvorâte din raportul intern. Nerespectarea instrucțiunilor primite poate atrage răspunderea reprezentantului față de reprezentat, fără a afecta în mod necesar actul încheiat cu terțul, dacă reprezentantul a acționat în limitele puterii sale.

Codul civil spaniol, deși nu realizează o separare completă și sistematică între reprezentare și mandat, se îndepărtează sub anumite aspecte de modelul tradițional francez. Articolul 1259 reglementează situația contractului încheiat în numele altei persoane fără autorizare sau fără existența unei reprezentări legale, precum și posibilitatea ratificării sale. Totodată, definiția mandatului nu condiționează existența acestuia de acordarea puterii de reprezentare, iar articolul 1717 recunoaște situația în care mandatarul acționează în nume propriu, adică mandatul fără reprezentare directă.

Articolul 1709 din Codul civil spaniol definește mandatul drept contractul prin care o persoană se obligă să presteze un serviciu sau să îndeplinească o activitate pe seama ori la însărcinarea alteia. Prin amploarea acestei definiții, mandatul depășește sfera strictă a reprezentării directe și permite includerea unui ansamblu mai larg de activități de gestiune, în

[415] Günther Reiner, „La théorie de la représentation dans les actes juridiques en droit allemand", în Wicker/Schulze/Mazeaud (coord.), *La représentation en droit privé. 6e Journées franco-allemandes*, Société de législation comparée, Paris, 2016, p. 26.

concordanță cu concepția modernă asupra mandatului[416]. Cu toate acestea, în anumite dispoziții ale Codului civil spaniol, printre care articolele 1697, 1717 și 1725, se păstrează urme ale apropierii terminologice și conceptuale dintre mandat și reprezentare. Aceste dispoziții trebuie interpretate ținând seama de distincția dintre raportul intern de gestiune și puterea de a angaja juridic o altă persoană față de terți.

Într-o primă etapă, jurisprudența Tribunalului Suprem al Spaniei a considerat reprezentarea ca fiind o trăsătură caracteristică mandatului. Începând însă cu hotărârea din 16 februarie 1935, pronunțată sub coordonarea judecătorului raportor Castán Tobeñas, instanța supremă a delimitat în mod clar mandatul de puterea de reprezentare. Tribunalul a arătat că reprezentarea constituie un mecanism juridic de natură formală, în timp ce mandatul reprezintă raportul material de gestiune dintre părți. Distincția nu are un caracter pur teoretic, ci produce consecințe practice importante: deși puterea de reprezentare se întemeiază adesea pe un raport intern constituit printr-un contract de mandat, existența și conținutul celor două instituții nu trebuie să coincidă în mod necesar. Fiecare dintre acestea are un fundament propriu și este supusă unor principii și reguli distincte[417].

## 5. CONCLUZIILE SECȚIUNII

Compararea sistemelor juridice ale diferitelor state, prin examinarea trăsăturilor specifice ramurilor de drept, instituțiilor și normelor aferente acestora, s-a dovedit a fi o metodă extrem de valoroasă în procesul de cercetare juridică. Această abordare nu doar că facilitează o mai bună înțelegere a fenomenului juridic în ansamblu, dar contribuie și la extinderea orizontului științific al cercetătorului, oferindu-i posibilitatea de a identifica elemente comune, diferențe esențiale și evoluții legislative semnificative.

---

[416] Campos Porrata, „Mandato y representación”, *Revista Crítica de Derecho Inmobiliario*, 1932, p. 30.

[417] Javier Lete Achirica, *art. cit.*, p. 388.

În acest context, am urmărit să evidențiem particularitățile instituției reprezentării, ale contractului de mandat și ale procurii pentru reprezentare în diverse sisteme de drept, atât din cadrul Uniunii Europene, cât și din afara acesteia. Analiza s-a concentrat asupra unei noi tipologii juridice privind reprezentarea, examinând manifestările sale specifice în dreptul anglo-saxon și în sistemul de drept continental, cu un accent deosebit pe reglementările existente în dreptul italian, francez și spaniol.

Este important de subliniat faptul că adoptarea mecanică a unor instituții și reglementări juridice dintr-un sistem de drept într-altul nu este întotdeauna oportună, întrucât fiecare sistem juridic reflectă particularitățile istorice, economice și sociale ale statului în care s-a dezvoltat. Metoda comparativă nu presupune un transfer rigid al normelor juridice, ci oferă o perspectivă realistă asupra modului în care experiența legislativă și jurisprudențială a altor state poate fi utilizată pentru îmbunătățirea propriului sistem de drept. Astfel, orice reglementare juridică trebuie să răspundă, în primul rând, necesităților naționale, însă studiul sistemelor străine poate furniza soluții eficiente și adaptabile contextului juridic autohton.

În cadrul acestui demers, am recurs la o abordare epistemologică specifică studiilor de drept comparat, care presupune o detașare de propriul sistem juridic, permițând astfel o analiză interdisciplinară obiectivă a unor ordini juridice străine. Această metodă facilitează o înțelegere aprofundată a instituțiilor analizate, prin evidențierea asemănărilor și diferențelor de substanță dintre acestea.

Prin studiul comparativ al instituției reprezentării, al mandatului și al procurii de reprezentare, se conturează atât elementele comune acestor concepte juridice, cât și trăsăturile specifice fiecărui sistem de drept. Analiza comparativă permite identificarea unor mecanisme juridice eficiente, care ar putea fi introduse, prin intervenția legiuitorului, și în cadrul legislației naționale, contribuind astfel la modernizarea și armonizarea normelor juridice aplicabile în materie de reprezentare.

# CONCLUZII FINALE

Fără a avea pretenția de a epuiza întreaga complexitate a instituției reprezentării, analiza realizată în cadrul acestui studiu evidențiază rolul esențial al acesteia în crearea, modificarea și stingerea raporturilor juridice. Reprezentarea constituie un instrument fundamental al dinamicii juridice, facilitând interacțiunea între persoane și entități juridice, eficientizând procesele decizionale și permițând desfășurarea activităților juridice chiar și în absența părții direct interesate.

Examinarea diacronică a instituției reprezentării atestă o evoluție continuă, aceasta fiind recunoscută încă din Antichitate și menținându-se ca un element esențial al raporturilor juridice de-a lungul timpului. Universalitatea sa este reflectată în faptul că toate sistemele de drept o reglementează sub diverse forme, adaptând-o la realitățile socio-economice și juridice specifice fiecărei epoci.

Importanța economică a reprezentării a fost subliniată constant de doctrină, aceasta jucând un rol fundamental în optimizarea și eficientizarea relațiilor contractuale. Reprezentarea permite depășirea constrângerilor spațiale și temporale, profesionalizarea intermedierii în afaceri, simplificarea mecanismelor contractuale prin utilizarea unor reprezentanți specializați și oferirea de asistență persoanelor lipsite de capacitate juridică. În contextul actual, caracterizat de o interconectare globală intensificată, reprezentarea a devenit indispensabilă în numeroase domenii, iar în cazul persoanelor juridice, utilizarea acesteia a dobândit un caracter obligatoriu pentru asigurarea funcționării acestora.

Codul civil român se remarcă prin rolul său de drept comun în materie de reprezentare, aplicabil inclusiv în alte ramuri juridice care consacră această instituție, fie în domeniul dreptului societar, fie în cel notarial sau fiscal. Reprezentarea nu trebuie privită exclusiv ca un mecanism procedural, ci ca un

instrument juridic cu aplicabilitate largă, adaptabil la o varietate de contexte și necesități juridice.

Analiza realizată în acest studiu confirmă faptul că instituția reprezentării are o aplicabilitate vastă în viața economică și socială, facilitând numeroase operațiuni juridice și economice. De la încheierea contractelor comerciale și administrarea afacerilor până la exercitarea drepturilor succesorale și realizarea formalităților notariale, reprezentarea constituie o soluție juridică eficientă pentru depășirea limitărilor impuse de lipsa prezenței fizice sau de incapacitatea persoanei reprezentate.

Mecanismul juridic al puterii de reprezentare a cunoscut, încă din perioadele anterioare, o aplicare largă datorită utilității sale evidente. Astăzi, acesta nu mai reprezintă doar un simplu instrument de facilitare, ci constituie o veritabilă necesitate în majoritatea activităților profesionale și de zi cu zi, garantând stabilitatea și siguranța circuitului juridic. Cu toate acestea, majoritatea lucrărilor de specialitate se concentrează în principal asupra mandatului, ca izvor al puterii de reprezentare, fără a analiza în profunzime natura juridică a acestei prerogative.

Din această perspectivă, demersul nostru subliniază necesitatea unei analize mai detaliate asupra reprezentării, luând în considerare nu doar formele sale clasice din dreptul civil, ci și manifestările sale specifice în dreptul societar și în activitatea notarială. O astfel de abordare este esențială pentru a înțelege pe deplin implicațiile reprezentării și pentru a contura posibile direcții de dezvoltare a reglementărilor juridice în acest domeniu. De asemenea, analiza comparativă a sistemelor juridice străine ne permite să identificăm soluții legislative inovatoare care ar putea fi preluate și adaptate în dreptul român, în vederea modernizării și eficientizării cadrului normativ aplicabil instituției reprezentării.

Reprezentarea convențională, cunoscută și sub denumirea de reprezentare voluntară, deține o poziție centrală în structura juridică a formelor de reprezentare din dreptul privat. Aceasta derivă dintr-un act de voință

exprimat de mandant, care, în baza unui contract de mandat sau a unui alt act juridic, conferă unei alte persoane, denumite mandatar, prerogativa de a acționa în numele și pe seama sa. Importanța acestei forme de reprezentare rezultă din necesitatea practică de a asigura continuitatea și eficiența relațiilor juridice, economice și sociale, chiar și în absența fizică a persoanei reprezentate.

Majoritatea lucrărilor de specialitate care analizează această instituție juridică se concentrează în mod predominant pe contractul de mandat, recunoscut drept principala sursă a puterii de reprezentare. Cu toate acestea, o abordare strict centrată pe mandat limitează înțelegerea complexității fenomenului juridic al reprezentării, întrucât aceasta nu se reduce doar la o relație contractuală clasică, ci presupune și o analiză aprofundată a naturii juridice a prerogativelor conferite reprezentantului.

Scopul acestui studiu nu este doar de a contura caracteristicile esențiale ale reprezentării, ci și de a evidenția relația sa intrinsecă cu conceptul mai larg al puterii juridice. În acest sens, este esențială clarificarea distincției dintre putere, drept și obligație, evitând orice confuzie terminologică sau conceptuală. Astfel, reprezentarea nu este doar un simplu drept subiectiv, ci o veritabilă putere juridică, o prerogativă care creează o legătură între persoane și care, prin natura sa, implică și anumite îndatoriri pentru reprezentant. Aceste îndatoriri, deși nu pot fi asimilate unor obligații contractuale tipice, sunt inerente exercitării puterii de reprezentare și trebuie respectate cu bună-credință.

Din perspectiva teoriei juridice, puterea nu se transmite în sensul strict al termenului, ci se conferă. Aceasta înseamnă că mandantul nu își pierde prerogativele asupra actelor juridice pentru care a mandatat o altă persoană, ci își păstrează dreptul de a controla sau revoca mandatul în orice moment, cu respectarea limitelor legale. În schimb, cel care primește puterea de reprezentare, adică mandatarul, acționează în interesul mandantului, având responsabilitatea de a respecta limitele împuternicirii primite.

Această nuanțare conceptuală este esențială pentru a înțelege mecanismele juridice care guvernează instituția reprezentării și pentru a sublinia impactul său asupra raporturilor juridice din diverse domenii ale dreptului privat, inclusiv cel comercial, societar și notarial. Astfel, reprezentarea convențională rămâne un instrument indispensabil în arhitectura juridică modernă, oferind soluții eficiente pentru gestionarea relațiilor contractuale și administrative, prin delegarea unor atribuții esențiale unor persoane de încredere, fără ca aceasta să implice o renunțare la prerogativele fundamentale ale mandantului[418].

Mandatul reprezintă doar una dintre multiplele surse ale reprezentării convenționale, însă nu este singura situație în care o persoană poate acționa în numele și pe seama altei persoane. Există contexte juridice în care reprezentarea operează independent de existența unui contract de mandat, așa cum este cazul contractului de comision. În astfel de situații, comisionarul acționează pe seama comitentului, dar în nume propriu, ceea ce distinge acest mecanism juridic de reprezentarea clasică întâlnită în contractul de mandat.

Contractul de mandat este recunoscut drept unul dintre cele mai frecvente și importante contracte de reprezentare, fiind considerat un fundament esențial al relațiilor juridice bazate pe reprezentare convențională. În sistemele de drept de influență romanică, mandatul a evoluat ca un izvor principal al acestui tip de relații, de la care s-au desprins, de-a lungul timpului, numeroase contracte similare, adaptate cerințelor economice și juridice moderne. Aceste evoluții reflectă flexibilitatea și aplicabilitatea largă a reprezentării convenționale, evidențiind rolul crucial pe care îl are în organizarea și desfășurarea activităților comerciale și civile.

Chiar și în sistemele de drept de inspirație romană, unde formalismul și cerințele stricte privind contractele sunt adesea impuse pentru protecția părților, mandatul a fost acceptat și consacrat ca fiind un veritabil izvor al reprezentării. De-a lungul timpului, această instituție a permis dezvoltarea unor

[418] Iulia Oprea, *op. cit.,*p. 58.

mecanisme contractuale diverse, care răspund nevoilor societății contemporane și asigură posibilitatea delegării de atribuții juridice într-un mod eficient și adaptabil. În acest sens, mandatul a devenit un element fundamental al dreptului privat, utilizat în multiple contexte juridice și economice, consolidându-și importanța ca instrument de reprezentare.

Mandatul, adesea denumit „contractul cu o mie de fețe” [419] de către doctrina juridică, s-a impus în sistemele de drept ca un instrument fundamental al relațiilor juridice bazate pe reprezentare. Acest contract nu a fost conceput doar pentru a facilita încheierea de acte juridice între persoane aflate la distanță, ci și pentru a compensa inegalitățile existente între indivizi în ceea ce privește cunoștințele, aptitudinile și experiența juridică sau economică. Astfel, mandatul permite unei persoane să acționeze în numele și pe seama alteia, oferind soluții eficiente atât în sfera raporturilor personale, cât și în cea profesională.

Importanța contractului de mandat derivă din rolul său esențial în mecanismele juridice moderne, fiind un punct de plecare pentru numeroase alte convenții. În practică, mandatul este utilizat frecvent pentru încheierea unor contracte de vânzare, locațiune, schimb sau alte acte juridice care presupun reprezentare. Datorită flexibilității sale, acest contract s-a adaptat de-a lungul timpului nevoilor economice și sociale, devenind un instrument indispensabil în domenii variate, de la dreptul civil și comercial, până la dreptul bancar și administrativ.

În sistemul juridic românesc, reprezentarea este reglementată printr-un ansamblu de dispoziții generale în materia obligațiilor, cuprinse în articolele 1295-1314 din Codul civil. Legiuitorul a operat o distincție clară între instituția reprezentării și contractul de mandat, consacrând acestuia din urmă un regim juridic distinct în cadrul contractelor speciale, la articolele 2009-2071 din

[419] Claudia Roșu, *Contractul de mandat in dreptul privat intern,* editura C.H. Beck, București, 2008.

Codul civil. Deși mandatul constituie una dintre principalele surse ale reprezentării, acesta nu epuizează întreaga categorie a raporturilor juridice de acest tip, existând și alte mecanisme care permit exercitarea puterii de reprezentare.

Prin reglementarea sa detaliată, legislația română asigură un cadru normativ general aplicabil tuturor formelor de reprezentare juridică, indiferent de izvorul acesteia. Cu toate acestea, normele generale se concentrează în mod deosebit asupra reprezentării convenționale, evidențiind importanța acordului de voință dintre părți în stabilirea limitelor și efectelor puterii de reprezentare. Astfel, mandatul rămâne o instituție esențială în dreptul privat, oferind un mecanism juridic de încredere pentru gestionarea și delegarea atribuțiilor juridice în cadrul diverselor raporturi sociale și economice.

În concluzie, demersul nostru științific a urmărit să adune și să sistematizeze informațiile esențiale privind instituția reprezentării, punând în lumină atât elementele sale fundamentale, cât și provocările teoretice și practice pe care le ridică. Am încercat să analizăm și să interpretăm acolo unde literatura juridică nu oferea răspunsuri explicite, iar preocuparea pentru aplicabilitatea practică a acestui concept ne-a condus către formularea unor soluții concrete la problemele identificate.

Reprezentarea juridică, considerată de Ernst Rabel drept un „miracol juridic” prin care efectele actelor încheiate de reprezentant se transferă direct asupra reprezentatului, rămâne o instituție fundamentală a dreptului privat. Cu toate acestea, natura sa juridică ridică în continuare întrebări esențiale din perspectiva teoriei generale a dreptului civil, în special în ceea ce privește delegarea exercițiului autonomiei de voință și limitele în care aceasta poate opera. Această incertitudine teoretică subliniază importanța unei abordări interdisciplinare și comparative în analiza reprezentării, mai ales în contextul evoluției raporturilor juridice internaționale și al diversificării formelor de mandat și împuternicire.

Fiind o instituție dinamică, reprezentarea juridică continuă să fie un subiect de reflecție și cercetare, întrucât aplicabilitatea sa traversează multiple ramuri ale dreptului. De aceea, studiul nostru nu își propune să epuizeze complexitatea acestei teme, ci mai degrabă să contribuie la înțelegerea sa aprofundată și să deschidă noi direcții de explorare. În viitor, analiza raporturilor juridice generate de împuternicirea de reprezentare va continua să fie o preocupare centrală a cercetării noastre, urmărind să aducem clarificări suplimentare asupra implicațiilor sale teoretice și practice, atât în dreptul intern, cât și în contextul armonizării reglementărilor europene.

# PROPUNERI DE LEGE FERENDA

Propunerile de lege ferenda constituie instrumente esențiale în procesul de perfecționare legislativă, având rolul de a identifica disfuncționalitățile normative existente și de a anticipa evoluțiile necesare ale sistemului juridic. Acestea exprimă soluții legislative cu caracter prefigurativ, orientate spre corectarea vidurilor legislative, armonizarea reglementărilor cu realitățile socio-juridice actuale și consolidarea protecției drepturilor subiective. În cadrul prezentei cercetări, accentul este plasat asupra contractului de mandat și a regimului juridic al reprezentării – instituții fundamentale ale dreptului civil contemporan –, în raport cu care se conturează o serie de neclarități conceptuale și discontinuități de reglementare care impun o reevaluare critică. Obiectivul demersului constă în formularea unor propuneri legislative coerente și argumentate, menite să contribuie la clarificarea normelor aplicabile, la întărirea securității juridice și la protejarea eficientă a părților implicate în raporturile juridice reglementate de dreptul privat.

Propunerile de lege ferenda formulate în cadrul acestei lucrări sunt ordonate în funcție de importanța lor sistemică și de impactul potențial asupra arhitecturii raporturilor juridice civile. Astfel, în prim-plan sunt aduse acele intervenții legislative cu valoare fundamentală, menite să consolideze securitatea juridică și să clarifice concepte-cheie insuficient definite sau aplicate neuniform în practică. Printre acestea se numără: consacrarea expresei aparenței în drept, reglementarea mandatului aparent și delimitarea riguroasă a limitelor puterii de reprezentare. Aceste reforme sunt deosebit de relevante pentru protecția terților de bună-credință, ale căror drepturi pot fi periclitate în lipsa unor repere normative clare, precum și pentru menținerea unui echilibru just și previzibil între interesele părților implicate în raporturi de reprezentare juridică.

În continuarea propunerilor cu valoare fundamentală, sunt identificate o serie de măsuri legislative cu prioritate ridicată, al căror rol este acela de a consolida cadrul contractual existent, fără a afecta în mod direct siguranța circuitului civil. Deși nu implică riscuri sistemice majore, aceste intervenții au un impact semnificativ asupra dinamicii raporturilor juridice de mandat, vizând îmbunătățirea standardelor de conduită și a echilibrului între drepturile și obligațiile părților. În această categorie se înscriu: instituirea unei obligații exprese de confidențialitate în sarcina mandatarului; consacrarea principiului loialității reciproce între mandant și mandatar; precum și clarificarea obligației de diligență și a regimului juridic al răspunderii mandatarului. Adoptarea acestor măsuri ar contribui la prevenirea practicilor contractuale abuzive, la creșterea transparenței în executarea mandatului și la întărirea încrederii între părțile implicate într-un raport juridic de reprezentare.

O categorie distinctă de intervenții normative este constituită de propunerile cu prioritate medie, care, deși nu vizează aspecte structurale ale reglementării mandatului, contribuie în mod esențial la echilibrarea pozițiilor juridice ale părților și la uniformizarea interpretării și aplicării dispozițiilor legale. Aceste propuneri au ca obiectiv corectarea unor lacune punctuale sau a unor ambiguități normative care pot genera incertitudine juridică și practici neunitare. În această secțiune sunt incluse teme precum: regimul juridic aplicabil pluralității de mandatari, necesitatea reglementării revocării tacite a mandatului, posibilitatea condiționării remunerației mandatarului de atingerea unui rezultat specific, precum și eliminarea obligației moștenitorilor mandatarului de a continua executarea mandatului. Deși fiecare dintre aceste propuneri are un impact punctual, ele contribuie, în ansamblu, la optimizarea funcționării instituției mandatului și la întărirea coerenței sistemului normativ în materie.

În etapa finală a analizei sunt prezentate propunerile cu prioritate redusă, orientate preponderent spre modernizarea cadrului procedural și adaptarea acestuia la noile realități administrative și tehnologice. Deși nu influențează în mod direct stabilitatea raporturilor juridice dintre părți, aceste măsuri pot

contribui la o creștere a eficienței sistemului juridic și la reducerea birocrației în domenii punctuale. Printre aspectele vizate se regăsesc: reglementarea reprezentării exclusive în tranzacțiile imobiliare, menită să elimine conflictele de interese în practici de intermediere; precum și digitalizarea activității notariale, cu scopul de a simplifica și accelera procedurile de autentificare și acordare a procurilor. Deși aceste intervenții nu sunt stringente din perspectiva securității juridice, ele se înscriu într-un efort mai larg de optimizare legislativă și administrativă, cu potențial de aliniere a sistemului românesc la standardele europene în materie de acces la justiție și digitalizare instituțională.

Prin structurarea propunerilor într-o succesiune logică, în funcție de impactul și urgența lor normativă, demersul de față urmărește să distingă cu claritate acele intervenții legislative care impun o reglementare imediată, de natură să corecteze dezechilibre semnificative din cadrul juridic actual, de cele care, fără a fi urgente, pot contribui substanțial la modernizarea și eficientizarea sistemului de drept pe termen mediu și lung. Această abordare graduală reflectă atât o preocupare pentru prioritizarea realistă a modificărilor legislative, cât și o viziune coerentă asupra direcției în care ar trebui să evolueze reglementarea contractului de mandat și a instituției reprezentării în dreptul civil român contemporan.

**1. Necesitatea definirii aparenței în drept în Codul civil**

Un prim aspect esențial care reclamă intervenție legislativă este absența, în dreptul pozitiv român, a unei definiții legale a aparenței în drept – concept cu o importanță majoră în protejarea terților de bună-credință și în menținerea siguranței circuitului civil. Deși noțiunea este recunoscută și aplicată în practică, inclusiv în materia reprezentării, aceasta nu beneficiază de o reglementare unitară sau de contururi juridice clar trasate, ceea ce generează incertitudine normativă și practică judiciară neuniformă.

În mod particular, în cazul mandatului aparent, pot apărea situații în care un terț acționează în temeiul unei convingeri rezonabile că o anumită persoană deține calitatea de mandatar, deși, în realitate, nu există o împuternicire valabilă.

În lipsa unei dispoziții legale clare privind efectele aparenței, validitatea actelor juridice încheiate în aceste condiții depinde exclusiv de aprecierea subiectivă a instanței de judecată, ceea ce slăbește predictibilitatea juridică și expune părțile riscului de anulare a actelor juridice perfectate cu bună-credință.

Spre deosebire de Codul civil român, sistemele de drept occidental au recunoscut de mult timp rolul aparenței în asigurarea echilibrului între protecția titularilor dreptului și siguranța terților. De exemplu, în dreptul francez, jurisprudența a consacrat „théorie de l'apparence", potrivit căreia terțul de bună-credință este protejat atunci când aparența era creată ori tolerată de titularul dreptului. În Germania, doctrina „Anscheinsvollmacht" (împuternicirea aparentă) produce efecte juridice obligatorii în raport cu terțul, dacă aparența de reprezentare s-a format în mod obiectiv și terțul a acționat în încredere legitimă.

În acest context, se impune introducerea în Codul civil a unei definiții legale a aparenței în drept, care să stabilească: condițiile în care o persoană poate invoca aparența juridică (existența unei convingeri rezonabile și a unui comportament obiectiv al titularului care a generat-o), efectele juridice produse asupra actului încheiat, și, eventual, excepțiile în care aparența nu poate fi opusă (ex. când terțul nu era de bună-credință).

O astfel de reglementare ar asigura unitate de interpretare, ar consolida protecția juridică a terților și ar contribui la securitatea circuitului civil, în special în raporturile de reprezentare juridică, unde riscul de abuz sau confuzie este ridicat.

## 2. Necesitatea reglementării mandatului aparent în contextul vânzării bunului altuia

O altă deficiență notabilă în cadrul actual al Codului civil român o reprezintă absența unei reglementări explicite privind efectele juridice ale mandatului aparent, în special în ipoteza vânzării bunului altuia, prevăzută la art. 1683 C. civ. Chiar dacă vânzarea unui bun aflat în patrimoniul altuia este admisă de lege, în lipsa unei dispoziții clare privind situația în care aceasta este

realizată de un pretins mandatar, drepturile terțului contractant de bună-credință nu sunt protejate suficient, iar instanțele de judecată aplică soluții inegale și adesea contradictorii.

Astfel, în practică pot apărea situații în care o persoană încheie un contract de vânzare a unui bun mobil sau imobil, pretinzând că acționează în calitate de mandatar, în baza unei împuterniciri presupuse, verbale sau chiar inexistente. Cumpărătorul, aflat în imposibilitatea de a verifica pe deplin autenticitatea mandatului în condiții rezonabile, poate contracta cu buna-credință, iar ulterior să descopere că vânzătorul nu avea calitatea juridică necesară. În aceste condiții, actul este supus nulității relative sau absolute, iar terțul cumpărător riscă să piardă bunul dobândit.

În sistemul actual, lipsa unei norme de protecție a cumpărătorului de bună-credință, în ipoteza existenței unui mandat aparent, face ca soluția justă să depindă exclusiv de discreționarul instanței, ceea ce afectează stabilitatea circuitului civil și descurajează încheierea de acte juridice în siguranță.

Prin comparație, dreptul francez oferă un model de reglementare echilibrată, în care terțul este protejat atunci când aparența a fost creată de către reprezentat sau de o circumstanță imputabilă acestuia. În Italia, Codul civil prevede la art. 1398 că „dacă cineva a contractat ca mandatar fără să aibă această calitate, este direct obligat, dacă reprezentatul nu ratifică actul, cu excepția cazului în care terțul cunoștea lipsa puterii de reprezentare”.

Prin urmare, se propune completarea Codului civil român cu o dispoziție care să stabilească valabilitatea actului juridic încheiat de un pretins mandatar, atunci când: a existat o aparență rezonabilă de reprezentare, terțul a fost de bună-credință, iar reprezentatul aparent a contribuit, direct sau indirect, la crearea acestei aparențe.

O astfel de reglementare ar permite validarea actului în favoarea terțului de bună-credință, consolidând predictibilitatea juridică și reducând riscul pierderii bunului achiziționat. În același timp, s-ar alinia legislația română la

tendințele dreptului comparat, în care încrederea legitimă a terțului în realitatea juridică aparentă este protejată prin norme clare și eficiente.

**3. Clarificarea regimului juridic al limitelor puterii de reprezentare**

Art. 218 alin. (2) din Codul civil român stabilește că persoana juridică este obligată prin actele încheiate de organele sale de conducere, chiar și atunci când acestea depășesc limitele împuternicirii interne, cu excepția cazului în care terții cunoșteau sau trebuiau să cunoască aceste limite. Deși norma urmărește să protejeze securitatea circuitului civil, formularea actuală lasă loc unor interpretări ambigue, în special cu privire la relația dintre voința internă a persoanei juridice și încrederea terților în aparența de legalitate.

În practică, această reglementare poate genera situații de abuz sau de inegalitate juridică. De exemplu, un administrator poate încheia un contract în numele societății depășind limitele stabilite prin actul constitutiv sau printr-o decizie a adunării generale. Contractul este, teoretic, opozabil societății dacă terțul nu avea cunoștință despre limitare. Însă, în lipsa unor criterii clare privind buna-credință sau publicitatea acestor limite, răspunderea juridică este distribuită inegal între părți, iar instanțele sunt chemate să decidă în mod subiectiv în fiecare caz.

Pentru a evita această incertitudine, se propune revizuirea art. 218 alin. (2) în sensul introducerii unor criterii obiective care să delimiteze sfera de protecție a terțului. Noua formulare ar putea fi:„Persoana juridică este angajată prin actele organelor sale, chiar și în cazul în care acestea depășesc limitele puterii de reprezentare prevăzute prin actul constitutiv sau statut, cu excepția situațiilor în care: a) se dovedește că terțul cunoștea ori, în mod rezonabil, trebuia să cunoască limitele mandatului; b) limitele în cauză au fost făcute publice prin modalități accesibile părților interesate; c) actul a fost încheiat cu rea-credință de către reprezentant.”

O asemenea reformulare ar introduce un standard clar de diligență în evaluarea comportamentului terțului, ar responsabiliza reprezentantul și ar delimita mai exact cazurile de inopozabilitate. În dreptul comparat, această

problematică este abordată, de exemplu, de Codul civil elvețian (art. 33), unde efectele actelor încheiate fără reprezentare valabilă sunt limitate dacă terțul cunoștea lipsa puterii de reprezentare, iar în dreptul german, impun terțului obligația de verificare în mod rezonabil a existenței mandatului.

Adoptarea unei reglementări mai nuanțate în dreptul român ar contribui la reducerea incertitudinilor în raporturile juridice cu persoanele juridice și ar oferi un cadru echitabil între protecția terțului și apărarea autonomiei organizaționale a entității reprezentate.

## 4. Consacrarea obligației de loialitate reciprocă între mandant și mandatar

Regimul juridic al contractului de mandat, așa cum este reglementat de Codul civil român, evidențiază în mod clar obligația de loialitate în sarcina mandatarului (art. 2018 și art. 2025 C. civ.). Cu toate acestea, nu este reglementată în mod expres o obligație de loialitate a mandantului, ceea ce generează o asimetrie contractuală ce poate afecta echilibrul just dintre drepturile și obligațiile părților.

În lipsa unei prevederi exprese, mandantul are posibilitatea de a acționa într-un mod care, deși formal legal, poate submina executarea corespunzătoare a mandatului – spre exemplu, furnizând informații incomplete, intervenind abuziv în executarea atribuțiilor sau refuzând colaborarea necesară. Într-o astfel de situație, mandatarul poate ajunge să răspundă pentru un rezultat negativ, fără a avea mijloace juridice clare pentru a sancționa comportamentul neloial al mandantului.

Prin urmare, se impune introducerea unui principiu de loialitate reciprocă între părțile contractului de mandat, ca expresie a ideii de cooperare contractuală și bună-credință în executarea obligațiilor. Propunerea legislativă constă în completarea art. 2018 C. civ. cu un nou alineat, astfel: „Mandantul și mandatarul sunt obligați să se trateze cu loialitate reciprocă, să colaboreze de bună-credință și să urmărească realizarea interesului comun derivat din raportul juridic de mandat.”

Această modificare ar introduce o garanție de echilibru contractual, în acord cu principiul solidarismului contractual și cu exigențele moderne ale dreptului privat. Ea ar permite, de asemenea, angajarea răspunderii mandantului în situațiile în care comportamentul acestuia a afectat executarea mandatului, fără ca mandatarul să poată fi considerat culpabil.

În dreptul comparat, Codul civil francez reformulat (Ordonnance nr. 2016-131) prevede, la art. 1104, că toate contractele trebuie negociate, formate și executate cu bună-credință, iar loialitatea contractuală este văzută ca o obligație bilaterală, aplicabilă în special contractelor de colaborare continuă, cum este și mandatul. De asemenea, în sistemul elvețian, art. 398 CO (Codul obligațiilor) impune colaborarea loială între părți pe toată durata executării mandatului.

Încorporarea unei dispoziții similare în Codul civil român ar contribui la creșterea standardului etic în raporturile contractuale, ar oferi instanțelor un reper normativ în soluționarea conflictelor și ar reduce riscul de abuz din partea uneia dintre părți.

**5. Introducerea unei obligații exprese de confidențialitate în sarcina mandatarului**

Deși contractul de mandat implică, în mod firesc, un grad ridicat de încredere între părți, Codul civil român nu reglementează expres obligația mandatarului de a păstra confidențialitatea informațiilor primite sau generate în exercitarea mandatului. Această lipsă de reglementare devine problematică în contextul în care multe mandate – mai ales cele de natură profesională – implică accesul la date sensibile, confidențiale sau strategice (de exemplu, în domeniul juridic, financiar, medical, imobiliar sau al consultanței de afaceri).

În practică, obligația de confidențialitate este, uneori, asumată prin clauze contractuale exprese. Însă în lipsa unei reglementări legale uniforme, pot apărea: diferențe de tratament juridic între contracte similare; dificultăți probatorii privind întinderea obligației; și lipsa de protecție a mandantului în cazul în care nu a prevăzut expres această obligație.

În plus, într-un context juridic și economic în care protecția datelor, respectarea vieții private și etica profesională sunt norme imperative, această lacună devine tot mai semnificativă.

Prin urmare, se propune introducerea unui articol distinct în Codul civil, care să reglementeze explicit obligația de confidențialitate a mandatarului. Acesta ar putea avea următorul conținut: Art. 2025[1] – Obligația de confidențialitate: „Mandatarul este obligat să păstreze confidențialitatea tuturor informațiilor de care ia cunoștință în cursul exercitării mandatului, indiferent de suportul, sursa sau natura acestora. Obligația de confidențialitate subzistă și după încetarea mandatului, cu excepția cazurilor în care divulgarea este impusă de lege, de autoritatea competentă sau de interesul legitim al mandantului."

Această reglementare ar avea efecte multiple: ar oferi mandantului un instrument clar de protecție juridică; ar permite sancționarea dezvăluirilor abuzive sau neautorizate; ar asigura un standard profesional uniform în domenii reglementate (ex. avocatură, contabilitate, brokeraj); și ar încuraja încheierea de mandate în condiții de încredere și siguranță juridică.

În dreptul comparat, această obligație este reglementată cu titlu general în: art. 2003 C. civ. francez, care prevede că mandatarul trebuie să păstreze tăcerea asupra informațiilor confidențiale; Codul elvețian al obligațiilor (art. 321a alin. 4), unde confidențialitatea este impusă expres mandatarului profesionist; Regulamentele UE privind protecția datelor (ex. GDPR), care impun standarde ridicate de protecție a informațiilor în orice formă de colaborare contractuală.

În consecință, introducerea unei astfel de obligații în Codul civil român ar reprezenta nu doar un aliniament necesar la standardele internaționale, ci și o afirmare a principiului loialității și bunei-credințe, esențial în derularea raporturilor juridice de reprezentare.

## 6. Instituirea unei obligații legale de consiliere în sarcina mandatarului profesionist

În reglementarea actuală, Codul civil român nu distinge între mandatarul obișnuit și mandatarul profesionist în ceea ce privește nivelul de diligență și responsabilitățile conexe. Totuși, în practică, mandatarul profesionist – avocat, consultant, administrator de patrimoniu, intermediar financiar sau imobiliar – are acces la expertiză de specialitate și desfășoară activitatea în mod organizat și repetat, ceea ce impune un standard mai înalt de comportament și responsabilitate juridică.

Unul dintre aceste standarde, larg recunoscut în dreptul comparat, este obligația de consiliere, care presupune că mandatarul trebuie nu doar să execute formal instrucțiunile primite, ci să îl informeze activ pe mandant în legătură cu consecințele juridice, riscurile și opțiunile disponibile. Lipsa unei astfel de reglementări în dreptul român afectează în special mandanții care nu au pregătire juridică sau tehnică și care contractează cu încredere în competența profesionistului.

Se propune, așadar, introducerea unui nou alineat în art. 2018 C. civ., aplicabil exclusiv mandatarilor profesioniști, cu următorul conținut: „Mandatarul care exercită profesia în mod organizat și contra cost are obligația de a-l informa pe mandant, în mod rezonabil, cu privire la implicațiile juridice, economice și tehnice ale actelor ce urmează a fi încheiate în executarea mandatului, în măsura în care acestea depășesc în mod evident nivelul de înțelegere al unei persoane fără calificare în domeniu.”

Această prevedere ar reflecta principiul de echitate informativă și ar limita riscul ca mandantul să ia decizii nefavorabile sau riscante din lipsă de consiliere.

În dreptul comparat: Codul civil francez (art. 1112-1 și 2004) consacră obligația de informare precontractuală și de consiliere în executarea contractului, în special când există un dezechilibru de cunoștințe între părți; în dreptul elvețian, art. 398 CO prevede că mandatarul trebuie să acționeze cu

prudența cerută de natura activității sale, ceea ce, în cazul profesioniștilor, implică o obligație de consiliere detaliată; în jurisprudența Curții de Casație din Italia, se recunoaște răspunderea mandatarului profesionist pentru omisiunea de a avertiza clientul cu privire la riscurile inerente ale unei decizii contractuale.

Încorporarea acestei obligații în Codul civil român ar însemna o ridicare a standardului de calitate profesională și ar contribui la o mai bună protecție a mandantului, asigurând un echilibru real în raporturile contractuale în care există o disproporție de cunoștințe și expertiză.

**7. Clarificarea obligației de diligență și a regimului de răspundere a mandatarului**

Regimul juridic actual consacrat de art. 2018 alin. (1) C. civ. distinge între două niveluri de diligență în funcție de natura oneroasă sau gratuită a mandatului: în cazul mandatului oneros, mandatarul trebuie să acționeze cu prudență și diligență, iar în cazul celui gratuit, acesta răspunde doar pentru culpa gravă. Deși această distincție este în sine justificată, formularea generală și lipsa unor repere normative precise generează dificultăți în aplicare practică și lasă loc unor interpretări neunitare.

În special în cazul mandatelor profesionale, în care se presupune un anumit standard de expertiză și o obligație de rezultat indirect, această lipsă de claritate poate duce fie la răspunderi excesive, fie la exonerări nejustificate. Instanțele se află în situația de a evalua „prudența” și „diligența” în mod subiectiv, iar în lipsa unor criterii obiective, dreptul la despăgubire al mandantului poate fi nesigur sau inechitabil.

Se propune, așadar, completarea art. 2018 C. civ. cu un nou alineat, care să distingă clar regimul de răspundere în funcție de natura mandatului, după cum urmează: „Mandatarul oneros răspunde pentru prejudiciul cauzat prin orice formă de culpă, inclusiv neglijență, în măsura în care nu a acționat cu diligența medie cerută de natura mandatului și de calitatea sa profesională. Mandatarul gratuit răspunde doar pentru prejudiciile cauzate prin culpă gravă

sau intenționată, cu excepția cazurilor în care acceptarea mandatului presupunea o competență specializată sau implicarea într-un domeniu de risc sporit.”

Această formulare ar introduce: un criteriu obiectiv de apreciere a conduitei mandatarului, raportat la nivelul de diligență al unei persoane prudente în circumstanțe similare; o consolidare a protecției mandantului, în special în raporturile cu profesioniști; și o limitare rezonabilă a răspunderii mandatarului gratuit, atunci când se implică din motive benevole sau familiale.

În dreptul comparat, Codul civil francez (art. 1992) face o distincție similară, iar doctrina germană (BGB § 276 și urm.) impune o standardizare a culpei în funcție de gradul de profesionalism și de riscul asumat. În common law, obligația fiduciary duty impune o standardizare ridicată a comportamentului mandatarului profesionist, mai ales când există un dezechilibru de putere sau cunoștințe.

Prin urmare, această reformulare legislativă ar asigura o interpretare mai previzibilă și echitabilă a obligației de diligență și ar crea un echilibru real între încrederea acordată mandatarului și riscurile asumate de către mandant.

**8. Stipularea expresă a obligației mandantului de a furniza instrucțiuni clare pentru o executare corespunzătoare a mandatului**

Deși art. 2025 alin. (1) C. civ. prevede că mandatarul este ținut să respecte instrucțiunile primite de la mandant, cadrul legal actual nu impune în mod explicit obligația mandantului de a formula acele instrucțiuni în mod clar, complet și inteligibil. Această asimetrie normativă poate genera conflicte contractuale și dificultăți probatorii, în special în situațiile în care rezultatul mandatului este deficitar sau contestat, iar mandatarul este acuzat că nu a acționat conform așteptărilor.

În practică, mandatarul poate fi pus în situația de a executa un mandat formulat vag sau contradictoriu, fără să aibă repere clare privind limitele și obiectivele concrete ale misiunii asumate. În astfel de cazuri, răspunderea sa

poate fi atrasă în mod inechitabil, chiar dacă omisiunea sau ambiguitatea aparține mandantului.

Pentru a corecta această lacună, se propune completarea Codului civil cu o dispoziție care să stabilească, în termeni clari, obligația mandantului de a furniza instrucțiuni precise, adaptate naturii și complexității mandatului. Textul propus ar putea avea următorul conținut: „Mandantul are obligația de a furniza mandatarului instrucțiuni clare, complete și compatibile cu natura și scopul mandatului. În lipsa unor asemenea instrucțiuni, mandatarul nu răspunde pentru prejudiciile cauzate printr-o interpretare rezonabilă a voinței mandantului, cu excepția cazurilor de neglijență gravă sau abuz."

Această modificare ar introduce: un criteriu de echitate în analiza răspunderii contractuale; o responsabilizare a mandantului în definirea scopului și limitelor activității delegate; și un cadru legal clar pentru protejarea mandatarului împotriva revendicărilor abuzive sau neîntemeiate.

În dreptul comparat: Codul civil italian (art. 1710) prevede că mandantul trebuie să pună la dispoziția mandatarului toate informațiile necesare executării mandatului; în jurisprudența franceză, instanțele au decis constant că lipsa de claritate a instrucțiunilor poate exonera mandatarul de răspundere, atunci când acesta a acționat cu bună-credință; în common law, obligația de „clear instructions" este considerată un element esențial în contractele de agency, în special atunci când rezultatul depinde de decizii strategice.

Astfel, stipularea expresă a acestei obligații în Codul civil român ar contribui la echilibrarea responsabilităților contractuale, ar întări transparența relației juridice și ar reduce litigiile cauzate de neclaritatea voinței mandantului.

## 9. Reglementarea expresă a pluralității de mandatari și a regulii acordului unanim

Contractul de mandat poate fi constituit cu unul sau mai mulți mandatari. Totuși, Codul civil român nu reglementează în mod expres modul de exercitare a mandatului în cazul pluralității de mandatari, ceea ce generează neclarități în

practică, în special atunci când aceștia sunt desemnați să acționeze împreună. În absența unei reglementări supletive, renunțarea unilaterală a unuia dintre mandatari sau imposibilitatea de acțiune a acestuia poate paraliza executarea mandatului, afectând interesele mandantului și siguranța circuitului juridic.

Mai mult, nu este clar dacă, în cazul mandatului comun, este necesar acordul tuturor mandatarilor pentru revocarea sau modificarea mandatului, sau dacă aceștia pot acționa individual atunci când nu există dispoziții explicite în contract. Această lacună lasă loc unei interpretări arbitrare, ceea ce afectează predictibilitatea și eficiența raporturilor juridice.

Se propune, în consecință, introducerea unei norme supletive în Codul civil care să stabilească regula acordului unanim în cazul pluralității de mandatari, dar cu posibilitatea derogării prin convenția părților. Textul propus ar putea avea următorul conținut: „Dacă mandatul a fost conferit mai multor persoane pentru a fi executat în mod colectiv, actele de executare se vor efectua cu acordul tuturor mandatarilor, cu excepția cazului în care contractul prevede posibilitatea acționării individuale. În lipsa unei stipulații contrare, renunțarea unuia dintre mandatari nu afectează valabilitatea mandatului acordat celorlalți, decât dacă natura mandatului impune colaborarea tuturor.”

Această intervenție ar aduce mai multă claritate în privința: modului de exercitare a mandatului comun, limitelor de acțiune individuală ale fiecărui mandatar, și efectelor juridice ale renunțării unilaterale, în special în contractele complexe, administrative, imobiliare sau comerciale.

În dreptul comparat: Codul civil francez (art. 2003 și urm.) prevede că, în lipsa unei stipulații contrare, mandatarii desemnați împreună trebuie să acționeze în comun; dreptul italian permite, în mod similar, o regulă a acordului colectiv, dar cu posibilitatea derogării prin contract (art. 1726 C. civ.); în dreptul german, se face o distincție clară între însărcinarea comună (Gesamtvertretung) și însărcinarea separată, stabilind reguli precise pentru fiecare caz.

Prin urmare, includerea unei astfel de prevederi în Codul civil român ar aduce un plus de coerență, funcționalitate și echilibru contractual în situațiile care implică pluralitatea de mandatari, reducând litigiile și riscurile de blocaj decizional.

## 10. Revocarea tacită a mandatului prin exercitarea directă a atribuțiilor de către mandant

Revocabilitatea este o trăsătură esențială a contractului de mandat, fiind consacrată de art. 2031 C. civ., care permite mandantului să revoce mandatul în orice moment. Totuși, Codul civil nu reglementează în mod expres ipoteza în care revocarea se produce în mod tacit, prin acțiuni concrete ale mandantului care intră în sfera atribuțiilor conferite anterior mandatarului. Această omisiune generează incertitudine cu privire la momentul încetării efective a mandatului și la răspunderea pentru actele juridice realizate în paralel.

Spre exemplu, în situația în care mandantul intervine direct și îndeplinește el însuși acte juridice pentru care conferise anterior mandatul, fără a comunica în mod expres revocarea, pot apărea: confluențe de voință juridică, în care același drept este exercitat simultan de două persoane, confuzii pentru terții contractanți, care nu pot determina cu claritate cine este reprezentantul autorizat, și litigii privind validitatea actelor încheiate de mandatar după intervenția directă a mandantului.

Pentru a asigura coerența raporturilor juridice și a proteja interesele legitime ale tuturor părților implicate, se propune introducerea unei norme exprese care să recunoască acțiunea directă a mandantului ca formă de revocare tacită. Textul propus ar putea fi formulat astfel: „Mandatul se consideră revocat tacit dacă mandantul îndeplinește personal, în mod conștient și deliberat, actele juridice sau materiale care fac obiectul mandatului, fără a păstra sau notifica valabilitatea împuternicirii anterioare. În acest caz, mandatarul este exonerat de răspundere pentru actele realizate până la momentul în care a luat cunoștință, prin orice mijloc, de intervenția mandantului.”

Această prevedere ar: introduce un criteriu clar de recunoaștere a revocării implicite, proteja mandatarul împotriva răspunderii retroactive, și ar clarifica momentul încetării efective a reprezentării, contribuind la securitatea circuitului civil.

Dreptul comparat oferă exemple relevante: Codul civil italian, la art. 1724, reglementează explicit revocarea mandatului prin executarea personală de către mandant a actelor ce făceau obiectul împuternicirii; în sistemul francez, doctrina și jurisprudența recunosc revocarea tacită ca o consecință logică a actelor incompatibile cu mandatul anterior; în common law, revocarea prin comportament este admisă atunci când acțiunile mandantului sunt incompatibile cu continuarea mandatului („revocation by conduct").

Prin urmare, o intervenție legislativă în acest sens ar contribui la clarificarea unei situații frecvente în practică și ar reduce semnificativ riscul de conflicte generate de suprapunerea atribuțiilor între mandant și mandatar.

**11. Posibilitatea condiționării remunerației mandatarului de atingerea rezultatului scontat**

În forma actuală, Codul civil român consacră, în mod corect, caracterul de obligație de mijloace al mandatului, stabilind că mandatarul nu este ținut de rezultatul final, ci de conduita sa prudentă și diligentă (art. 2018 C. civ.). Totuși, în practică apar numeroase contracte în care părțile își doresc să lege plata remunerației de atingerea unui anumit rezultat concret – spre exemplu, în domeniul intermedierii imobiliare, consultanței de afaceri, reprezentării comerciale sau recrutării profesionale.

Lipsa unei dispoziții legale care să recunoască valabilitatea unei asemenea clauze, atunci când este convenită de părți, generează incertitudine asupra executabilității obligației de plată și poate conduce la conflicte contractuale și interpretări contradictorii. În plus, practica judiciară variază, unele instanțe tratând remunerația ca fiind întotdeauna exigibilă, indiferent de rezultat, în timp ce altele acceptă condiționarea în anumite circumstanțe.

Pentru a clarifica acest aspect, se propune completarea Codului civil cu o prevedere care să permită expres condiționarea remunerației de îndeplinirea rezultatului urmărit, atunci când acest lucru este convenit prin contract. Textul normativ ar putea avea următorul conținut: „Prin convenția părților, remunerația mandatarului poate fi condiționată de atingerea unui rezultat determinat, cu respectarea principiilor bunei-credințe și proporționalității. În lipsa unei asemenea stipulații exprese, obligația mandantului de a plăti remunerația intervine ca urmare a executării mandatului cu diligența corespunzătoare."

Această reglementare ar: clarifica libertatea de negociere contractuală, proteja ambele părți împotriva abuzurilor (ex. mandantul care refuză plata invocând un eșec imputabil lui însuși), și ar permite o adaptare flexibilă a raportului de mandat la specificul economic al contractului, în special în domeniile unde succesul este esențial pentru declanșarea remunerației.

În dreptul comparat: Codul civil elvețian și dreptul francez permit părților să determine liber condițiile de plată, inclusiv legarea onorariului de rezultat (principiul libertății contractuale); în common law, contractele de tip „no win, no fee" sau „success fee" sunt recunoscute și aplicate, cu condiția ca partea contractantă să înțeleagă clar termenii obligației și să existe un echilibru rezonabil între risc și remunerație; în dreptul român, unele reglementări speciale deja prevăd această posibilitate (de exemplu, în domeniul executării silite sau intermedierii bancare, unde comisionul este declanșat de încheierea contractului urmărit).

Prin urmare, această modificare legislativă ar contribui la profesionalizarea contractului de mandat, ar consolida securitatea juridică și ar adapta legislația civilă la nevoile reale ale mediului economic și profesional.

**12. Introducerea reprezentării exclusive în materie imobiliară**

În prezent, Codul civil român nu conține dispoziții exprese privind reprezentarea exclusivă în tranzacțiile imobiliare, ceea ce lasă acest domeniu la discreția contractării libere, dar deseori dezechilibrate. În practică, agenții

imobiliari pot reprezenta simultan atât vânzătorul, cât și cumpărătorul, sau pot promova același imobil pentru mai mulți clienți, fără informarea adecvată a părților implicate. Această situație generează riscuri majore de conflict de interese, nesiguranță contractuală și diminuarea încrederii în profesia de intermediar.

În lipsa unei reglementări a reprezentării exclusive, efectele juridice și economice ale relației mandatar-mandant rămân incerte, mai ales când nu există o delimitare clară a obligațiilor de fidelitate, informare și confidențialitate. Terții de bună-credință pot fi prejudiciați, iar părțile pot contracta în condiții inegale de informare și negociere.

Prin urmare, se propune introducerea în Codul civil a unei reglementări care să permită și să definească expres reprezentarea exclusivă în tranzacțiile imobiliare, după modelul consacrat în dreptul comparat. Textul propus ar putea fi formulat astfel: „Prin convenție, mandantul poate conferi mandatarului dreptul exclusiv de a-l reprezenta într-o tranzacție imobiliară determinată. În acest caz, mandatarul nu poate reprezenta sau asista și partea adversă în aceeași tranzacție, sub sancțiunea nulității actului încheiat și a pierderii remunerației."

Această normă ar aduce mai multă transparență, loialitate contractuală și protecție a intereselor economice ale părților într-un domeniu cu valori ridicate și risc semnificativ de fraudă sau inducere în eroare.

În dreptul comparat: în Statele Unite și Canada, agenții imobiliari operează sub forme contractuale bine reglementate de reprezentare exclusivă („exclusive buyer/seller agency"), iar conflictele de interese sunt interzise; în Franța și Belgia, agenții imobiliari pot acționa doar în favoarea unei părți, dacă există o convenție expresă și înregistrată în registrul profesional; în legislația britanică, codurile de conduită ale profesioniștilor interzic reprezentarea simultană fără consimțământul informat și scris al ambelor părți.

Reglementarea propusă ar contribui la: profesionalizarea și standardizarea relației de mandat în sectorul imobiliar, reducerea litigiilor privind comisioanele sau validitatea contractelor de intermediere, și alinierea

legislației românești la principiile internaționale de integritate, echitate și transparență în activitatea de intermediere imobiliară.

## 13. Sprijinirea digitalizării activității notariale – între modernizare și accesibilitate juridică

În contextul tendinței europene și globale de tranziție spre servicii publice digitale, activitatea notarială românească rămâne, în cea mai mare parte, ancorată într-un cadru birocratic tradițional, care implică prezența fizică a părților și utilizarea documentelor în format tipărit. Deși Legea nr. 455/2001 privind semnătura electronică și mai recent Legea nr. 246/2022 privind utilizarea semnăturii electronice calificate în domeniul notarial au deschis drumul digitalizării, implementarea efectivă a acestor prevederi este lentă, fragmentară și neuniformă la nivel național.

În acest sens, se propune sprijinirea extinderii activității notariale în format digital, nu doar prin norme tehnice, ci și prin consacrarea unor principii de accesibilitate, eficiență și echivalență juridică a procedurilor digitale, prin completarea Codului civil sau prin norme procedurale de trimitere. Acest demers nu vizează înlocuirea completă a formatului clasic, ci instituționalizarea opțiunii pentru procedura electronică acolo unde natura actului și voința părților o permit.

Textul propus pentru completare legislativă (de exemplu, în Titlul despre actele autentice sau contractul de mandat) ar putea avea următorul conținut: „Actele notariale pot fi întocmite, semnate și arhivate în format electronic, cu respectarea condițiilor prevăzute de lege și utilizarea semnăturii electronice calificate, echivalentă semnăturii olografe. Procedura electronică produce aceleași efecte juridice ca forma clasică, dacă toate părțile au consimțit în mod expres la utilizarea ei și actul nu este supus, prin natura sa, unei restricții legale speciale privind forma.”

Această dispoziție ar permite: extinderea utilizării procurilor notariale la distanță (inclusiv în mandatul profesional, de administrare, de reprezentare judiciară); reducerea costurilor indirecte și a timpului de procesare pentru

cetățeni și profesioniști; și facilitarea accesului la justiție și servicii notariale pentru persoanele vulnerabile, aflate în mobilitate redusă sau în străinătate.

În dreptul comparat: Estonia și Lituania au adoptat deja forme 100% digitale ale autentificării notariale; Spania și Franța permit întocmirea anumitor acte notariale prin videoconferință, cu semnătură digitală calificată; în Germania, o reformă recentă (Gesetz zur Umsetzung der Digitalisierungsrichtlinie – DiRUG, 2021) permite întocmirea online a actelor constitutive ale SRL-urilor și a altor contracte standardizate.

În România, implementarea progresivă a acestei reforme ar contribui la: alinierea legislației la cerințele transformării digitale în justiție și administrație publică; creșterea eficienței instituționale a profesiei notariale; și consolidarea încrederii cetățeanului în tehnologia juridică, ca vector al modernizării și accesului echitabil la drept.

Propunerile de lege ferenda formulate în această lucrare își propun să contribuie la consolidarea regimului juridic al contractului de mandat și al reprezentării, prin corectarea lacunelor actuale, clarificarea obligațiilor reciproce ale părților și asigurarea unei protecții juridice efective pentru terții de bună-credință. Abordarea adoptată a fost una graduală și integratoare, structurând intervențiile normative în funcție de relevanța practică, impactul asupra securității circuitului civil și necesitatea alinierii la tendințele europene în materie de drept privat.

Fiecare propunere se fundamentează pe nevoia de transparență, loialitate contractuală și eficiență normativă, într-un context juridic în care dinamica raporturilor sociale și economice impune o adaptare permanentă a instituțiilor clasice la realitățile contemporane. Reformele avute în vedere — de la reglementarea mandatului aparent și introducerea obligației de consiliere pentru mandatarul profesionist, până la digitalizarea activității notariale — au ca obiectiv comun modernizarea și funcționalizarea dreptului contractelor în cheie predictibilă și echitabilă.

Adoptarea acestor modificări ar reprezenta nu doar o îmbunătățire punctuală a unor norme izolate, ci un pas sistemic către un drept civil mai coerent, accesibil și adaptat nevoilor actuale ale societății românești. În egală măsură, ele ar contribui la armonizarea legislației naționale cu modelele europene și la întărirea încrederii în actul juridic ca instrument de echilibru între libertatea contractuală și protecția intereselor legitime ale părților.

# BIBLIOGRAFIE


***I Acte normative***

1. Constituția României.
2. Hotărârea Guvernului nr. 94/2006 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 248/2005 privind regimul liberei circulaţii a cetăţenilor români în străinătate, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.76 din 27 ianuarie 2006.
3. Hotărârea Consiliului Uniunii Naționale a Barourilor din România nr. 64/2011 privind adoptarea Statutului profesiei de avocat, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 898 din 19 decembrie 2011
4. Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 126 din 17 noiembrie 1990, cu modificările și completările ulterioare.
5. Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 92 din 16 mai 1995.
6. Legea nr. 514/2003 privind organizarea şi exercitarea profesiei de consilier juridic publicată în M. Of. nr. 867 din 5 decembrie 2003.
7. Legea nr. 290/2004 privind cazierul judiciar, Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 777 din 13 noiembrie 2009.
8. Legea nr. 589/2004 privind regimul juridic al activității electronice notariale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1227 din 20 decembrie 2004.
9. Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 505 din 15 iulie 2011.
10. Legea nr. 134/2010, republicată în M. Of., nr. 247 din 10 aprilie 2015.
11. Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 547 din 23 iulie 2015.

12. Legea nr. 32/2000 privind societățile de asigurare și supravegherea asigurărilor, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 148 din 10 aprilie 2000.
13. Legea nr. 140/2022 privind unele măsuri de ocrotire pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale și modificarea și completarea unor acte normative, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 500 din 20 mai 2022.
14. Legea nr. 265/2022 privind registrul comerţului şi pentru modificarea şi completarea altor acte normative cu incidenţă asupra înregistrării în registrul comerţului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 750 din 26 iulie 2022.
15. OUG nr. 57/2019 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 555 din 5 iulie 2019.
16. Regulamentul de aplicare a Legii notarilor publici şi a activităţii notariale nr. 36/1995, din 24.07.2013, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, 479 din 1 august 2013.
17. Statutul profesiei de avocat, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 898 din 19 decembrie 2011.

***II. Lucrări de autori români***

1. Athanasiu, A.; Moarcăş, C. A. (1999). *Muncitorul şi legea. Dreptul muncii*. Bucureşti: Editura Oscar Print.
2. Avram, Marieta (2022). *Drept civil. Familia,* ediţia a III-a. București: Editura Hamangiu.
3. Avram, Marieta (2013). *Drept civil. Familia*. București: Editura Hamangiu.
4. Banu, Adrian-Silviu (2009). *Contractul de mandat. Analiză teoretică și practică.* București: Editura Universul Juridic.
5. Bălan, Ioan. (2003). Efectele contractului de comision față de terți. Clauza „star del credere”. *Dreptul*, nr. 5.

6. Beleiu, Gheorghe (2007). *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, ediția a XI-a revăzută şi adăugită de Marian Nicolae, Petrică Truşcă. Bucureşti: Editura Universul Juridic.
7. Bodu, Sebastian (2017). *Legea societăților comerciale comentată și adnotată.* București: Editura Rosetti.
8. Boilă, Lacrima Rodica. (2023). *Drept civil. Contracte speciale*. Bucureşti: Editura C.H. Beck.
9. Bojincă, Moise (2019). *Drept procesual civil*, vol. I. Târgu-Jiu: Editura Academica Brâncuși.
10. Boroi, Gabriel (2002). *Drept civil. Partea generală. Persoanele*. București: Editura All Beck.
11. Boroi, Gabriel (2010). *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ediția a IV-a. Bucureşti: Editura Hamangiu.
12. Boroi, G.; Stancu, M. (2020). *Drept procesual civil*, ediția a 5-a, revizuită și adăugită. Bucureşti: Editura Hamangiu.
13. Carata, C.; Chelaru, A. L. (2024). Moștenirea digitală în evoluție: transferul monedelor digitale de tip bitcoin prin succesiune. Aspecte legale, tehnice și practice. *Dreptul* vol.10, p.84.
14. Ciobanu, Viorel (1997). *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol. II. București: Editura Național.
15. Cojocaru, Aspazia (2000). *Drept civil. Parte generală*. Bucureşti: Editura Lumina Lex.
16. Costin, M. N.; Costin, C.M. (2019). *Dicționar de drept civil de la A la Z,* ediția a III-a actualizată și completată. București: Editura Universul Juridic.
17. Dănișor, Diana (2006). Considerații privind contractul de mandat: accepțiuni și evoluții ale termenului în drept. *Revista de științe juridice*, nr.2. Craiova
18. Deak, Francisc. (1999). *Tratat de drept civil. Contracte speciale*. Bucureşti: Editura Actami.

19. Deak, Francisc. (2001). *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, ediția a III-a. București: Editura Universul Juridic.
20. Deak, Fr.; R. Popescu, R.; Mihai, L. (2021). *Tratat de drept civil. Contracte speciale*. București: Editura Universul Juridic.
21. Deleanu, Ion (2005). *Ficțiunile juridice.* Bucureşti: Editura All Beck.
22. Deleanu, Ion (2013). *Tratat de procedură civilă*, vol I. București: Editura Universul Juridic.
23. Dincă, Răzvan (2013). *Contracte civile speciale în noul Cod civil.* București: Editura Universul Juridic.
24. Duțu, Mircea (2006). Considerații referitoare la mandatul special. *Dreptul*, nr. 4, pp. 183-190.
25. Filipescu, Ion P. (1999). *Drept internațional privat*. București: Editura Actami.
26. Firică, Cristian (2013). *Excepții de la principiul relativității efectelor contractului*. București: Editura All Beck.
27. Genoiu, Ilioara (2023). Notarial activity – a continuous challenge. *Valahia University Law Study,* nr. 2 (42).
28. Hamangiu, C., Rosetti, I. și Băicoianu, Al. (1998). *Tratat de drept civil român*. București: Editura All Beck.
29. Herovanu, Eugen (2020). *Tratat teoretic şi practic de procedură civilă.* București: Editura Universul Juridic.
30. Leș, Ioan (2008). *Tratat de drept procesual civil*, ediția a IV-a. București: Editura C. H. Beck.
31. Leș, Ioan (2022). *Codul de procedură civilă. Comentarii pe articole,* ediția a III-a, revizuită și adăugită. București: Editura C.H.Beck.
32. Lozneanu, V.; Murzea, C.; Stoica, A.; Suciu, A. (2020). *Tratat de drept procesual civil*, vol. I, ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Leș, I.; Ghiță, D. (coord.). Bucureşti: Editura Universul Juridic.

33. Lupulescu, Ana-Maria (2023). Unele aspecte referitoare la capacitatea de exercițiu a persoanei fizice în lumina recentelor modificări ale Codului civil. *Dreptul* nr. 9.
34. Motica, R.I.; Moțiu, F. (2000). *Contracte civile speciale. Teorie şi practică judiciară*. Bucureşti: Editura Lumina Lex.
35. Mureșan, Mircea (1996). *Drept civil – Parte generală*. Cluj-Napoca: Editura Cordial Lex.
36. Mureșan, Mircea (2009). *Dicționar de drept civil*. Cluj-Napoca: Editura Cordial Lex.
37. Murzea, Cristinel Ioan (2003). *Drept roman*. București: Editura All Beck.
38. Murzea, C. I.; Poenaru, E. (2007). *Reprezentarea în dreptul privat*. București: Editura C.H. Beck.
39. Nicolae, Marian (2018). *Drept civil. Teoria generală,* vol. II. *Teoria drepturilor subiective civile.* Bucureşti: Editura Solomon.
40. Nicolae, Marian (2015). *Unificarea dreptului obligațiilor civile și comerciale*. București: Editura Universul Juridic.
41. Oprea, Iulia (2020). Reprezentarea ca putere în dreptul civil și societar. *SUBB Iurisprudentia* (*Studia Universitas Babeș-Bolyai*), nr. 3, pp. 55-90.
42. Piperea, Gheorghe (2020). *Drept comercial român. Teoria generală, întreprinderea și insolvența*. București: Editura C.H. Beck.
43. Podaru, Ovidiu (2010). *Actul administrativ. Repere pentru o teorie altfel*, Vol. I. Bucureşti: Editura Hamangiu.
44. Pop, Liviu (2020). *Tratat de drept civil. Obligațiile,* vol. III. București: Editura Universul Juridic.
45. Pop, Teofil. (1993). *Drept civil român. Teoria generală*. București: Editura Lumina Lex.
46. Popa Nistorescu, Cristina (2004). *Reprezentarea și mandatul în dreptul privat.* București: Editura C.H.Beck.

47. Popa, Ionuț Florin (2016). Contractul de mandat. *Revista Română de Drept Privat,* nr. 5.
48. Popa*,* Ionuţ Florin (2018). Limitele reprezentării voluntare şi opozabilitatea*. Revista Română de Drept Privat,* nr. 2, p. 87.
49. Popa*,* Ionuţ Florin (2019). O foarte scurtă introducere în tematica reprezentării. *Revista Română de Drept Privat,* nr. 2.
50. Popa, Nicolae (1997). *Teoria generală a dreptului*. Bucureşti: Editura Actami.
51. Popescu, D.A.; Oprea, E. A. (2023). *Drept internațional privat*. Bucureşti: Editura Hamangiu.
52. Popescu, Dan Andrei (2016). Dreptul internațional privat intertemporal. Conflictul în timp al normelor de conflict. Homo fuge! *Revista Română de Drept Privat* nr. 1, pp. 96-128.
53. Prescure, T.; Ciurea, A. (2007). *Contracte civile*. Bucureşti: Editura Hamangiu.
54. Răducan, G.; Dinu, M. (2016). *Fișe de procedură civilă*, ediția a IV-a, revizuită și adăugită. Bucureşti: Editura Hamangiu.
55. Roșu, Claudia (2003). *Contractele de mandat și efectele lor în dreptul civil*. București: Editura Lumina lex.
56. Roșu, Claudia (2008). *Contractul de mandat în dreptul privat intern.* București: Editura C.H.Beck.
57. Schiau, Ioan (2009). *Drept comercial*. București: Editura Hamangiu.
58. Sferdian, Irina (2019). Efectele expirării mandatului administratorului unei societăți*. Revista Română de Drept privat (RRDP*), nr. 2, p. 147.
59. Sitaru, Dan-Alexandru (2010). Considerații privind reprezentarea în noul Cod civil român. *Revista română de drept privat,* nr. 5, p. 146.
60. Sitaru, Dan-Alexandru. (2011). *Intermedierea în activitatea comercială*. Bucureşti: Editura Hamangiu.
61. Stănciulescu, L.; Nemeș, V. (2013). *Dreptul contractelor civile și comerciale.* București: Ed. Hamangiu.

62. Stănciulescu, Liviu (2017). *Dreptul contractelor civile. Doctrină și jurisprudență*, ediția a III-a. București: Editura Hamangiu.
63. Stătescu, C.; Bîrsan C. (2008). *Drept civil. Teoria generală a obligaţiilor*. Ed. a IX a. Bucureşti: Editura Hamangiu.
64. Stoica, Luminița Cristina (2010). *Mandatul. Reprezentarea judiciară. Practică judiciară.* București: Editura Hamangiu.
65. Ștefănescu, Ion T. (2016). Considerații referitoare la rolul sindicatelor și al reprezentanților angajaților în desfășurarea raporturilor de muncă. *Dreptul* nr. 1.
66. Tăbârcă, Mihaela (2006). *Excepțiile procesuale în procesul civil.* București: Editura Universul Juridic.
67. Tăbârcă, Mihaela (2013). *Drept procesual civil,* vol. I. București: Editura Universul Juridic.
68. Trocan, Laura Magdalena (2019). Reprezentarea părților în procesul civil. *Analele Universității «Constantin Brâncuși» din Târgu Jiu, Seria Științe Juridice*, nr. 4, p. 39.
69. Țiclea, Alexandru (2023). *Tratat teoretic și practic de dreptul muncii*, București: Editura Universul Juridic.
70. Ţop, Dan (2022). *Tratat de dreptul muncii,* ediţia a IV-a. Bucureşti: Editura Universul Juridic.
71. Ţop, Dan (2004). Particularităţi ale raportului de muncă al consilierilor juridici. *Revista română de dreptul muncii,* nr. 2, pp. 56-70.
72. Ungureanu, C.T.; Toader, I. Al. (2022). *Drept civil. Partea generală. Persoanele.* Bucureşti: Editura Hamangiu.
73. Ungureanu, Carmen Tamara (2012). Reprezentarea în actele juridice civile, potrivit reglementării din Codul civil în vigoare. *Analele ştiinţifice ale Universităţii "Alexandru Ioan Cuza" din Iași, Științe Juridice*, nr. II, pp. 1-17.
74. Ungureanu, Ovidiu (2002). *Drept civil. Introducere,* ediția a VI-a. București: Editura Rosetti.

75. Vasilescu, Paul (2003). *Relativitatea actului juridic civil. Repere pentru o nouă teorie asupra actului de drept privat*. Bucureşti: Editura Rosetti, 2003.

### *III. Lucrări de autori străini*

1. Achirica, Javier Lete (2023). La representación en Derecho de contratos. Propuestas de reforma del Derecho español desde la perspectiva de los textos de soft law europeos e internacionales. *Dret, Revista para el Análisis del Derecho,* no. 4, pp. 375-440.
2. Albaladejo García, Manuel (1958). La representación. *Anuario De Derecho Civil*, *11*(3), pp. 767–804.
3. Baldasari, A.; Magri, M.; Santi F. (2009). *Commentario al Codice civile a cura di Paolo Cendon, Art. 1703 – 1765. Mandato – Commissione – Spedizione – Agenzia – Mediazione*. Milano: Giuffrè Editore.
4. Berdejo, Valeria De Lorenzi (2012). *La rappresentanza. Art. 1387-1400*. Milano: Giuffré Editore.
5. Bianca, Cesare Massimo (2000). *Diritto civile*, vol.III. Milano.
6. Bianca, Cesare Massimo (2000). *Il contratto*. Milano: Giuffrè.
7. Bros, Larroumet (2021). *Traité de droit civil. Tome 3 Les obligations. Le contrat,* 10e-édition. Paris: Economica.
8. Campos Porrata, Alberto (1932). Mandato y representación. *Revista Crítica de Derecho Inmobiliario,* nr. 85, pp. 27-31.
9. Cariota Ferrara, Luigi (1962). *Il negozio giuridico nel diritto privato italiano*. Napoli.
10. Chianale, Angelo (1999). *La rappresentanza, in I contratti in generale*, t.2, a cura di Gabrielli. Torino: UTET.
11. Coing, Helmut (1996). *Derecho privado europeo*, Tomo II, trad. Pérez Martín. Madrid: Fundación Cultural del Notariado.
12. Collart Dutilleul, F.; Delebecque, Ph. (2015). *Contrats civils et commerciaux*, 10-e édition. Paris: Precis Dalloz.

13. Di Rosa, Giovanni (2017). *Il mandato. Tomo secundo. Artt. 1710 – 1730*. S.p.A Milano: Giuffrè Editore.
14. Díez-Picazo, Luis (1979). *La representación en Derecho privado*. Madrid: Civitas.
15. Fabre-Magnan, Muriel (2021). *Droit des obligations 1. Contrat et engagement unilatéral*, 6e édition. Paris: PUF.
16. Flume, Werner (1998). *El negocio jurídico. Parte general del Derecho civil*, Tomo II, 4ª. edición no modificada, trad. por Miquel González/Gómez Calle. Madrid: Fundación Cultural del Notariado.
17. Franceschetti, Paolo (2008). *Responsabilità civile*. Maggioli Editore.
18. Galgano, Francescano (2012). *Diritto privato*. Cedam.
19. Gareil, Laurence (2004). *L'exercice de l'autorité parentale*. Paris: L.G.D.J.
20. Ghestin, J.; Jamin, Ch.; Biliau, M. (2002). *Traité de droit civil sous la direction de J. Ghestin. Les effets du contrat*. 3e édition. Paris: LGDJ.
21. Gomez-Bassac, V.; Pidoux, E. (2014). *Droit notarial*. Foucher.
22. Larroumet, C.; Bros, S. (2021). *Traité de droit civil.* Tome 3 *Les obligations. Le contrat,* 10e-éd. Paris: Economica.
23. Leduc, Fabrice (2009). *Deux contrats en quête d'identité. Les avatars de la distinction entre le contrat de mandat et le contrat d'entreprise*, în "Études offertes à Geneviève Viney". Paris: LGDJ.
24. Malaurie, Ph., Aynès, L. (1991). *Cours de droit civil. Les contrats spéciaux. Civils et commerciaux*. Paris: Editions Cujas.
25. McParland, Michael (2015). *The Rome I Regulation on the Law Applicable to Contractual Obligation*. Oxford, 2015.
26. Pastré-Boyer, Anne-Laure (2006). *L'acte juridique collectif en droit privé français*. Aix-en-Provence: Presses Universitaires d'Aix-Marseille.
27. Reiner, Günther (2016). La théorie de la répresentation dans les actes juridiques en droit allemand en VV.AA. (dir. Wicker/Schulze/Mazeaud),

*La répresentation en droit privé. 6e Journées franco-allemandes*. Paris: Société de législation comparée.

28. Rivero Hernández, Francisco (1990). „La representación voluntaria. Representación directa", în LaCruz Berdejo, Luna Serrano/Rivero Hernández, *Elementos de Derecho civil I. Parte general del Derecho civil*, vol. III, *El derecho subjetivo*, José M.ª Bosch. Barcelona, pp. 307-330.
29. Savaux, Eric (2022). *Droit civil. Les obligations. L'acte juridique*, 17e édition. Paris: Sirey Dalloz.
30. Symeonides, Symeon C. (2016). *Choice of Law*. *The Oxford Commentaries on American Law*. Oxford: Oxford University Press.
31. Terré, F.; Simler, P.; Lequette, Y.; Chénedé, F. (2022). *Droit civil. Les obligations,* 13e édition. Paris: Dalloz.
32. Wautelet, Patrick (2016). *Droit européen des successions. Commentaire du Règlement n° 650/2012 du 4 juillet 2012*, 2e édition. Bruxelles: Bruylant.

***IV Articole, publicații, lucrărări de cercetare***

1. C. Ap. București, s. a IV-a civ. , dec. nr. 1890/2003, în L. C. Stoica, *Mandatul. Reprezentarea judiciară. Practică judiciară.* Editura Hamangiu, București, 2010.
2. C. Ap. București, s. a IX-a civ. și de prop. int., dec. nr. 223/A/2006, în L. C. Stoica, *Mandatul. Reprezentarea judiciară*. *Practică judiciară*. Editura Hamangiu, București, 2010.
3. C. Ap. Craiova, s. civ., min. și fam., dec. nr. 138/2009, în D. Anghel, L. Harabagiu, *Contractul de vânzare. Practică judiciară și reglementarea din noul Cod civil*. Editura Hamangiu, 2011.
4. Curtea de Apel Oradea – Secț. I-a civilă, Dec. nr. 458 din 17 decembrie 2019

5. Curtea Constituțională, Dec. nr. 31/2004, în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 199 din 5 martie 2004.
6. Curtea Constituțională, Decizia nr. 462/2014, publicată în M. Of. nr. 775 din 24 octombrie 2014.
7. Curtea Supremă de Justiție, s. com., dec. nr. 1597/1997, *Dreptul* nr. 2/1997.
8. Curtea Supremă de Justiție, s. Civ., dec. Nr. 5411/2000, în *Dreptul,* nr. 12/2001.
9. Decizia nr. 58/2008, pronunțată de Secția civilă a Tribunalul Bistrița-Năsăud, publicată în *Buletinul Jurisprudenței* pe anul 2008, Editura Universul Juridic, București, 2009.
10. Hotărârea pronunțată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în *cauza Airey contra Irlandei***,** la data de 9 octombrie 1979.
11. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Decizia nr. 9 din 4 aprilie 2016.
12. Înalta Curte de Casație și Justiție, Dec. nr. 2/2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 157 din 2 martie 2017.
13. Înalta Curte de Casaţie și Justiţie, Dec. nr. 19/2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 510 din 21 iunie 2018.
14. Înalta Curte de Casaţie și Justiţie, Dec. nr. 9/2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.400 din 26 mai 2016.
15. Înalta Curte de Casaţie și Justiţie - Secţia comerciala, Decizia nr. 2026 din 24 mai 2011, https://legeaz.net › spete-drept-comercial-iccj-2011, consultat la data de 5 decembrie 2024.
16. Înalta Curte de Casație și Justiție, Secţia I civilă, Dec. nr. 2199/2023, publicată în Buletinul Casației nr.2/2023, pp. 204-210.
17. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţ. a II-a Civilă, Dec. nr. 885/2017, scj.ro.
18. Înalta Curte de Casaţie și Justiţie, Sec. pen., dec. nr. 101/2014 (nepublicată).
19. Judecătoria Iași, s. civ. nr. 6867/2015

20. Judecătoria Brăila, s. civ. nr.3479/196/2008
21. Trib. Harghita, s. civ., dec. civ. nr. 528/R din 22 mai 2013

***V Resurse bibliografice pe INTERNET***

1. Bodu, S. Organul administrativ și reprezentarea legală a societății comerciale (I), extras din *RRDA* nr. 6/2017, p. 1, www.universuljuridic.ro. Accesat la data de 25.03.2024.
2. Boiciuc, Alexandru. ONRC tranșează conflictul CECCAR-UNBR: Legea registrului comerțului NU prevede posibilitatea ca experții contabili să asiste clienții în relația cu oficiile, www.avocatnet.ro. Accesat la data de 6 februarie 2025.
3. Boiciuc, Alexandru. Un model oficial de împuternicire pentru experții contabili care asistă sau reprezintă contribuabilii la Registrul comerțului, stabilit de CECCAR, în www.avocatnet.ro. Accesat la data de 30 ianuarie 2025.
4. Boiciuc, Alexandru. UNBR spune că experții contabili NU pot asista și reprezenta contribuabilii la Registrul comerțului, pentru că sunt activități specifice avocaților, www.avocatnet.ro. Accesat la data de 3 februarie 2025.
5. Brocardi.it, https://www.brocardi.it .
6. Cazan, Maria. Procură plecare minor, https://notarultau.ro. Accesat la data de 14 decembrie 2024.
7. Chirică, Dan. Probleme controversate privitoare la contractul de mandat, www.juridice.ro. Accesat la data de 25 noiembrie 2022.
8. Civitelli, Stefano. Tratto da disciplina giuridica dei contratti, Tesionline https://www.tesionline.it. Accesat la data de 10 februarie 2025
9. Code civil français, versiunea consolidată disponibilă pe site-ul oficial Légifrance, https://www.legifrance.gouv.fr. Accesat la 4 noiembrie 2022.

10. David, Bogdan. Drept comercial, https://file.ucdc.ro › cursuri. Accesat la data de 8 februarie 2025.
11. Diaconescu, Ș. Considerații asupra naturii juridice a contractului de agenție*, SUBBSeries Iurisprudentia*, nr. 4/2014, www.law.ubbcluj.ro. Accesat la data de 25 februarie 2023.
12. Florea, Sonia**.** Probleme privind soluționarea excepției lipsei puterii de reprezentare și a excepției lipsei dovezii calității de reprezentant, www.juridice.ro. Accesat la data de 21 martie 2023.
13. Isache, Dragoș. Revocarea acordului pentru deplasarea unui minor – modalitate de exercitare a autorității părintești. *Buletinul notarilor publici*, nr.3/2019, https://buletinulnotarilor.ro. Accesat la data de 12 februarie 2025.
14. Marca, Andreea. Autorizarea instanței de tutelă pentru ocrotirea drepturilor minorilor în cadrul lichidării regimului bunurilor succesorale după unul dintre părinți, www.juridice.ro. Accesat la data de 31 ianuarie 2025.
15. Marian, Mădălina-Elena. Contractul de asistență juridică – aspecte de drept privat, www.juridice.ro. Accesat la data de 25 octombrie 2022.
16. Moise, M. Ocrotirea persoanei cu dizabilități prin instituirea asistentului prevăzut de Legea 140/2022, în *Notar de Bucureşti*. Accesat la data de 12 decembrie 2022
17. Piperea, Gheorghe. Să criticăm Codul civil. Astăzi despre mandatul fără reprezentare, www.juridice.ro. Accesat la data de 4 decembrie 2024.
18. Popa, Nicolae-Alexandru. Paralelă între gestiunea de afaceri și contractul de mandat, www.juridice.ro. Accesat la data de 23 februarie 2023
19. Popescu, D. A. Din nou despre forma procurilor încheiate în străinătate. *Notar de București,* Publicație periodică de informare editată de Camera Notarilor Publici București - anul XVIII nr. 88, http://notardebucuresti.ro. Accesat la data de 16 ianuarie 2025

20. Predescu, Ion. Elogiu Codului civil. *Revista de Ştiinţe Juridice* nr. 1/2016, https://drept.ucv.ro. Accesat la data de 3 februarie 2025
21. Prescure, T., Teodorescu, B. Despre natura juridică a contractului de administrare dintre o societate comercială și administratorii acesteia, extras din *RRDA* nr. 4/2017, p. 1, www.universuljuridic.ro. Accesat la data de 25 martie 2024.
22. Răşină. Moştenitor în străinătate: Când poți face procura pentru succesiune la notarul local și când trebuie să o faci la consulat, www.avocatnet.ro. Accesat la data de 28 februarie 2023.
23. Stănciulescu, Andreea Ana-Maria. Fiducia și trust-ul, www.juridice.ro. Accesat la data de 21 februarie 2025.
24. Stănescu, Cristian. CNPP aduce la zi reglementările privind mandatarea în sistemul de pensii, www.avocatnet.ro. Accesat la data de 19 septembrie 2024.
25. Stârc-Meclejan, Flaminia. Aspecte privind teoria mandatului aparent, https://drept.uvt.ro. Accesat la data de 14 septembrie 2024.
26. Surugiu-Pânzaru, Orlando. Ce trebuie să știe firmele dacă vor să împuternicească terțe persoane să le reprezinte în relația cu Fiscul, www.avocatnet.ro. Accesat la data de 7 septembrie 2023.
27. Vasilache, Adrian. Statul vrea să digitalizeze relația notar-client: Toate actele și procedurile electronice se vor face printr-o singură platformă IT, www.HotNews.ro. Accesat la data de 19 septembrie 2024.
28. Voiculescu, Simona. Proiect: Ce propune Ministerul Justiției în privința digitalizării notariatului în România, www.avocatnet.ro. Accesat la data de 20 septembrie 2024.